

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

ERIHJUS
EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

DOAJ

E3
Central and Eastern European Online Library

MIAR
Matriz de Información para el
Análisis de Revistas

EBSCO

RÖAD

DIRECTORY
OF OPEN ACCESS
SCHOLARLY
RESOURCES

FONDATĂ ÎN ANUL 1864 SUB TITLUL „ROMÂNIA MILITARĂ”
- SERIE NOUĂ, ANUL XXXVI -

2/2025

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ MILITARĂ ȘI STUDII DE SECURITATE EDITATĂ DE STATUL MAJOR AL APĂRĂRII

EDITOR STATUL MAJOR AL APĂRĂRII

CONSILIUL EDITORIAL

Președinte

general-locotenent Dragoș-Dumitru IACOB

Membri

general-locotenent Iulian BERDILĂ
general-locotenent Ciprian-Constantin NAN
general-maior Mircea GOLOGAN
general-maior Adrian BRÎNZĂ
general-maior Valentin BRÎNZEI
general-maior Iulian DANILIU
general de brigadă Cornel-Traian SCURT
general de brigadă Nelu-Gabriel BOȚOG
general de brigadă Ilie-Marian DRAGOMIR
general de brigadă Cornel TONEA-BĂLAN
colonel Radu BULMAC
general-maior Eugen MAVRIȘ
general de brigadă Constantin Iulian VIZITIU
general de flotilă aeriană Marius ȘERBESZKI
contraamiral de flotilă Alecu TOMA
colonel Dumitru TODOSIUC
prof. univ. dr. habil. Iulian CHIFU

COLEGIUL DE REDACȚIE

Șef Secție Publicații Militare

colonel Mircea BARAC
mbarac@mapn.ro

Secretar de redacție

Alina PAPOI
apapoi@mapn.ro

Redactori

Iulia SINGER
Diana Cristiana LUPU

DTP

Adelaida-Mihaela DANDEȘ

CONSILIERI EDITORIALI

contraamiral (r.) dr. Constantin CIOROBEA
comandor (r.) dr. Gheorghe Cristian BOGDAN
colonel (r.) dr. Olivian STĂNICĂ

ADRESA REDACȚIEI

București, str. Izvor nr. 110, sector 5
Cod poștal: 050564
Telefon: +4021.319.48.80/1005597; 1005596
Tel./fax: +4031.426.09.90
E-mail: gmr@mapn.ro
Web: gmr.mapn.ro

Tiparul a fost executat
la Centrul tehnic-editorial al armatei
sub comanda ____/2025 B 541/01.08.2025

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

prof. univ. dr. Alina BĂRGĂOANU
prof. univ. dr. Cristian BARNA
conf. univ. dr. Silviu NAȚE
lect. univ. dr. Antonia COLIBĂȘANU
dr. Olga R. CHIRIAC
lect. univ. dr. Ecaterina-Elena MAȚOI
lect. univ. dr. Iulia ANGHEL
colonel dr. Vasile MARINEANU
colonel conf. univ. dr. Dan-Lucian PETRESCU
colonel conf. univ. dr. Ștefan-Antonio DAN-ȘUTEU
colonel prof. univ. dr. Cristian Octavian STANCIU
comandor prof. univ. dr. habil. Lucian-Valeriu SCIPANOV
colonel prof. univ. dr. Nicolai-Tudorel LEHACI
colonel prof. univ. dr. Mihail ANTON
colonel conf. univ. dr. Daniel ROMAN
colonel conf. univ. dr. Cristian ICHIMESCU
colonel conf. univ. dr. Ciprian PRIPOAE-ȘERBĂNESCU
colonel just. mil. dr. Mădălina Daniela GHIBA
locotenent-colonel prof. univ. dr. habil. Marinel-Adi MUSTĂȚĂ
comandor conf. univ. dr. ing. Ionut CIORANU
comandor conf. univ. dr. Alexandru-Lucian CUCINSCHI
locotenent-colonel conf. univ. dr. Claudiu-Valer NISTORESCU
locotenent-colonel conf. univ. dr. George-Ion TOROI
conf. univ. dr. Florentina Loredana DRAGOMIR
conf. univ. dr. Alba Iulia Catrinel POPESCU
lect. univ. dr. Sorin PITIC-TRAN
colonel conf. univ. dr. Andi-Mihail BÂNCILĂ
colonel prof. univ. dr. habil. Aurelian RAȚIU
colonel prof. univ. dr. ing. habil. Dorinel BADEA
colonel prof. univ. dr. Vasile CARUȚAȘU
colonel conf. univ. dr. Lucian ISPĂȘ
colonel conf. univ. dr. Constantin GRIGORAȘ
colonel conf. univ. dr. Florin Alexandru BOJOR
conf. univ. dr. Anca Georgeta DINICU
conf. univ. dr. Sebastian-Emanuel STAN
preot militar dr. Florin Alexandru PAVEL
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Mircea VLADU
general de brigadă (r.) prof. asoc. dr. Mircea TĂNASE
colonel (r.) prof. univ. dr. Sorin PINZARIU
colonel (r.) prof. univ. dr. Toma PLEȘANU
colonel (r.) prof. univ. dr. Mihai Marcel NEAG
colonel (r.) prof. univ. dr. Gheorghe MINCULETE
colonel (r.) conf. univ. dr. Laurențiu-Mihail GRIGORE
conf. univ. dr. Ștefania BUMBUC
colonel prof. univ. dr. habil. Adrian LESENCIUC
colonel conf. univ. dr. Laurian GHERMAN
colonel conf. univ. dr. Daniel-Cornel ȘTEFĂNESCU
colonel conf. univ. dr. Cătălin CIOACĂ
colonel (r.) conf. univ. dr. Marius MILANDRU
colonel conf. univ. dr. Cătălin POPA
comandor (r.) prof. univ. dr. Ion CHIORCEA
comandor (r.) prof. univ. dr. ing. Gheorghe SAMOILESCU
comandor (r.) conf. univ. dr. ing. Romeo BOȘNEAGU
colonel dr. Florian CÎRCIUMARU
general de brigadă (r.) dr. Crăișor-Constantin IONIȚĂ
dr. Daniela LIȚA
dr. Cristian BĂHNĂREANU
colonel prof. univ. dr. Florin Eduard GROSARU
colonel prof. univ. dr. habil. ing. Cezar VASILESCU
conf. univ. dr. Maria CONSTANTINESCU
conf. univ. dr. Aura CODREANU
conf. univ. dr. Vlad DUMITRACHE
prof. univ. dr. Dumitru PREDA
colonel lect. univ. dr. Dan COLEȘNIUC
colonel lect. univ. dr. Florin ȘPERLEA
dr. Șerban CIOCULESCU
dr. Manuel STĂNESCU
conf. univ. dr. Alexandru LUCINESCU
dr. Alexandru MADGEARU
dr. Iulian BOTOGHINĂ
conf. univ. dr. Cristina BOGZEANU
lect. univ. dr. Lisa-Maria ACHIMESCU
lect. univ. dr. Sorina Georgiana RUSU
dr. Alexandru GEORGESCU
general-maior (rtr.) prof. univ. dr. Florin RĂPAN
colonel (r.) prof. univ. dr. Ioan CRĂCIUN
colonel (r.) prof. univ. dr. Ion GIURCĂ
colonel (r.) prof. univ. dr. Petre OTU
colonel (r.) prof. univ. dr. Constantin HLIHOR

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

Revistă de știință militară și studii de securitate
editată de Statul Major al Apărării

Fondată în anul 1864 sub titlul „*România Militară*”
– serie nouă, anul XXXVI –

ISSN Print: 1454-0460

ISSN Online: 1842-8231

DOI: 10.55535/GMR.2025.2

Revista *Gândirea militară românească* este revistă științifică
cu prestigiu recunoscut din domeniul
„*Științe militare, informații și ordine publică*”, potrivit evaluării
făcute de către Consiliul Național de Atestare a Titlurilor,
Diplomelor și Certificatelor Universitare în anul 2011
(<http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/reviste-militare1.pdf>)

Revista *Gândirea militară românească* este inclusă în bazele de date
ERIH PLUS, INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL, DOAJ, CEEOL, MIAR,
EBSCO și în **Catalogul ROAD**

Responsabilitatea științifică și juridică
pentru conținutul materialelor publicate revine în exclusivitate autorilor,
în conformitate cu prevederile Legii nr. 206 din 27 mai 2004
(actualizată în 2016).

Opiniile exprimate în cadrul materialelor nu reflectă punctele de vedere
oficiale sau poziția instituțională a editorului.

**COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente,
cu condiția indicării precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.**

O MOȘTENIRE DE LA 1864

Drumul spre modernitate al Oștirii Române a început în 1859, odată cu instituirea Corpului de Stat Major General al Principatelor Unite, actualmente Statul Major al Apărării.

La numai câțiva ani, în 1864, un grup de nouă căpitani, absolvenți ai celei dintâi promoții a Școlii de cadeți din București, a avut inițiativa creării unei „reviste de știință, artă și istorie militară”, cu denumirea „România Militară”.

Inițiatorii acestui demers publicistic – **G. Slăniceanu** (căpitan, șeful Batalionului de Geniu), **A. Gramont** (căpitan de stat major), **G. Borănescu** (căpitan de geniu), **G. Anghelescu** (căpitan de stat major), **A. Anghelescu** (căpitan de artilerie), **E. Arion** (căpitan de artilerie), **E. Boteanu** (căpitan de stat major), **E. Pencovici** (căpitan de stat major) și **C. Barozzi** (căpitan de geniu) –, educați nu doar în România, ci și în străinătate, erau animați de necesitatea dezvoltării, și în Armata Română, a unei activități teoretice consistente.

Programul¹ revistei, inclus încă din primul număr, apărut la 15 februarie 1864, conținea idei și demersuri novatoare, cu scopul de: „- a lucra la organizarea sistemului nostru militar, ce Camera legiuitoare este chemată în curând a-l hotări;

- a aduna și a cerceta instituțiile vechi militare ale Patriei, instituții ce au făcut atâtea veacuri gloria României și ne-au asigurat existența;

- a trata, în lipsă de orice uvră militare, tot ce se raportă la instrucția Oastei, baza cea mai solidă a armatei;

- a întreține pe Oșteanul Român cu cunoștința evenimentelor militare ce se petrec în lume;

- a veni să lucrăm împreună și din toată inima la înălțarea și consolidarea edificiului ce este menit să asigure viitorul patriei noastre”².

Publicație independentă, dar aflată sub egida Ministerului de Război, „România Militară” și-a încetat apariția în 1866, din lipsă de fonduri și de abonați. Va reapărea după un sfert de veac, în 1891, tot la inițiativa unui grup de ofițeri din Marele Stat Major, care își propuneau „reproducerea studiilor serioase de organizare, de strategie, de arta de a conduce trupele în orice circumstanțe”³. La scurt timp, prin Înaltul Decret Regal nr. 3663 din 8 decembrie 1897, „România Militară” a devenit, de la 1 ianuarie 1898, „organul oficial de publicitate al Marelui Stat Major”.

C. Barozzi
(căpitan de geniu)

E. Pencovici
(căpitan de stat major)

E. Boteanu
(căpitan de stat major)

G. Borănescu
(căpitan de geniu)

G. Anghelescu
(căpitan de stat major)

A. Gramont
(căpitan de stat major)

E. Arion
(căpitan de artilerie)

G. Slăniceanu
(căpitan, șeful Batalionului de Geniu)

A. Anghelescu
(căpitan de artilerie)

¹ Din trecutul României Militare cu prilejul aniversării a 75 de ani de la apariția ei în viața armatei, 1864-1939, București, 1939, p. 31.

² Ibidem, p. 32.

³ România Militară, nr. 1, 1891, p. 6.

**Premiile revistei
GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ
se acordă în fiecare an,
de către Statul Major al Apărării,
celor mai valoroase lucrări din domeniul
științei militare, editate în anul precedent**

*Premiul
„General de brigadă
Constantin Hirjeu”*

*Premiul
„General de divizie
Ștefan Fălcoianu”*

*Premiul
„Locotenent-colonel
Mircea Tomescu”*

*Premiul
„General de corp
de armată
Ioan Sichițiu”*

*Premiul
„Mareșal
„Alexandru Averescu”*

CUPRINS

EDITORIAL	Mircea BARAC	6	Gândind securitatea dincolo de tipare – între algoritmi, doctrine și frontiere fragile
TEORIE ȘI ARTĂ MILITARĂ	Iulian CHIFU Cosmin GRIGORE	10	Război cu spectru larg. De la extinderea instrumentelor la a gândi inimaginabilul
	Lavinia Elena TÂNASE (MĂXINEANU) Lucian Valeriu SCIPANOV	36	Supravegherea navală a infrastructurii critice maritime
	Punsara AMARASINGHE	54	Noua dimensiune a războiului asimetric: războiul de gherilă al LTTE în Sri Lanka
	Romeo BOȘNEAGU	72	O viziune personală asupra direcțiilor de cercetare în meteo-oceanografia militară
INFORMAȚII ȘI SECURITATE	Ecaterina MAȚOI Flavius CABA-MARIA	88	Acordurile Abraham: un pas solid spre o integrare regională?
	Cătălin ANDRUS Lucian IVAN	102	Acțiuni de natură hibridă la adresa statelor membre ale Uniunii Europene derulate de Federația Rusă
	Romică CERNAT	124	Transformări în doctrinele de securitate ale marilor puteri pentru adaptarea la noul mediu de securitate și promovarea intereselor naționale
	Constantin CIOROBEA	156	Schimbările geopolitice la nivel regional necesită adoptarea unei strategii maritime a României
INOVAȚIE ȘI TEHNOLOGII EMERGENTE	Florentina Loredana DRAGOMIR	166	Arhitectura multilevel a sistemelor informaționale pentru monitorizarea tendințelor de radicalizare în mediile digitale
	Ana-Raluca STANCU Diana-Cristiana LUPU	182	Sisteme de luptă autonome – provocări de natură etică
	Florentina Loredana DRAGOMIR Răzvan ENACHE	200	Sisteme informaționale în analiza terorismului ideologic: modelarea interacțiunii dintre atacuri, arestări și condamnări în Europa (2017-2022)
MANAGEMENTUL RESURSELOR PENTRU APĂRARE	Alice-Claudia MANDEȘ	220	Căi și modalități de eficientizare a procesului de selecție a personalului care participă la operații multinaționale
	Romeo BOȘNEAGU	242	Influența acidificării oceanice asupra acțiunilor submarine
	Ion COROPCEAN	256	Dezvoltarea armatei naționale a Republicii Moldova în contextul evoluției mediului regional de securitate

GÂNDIND SECURITATEA DINCOLO DE TIPARE – ÎNTRE ALGORITMI, DOCTRINE ȘI FRONTIERE FRAGILE

Colonel Mircea BARAC

*T*ăim o perioadă în care războiul nu mai începe cu un foc de armă și nu se încheie odată cu o semnătură pe un tratat. Se poartă în teatre vizibile și invizibile, în rețele de socializare și în rețele neuronale, în spații maritime și în servere, în mintea omului și în logica rece a algoritmilor. Numărul 2/2025 al revistei Gândirea militară românească reflectă această nouă realitate: o lume aflată într-o tranziție accelerată, unde instrumentele puterii sunt tot mai diverse, iar limitele morale și legale sunt constant puse la încercare. Autorii prezentei ediții aduc în atenție un spectru larg de teme critice pentru înțelegerea arhitecturii actuale și viitoare a securității internaționale. Ce devine evident din ansamblul contribuțiilor este tranziția de la un model clasic, liniar și predictibil de apărare, către unul fluid, adaptiv și profund interconectat cu toate dimensiunile vieții sociale, economice și informaționale.

*C*onceptul de război cu spectru larg (Iulian Chifu și Cosmin Grigore) ilustrează perfect această schimbare. Într-o epocă în care „neștiutele necunoscute” devin parte integrantă a planificării strategice, surpriza și adaptabilitatea contează mai mult decât superioritatea numerică sau tehnologică. A gândi „inimaginabilul” nu mai este un exercițiu academic, ci o necesitate operațională.

Federația Rusă desfășoară o ofensivă hibridă complexă, utilizând mijloace non-militare pentru destabilizarea statelor membre ale Uniunii Europene. De la dezinformare și manipulare informațională până la instrumentalizarea migrației și susținerea partidelor extremiste, arsenalul hibrid este folosit pentru a submina coeziunea internă a UE (Cătălin Andruș și Lucian Ivan). În fața acestei presiuni persistente, se impune adoptarea unor măsuri proactive de contracarare, prin întărirea mecanismelor europene de reziliență și prin consolidarea capacităților naționale de apărare împotriva amenințărilor hibride.

În același spirit, studiul privind supravegherea infrastructurii critice maritime (Lavinia-Elena Tănase și Lucian Valeriu Scipanov) dezvăluie o vulnerabilitate prea puțin abordată la nivel național: dependența de fundul mării – un spațiu unde conflictele nu se văd, dar se câștigă sau se pierde tăcut. Integrarea inteligenței artificiale în supravegherea maritimă

nu este un moft tehnologic, ci o reacție necesară la realitățile din ce în ce mai instabile ale regiunii Mării Negre.

Un exemplu de provocare majoră vine din direcția sistemelor de arme autonome. Armele care pot decide singure asupra vieții și morții – fără implicare umană directă – aduc în prim-plan dileme etice, juridice și existențiale. Pot algoritmi învăța responsabilitatea? Inteligența artificială, acest motor al progresului strategic, naște una dintre cele mai acute dezbateri contemporane: cât de departe putem merge cu automatizarea violenței? Articolul semnat de Ana-Raluca Stancu și Diana-Cristiana Lupu, dedicat provocărilor etice ale sistemelor de luptă autonome (LAWS), pune în lumină riscurile transferului deciziei de viață și moarte către mașini. Fără conștiință, fără empatie, fără responsabilitate morală, IA este capabilă doar să mimeze etica, nu să o aplice cu discernământ uman. Astfel, se conturează riscul unei „normalizări a brutalității”, în care selecția și neutralizarea țintelor devin procese algoritmice, depersonalizate.

Dintr-o altă perspectivă, Punsara Amarasinghe ne reamintește, prin studiul său despre războiul de gherilă al LTTE în Sri Lanka, că războaiele asimetrice – în care o forță inferioară folosește inovația și imprevizibilul – continuă să fie o constantă a conflictului contemporan. LTTE nu doar că a exploatat fiecare breșă în superioritatea convențională a guvernului de la Colombo, ci a anticipat tactici care astăzi reapar sub alte forme, în alte regiuni ale lumii. Războiul compozit, așa cum îl definește autorul, devine un model operațional tot mai utilizat în conflictele moderne – un amestec între ideologie, propagandă, atacuri cibernetice și violență neregulată.

La nivel geopolitic, analiza Ecaterinei Mațoi și a lui Flavius Caba-Maria privind Acordurile Abraham scoate în evidență o altă dinamică a securității: cea a echilibrului fragil între reconciliere și tensiune latentă. Inițiativa de integrare regională dintre Israel și state arabe marchează un moment important în arhitectura de securitate a Orientului Mijlociu, dar ascunde, în același timp, condiționări profunde și o competiție de viziuni. Recunoașterea reciprocă nu e doar o chestiune diplomatică, ci un joc de forțe între interese globale, identități religioase și realități geopolitice fluide. Această analiză contextualizează un fenomen care influențează nu doar Orientul Mijlociu, ci și percepțiile privind alianțele și echilibrul de putere la scară globală.

Revenind la spațiul pontic, strategia maritimă a României (Constantin Ciorobea) este propusă drept ancoră a stabilității regionale, dar eficiența

ei depinde de sincronizarea cu realitățile tehnologice și geopolitice în continuă transformare. Transformările doctrinare ale marilor puteri (Romică Cernat) ne arată că nu mai putem ignora caracterul sistemic și interdependent al conflictelor actuale.

Prin cele două articole propuse în această ediție, Romeo Boșneagu abordează teme de interes strategic pentru comunitatea militară și academică, evidențiind importanța cercetării în meteo-oceanografia militară și impactul acidificării oceanice asupra operațiilor submarine – domenii esențiale pentru adaptarea forțelor navale la noile provocări de securitate din regiunea Mării Negre.

De asemenea, Republica Moldova resimte nevoia stringentă de consolidare a capacităților sale de apărare (Ion Coropcean). După o perioadă îndelungată marcată de incertitudine politică și subfinanțare, Armata Națională a intrat într-o nouă etapă de dezvoltare, beneficiind atât de inițiative interne, cât și de proiecte de cooperare internațională. Potrivit unei analize recente, această reconfigurare militară vizează construirea unei forțe moderne, capabilă să răspundă eficient provocărilor de securitate și să contribuie activ la stabilitatea regională. Consolidarea instituției militare nu mai este doar o chestiune de opțiune strategică, ci o necesitate imediată în fața riscurilor emergente.

În fine, dimensiunea umană rămâne esențială. Selecția personalului pentru misiuni (Alice-Claudia Măndeș), înțelegerea terorismului ideologic (Florentina-Loredana Dragomir și Răzvan Enache) sau analiza radicalizării digitale (Florentina-Loredana Dragomir) demonstrează că războiul modern se poartă nu doar cu arme, ci și cu minți, idei și percepții.

În acest peisaj complex, România nu mai are luxul neutralității. Așa cum arată numeroase articole din acest număr – de la protecția infrastructurii maritime la strategia navală sau doctrinele de securitate ale marilor puteri –, trebuie să ne asumăm un rol proactiv. Atât în ceea ce privește definirea clară a propriei viziuni strategice, cât și în implicarea în dezbaterile internaționale despre etică, legalitate și viitorul războiului.

Viitorul nu este scris în cod binar, ci în alegeri. Iar alegerile, mai ales în domeniul securității, trebuie să fie făcute cu luciditate, responsabilitate și – mai ales – conștiință. Războiul viitorului poate fi dus de drone, algoritmi sau actori non-statali, dar pacea va depinde tot de oameni – de capacitatea noastră de a ne adapta fără a ne pierde umanitatea.

RĂZBOI CU SPECTRU LARG – DE LA EXTINDEREA INSTRUMENTELOR LA A GÂNDI INIMAGINABILUL –

*Prof. univ. dr. Iulian CHIFU**

*Drd. Cosmin GRIGORE***

Centrul de Prevenire a Conflictelor și Early Warning, București
DOI: 10.55535/GMR.2025.2.01

Full-spectrum warfare has emerged as a new concept, occupying a spacebetween hybrid, asymmetrical, and irregular warfare, although it is not fully aggregate in the epistemological realm. Present in several military strategies and documents from Australia, the US, Russia, and China, it migrated into a family of concepts related to full-spectrum dominance, full-spectrum instruments or full-spectrum defence. The most important part of its content is linked to surprise and unexpected evolution as well as to creative and innovative elements in the family of thinking the unthinkable and unknown unknowns. We are conducting an integrated research on the concept and establishing an operative definition based, also, on a number of concrete applications in the real operations developed by Israel, Ukraine, Russia, US nowadays.

The methodology used in this approach includes an epistemological debate and the identification of the unique features that gave broad spectrum warfare its specific and added value, as well as a full encyclopedic debate on the significance of the concept in question.

Keywords: unknown unknowns; thinking the unthinkable; full-spectrum warfare; surprise; unexpected evolution;

* Profesor la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București; profesor asociat la Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București.

** Doctorand în cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, București.

INTRODUCERE ȘI METODOLOGIE

Agitația și imprevizibilitatea actuale din relațiile internaționale, studiile de securitate și ordinea mondială necesită din ce în ce mai multe instrumente de investigare și o nouă abordare pentru definirea și explicarea, dacă nu chiar anticiparea, surprizei strategice (Chifu, Simons, 2023). Mai multe elemente sunt dezvoltate în studiile prospective (Chifu, 2022) și menținem valoarea adăugată pe care o aduc conceptele de necunoscut și de a gândi inimaginabilul, precum și referințele la evenimentele de tip lebedă neagră (Taleb, 2010) și alte concepte asociate similare sunt aduse în dezbatere. Soluția a fost introducerea, pe baza unei serii de evoluții în operațiunile practice concepute, a conceptului de *război cu spectru larg – full spectrum warfare*, care ne permite să introducem toate mijloacele, militare și non-militare, precum și instrumente rareori asociate conflictelor și violenței, cum ar fi corupția, operațiunile cognitive sau subversiunea pe timp de pace.

Discutarea limitelor predicției și a modelului studiilor prospective se dovedește a fi, de fapt, instrumentală pentru a face distincția epistemologică între războiul cu spectru larg și conceptele conexe precum războiul hibrid, neregulat, asimetric, non-kinetic și așa mai departe. În plus, conceptul a evoluat în mai multe documente, cu semnificații diferite care trebuiau identificate și clarificate. Acest articol își propune să definească în mod clar trăsăturile adecvate și obligatorii ale războiului cu spectru larg pentru a reprezenta, la nivel epistemic, un termen și un concept util pentru a fi utilizat în studiile de securitate.

Metodologia noastră cuprinde o dezbatere epistemică și identificarea trăsăturilor unice care au conferit războiului cu spectru larg valoarea sa specifică și adăugată, precum și o dezbatere enciclopedică completă privind semnificația conceptului în cauză. Accentul pus pe surpriză, pe neștiutele necunoscute și pe a gândi inimaginabilul ne-a oferit spațiul necesar pentru a identifica domeniile în care se dezvoltă

Discutarea limitelor predicției și a modelului studiilor prospective se dovedește a fi, de fapt, instrumentală pentru a face distincția epistemică între războiul cu spectru larg și conceptele conexe precum războiul hibrid, neregulat, asimetric, non-kinetic și așa mai departe.

războiul cu spectru larg și acceptabilitatea tuturor instrumentelor la îndemână pentru crearea surprizei strategice, chiar și în cazul unui atac care se desfășoară o singură dată. Coordonarea și integrarea comună a tuturor instrumentelor în planificarea atacului, apărării sau agresiunii cu spectru larg este, de asemenea, o parte integrantă a conținutului conceptului nostru. Acesta este modul în care se dezvoltă conflictele secolului XXI (Simons, Chifu, 2017).

NEȘTIUTELE NECUNOSCUTE – GÂNDIREA LUCRURILOR DE NEIMAGINAT

„Rapoartele conform cărora un anumit lucru nu s-a întâmplat sunt întotdeauna interesante pentru mine, deoarece, după cum știți, acestea sunt cunoscute; există știute cunoscute. De asemenea, știm că există anumite lucruri pe care nu le cunoaștem. Dar, există și neștiutele necunoscute – cele despre care nu știm că nu știm.”

Unknown unknowns sau neștiutele necunoscute, formula devenită un concept, este atribuită de toată lumea lui Donald Rumsfeld, în 2002, la 12 februarie, într-o ședință de informare la Pentagon (DoD News Briefing, 2002). De fapt, este doar partea faimoasă a triadei știutelor cunoscute, neștiutelor cunoscute și neștiutelor necunoscute. Donald Rumsfeld a spus: *„Rapoartele conform cărora un anumit lucru nu s-a întâmplat sunt întotdeauna interesante pentru mine, deoarece, după cum știți, acestea sunt cunoscute; există știute cunoscute. De asemenea, știm că există neștiute cunoscute; aceasta înseamnă că știm că există anumite lucruri pe care nu le cunoaștem. Dar, există și neștiutele necunoscute – cele despre care nu știm că nu știm. Și, dacă cineva se uită la istoria țării noastre și a altor țări libere, doar această ultimă categorie reprezintă elementele cu adevărat dificile.”* (ib.).

Dar, termenul *neștiutele necunoscute* a fost folosit la NASA¹ și, împreună cu neștiutele cunoscute, ambele sunt frecvent utilizate în gestionarea proiectelor și în planificarea strategică (Courtney, Kirkland, Viguerie, 1997). Trung Anh Dang consideră neștiutele necunoscute *unknown unknowns* – lucruri sau fenomene despre care nu ne dăm seama că există sau nu le înțelegem (Trung Anh, 2002), lucruri, fenomene sau evoluții despre care nici măcar nu știm că există pentru a încerca să aflăm ceva despre ele sau lucruri neidentificate despre care nu știm că ar trebui să știm pentru a reacționa. David C. Logan

¹ A se vedea audierile din 24-25 iunie 1981 care au avut loc în Comisia pentru Știință și Tehnologie a Camerei Reprezentanților Congresului SUA, <https://books.google.be/books?id=dRMrAAaMAAJ&pg=PA73&dq=%22unknown+unknowns%22&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwjhnraJ-7XmAhVGi1wKHUI0BIOQ6AEIKTAA#v=onepage&q=%22unknown%20unknowns%22&f=false>, accesat la 22 mai 2025.

a trecut în revistă triada de termeni în contextul cercetării științifice generale și în biologie, drept caz particular (Logan, 2009, pp. 712-714).

Neștiutele necunoscute sunt lucruri la care nici măcar nu știm cum să ne uităm și nu știm că ne lipsesc sau că trebuie cercetate. Pe măsură ce cercetarea științifică evoluează, există un fenomen prin care neștiutele necunoscute se transformă în neștiute cunoscute. Suntem conștienți de existența lor și de necesitatea de a le investiga, de a le aborda și de a le lua în considerare. Și această componentă intră în sfera descoperirii științifice, chiar dacă nu conține, în acest stadiu, componenta cercetării științifice (Chifu, 2002).

Hugh Courtney și echipa sa (Logan, ib.) au legat conceptul de pericol de situația de incertitudine pentru factorii de decizie. Subestimarea incertitudinii este la fel de gravă ca și presupunerea unei lumi complet imprevizibile: un viitor suficient de clar, existența unor viitoare alternative, un spectru de scenarii viitoare și ambiguitatea deplină, neștiute necunoscute, cu mai multe dimensiuni ale imprevizibilității care se intersectează și se influențează reciproc, iar rezultatul este imposibil de prevăzut în mediul și cu indicatorii disponibili. Trebuie să acceptăm limitele cunoașterii și faptul că scenariul viitor poate fi imposibil de identificat, cu atât mai puțin previzibil, toate variabilele relevante fiind, la rândul lor, imprevizibile și suprapuse, cu un rezultat aleatoriu.

În 2012, Nigel Walpole a lansat dezbateră cu privire la *thinking the unthinkable – gândirea despre inimaginabil* în lupta dintre Royal Air Force și piloții forțelor est-germane în timpul Războiului Rece (Walpole, 2012). Acest tip de gândire are origini mai vechi, de neimaginat în contextul acțiunilor nucleare ale adversarului, iar Herman Kahn a fost cel care s-a angajat în analiza, descrierea și planificarea perspectivei unui război nuclear (Kahn, 1985). Dar, cea mai importantă contribuție teoretică și lansarea într-un context contemporan a conceptului de a gândi inimaginabilul – cu tot substratul și substanța unui concept în toată puterea cuvântului – a venit din partea lui Nik Gowing, care a discutat limitele și dificultățile conducerii în prezicerea și evitarea evoluțiilor neașteptate (Gowing, Langdon, 2015). Ulterior, împreună cu o întreagă echipă, a lansat, în 2016, un site web și un proiect intitulat *Thinking the unthinkable*, în sprijinul liderilor politici, de fapt,

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Subestimarea incertitudinii este la fel de gravă ca și presupunerea unei lumi complet imprevizibile: un viitor suficient de clar, existența unor viitoare alternative, un spectru de scenarii viitoare și ambiguitatea deplină, neștiute necunoscute, cu mai multe dimensiuni ale imprevizibilității care se intersectează și se influențează reciproc, iar rezultatul este imposibil de prevăzut în mediul și cu indicatorii disponibili.

Gândirea despre
inimaginabil
este legată de
nouă motive
de limitare
a procesului
decizional și
de anticipare:
coplășirea
factorilor de
decizie cu
presiuni intense
și multiple;
conformitate
instituțională;
orbire
deliberată;
groupthink
– gândire de
grup conformă;
aversiunea față
de risc; teama
de mișcări
care limitează
cariera; sisteme
de gândire
reacționare;
negarea;
disonanțe și
supraîncărcare
cognitivă.

al factorilor de decizie (<https://www.thinkunthink.org/>). El a prefăcut cartea cu același nume, publicată în 2018 (Gowing, Langdon, 2018).

Chris Donnelly deschide o altă linie de gândire, legând instabilitatea și turbulențele de perspectiva războiului. El observă clar limita capacității instituționale de anticipare și prevenire. Astfel, prezența excesivă a impensabilului în epoca contemporană este, pentru el, un semn al apropierei unei forme de război: „*Nivelul de schimbare cu care ne confruntăm în acest moment este comparabil cu ceea ce se întâmplă în timp de război. Avem schimbări în timp de război, chiar dacă noi credem, în continuare, că suntem în perioada de pace. Dimensiunea globală a schimbării depășește capacitatea instituțiilor naționale și internaționale,*”, spune Chris Donnelly (Donnelly).

Gândirea despre inimaginabil este legată de nouă motive de limitare a procesului decizional și de anticipare:

1. coplășirea factorilor de decizie cu presiuni intense și multiple;
2. conformitate instituțională;
3. orbire deliberată;
4. groupthink – gândire de grup conformă;
5. aversiunea față de risc;
6. teama de mișcări care limitează cariera
7. sisteme de gândire reacționare;
8. negarea;
9. disonanțe și supraîncărcare cognitivă (Gowing, Langdon, 2018).

CONCEPTUL DE RĂZBOI CU SPECTRU LARG

Vom construi conceptul pe baza a trei categorii de instrumente: definiția atribuită conceptului (și evoluția sa), conceptele conexe și documentele oficiale care utilizează acest concept. Apoi, vom de-construi caracteristicile majore și vom propune o definiție operațională. După acest demers, vom discuta relațiile cu concepte similare și nuanțele identitare asociate războiului cu spectru larg. În acest sens, războiul cu spectru larg are o relație directă cu apărarea cu spectru larg, necesitând apărarea împotriva tuturor instrumentelor și componentelor unui război cu spectru larg. Dominația pe spectrul larg este capacitatea de a proteja, preveni, reacționa și elimina amenințarea și agresiunea asupra fiecăreia dintre componentele războiului cu spectru larg.

Războiul cu spectru larg nu înseamnă doar însumarea sau integrarea diferitelor instrumente adaptate pentru a răspunde la un anumit tip de agresiune sau amenințare. Este vorba despre o comandă și un control comun unice, o planificare comună, cu senzorii și sistemele de avertizare timpurie necesare, care ar putea reacționa în ansamblu la un atac complex de război cu spectru larg care combină, în același timp, acele instrumente situate în diferite spectre și coordonate prin planificarea inițială a atacului. Aceasta integrează și coordonează și nu menține dispersat tipul de contraarmă ales pentru fiecare tip de atac sau spectru în care are loc atacul.

Avem mai multe definiții și abordări ale războiului cu spectru larg. **Războiul cu spectru larg cuprinde o gamă largă de mijloace militare și non-militare integrate ale puterii de stat și de acțiuni clandestine de care dispune un actor hibrid** (Abdyraeva, 2020). Armata SUA definește dominația asupra întregului spectru ca fiind controlul tuturor domeniilor fizice ale pământului – de la mări la ceruri, ceea ce înseamnă o definiție mai apropiată de o abordare multidomeniu – spații terestre, maritime, atmosferice și extraterestre – de către o mașină de război sofisticată (Shaw, 2016). Termenul exprimă **dimensiunea sferică a securității umane, în general**. A fi în siguranță înseamnă a fi adăpostit într-o incintă, un fel de dom care își protejează locuitorii de exterior. Frontiera finală a îngrădirii militare și, în multe privințe, jocul final al dominației asupra întregului spectru este ocuparea spațiului cosmic cu sateliți- spion și alte arme orbitale.

Așadar, pentru SUA, dominația asupra spectrului complet este un concept militar – sau o ambiție – pentru ocuparea și controlul total al pământului, mării, spațiului cosmic, spațiului cibernetic și chiar al spațiului psihologic (Ib.). Obiectivul final a fost „*dominarea întregului spectru*”: preponderența în întregul spectru al războiului, de la conflictele convenționale până la războaiele ilegale (Joint Chiefs of Staff, 2004). Această expresie a fost utilizată și în anii Clinton, dar nu se referea la războiul neregulat; în schimb, se referea la etapele conflictului, de la pace până la războiul convențional (Ryan, 2001), care solicită „*capacități convenționale de luptă ... în întregul spectru al operațiunilor militare*”.

Rumsfeld dorea ca armata să dezvolte „*un portofoliu de capacități militare cheie*” care să îi permită să facă față unui spectru de amenințări,

Războiul cu
spectru larg
cuprinde o
gamă largă de
mijloace militare
și non-militare
integrate ale
puterii de stat
și de acțiuni
clandestine de
care dispune un
actor hibrid.

Australia ar trebui să dezvolte și să urmărească o strategie militară „cu spectru larg”, recunoscând necesitatea de a asigura protecția împotriva amenințărilor militare care provin din spațiul cosmic și spațiul cibernetic, precum și din spațiul terestru, maritime și aerian.

În loc să planifice doar pentru un anumit tip de adversar convențional (Rumsfeld, 2001), planificarea victoriei pe întregul spectru al conflictelor posibile (Ib., p. 18). Înțelegerea militară a fost, de asemenea, înglobată în războiul antiterorist și iregular (Chiarelli, 2005).

În aceeași abordare multidomeniu, Australia consideră în documentele sale: apărarea pe spectru lărgeste o strategie militară integrată, cu cinci domenii, care exploatează punctele forte tehnologice ale Australiei și capacitatea unică de a valorifica capabilitățile încă dominante de comunicații, informații și spațiale. Australia ar trebui să dezvolte și să urmărească o **strategie militară „cu spectru larg”**, recunoscând necesitatea de a asigura protecția împotriva amenințărilor militare care provin din spațiul cosmic și spațiul cibernetic, precum și din spațiul terestru, maritime și aerian (Dupont, 2015).

Rusia a teoretizat mai puțin, dar a aplicat un concept despre conflictul cu spectru larg: războiul a fost abordat din cele **patru spectre**: militar, informațional, economic și energetic, precum și din operațiuni de influență politică. Pe baza acestora, Jonsson și Seely au propus **conceptul de conflict cu spectru larg**, care cuprinde utilizarea mijloacelor violente și non-violente, precum și desfășurarea conflictului în diferite grade de intensitate, de la pace la război și spațiul dintre acestea (Jonsson, Seely, 2015). Ei sunt cei care realizează necesitatea unui control centralizat și unic pentru toate operațiunile coordonate într-un conflict cu spectru larg: mai multe mijloace militare și non-militare se află sub o comandă centrală și sunt direcționate către același obiectiv politic. Acest lucru este demn de remarcat, deoarece o serie de mijloace, de exemplu, sancțiunile alimentare și difuzarea de știri tendențioase ar fi excluse dacă s-ar insista asupra unei definiții stricte a războiului (Ib.).

Aceeași sugestie a unei comenzi comune se regăsește în studiul abordării chineze a celor Trei zone de Război (Reichborn-Kjennerud, Cullen, 2016). Pentru a cita un raport al Departamentului Apărării al SUA, „*Trei zone de război*” chineze reprezintă o provocare pentru SUA, deoarece este un concept executat de o organizație (Departamentul de politică generală) care nu are analog în SUA (Halper, 2013). În lipsa unui astfel de birou, a unui mandat politic sau chiar a unei înțelegeri filosofice a faptului că războiul operează într-o manieră coordonată

de-a lungul întregului spectru al spațiului civil și militar, coordonarea occidentală a unui răspuns la războiul cu spectru larg devine complicată ((Reichborn-Kjennerud, Cullen).

DEFINIȚIE OPERAȚIONALĂ

Astfel, în definiția noastră operațională, considerăm **războiul cu spectru larg** o gamă largă de mijloace militare și non-militare, utilizate de actori statali sau non-statali, într-o operațiune planificată, coordonată și integrată, cu obiectivul de a dezvolta o acțiune surpriză și de a crea un avantaj strategic printr-o serie neașteptată de evenimente, atât benigne și legale, cât și răuvoitoare și ilegale, care implică și agresiune, și violență. Astfel, raționamentul nostru epistemologic a păstrat în definiție abordarea integrată și coordonată, surpriza și instrumentele cu spectru larg, inclusiv componentele civile benigne și legale care devin ilegale în asociere cu planificarea și realizarea atacului cu spectru larg.

RĂZBOIUL HIBRID, ASIMETRIC, NEREGULAT – DIFERENȚE DE SENS

Trebuie să separăm conceptul actual de război cu spectru larg de cele existente de război neregulat, asimetric, hibrid. În primul rând, există o diferență clară față de războiul neregulat, odată ce scopul depășește partea neregulată, precum și de asimetrie între părțile implicate. Da, atacatorul ar putea fi un actor non-statal, chiar un actor terorist sau insurgent, dar războiul cu spectru larg depășește acest nivel al violenței militare convenționale, precum și al mijloacelor militare (inclusiv IED). Și ar putea fi folosit (și este folosit în practică) de actori statali împotriva actorilor statali, după cum am putut vedea în exemplele practice din ultima parte a articolului nostru.

Partea cea mai complicată este să facem diferența de identitate între conceptul de război hibrid și războiul cu spectru larg. Și acest lucru duce, de asemenea, la a face diferențele dintre războiul convențional și cel hibrid, deoarece războiul cu spectru larg cuprinde atât mijloace militare, cât și nemilitare, acceptând, prin urmare, că războiul convențional și cel hibrid fac parte din războiul cu spectru larg, dar include și mijloace neconvenționale non-violente sau legitime și civile, cum ar fi corupția, utilizarea instrumentelor criminale, recrutarea în orb

Considerăm războiul cu spectru larg o gamă largă de mijloace militare și non-militare, utilizate de actori statali sau non-statali, într-o operațiune planificată, coordonată și integrată, cu obiectivul de a dezvolta o acțiune surpriză și de a crea un avantaj strategic printr-o serie neașteptată de evenimente, atât benigne și legale, cât și răuvoitoare și ilegale, care implică și agresiune, și violență.

Pe lângă hacktivism, social media este un alt instrument important al războiului hibrid, deoarece poate fi folosită în egală măsură ca „armă”. Acest lucru întărește, din nou, o idee centrală din spatele războiului hibrid, deoarece statele utilizează informații transformate în arme pentru „a desfășura o serie rapidă de povești care se consolidează reciproc, care sunt greu de ignorat de oameni și care ajung la un public global în câteva secunde, cu costuri minime”.

a civililor. Deoarece modul utilitarist de a defini războiul hibrid era să-l declarăm un război deschis „căilor și mijloacelor indefinite de a obține un efect” (Ib., p. 1), o definiție menită să îmbunătățească generalizarea generală a conceptului și, în același timp, să îi sporească aplicabilitatea, trebuie să vedem cum funcționează acestea pentru războiul cu spectru larg.

Domeniul de aplicare al instrumentelor și tehnicilor de care dispun actorii războiului hibrid pentru a-și atinge obiectivele respective – politice, economice, societale, informaționale – s-a extins, la rândul său, în mod semnificativ, odată cu evoluția tehnologiilor informației și cu ascensiunea actorilor nestatali, cum ar fi hacktivismul, care sfidează statele naționale prin atacarea strategică a vulnerabilităților site-urilor guvernamentale. O caracteristică distinctivă a activităților cibernetice este faptul că aceasta poate fi desfășurată în mod clandestin și/sau sub acoperire. Prin urmare, statele pot pierde un război chiar înainte de a ști că acesta a început deja (Abdyraeva). Operațiunile clandestine și sub acoperire se adaugă războiului hibrid.

Pe lângă hacktivism, social media este un alt instrument important al războiului hibrid, deoarece poate fi folosită în egală măsură ca „armă”. Acest lucru întărește, din nou, o idee centrală din spatele războiului hibrid, deoarece statele utilizează informații transformate în arme pentru „a desfășura o serie rapidă de povești care se consolidează reciproc, care sunt greu de ignorat de oameni și care ajung la un public global în câteva secunde, cu costuri minime.” (Herrmann, 2017). Așadar, toate aceste elemente fac parte din războiul hibrid, componente ale războiului cu spectru larg, care mai cuprinde în panoplie și alte instrumente: pornind de la componentele nucleare, la sfârșitul spectrului complet, trecând la un război militar convențional la scară largă și continuând cu mijloace precum cele care se referă la războiul cognitiv, informațional (Chifu, 2025; Simons, Chifu, 2025) și mijloacele civile neconvenționale, care, de obicei, nu sunt incluse în definiția războiului, deoarece nu conțin elemente de violență sau agresiune directă, cu excepția cazului în care sunt combinate cu alte mijloace, cum este cazul surprinderii într-un război cu spectru larg.

Pentru o dezbatere completă, trebuie, de asemenea, să clarificăm relația dintre războiul hibrid și cel convențional. Războiul convențional poate fi condus prin utilizarea oricăror arme convenționale și este

putat, în principal, împotriva forțelor militare ale adversarului într-o confruntare deschisă. Spre deosebire de războiul convențional obișnuit, războiul hibrid este un amestec de război convențional și neconvențional care combină simultan utilizarea „capacităților convenționale, a tacticilor și formațiunilor neregulate și a actelor teroriste, inclusiv violența nediscriminatorie, coerciția și activitatea criminală.” (Hoffman, 2007, p. 8). În consecință, utilizarea forței poate fi definită ca „hibridă” atât timp cât războiul nu este condus unidimensional prin mijloace pur militare sau instrumente non-militare care sunt disponibile unui actor hibrid statal sau non-statal (Abdyraeva).

Prin urmare, putem vedea cum unele definiții ale războiului hibrid pot conține partea militară convențională a spectrului, cu excepția faptului că instrumentele nucleare sunt complet excluse. Precum și instrumentele civile neagresive, care nu vor fi niciodată considerate elemente sau instrumente de război. Surpriza, mijloacele integrate și coordonate și mandatul politic fac, de asemenea, diferența între războiul hibrid și războiul cu spectru larg.

EVOLUȚIA ISTORICĂ

Am văzut sursa de inspirație în dezvoltarea războiului cu spectru larg. După 11 septembrie 2001, SUA au încercat să dezvolte capacități de combatere a oricărui tip de atac și definesc apărarea și dominația asupra întregului spectru. Apărarea totală împotriva amenințărilor și atacurilor venite din afara limitelor teritoriale a fost dezvoltată anterior scutului antirachetă global din era Reagan, așa-numitul **sistem Star Wars**, care era menit să protejeze continentul american de rachetele sovietice în timpul **Războiului Rece**. Scutul antibalistic pentru SUA și țările membre ale NATO a venit în mod natural. În legătură cu aceasta, luați în considerare mai recentul **sistem antirachetă Iron Dome** al Israelului. Domul este un design cartografic pentru o formă atmosferică de securitate, o incintă care protejează împotriva intruziunilor orizontale și verticale, punând un acoperiș – electromagnetic sau de altă natură – deasupra capetelor noastre (Shaw). Noul **dom de aur al lui Trump**, precum și anunțatul dom de fier al Turciei fac parte din aceeași realitate.

Armata americană încearcă să instaleze un „**scut spațial**” pe trei niveluri, care să învaluiască Pământul într-o rețea de supraveghere

Apărarea totală împotriva amenințărilor și atacurilor venite din afara limitelor teritoriale a fost dezvoltată anterior scutului antirachetă global din era Reagan, așa-numitul sistem Star Wars, care era menit să protejeze continentul american de rachetele sovietice în timpul Războiului Rece.

Australia a avut propria sa istorie care a condus la definirea războiului cu spectru larg. În primul rând, din cauza poziției sale geografice și a tendinței de a se baza doar pe capacitățile maritime. În locul unei strategii maritime, Australia a trebuit să adopte o abordare „cu spectru larg” a apărării, care poate oferi protecție împotriva amenințărilor militare din spațiul cosmic și spațiul cibernetic, precum și din domeniile convenționale terestru, maritim și aerian.

totalizantă. De la sateliții din exosferă la aeronavele spațiale din stratosfera superioară și la dronele care se înmulțesc în stratosfera inferioară, înarmarea atmosferei este esențială pentru viitor. Acesta este modul în care lumea devine un spațiu de luptă electronic. „*Armata recunoaște că succesul în orice viitor conflict european va depinde în mare măsură de stăpânirea spectrului electromagnetic.*” (Aviation Week and Space Technology, 1974, p. 57). **Spațiul cibernetic este un domeniu crucial pentru dominarea întregului spectru** și permite tipul de supraveghere în masă. Prin urmare, **un spațiu de luptă globalizat în cadrul unui proiect de dominare a întregului spectru** (Shaw).

Australia a avut propria sa istorie care a condus la definirea războiului cu spectru larg. În primul rând, din cauza poziției sale geografice și a tendinței de a se baza doar pe capacitățile maritime. În locul unei strategii maritime, Australia a trebuit să adopte o abordare „cu spectru larg” a apărării, care poate oferi protecție împotriva amenințărilor militare din spațiul cosmic și spațiul cibernetic, precum și din domeniile convenționale terestru, maritim și aerian (Dupont). **Apărarea cu spectru larg** trebuie să fie susținută de parteneriate regionale de apărare mai profunde și mai ample și de un proces de evaluare a riscurilor care încurajează gândirea critică și capacitățile viitoare ale forțelor de apărare australiene.

Strategia de apărare a Australiei a avut două obiective principale: să contribuie la modelarea mediului de securitate regional și internațional în sprijinul unei ordini democratice liberale, bazate pe reguli; și să descurajeze și, dacă este necesar, să înfrângă atacurile armate împotriva teritoriului, populației și intereselor vitale ale națiunii². A fost o persistență a iluziei că geografia oferă Australiei beneficii strategice „*imuabile*” și „*permanente*”³. Dar, **distanța și locația sunt mult mai puțin o barieră astăzi**, deoarece **globalizarea continuă să reducă spațiul fizic într-un ritm tot mai accelerat**. Un fost șef al Marinei

² Cu variații minore, aceste două obiective au fost o trăsătură durabilă și, în mare măsură, neremarcată a strategiei de apărare australiene încă de la Cartea Albă a Apărării, din 1976, atrăgând puține critici sau dezbateri. (n.a.).

³ Department of Defence, *Defence White Paper 2013: Defending Australia and its National Interests*. Canberra: Commonwealth of Australia, 2013, p. 30; Department of Defence, *Defence 2000: Our Future Defence Force*., Canberra: Defence Publishing Service, 2000, p. 23; Department of Defence, *Defending Australia in the Asia Pacific Century: Force 2030*. Canberra: Commonwealth of Australia, 2009, p. 49.

a pledat pentru o „*a treia cale*” maritimă între tradițiile **continentaliste și expediționare ale gândirii strategice australiene**⁴.

Chiar și **conceptul de avertizare strategică**, care a devenit „*un element crucial al planificării apărării*”⁵, se dovedește a fi insuficient într-o eră a **provocărilor complexe, transnaționale și a conflictelor dezordonate, iregulare**, care pot apărea într-un timp extrem de scurt. Ar fi periculos să credem, susțin australienii, că ne putem baza pe comunitatea noastră de informații pentru **a avertiza în timp util cu privire la amenințările semnificative**. Chiar și cele mai bune servicii de informații au limitele lor. După cum se recunoaște în Cartea albă privind apărarea din 2013, **capacitatea de a proiecta forța militară la mare distanță de continentul australian** este în deplină concordanță cu apărarea teritorială, cu obligațiile de alianță ale Australiei și cu reputația de bună cetățenie globală (Defence White Paper, 2013, pp. 29-30). Acesta este modul în care Australia a ajuns la concluzia că are nevoie de **o strategie militară „cu spectru larg”**, recunoscând necesitatea de a oferi protecție împotriva amenințărilor militare care provin din spațiul cosmic și spațiul cibernetic, precum și din spațiul terestru, maritim și aerian (Dupont).

Guvernul australian nu a rămas la o definiție de tip multidomeniu, ci a extins spectrul complet al războiului, recunoscând, în Cartea sa albă din 2009, că **noile tehnologii perturbatoare care ar putea amenința capacitățile de rețea sunt susceptibile de a crește și că amenințarea și complexitatea războiului cibernetic sunt, de asemenea, susceptibile de a crește** (Ball, Watters, 2013). Cartea albă din 2013 include **securitatea împotriva atacurilor cibernetice majore asupra Australiei, dincolo de capacitatea agențiilor civile de a le contracara**, ca partea apărării Australiei împotriva atacurilor armate directe – cel mai important interes strategic al Australiei⁶. Cartea albă abordează războiul electronic și UAV-urile, dar nu încearcă să le aducă împreună cu considerațiile cibernetice în vreun fel de construcție de planificare operațională.

⁴ *Defence White Paper 2013*, pp. 29-30 și Vice Admiral Ray Griggs, Chief of Navy, “The Navy’s Role in the Maritime Century” (speech, Lowy Institute for International Policy, Sydney, 17 august 2012), http://www.lowyinstitute.org/files/griggs_-_the_navy_in_the_maritime_century.pdf.

⁵ *Defending Australia in the Asia Pacific Century: Force 2030*, p. 27.

⁶ Commonwealth of Australia, *Defence White Paper 2013*. Canberra: Department of Defence, 2013, para 3.9.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Capacitatea de a proiecta forța militară la mare distanță de continentul australian este în deplină concordanță cu apărarea teritorială, cu obligațiile de alianță ale Australiei și cu reputația de bună cetățenie globală. Acesta este modul în care Australia a ajuns la concluzia că are nevoie de o strategie militară „cu spectru larg”, recunoscând necesitatea de a oferi protecție împotriva amenințărilor militare care provin din spațiul cosmic și spațiul cibernetic, precum și din spațiul terestru, maritim și aerian.

În cazul Rusiei, am văzut **patru spectre de operațiuni militare, informaționale, economice, energetice și de influență politică** (Jonsson, Seely). La fel de important este faptul că arena pentru **războiul informațional se schimbă**. Extinderea rețelelor de socializare permite nu numai **consumul și distribuirea instantanee a știrilor**, ci și crowdsourcing-ul, **permițând manipularea în masă a întregului spectru informațional**, de la mass-media dirijate de stat la trolzi plătiți care atacă pozițiile antirusești (Weil, 2010).

Iar Rusia a profitat de acest lucru pentru a dezvolta războiul cognitiv și informațional împotriva Occidentului. Operațiunile sale sunt dezvoltate într-o poziție agresivă constantă, cu **grade diferite de ambiguitate și intensitate**. Ca o caracteristică, totuși, **conducerea rusă a conflictului cu spectru larg este încă parțial una de violență fizică**. Atunci când **formele mai subtile de violență – subversiunea și diplomația – sunt insuficiente pentru ca Rusia să își atingă obiectivul politic, cantitatea de violență este modulată**. Din această perspectivă, aplicarea violenței cinetice este mijlocul de **ultimă instanță în desfășurarea conflictului cu spectru larg**, amenințarea constantă care stă la baza tuturor celorlalte mijloace (Jonsson, Seely).

Un element nou în spectrul informațional din Ucraina au fost eforturile online ale **comentatorilor și bloggerilor angajați, „trolzii”, de a posta comentarii pro-Kremlin** pe internet. Un document divulgat de Agenstvo Internet-Isledovaniy (Agenția de cercetare pe internet) către Buzz Feed descrie modul în care agenția își folosește bugetul de 19 milioane de dolari pentru a angaja 600 de persoane ale căror sarcini zilnice includeau comentarea a 50 de articole de știri, gestionarea a șase conturi de Facebook cu trei postări pe zi, gestionarea a 10 conturi de Twitter și postarea de 50 de ori pe zi (Seddon, 2014).

DOMENII ȘI CONTEXT PENTRU UN RĂZBOI CU SPECTRU LARG

Există mai multe sisteme de instrumente într-un război cu spectru larg. Într-un caz, aceste activități militare convenționale și hibride sunt:

- ❖ Perturbări economice
 - Sancțiuni economice
 - Valorificarea și utilizarea resurselor naturale ca instrumente de politică externă

Război cu spectru larg – de la extinderea instrumentelor la a gândi inimaginabilul –

- ❖ Militarizarea strategică a informațiilor
 - campanii de propagandă și dezinformare:
 - Δ Sponsorizarea canalelor de știri:
 - a) pentru răspândirea știrilor false
 - b) pentru răspândirea teoriilor conspirației
- ❖ Manipularea rețelelor de socializare:
- ❖ Utilizarea de ferme de trolzi, reclame, roboți pentru a răspândi mesaje polarizante
- ❖ Operațiuni cibernetice
 - Criminalitate cibernetică:
 - Δ Piratarea infrastructurii critice, a organizațiilor politice,
- ❖ Politicieni
- ❖ Spionaj cibernetic:
 - culegerea de informații
 - scurgerea strategică de informații private
 - modificarea informațiilor stocate
- ❖ Manipularea socială/psihologică
- ❖ Sprijinirea revoltelor locale
- ❖ Obținerea sprijinului local
- ❖ Exploatarea clivajelor sociale, a identităților naționaliste și a subiectelor foarte dezbătute cu privire la politici controversate
- ❖ Forțe neregulate
 - Teroriști, luptători de gherilă, insurgenți, soldați nemarcați
- ❖ Forțe militare regulate
 - Armată, Marină, Forțele aeriene (Abdyraeva).

Cât de mult se poate extinde conceptul de război hibrid, parte a războiului cu spectru larg, pentru a include întregul spectru al conflictelor, fără a-l lipsi de utilitatea sa – sau fără a rupe sensul războiului prin alunecarea într-o discuție mai largă despre coerciție și concurență – este încă o dezbateră deschisă și aprinsă. Există două modele de utilizare a instrumentelor de putere: MPECI – militar, politic, economic, civil și informațional, iar obiectivul este PMESII – vulnerabilitățile politice, militare, economice, societale, informaționale și de infrastructură ale unui sistem țintă, pentru a escalada – vertical și orizontal – în vederea atingerii obiectivelor dorite.

Există două modele de utilizare a instrumentelor de putere: MPECI – militar, politic, economic, civil și informațional, iar obiectivul este PMESII – vulnerabilitățile politice, militare, economice, societale, informaționale și de infrastructură ale unui sistem țintă, pentru a escalada – vertical și orizontal – în vederea atingerii obiectivelor dorite.

Atunci când formele mai subtile de violență – subversiunea și diplomația – sunt insuficiente pentru ca Rusia să își atingă obiectivul politic, cantitatea de violență este modulată. Din această perspectivă, aplicarea violenței cinetice este mijlocul de ultimă instanță în desfășurarea conflictului cu spectru larg, amenințarea constantă care stă la baza tuturor celorlalte mijloace.

Războiul dronelor ar trebui să ocupe un loc special, deoarece este cel mai prezent și cu cel mai mare impact în războaiele secolului XXI. Atunci când utilizarea violență a dronelor înarmate este descrisă drept „războiul dronelor”, acest lucru se face de obicei fără a lua în considerare ceea ce face ca violența să fie considerată „război”.

vulnerabilităților, centrelor de greutate și funcțiilor critice ale sistemului adversarului, **într-un mod sincronizat și coordonat**.

Una dintre cele mai distinctive caracteristici ale operațiunii inițiale din Crimeea a fost coordonarea între **toate mijloacele militare și non-militare**, de la cele politico-strategice la cele tactice. Implementarea abilității a instrumentelor din spectrul **diplomatic, economic, militar și informațional (DIME)** este, într-adevăr, ceea ce Norberg, Westerlund și Franke de la FOI au susținut a fi singurul element care se califică drept nou (Norberg, Westerlund, Franke, 2014, pp. 41, 48). Conceptul de conflict cu spectru larg (FSC) care se aplică Rusiei include asimetric, hibrid și neliniar și surprinde atât multitudinea de mijloace implicate, **de la unități militare „convenționale” la forțe speciale clandestine și agenți de informații**, cât și mijloacele hibride, cum ar fi **amenințările economice, influența politică, luptele informaționale online și offline, precum și subversiunea „tradițională”**. Unii vor spune că aici se aplică cuvântul conflict mai degrabă decât război, deoarece **multe dintre aceste mijloace sunt non-violente**, iar modul occidental standard de a înțelege războiul este violența în sensul de explozie și fragmentare alcuvântului (Clausewitz). Acest concept surprinde în mod important faptul că aceste mijloace iau parte la o confruntare fundamentală a voințelor.

Războiul dronelor ar trebui să ocupe un loc special, deoarece este cel mai prezent și cu cel mai mare impact în războaiele secolului XXI. Atunci când utilizarea violență a dronelor înarmate este descrisă drept „războiul dronelor”, acest lucru se face de obicei fără a lua în considerare ceea ce face ca violența să fie considerată „război”. **Toate războaiele sunt violente, dar nu toate violențele sunt războaie**, deci nu toate violențele cu drone vor fi războaie cu drone. Este important să fim încrezători, din punct de vedere conceptual, cu privire la adevărata natură a violenței. Când și de ce **violența prin intermediul dronelor poate fi conceptualizată în mod plauzibil drept război**. Aici, experimentarea reciprocă a riscului fizic este, fără îndoială, un factor esențial, deoarece războiul este, prin natura sa, o luptă între beligeranți (Enemark, 2023).

În încercarea de a **determina când (dacă se întâmplă vreodată) violența dronelor este considerată război cu drone**, un punct de plecare util este să ne gândim mai general la esența „războiului”.

Folosind corupția, Kremlinul nu are nevoie să fie liderul unui bloc de națiuni precum Pactul de la Varșovia; în schimb, exacerbează diviziunile, subminează instituțiile internaționale și contribuie la crearea unei lumi în care autoritarismul său corupt poate prospera.

Odată ce este respinsă ideea de a **permite guvernelor să determine existența războiului în mod subiectiv și în interes propriu** (Brooks, 2016), conceptualizarea unui caz de violență ca război devine o chestiune de **trimitere la „criterii obiective”** (Alsont, 2010, para. 46). În cel mai elementar sens, războiul poate fi diferențiat de alte forme de violență prin **identificarea sa ca fiind de natură publică și politică**. Astfel, violența exercitată exclusiv pentru **plăcerea privată și/sau în scopuri criminale** poate fi considerată ca nefiind războinică (Clark, 2015, p. 79).

Sprijinul RPA (Remotely Piloted Aircraft/RPA, cunoscut și sub numele de Unmanned Aerial Vehicles/UAV) pentru CAS (Close air support) pune accentul pe **câștigarea bătăliilor de astăzi și minimizarea pierderilor partenerilor prin sprijinirea trupelor în contact** (Fowler, 2014, pp. 108-119). În acest rol, RPA poate acționa atât ca o platformă CAS, cât și ca un **controlor aerian avansat în aer (FAC-A)** (Slessor, 1936; Pape, 1996). La celălalt capăt al spectrului puterii aeriene se află **țintirea conducerii inamice cu scopul de a câștiga campania prin decapitare** (Warden III, 1995, pp. 40-55). Țintele ar putea fi mult mai extinse, incluzând linii de comunicații și infrastructură, precum și ținte tactice mai apropiate de linia frontului de luptă.

Aici se dezvoltă o altă dezbateră cu privire la modul de utilizare a dronelor, deoarece un OPV individual **nu este destinat să opereze singur în lupte de război de înaltă clasă**. Mai degrabă, este destinat să opereze ca **parte a unui „roi” sau a unei echipe**. Fiecare OPV ar găzdui propria sa cutie de instrumente a unui mini-swarm de sisteme autonome și fără pilot, dar OPV-urile s-ar aduna, de asemenea, pentru a forma echipe mai mari, după cum este necesar. Un sistem de control comun (CCS) ar putea fi un **element-cheie al sistemului matur de letalitate distribuită** (Hellyer, 2020). Războiul electronic face, de asemenea, parte din războiul cu spectru larg, deoarece frecvențele sunt disputate atât de sistemele CIS (sisteme de comunicații și informații), cât și de sistemele EW (avertizare timpurie) (Palin et al., 2021, pp. 73-79).

Am adăugat propriile noastre instrumente de marcare a utilizării corupției și dării de mită, precum și cele ale instrumentelor penale, pentru a completa spectrul (Chifu, 2022, vol. 2, 1.5.). Folosind corupția, Kremlinul nu are nevoie să fie liderul unui bloc de națiuni precum Pactul de la Varșovia; în schimb, exacerbează diviziunile, subminează

instituțiile internaționale și contribuie la crearea unei lumi în care autoritarismul său corupt poate prospera. Este vorba despre controlul structurilor economice și financiare prin scheme opace, în special în domeniul energiei, la nivelul spațiului post-sovietic, dar nu de puține ori operând în Europa, chiar dacă adevăratul proprietar este ascuns sub formule offshore sau companii înregistrate în țări terțe europene (Pomerantsev, Weiss).

Rusia lui Putin folosește interferența, șantajul și corupția în sistemele juridice ale statelor europene la nivel politic și în structurile economice și de afaceri ale acestor state (Zăgar, 2017). Un astfel de caz ilustrativ este cazul Kalinin-Kurchenko-Babakov. Iar dezvoltările au venit după capturarea lui Kalinin în Grecia și detenția sa în perioada 28 februarie-2 martie 2021, după ce a fost pus pe lista celor căutați⁷, dar și eliberarea sa intempestivă, la 6 martie, pe baza intervenției oamenilor lui Putin, a lui Alexander Babakov la procurorul general al Ceaii din Rusia. Interferența Rusiei în sistemul judiciar grec devine evidentă printr-o serie de „coincidențe” și intervenții la cel mai înalt nivel (Michalopoulos, 2018). Arestarea lui Evgeny Kalinin de către autoritățile elene a fost una legitimă. Autoritățile elene l-au eliberat pe Kalinin⁸, care au sosit imediat în Rusia, la adăpostul mandatelor de arestare și al urmăririi penale internaționale. Nu este o coincidență faptul că eliberarea lui Kalinin a avut loc în aceeași zi în care procurorul general rus Yury Chaika s-a întâlnit cu ministrul grec al justiției⁹.

APLICAȚII PRACTICE ALE RĂZBOIULUI CU SPECTRU LARG

Am selectat cinci cazuri în care a fost utilizat spectrul complet de război, ceea ce implică cele mai creative modalități de desfășurare a operațiunilor într-o manieră combinată.

⁷ *Ex-top manager of fugitive oligarch Kurchenko's firm detained in Greece upon Ukrainian request*, UNIAN Information Agency, 3 martie 2019, <https://www.unian.info/politics/10466625-ex-top-manager-of-fugitive-oligarch-kurchenko-s-firm-detained-in-greece-upon-ukrainian-request.html>, accesat la 2 mai 2025.

⁸ *Russian businessman wanted by Ukraine freed, lawyer says*, ekathimerini.com, 7 martie 2013, <http://www.ekathimerini.com/238390/article/ekathimerini/news/russian-businessman-wanted-by-ukraine-freed-lawyer-says>, accesat la 2 mai 2025.

⁹ *In Greece, the Russian detainee Kalinin was released at the request of Ukraine*, Teller Report, 7 martie 2019, <http://www.tellerreport.com/news/--in-greece--the-russian-detainee-kalinin-was-released-at-the-request-of-ukraine-.51bpqMr0IE.html>, accesat la 2 mai 2025.

a. Mii de pagere utilizate de Hezbollah explodează

Hezbollah și oficialii libanezi au raportat că mii de persoane au fost rănite pe întreg teritoriul Libanului marți, 17 septembrie 2024, când pagerele electronice utilizate de grupul militant au explodat simultan în jurul orei 15:30, în ceea ce experții au declarat că ar fi putut fi un atac israelian fără precedent, care ar fi implicat sabotarea dispozitivelor înainte ca acestea să fie livrate (Haidamous et al., 2024). În lupta de aproape un an dintre Israel și Hezbollah legată de războiul din Gaza, presupusul atac pare a fi cea mai recentă salvă. Acesta a declanșat cel mai grav eveniment cu victime în masă al războiului din Liban, care a lăsat sistemul național de sănătate în ruine: ministrul sănătății, Firas Abiad, a raportat că cel puțin 2.800 de persoane au fost rănite la nivel național, în principal din cauza rănilor la mâini, față sau stomac. Au existat cel puțin nouă decese, dar mulți dintre cei răniți nu și-au putut relua locurile în rețea.

Gruparea militantă șiiită libaneză Hezbollah a utilizat walkie-talkie de fabricație israeliană, capcană cu explozibili timp de zece ani înainte de detonarea lor în cadrul unei lovituri surpriză în luna septembrie a acestui an, potrivit a doi foști ofițeri de informații israelieni. Hezbollah a fost păcălit să cumpere mii de pagere și walkie-talkie manipulate, fără să realizeze că acestea erau fabricate în Israel. Atacurile au făcut mii de victime și zeci de răniți. Oficialii libanezi au raportat că, deși Israelul a susținut că atacurile au fost concepute pentru a viza numai membrii Hezbollah, printre victime s-au numărat și civili (Berg, 2024).

b. Mohsen Fakhrazadeh: „Mitrălieră cu inteligență artificială” folosită pentru a ucide un om de știință iranian

Cel mai important om de știință iranian din domeniul nuclear a fost ucis de o mitralieră cu „inteligență artificială” controlată prin satelit, potrivit unui ofițer al Gardienilor Revoluției. În cadrul unei ceremonii desfășurate la Teheran, generalul Fadavi, comandantul adjunct al Gardienilor Revoluției, a afirmat că mitraliera de pe pick-up-ul Nissan „folosea inteligență artificială” și era „echipată cu un sistem inteligent de satelit care a făcut zoom pe martirul Fakhrazadeh”. Potrivit acestuia, arma automată „s-a concentrat doar pe fața martirului Fakhrazadeh, astfel încât soția sa, deși se afla la doar 25 cm (10 inci) distanță, nu a fost împușcată”. Generalul a susținut că, „în total au fost trase

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În lupta de aproape un an dintre Israel și Hezbollah legată de războiul din Gaza, presupusul atac pare a fi cea mai recentă salvă. Acesta a declanșat cel mai grav eveniment cu victime în masă al războiului din Liban, care a lăsat sistemul național de sănătate în ruine: ministrul sănătății, Firas Abiad, a raportat că cel puțin 2.800 de persoane au fost rănite la nivel național, în principal din cauza rănilor la mâini, față sau stomac.

În ceea ce Kievul spune că este cel mai lung atac al războiului, un atac ucrainean cu drone a distrus avioane rusești în valoare de miliarde de dolari, care aveau baza în instalații din întreaga țară, inclusiv în locuri îndepărtate precum Siberia. Spiderweb a fost o operațiune fantastică, ce a durat 18 luni pentru a fi organizată în secret.

13 gloanțe și toate au fost trase din (arma) din Nissan” și că nu au existat atacatori umani la fața locului. El a declarat că a fost lovit cu patru gloanțe și capul agentului de securitate al lui Fakhrizadeh „când s-a aruncat” asupra savantului (BBC, 2020).

Asasinii au fost, probabil, motivați de utilizarea pe scară largă a armelor la distanță în Orientul Mijlociu. Din punct de vedere tactic, acestea oferă o platformă de tragere stabilă și precisă, iar trăgătorii de la distanță au mai multe șanse să tragă strategic, deoarece nu se află sub presiunea de a se trage asupra lor. În plus, oferă două avantaje semnificative față de utilizarea de trăgători de la sol. Primul este că, din moment ce se presupune că erau cel puțin două mașini pline cu gărzile de corp ale țintei, existau puține șanse ca un agent operativ să fie doborât sau luat prizonier într-o luptă cu acestea.

Incapacitatea de a urmări atacul este al doilea avantaj. Arma controlată de la distanță a fost găsită pe marginea drumului într-un Nissan pick-up. Nissan-ul și, cel mai probabil, toate dovezile privind autorul atacului au fost distruse de o bombă masivă, după ce arma a tras mai multe rafale de la o distanță de 150 de metri, lovindu-l de mai multe ori pe Fakhrizadeh (o gardă de corp a fost, de asemenea, ucisă). Multe țări, inclusiv Iranul, au ales să utilizeze avioane fără pilot în locul celor cu echipaj uman pentru sarcini specifice din cauza acestui anonim (Hambling, 2020).

c. Operațiunea Spiderweb: avioane rusești distruse de drone ucrainene

În ceea ce Kievul spune că este cel mai lung atac al războiului, un atac ucrainean cu drone a distrus avioane rusești în valoare de miliarde de dolari, care aveau baza în instalații din întreaga țară, inclusiv în locuri îndepărtate precum Siberia. Spiderweb a fost o operațiune fantastică, ce a durat 18 luni pentru a fi organizată în secret. Înainte de a le lansa de la distanță pentru un atac concertat, menit să vizeze dominația aeriană a Moscovei, spionii ucraineni au transportat explozibili și drone cu rază scurtă de acțiune în Rusia. Dronele au fost introduse ilegal în Rusia și plasate în containere, care au fost, apoi, încărcate în camioane, potrivit lui Vasyl Maliuk, șeful Serviciului de Securitate al Ucrainei (SBU).

Camioanele au fost parcate în apropierea avanposturilor rusești, iar un dispozitiv operat de la distanță a ridicat panourile acoperișului containerelor, astfel încât dronele să poată zbura și să își lanseze

atacul. Dronele ar putea fi controlate de la distanță, cel mai probabil de pe teritoriul ucrainean, datorită tehnologiei FPV (first-person view) (Mazhulin et al., 2025). Dronele pot fi văzute zburând de pe acoperișul unuia dintre vehicule în videoclipurile care circulă pe internet. Șoferii camioanelor din care au decolat dronele au povestit, cu toții, că au fost angajați de întreprinderi pentru a livra cabine din lemn în diferite părți ale Rusiei (Gozzi, 2025).

d. Stuxnet

Stuxnet a fost un vierme informatic descoperit în iunie 2010, care a fost scris special pentru a prelua controlul asupra anumitor sisteme programabile de control industrial și pentru a provoca funcționarea defectuoasă a echipamentelor controlate de sistemele respective, furnizând, în același timp, date false monitorizării sistemelor, indicând că echipamentele funcționează conform destinației. Mai exact, la 17 iunie 2010, o firmă antivirus anonimă din Belarus a primit un e-mail de la un client din Iran în care se menționa că o mașină se resetează în mod repetat. Această defecțiune a dus la descoperirea unui software rău intenționat (malware) misterios, denumit „Stuxnet” de către experții criminaliști după un nume de fișier din cod. Stuxnet a fost supranumit de specialiștii în securitate informatică „cel mai avansat malware din punct de vedere tehnologic construit până în prezent pentru un atac direcționat” și „o rachetă cibernetică precisă, de nivel militar.” (Lindsay, 2013, pp. 365-404).

Stuxnet a fost conceput pentru a ataca sistemele SCADA (supervisory control and data acquisition) ale Siemens AG, care sunt utilizate pentru gestionarea utilajelor din centralele electrice și alte instalații similare. Viermele a vizat exclusiv sistemele SCADA Siemens utilizate în legătură cu convertoarele de frecvență, care reglează viteza motoarelor industriale. Chiar și așa, numai acționările fabricate de anumiți producători din Finlanda și Iran au fost configurate pentru funcționarea motoarelor la viteze extrem de mari.

e. Ayman al-Zawahiri: liderul Al-Qaeda ucis într-un atac cu dronă al SUA

Președintele Joe Biden a dezvăluit că Statele Unite l-au asasinat pe Ayman al-Zawahiri, liderul al-Qaeda, în cadrul unei operațiuni cu drone în Afganistan. Acesta a fost ucis în Kabul, capitala Afganistanului,

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Stuxnet a fost un vierme informatic descoperit în iunie 2010, care a fost scris special pentru a prelua controlul asupra anumitor sisteme programabile de control industrial și pentru a provoca funcționarea defectuoasă a echipamentelor controlate de sistemele respective, furnizând, în același timp, date false monitorizării sistemelor, indicând că echipamentele funcționează conform destinației.

Acțiunile și operațiunile extrem de eficiente necesită o planificare ce implică un război cu spectru larg, acoperind o gamă largă de instrumente provenind din războiul convențional, instrumentele nucleare și războiul hibrid, inclusiv domeniile informațional și cognitiv, dar și mijloacele civile care nu s-ar putea încadra în definiția războiului.

În timpul unei operațiuni antiteroriste a CIA (Plummer, Murphy, 2022). În scurtele sale remarci de la Casa Albă, președintele Biden a menționat un atac cu dronă. Drona a lansat două rachete Hellfire, potrivit unui oficial american care a vorbit cu presa sub rezerva anonimatului, și nu a fost nevoie de o prezență militară americană pe teren. Kabulul a recunoscut că un „*atac aerian*” a fost efectuat de „*drone americane*”, după ce, inițial, a negat un atac cu dronă și a citat o „*rachetă*” care a lovit „*o casă goală*” (Favier, 2022).

Familia liderului al-Qaeda se afla în casă, dar nu au existat semne de explozie a structurii vizate sau de victime colaterale. Toate aceste indicii sugerează utilizarea unei rachete secrete, a cărei utilizare nu a fost niciodată recunoscută de Pentagon, dar despre care se crede că a fost angajată în trecut în uciderea țintită a liderilor teroriști. Angajarea de „*rachete Hellfire*” – mai ales Hellfire AGM-114 – a fost menționată de oficialii americani. Aceste rachete sunt cunoscute pentru exploziile lor intense și pentru pagubele colaterale pe care le provoacă frecvent. Conform dovezilor lăsate în urma atacului american asupra locuinței lui Ayman Al-Zawahiri, CIA a folosit racheta Hellfire R9X, un alt tip de rachetă derivată din AGM-114. Dezvoltată în timpul administrației Obama, R9X, denumită uneori „*bomba ninja*”, ar fi lipsită de încărcătură explozivă. Cele șase lamele ale sale distrug ținta fără a provoca un efect de explozie, deoarece acestea se deschid înainte de impact (Ib.).

CONCLUZIE

Acțiunile și operațiunile extrem de eficiente necesită o planificare ce implică un război cu spectru larg, acoperind o gamă largă de instrumente provenind din războiul convențional, instrumentele nucleare și războiul hibrid, inclusiv domeniile informațional și cognitiv, dar și mijloacele civile care nu s-ar putea încadra în definiția războiului. Integrarea și planificarea unor astfel de acțiuni într-un punct central de comandă și control și combinarea cu mijloace surpriză și neconvenționale sporesc efectul inițial. Evităm, în mod intenționat, să limităm în vreun fel, încercând să facem o listă a mijloacelor militare și non-militare sau să definim doar un număr de instrumente integrate care să fie utilizate în războiul cu spectru larg. Imaginația, neștiutele necunoscute și gândirea a ceea ce este de neconceput sunt dovezi vi ale faptului că instrumentele integrate sunt nelimitate.

REFERINȚE:

1. Abdyaeva, C. (2020). „Hybrid Warfare: Trends, Challenges and Means”, în *The Use of Cyberspace in the Context of Hybrid Warfare. Means, Challenges and Trends*, OIP – Austrian Institute for International Affairs, <https://www.jstor.org/stable/resrep25102.6>, accesat la 2 mai 2025.
2. Alston, P. (28 mai 2010). „Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions. Addendum: Study on Targeted Killings” (A/HRC/14/24/Add.6), Human Rights Council, United Nations General Assembly, para. 46.
3. Audierile din 24-25 iunie 1981 care au avut loc în Comisia pentru Știință și Tehnologie a Camerei Reprezentanților Congresului SUA, <https://books.google.be/books?id=dRMrAAAAMAAJ&pg=PA73&dq=%22unknown+unknowns%22&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwjhnral-7XmAhVGi1wKHUI0BIOQ6AEIKTAA#v=onepage&q=%22unknown%20unknowns%22&f=false>, accesat la 21 mai 2025.
4. Aviation Week and Space Technology (29 iulie 1974), 57.
5. Ball, D., Waters, G. (2013). *Cyber Defence and Warfare*, Security Challenges, vol. 9, nr. 2. The 2013 Defence White Paper (2013), pp. 91-98, Institute for Regional Security, <https://www.jstor.org/stable/26462919>, accesat la 21 mai 2025.
6. BBC (7 decembrie 2020). *Mohsen Fakhrizadeh: 'Machine-gun with AI' used to kill Iran scientist*, preluat de pe BBC, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55214359>, accesat la 3 mai 2025.
7. Berg, R. (23 decembrie 2024). *Ex-Israeli agents reveal how pager attacks were carried out*, preluat de pe BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/cwy3l02wxqdo>, accesat la 21 mai 2025.
8. Brooks, R. (2016). *How Everything Became War and the Military Became Everything: Tales from the Pentagon*. New York: Simon & Schuster.
9. Gl.-mr. Chiarelli, P.W., U.S. Army, mr. Michaelis, P.R. (iulie-august 2005). U.S. Army, *Winning the Peace. The Requirement for Full-Spectrum Operations*, în *Military Review*, <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/COIN-Reader-1/Chiarelli-JA-2005/>, accesat la 2 iunie 2025.
10. Chifu, I. (iulie 2025). *Conceptualizare și evaluare epistemologică. Războiul cognitiv/Conceptualization and epistemological evaluation: Cognitive warfare*, în *Infosfera*.
11. Chifu, I., Simons, G. (2023). *Rethinking warfare in the 21-st Century. The influence and effects of the Politics, Information and Communication Mix*. Cambridge University Press.
12. Chifu, I. (2022). *Studii prospective și metodologii alternative. Eșafodajul de securitate în secolul 21/Prospective studies and alternative methodologies. Security Establishment in the 21st Century*. București:

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

- Editura RAO, vol. 3 – Reshaping Global Security and International Relations in the 21-st Century/Reconfigurarea securității și a Relațiilor Internaționale în Secolul 21 (The Tetralogy hereafter).
13. Clark, I. (2015). *Waging War: A New Philosophical Introduction*, ed. a II-a, Oxford: Oxford University Press, p. 79.
 14. Commonwealth of Australia, *Defence White Paper 2013*. Canberra: Department of Defence, para 3.9.
 15. Courtney, H., Kirkland, J., Viguier, P. (1997). *Managing uncertainty, Strategy Under Uncertainty*, Harvard Business Review, noiembrie-decembrie, <https://hbr.org/1997/11/strategy-under-uncertainty>, accesat la 2 iunie 2025.
 16. *Defence White Paper 2013*, pp. 29-30, și Vice Admiral Ray Griggs, Chief of Navy, “*The Navy’s Role in the Maritime Century*” (speech, Lowy Institute for International Policy, Sydney, 17 august 2012), http://www.lowyinstitute.org/files/griggs_-_the_navy_in_the_maritime_century.pdf, accesat la 2 mai 2025.
 17. *Defending Australia in the Asia Pacific Century: Force 2030*, p. 27.
 18. Department of Defence (2000). *Defence 2000: Our Future Defence Force*. Canberra: Defence Publishing Service, p. 23.
 19. Department of Defence (2013). *Defence White Paper 2013: Defending Australia and its National Interests*. Canberra: Commonwealth of Australia, p. 30.
 20. Department of Defence (2009). *Defending Australia in the Asia Pacific Century: Force 2030*. Canberra: Commonwealth of Australia, p. 49.
 21. DoD News Briefing – Secretary Rumsfeld and Gen. Myers, Presenter: Secretary of Defense Donald H. Rumsfeld, 12 februarie 2002, <https://archive.defense.gov/Transcripts/Transcript.aspx?TranscriptID=2636>, accesat la 21 mai 2025.
 22. Donnelly, C., director, Institute for Statecraft. War in Peacetime. Coping With Today’s Changing World, file:///C:/Users/Iulian/Downloads/71-74_CHRIS%20DONNELLY_ANG.pdf.
 23. Dupont, A. (2015). *Full spectrum defence:: Re-thinking the fundamentals of Australian defence strategy*, Lowy Institute for International Policy <http://www.jstor.com/stable/resrep10131>, accesat la 12 mai 2025.
 24. Enemark, C. (2023). *Moralities of Drone Violence*, Chapter WARFARE, Edinburgh University Press, <https://www.jstor.org/stable/10.3366/jj.7358669.6>, accesat la 22 mai 2025.
 25. *Ex-top manager of fugitive oligarch Kurchenko’s firm detained in Greece upon Ukrainian request*, UNIAN Information Agency, 3 martie 2019, <https://www.unian.info/politics/10466625-ex-top-manager-of-fugitive-oligarch-kurchenko-s-firm-detained-in-greece-upon-ukrainian-request.html>, accesat la 13 mai 2025.
 26. Favier, S. (3 august 2022). *Ayman al-Zawahiri’s death: What is the Hellfire R9X missile that the Americans purportedly used?*, preluat

- de pe Le Monde: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/08/03/ayman-al-zawahiri-s-death-what-is-the-hellfire-r9x-missile-that-the-americans-purportedly-used_5992310_4.html, accesat la 22 mai 2025.
27. Fowler, M. (2014). *The Strategy of Drone Warfare*, în *Journal of Strategic Security*, vol. 7, nr. 4, Special Issue: Future Challenges in Drone Geopolitics (Winter), pp. 108-119, University of South Florida Board of Trustees, <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26465233>, accesat la 22 mai 2025.
 28. Gowing N., Langdon, C. (2015). *Thinking the Unthinkable, a new imperative for leadership in the digital age*, interim report for the Churchill 2015, 21st century Statesmanship Global Leaders Programme, <https://www.slideshare.net/nudripakke/pdf-download-thinking-the-unthinkable-a-new-imperative-for-leadership-in-the-digital-age-pdf-free>, accesat la 21 mai 2025.
 29. Gozzi, L. (2 iunie 2025). *How Ukraine carried out daring ‘Spider Web’ attack on Russian bombers*, preluat de pe BBC: <https://www.bbc.com/news/articles/cq69qnvj6nlo>, accesat la 14 mai 2025.
 30. Greg, S., Chifu, I. (2017). *The Changing Face of Warfare in the 21st Century*, Routledge, London and New York.
 31. Haidamous, S., Chamaa, M.E., Fahim, K., Chason, R. & Nakashima, E. (17 septembrie 2024). *Thousands injured in Lebanon as paggers used by Hezbollah explode*, preluat de pe The Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/09/17/lebanon-pagers-exploding-hezbollah/>, accesat la 21 mai 2025
 32. Halper, S. (ed.) (mai 2013). “*China: The Three Warfares*” Report for the Director of Office of Net Assessment, DoD.
 33. Hambling, D. (30 noiembrie 2020). *Why A Remote-Controlled Machine Gun Was The Perfect Weapon For Assassinating Iranian Nuclear Scientist*, preluat de pe Forbes: , accesat la 21 mai 2025.
 34. Hellyer, M. (2020). *From concentrated vulnerability to distributed lethality – or how to get more maritime bang for the buck with our offshore patrol vessels*, in THE CONCEPT OF OPERATIONS, Australian Strategic Policy Institute, <https://www.jstor.org/stable/resrep25135.8>, accesat la 21 mai 2025.
 35. Herman, K. (1985). *Thinking the unthinkable in the 1980’s*, Touchstone.
 36. Herrmann, R.K. (2017). *How Attachments to the Nation Shape Beliefs About the World: A Theory of Motivated Reasoning*, in International Organization, vol. 71.
 37. Hoffman, M. (2007). *Academic’s Dictionary of Mass Communication*. Academic (India) Publishers, New Delhi.
 38. *In Greece, the Russian detainee Kalinin was released at the request of Ukraine*, Teller Report, 7 martie 2019, <http://www.tellerreport.com/news/--in-greece-the-russian-detainee-kalinin-was-released-at-the-request-of-ukraine-S1bpqMr0IE.html>, accesat la 21 mai 2025.

39. Joint Chiefs of Staff (martie 2004), *National Military Strategy*, March 2004, p. 23.
40. Jonsson, O., Seely, R. (2015). *Russian Full-Spectrum Conflict: An Appraisal After Ukraine*, în *The Journal of Slavic Military Studies*, nr. 28:1, 1-22, DOI: 10.1080/13518046.2015.998118.
41. Lindsay, J.R. (2013). Stuxnet and the Limits of Cyber Warfare. *Security Studies*, 22(3).
42. Logan, D.C. (2009). *Known knowns, known unknowns, unknown unknowns and the propagation of scientific enquiry*, în *Journal of Experimental Botany*, vol. 60, nr. 3, <https://doi.org/10.1093/jxb/erp043>, accesat la 22 mai 2025.
43. Mazhulin, A., Holmes, O., Swan, L., Boulinier, L. & Hecimovic, A. (2 iunie 2025). *Operation Spiderweb: a visual guide to Ukraine's destruction of Russian aircraft*, preluat de pe The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2025/jun/02/operation-spiderweb-visual-guide-ukraine-drone-attack-russian-aircraft>, accesat la 22 mai 2025.
44. Michalopoulos, S. (10 august 2018). *Russian meddling in Greek domestic affairs 'unacceptable'*, *Commission says*, Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/russian-meddling-in-greek-domestic-affairs-unacceptable-commission-says/>, accesat la 22 mai 2025.
45. Norberg, J., Westerlund, F., Franke, U. (2014). *'The Crimea Operation: Implications for Future Russian Military Interventions'*, în N. Granholm, J. Malminen, and G. Persson (eds.), *A Rude Awakening: Ramifications of Russian Aggression towards Ukraine*, Swedish Defence Research Agency, Stockholm, pp. 41, 48.
46. Pape, R. (1996). *Bombing to Win: Air Power and Coercion in War*, Cornell: Cornell University Press.
47. Parlin, K., Riihonen, T., Le Nir, V., Bowyer, M., Ranstrom, T., Axell, E., Asp, B., Ulman, R., Tschauner, M., Adrat, M. (august 2021). *Full-Duplex Tactical Information and Electronic Warfare Systems*, IEEE Communications Magazine, vol. 59, nr. 8.
48. Plummer, R., Murphy, M. (2 august 2022). *Ayman al-Zawahiri: Al-Qaeda leader killed in US drone strike*, preluat de pe BBC, <https://www.bbc.com/news/world-asia-62387167>, accesat la 21 mai 2025.
49. Pomerantsev, P., Weiss, M., *The Menace of Unreality. How The Kremlin Weaponizes Information, Culture and Money*, Institute of Modern Russia, The Interpreter, <https://www.stratcomcoe.org/peter-pomerantsev-michael-weiss-menace-unreality-how-kremlin-weaponizes-information-culture-and>, accesat la 21 mai 2025.
50. Reichborn-Kjennerud, E., Cullen, P. (2016). *What is Hybrid Warfare?*, Norwegian Institute for International Affairs (NUPI), <http://www.jstor.com/stable/resrep07978>, accesat la 12 mai 2025.

51. Rumsfeld, D., *Guidance and Terms of Reference for the 2001 Quadrennial Defense Review*, 22 iunie 2001, <http://www.comw.org/qdr/qdrguidance.pdf>, 7, accesat la 11 mai 2025.
52. *Russian businessman wanted by Ukraine freed, lawyer says*, ekatmimerini.com, 7 martie 2013, <http://www.ekathimerini.com/238390/article/ekathimerini/news/russian-businessman-wanted-by-ukraine-freed-lawyer-says>, accesat la 21 mai 2025.
53. Ryan, M., *"Full spectrum dominance": Donald Rumsfeld, the Department of Defense, and US Irregular Warfare Strategy, 2001-08*, University of Nottingham, research repository, at <https://nottingham-repository.worktribe.com/output/728132/full-spectrum-dominance-donald-rumsfeld-the-department-of-defense-and-us-irregular-warfare-strategy-2001-2008>; *Quadrennial Defense Review*, Section 3, accesat la 21 mai 2025.
54. Seddon, M. (2 iunie 2014). *'Documents Show How Russia's Troll Army Hit America'*, Buzz Feed, Documents Show How Russia's Troll Army Hit America.
55. Shaw, I.G.R. (2016). *Predator Empire. Drone warfare and full spectrum dominance*, University of Minnesota Press, Minneapolis and London.
56. Simons, G., Chifu, I. (2025). *Information Warfare as a Theoretical Construct and an Operational Practice*, în Samoilenco, Serghei & Solon, Simmons, *The Handbook of Social and Political Conflict*.
57. Slessor, J.C. (1936). *Air Power and Armies*, London: Oxford University Press.
58. Taleb, N.N. (2010). *The Black Swan. The Impact of the Highly Improbable*, Random House.
59. Trung Anh, D. (2002). *Known Knowns, Unknown Knowns, and Unknown Unknowns What you know and what you don't?*, Data Driven Investor, <https://medium.com/datadriveninvestor/known-knowns-unknown-knowns-and-unknown-unknowns-b35013fb350d>, accesat la 22 mai 2025.
60. Walpole, N.J.R. (2012). *Thinking the Unthinkable: The Lives of Royal Air Force and East German Fast-Jet Pilots in the Cold War*, Astonbridge Publishing, ISBN 9780953793327, 250 p.
61. Warden III, J.A. (1995). *"The Enemy as a System"*, în *Airpower Journal* (Spring), pp. 40-55.
62. Weil, K. (2010). *Measuring Tweets*, <https://blog.twitter.com/2010/measuring-tweets>, accesat la 21 mai 2025.
63. Zăgar, M. (2017). *Toți oamenii Kremlinului. O scurtă istorie a Rusiei Contemporane*, Cartier, ISBN 978-9975-86-210-3, 415 p.
64. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781119895534.ch29>, accesat la 21 mai 2025.
65. <https://www.thinkunthink.org/>, accesat la 21 mai 2025.

SUPRAVEGHEREA NAVALĂ A INFRASTRUCTURII CRITICE MARITIME

Căpitan-comandor drd. Lavinia Elena TĂNASE (MĂXINEANU)

Forțele Navale Române,
student Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

Comandor prof. univ. dr. ing. Lucian Valeriu SCIPANOV

Departamentul Forțe Navale, Facultatea de Comandă și Stat Major,
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
DOI: 10.55535/GMR.2025.2.02

Considering the growing threats from the Black Sea, protecting critical maritime infrastructure is a strategic priority for Romania. This study aims to analyze the potential of unmanned systems (air, surface, or submarine) in surveillance and monitoring missions of critical maritime infrastructure, essential objectives for Romania's economic and energy security. To this end, types of platforms that can be used in maritime security missions, in particular seabed security, will be identified, in line with the proliferation of the concept of seabed security. The research challenge lies in identifying solutions for integrating naval actions that produce synergistic effects by correlating them with artificial intelligence solutions for automatic processing, predictive analysis, and real-time response. Recognizing the main challenges regarding legal regulations, cybersecurity, interoperability, and human resources, the study acknowledges certain limitations in the scope of the research but offers a series of solutions, proposals, and future directions for the development of maritime security and critical infrastructure.

Keywords: intelligent surveillance; critical infrastructure; unmanned systems; Black Sea; maritime security;

INTRODUCERE

În cadrul acestui articol se propune identificarea rolului sistemelor fără pilot în acțiuni militare de supraveghere a infrastructurilor critice maritime situate în proximitatea și pe litoralul românesc al Mării Negre, prin identificarea avantajelor, limitărilor și provocărilor legate de utilizarea acestora. Sectorul maritim și-a câștigat poziția de pilon central al economiei, astfel că oceanele și mările lumii au devenit arterele vitale ale comerțului internațional prin extinderea căilor de comunicații terestre, aducând, odată cu aceasta, o provocare asupra securității maritime. Ca urmare a acestei dependențe critice de mediul maritim, a apărut și noțiunea de *infrastructură critică maritimă*, un ecosistem complex, format din noduri obligatorii de trecere importante, liniile maritime de comunicații (Sea Line of Communication/SLOC), platforme energetice offshore, porturi și terminale, gazoducte și magistrale de petrol, precum și rețeaua esențială de cabluri de comunicații submarine. Această cale de comunicații a căpătat o atenție sporită în ultima decadă, astfel că, în cadrul acestui demers, plecând de la premisa că peste 98 % din traficul internațional de date este transmis prin cabluri submarine (Mauldin, 2023), se dorește a se identifica soluții pentru capacitățile navale care pot contribui la securitatea maritimă prin protecția acestei infrastructuri maritime, care, alături de gazoducte și magistrale de petrol, poate deveni critică.

Accidentale sau acte deliberate, orice acțiune neautorizată asupra infrastructurii maritime reprezintă o amenințare asupra securității, în general, și asupra securității economice, în mod special. Răspunsul rezilient al statelor cu interese maritime trebuie să vină din domeniul securității maritime, prin supravegherea eficientă și continuă a infrastructurii critice maritime, prevenire, inspecție, avertizare timpurie și acțiune la obiectiv, prin apărare și contramăsuri. Aceste măsuri reprezintă atribute ale capacităților maritime ale unui stat cu ieșire la mare, care poate interveni direct sau indirect asupra acestor

Răspunsul rezilient al statelor cu interese maritime trebuie să vină din domeniul securității maritime, prin supravegherea eficientă și continuă a infrastructurii critice maritime, prevenire, inspecție, avertizare timpurie și acțiune la obiectiv, prin apărare și contramăsuri.

În ecuația geopolitică euroatlantică, Marea Neagră este un spațiu de importanță strategică, iar pentru România, activele esențiale, aflate în proximitatea litoralului și în zona economică exclusivă, cum sunt platformele onshore și offshore, porturile comerciale, instalațiile de transport energetic și rețeaua de cabluri submarine, reprezintă componente esențiale ale infrastructurii critice naționale.

infrastructuri. Posibilitățile de acțiune pot fi tradiționale, prin implicarea directă a resursei umane, sau acțiuni moderne, prin implicarea indirectă a factorului uman, concomitent cu valorificarea tehnologiei moderne și a inteligenței artificiale, prin utilizarea sistemelor maritime fără pilot, de tipul sistemelor aeriene, de suprafață sau submarine autonome.

În ecuația geopolitică euroatlantică, Marea Neagră este un spațiu de importanță strategică, iar pentru România, activele esențiale, aflate în proximitatea litoralului și în zona economică exclusivă, cum sunt platformele onshore și offshore, porturile comerciale, instalațiile de transport energetic și rețeaua de cabluri submarine, reprezintă componente esențiale ale infrastructurii critice naționale. Considerăm că toate acestea reprezintă obiective ale securității atât naționale, regionale, cât și euroatlantice.

Conform cadrului de referință stabilit de Uniunea Europeană (Directiva 2008/114/EC), infrastructura critică se referă la acele elemente a căror afectare ar produce consecințe grave asupra securității naționale, economiei sau sănătății publice. În acest context, protecția infrastructurilor maritime, precum instalațiile de transport energetic și rețeaua de cabluri submarine, devine o prioritate majoră, mai ales în fața unui nou tip de amenințări emergente, cum sunt atacurile asimetrice, interferențele electronice (jamming, spoofing), sabotajul deliberat sau a unor riscuri independente de voința umană, cum sunt accidente. În opinia noastră, modalitatea de supraveghere clasică, bazată pe resursa umană, platforme navale tradiționale și senzori staționari, nu mai poate răspunde cu suficientă viteză și acuratețe acestor riscuri și amenințări contemporane. Astfel, o soluție avansată precum integrarea sistemelor fără pilot (UxV) – aeriene (Unmanned Aerial Vehicle/UAV), de suprafață (Unmanned Surface Vehicle/USV) și subacvatice (Unmanned Underwater Vehicle/UUV), într-un cadru interconectat, deschide noi orizonturi operaționale prin creșterea capacității de reacție, reducerea riscurilor la adresa factorului uman și extinderea razei de acoperire. Prin introducerea unui sistem integrat de supraveghere, platformele autonome sunt transformate în sisteme nodale active într-o rețea de senzori maritimi, capabile de monitorizare continuă, de transmitere a datelor în timp real, concomitent oferind sprijin pentru deciziile operatorilor umani

prin analize asistate de inteligență artificială. Integrarea platformelor fără echipaj uman cu sisteme dotate cu inteligență artificială, care facilitează elaborarea unor analize avansate, va permite trecerea de la o supraveghere reactivă la una proactivă, centrată pe detecția timpurie a riscurilor, oferind sprijinul pentru luarea deciziei de către factorul uman. Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem că eficiența acestor tehnologii este condiționată de reglementări legislative clare, de o protecție cibernetică adecvată, de limitări privind interoperabilitatea tehnologică, dar și de dificultatea formării de specialiști în domeniu.

În acest domeniu și în aceste condiții, România are oportunitatea de a deveni un actor regional relevant în domeniul supravegherii inteligente a infrastructurii critice maritime, prin inițierea unor programe demonstrative la Marea Neagră, dezvoltarea de capacități autohtone și promovarea unei cooperări civil-militare consolidate, în conformitate cu standardele NATO și cu cele ale UE.

INFRASTRUCTURA CRITICĂ MARITIMĂ

Tipologia infrastructurii critice maritimă este foarte diversificată, însă, în funcție de utilitatea și destinația acesteia, se pot identifica unele categorii funcționale, astfel:

- *infrastructuri de transport și logistică maritimă;*
- *infrastructură hidrografică și de navigație;*
- *infrastructuri energetice offshore și onshore;*
- *infrastructuri de comunicații;*
- *infrastructuri militare.*

Infrastructura de transport și logistică maritimă (Sari, 2025) este constituită, în principal, din porturile maritime (Constanța, Midia, Mangalia), terminalele multi-modale, liniile de comunicații maritime și radele de staționare, sistemul de navigație, strâmtori, rețele AIS (Automatic Identification System – sistemul de transmitere a datelor privind poziția navelor), radare de coastă și balize autonome etc. Infrastructura energetică offshore și onshore este reprezentată de platforme de exploatare gazifere (Neptun Deep, Ana), conducte submarine (BRUA, AGRI), stații de pompare, rețele de distribuție etc. Infrastructura de comunicații este constituită din cabluri optice submarine, centre de date portuare; infrastructura din industria

România are oportunitatea de a deveni un actor regional relevant în domeniul supravegherii inteligente a infrastructurii critice maritime, prin inițierea unor programe demonstrative la Marea Neagră, dezvoltarea de capacități autohtone și promovarea unei cooperări civil-militare consolidate, în conformitate cu standardele NATO și cu cele ale UE.

Infrastructura critică maritimă a României include un ansamblu complex de obiective esențiale pentru securitatea națională și economia regională, acestea fiind aflate sub presiunea constantă a unor riscuri hibride și asimetrice, mai ales că o parte dintre acestea au fost proiectate înainte de apariția amenințărilor cibernetice și autonome moderne, ceea ce le face vulnerabile la acțiuni de sabotaj, atac electronic sau scurgeri de date nesecurizate.

piscicolă; ecosistemul marin cuprinzând fauna și flora maritimă (lb.). La acestea se mai pot adăuga infrastructuri militare – obiective, rute de comunicații, raioane, porturi militare și rade, puncte de comandă etc. și infrastructura hidrografică și de navigație.

Deși denumirea de *infrastructură critică maritimă* nu este regăsită, ca termen, în legislația internă, aceasta poate fi identificată în *Lista sectoarelor, subsectoarelor infrastructurii critice naționale/infrastructurii critice europene* (ICN/ICE) specificată în Anexa nr. 1 a Ordonanței de Urgență nr. 98/2010 privind identificarea, desemnarea și protecția infrastructurilor critice, completată cu Legea nr. 225 din anul 2018. Astfel, identificăm: transportul naval; petrol și derivate petroliere – capacități și instalații pentru extracție/producție, rafinare, tratare, depozitare/stocare, distribuție și transport prin conducte, terminale, gaze naturale și derivate din gaze naturale – capacități și instalații pentru extracție/producție, rafinare, tratare, depozitare/stocare, distribuție și transport prin conducte, terminale; sistemele, rețelele și serviciile de comunicații; apărarea țării, ordinea publică și siguranța națională (OUG 98, 2010; Legea 225, 2018).

Din analiza legislativă națională, putem afirma că *infrastructura critică maritimă* a României include un ansamblu complex de obiective esențiale pentru securitatea națională și economia regională, acestea fiind aflate sub presiunea constantă a unor riscuri hibride și asimetrice, mai ales că o parte dintre acestea au fost proiectate înainte de apariția amenințărilor cibernetice și autonome moderne, ceea ce le face vulnerabile la acțiuni de sabotaj, atac electronic sau scurgeri de date nesecurizate. Totodată, aceste obiective, la acest moment, se află în proximitatea unor zone maritime supuse frecvent acțiunilor ostile fie directe, cum este cazul incidentelor din zona Deltei Dunării în perioada 2023-2024 (Boșneagu, 2024), fie unor acțiuni de degradare sub influența mediului.

În *Strategia UE privind securitatea maritimă*, lansată în anul 2023, este stipulat faptul că protecția infrastructurii critice maritime este o prioritate absolută (EUMSS, 2023), totuși supravegherea, monitorizarea și protecția infrastructurii critice constituie o sarcină complexă, ce nu poate fi atribuită unei singure autorități sau, cum este cazul Mării Negre, unei singure națiuni.

În pofida tuturor declarațiilor și documentelor emise, incidentele recente și conflictul armat în desfășurare ne demonstrează faptul că *infrastructura critică maritimă* este vulnerabilă și are potențialul de a pune în dificultate atât buna desfășurare a comerțului regional, cum este cazul Mării Negre, și dificultatea păstrării liniilor de comunicații maritime sigure și navigabile, sau chiar mondial, dacă amintim blocarea Canalului Suez în 2021 și în 2024 și efectele pe care le-au produs aceste evenimente (UNCTAD, 2024).

O provocare suplimentară constă în lipsa unui cadru operațional integrat între structurile din sistemul național de apărare, autoritățile civile portuare și operatorii economici privați. Deși există inițiative de cooperare, cum sunt: Strategia Națională pentru Protecția Infrastructurilor Critice, lansată în anul 2011 (Hotărârea 718, 2011), proiectele PESCO (Permanent Structured Cooperation) ale Uniunii Europene, precum Critical Seabed Infrastructure Protection, Harbour & Maritime Surveillance and Protection, ele nu sunt încă suficient de operaționalizate pentru a permite un răspuns unitar în situații de criză în timp real.

Având în vedere tipologia *infrastructurii critice maritime*, cadrul legal, caracteristicile și specificațiile acestora, putem considera că dezvoltarea unui sistem de supraveghere a *infrastructurii critice maritime*, așa cum a fost el propus în cadrul acestui demers, trebuie să răspundă următoarelor cerințe:

- *monitorizarea continuă;*
- *deteția rapidă a anomaliilor (tehnice sau comportamentale);*
- *avertizare timpurie automată;*
- *sprijin decizional integrat.*

Opinăm că aceste cerințe pot fi îndeplinite prin dezvoltarea unui sistem cu o arhitectură distribuită, modulară și rezilientă bazată pe sisteme autonome fără pilot interconectate. În acest demers, se poate pleca de la capabilitățile existente de supraveghere, detecție și monitorizare. Pentru aceasta, în continuare, ne propunem să identificăm rolul acestor sisteme în ecuația securității maritime.

Dezvoltarea unui sistem de supraveghere a infrastructurii critice maritime trebuie să răspundă următoarelor cerințe: monitorizarea continuă; detecția rapidă a anomaliilor (tehnice sau comportamentale); avertizare timpurie automată; sprijin decizional integrat.

UTILIZAREA SISTEMELOR FĂRĂ PILOT PENTRU SUPRAVEGHEREA INFRASTRUCTURII CRITICE MARITIME

Litoralul României înglobează *infrastructura critică maritimă* ce deține funcții economice, logistice, dar și de apărare națională, infrastructura fiind esențială în transportul maritim, energetic și din punct de vedere al comunicațiilor. Riscurile asociate asupra infrastructurii provin atât din sfera convențională, asimetrică, dar și naturală sau de natură tehnică, iar integrarea sistemelor fără pilot în supravegherea obiectivelor de interes ne poate aduce beneficii semnificative în ceea ce privește acoperirea rapidă a litoralului și reacția în timp real, concomitent cu reducerea riscurilor asupra resursei umane.

Sistemele fără pilot, deși conceptualizate și utilizate în forme rudimentare încă din timpul Primului Război Mondial (Jeler, 2020), au cunoscut, în ultima perioadă, o dezvoltare accelerată. Utilizarea lor în contextul conflictului ruso-ucrainean a demonstrat eficacitatea acestora, revoluționând lupta armată, devenind un vector cheie în transformarea digitală a mediului maritim. Astăzi, sistemele fără pilot sunt utilizate atât în misiuni de supraveghere, recunoaștere și monitorizare, cât și în misiuni de luptă, astfel că, în contextul protejării infrastructurii critice din zona maritimă a României, permit o gamă largă de misiuni. Pentru că sunt capabile să funcționeze autonom sau semiautonom, acoperind mediul aerian, maritim de suprafață și submarin, sistemele fără pilot pot fi utilizate la inspecții punctuale și patrulare autonomă.

Vehiculele/sistemele aeriene fără pilot (UAV). Acestea pot fi utilizate în monitorizarea zonelor portuare, de coastă și chiar a zonei economice exclusive, de asemenea în supravegherea aeriană, sprijin ISR pentru forțele navale și urmărirea unor ținte (nave, ambarcațiuni suspecte) de interes în timp real, dar și pentru detecția termică a scurgerilor, a surselor de căldură sau a poluării industriale. Acestea pot integra la bord diferiți senzori, de la senzori multispectrali la camere EO/IR (Electro-optic Infraroșu), sistem LIDAR (Light Detection and Ranging), senzori termici și pot chiar avea la bord un transponder AIS (Automatic Identification System).

Dronele aeriene pot fi utilizate în special pentru supravegherea infrastructurii critice maritime și pot fi clasificate în funcție de misiunile pe care le pot îndeplini (conform Standard NATO ATP-3.3.7, 2014), astfel:

- Clasa I – sisteme aeriene fără pilot micro, mini și mici (<150 kg);
- Clasa a-IIa – sistemele de clasă medie (150 – 600 kg);
- dronele cu durată extinsă de zbor – >600 kg (High Altitude Long Endurance/HALE; Medium Altitude Long Endurance/MALE).

Dronele aeriene micro și mini (UAV) sunt utilizate pentru inspecții locale, punctuale, cum sunt infrastructura portuară; *sistemele de clasă medie*, care sunt echipate cu senzori multipli și capabile de zboruri mai lungi, și *dronele cu durată extinsă de zbor*, care pot patrula autonom deasupra infrastructurii critice din zona economică exclusivă la platforme maritime de foraj etc., fiind chiar capabile să supravegheze liniile de comunicații maritime, monitorizarea activităților suspecte sau inspecția la distanță a facilităților greu accesibile.

Exemple de astfel de platforme sunt: Scan Eagle, MQ-9 Reaper (<https://www.ga-asi.com/remotely-piloted-aircraft/mq-9a>) din înzestrarea SUA, utilizate îndeosebi pentru supraveghere strategică, recunoaștere și colectare de informații, Bayraktar TB2, produse de Turcia și care se regăsesc și în înzestrarea forțelor armate ale Ucrainei, folosite pentru recunoaștere, supraveghere, dar și lovire de precizie; Schiebel CAMCOPTER S-100 – Austria (<https://schiebel.net/products/camcopter-s-100/>), folosite atât în scopuri militare, cât și civile, fiind UAV de tip VTOL (Vertical Take-off and Landing), utilizate pe platforme tradiționale sau de pe uscat pentru supraveghere maritimă.

Sistemele maritime de suprafață (USV) pot fi utilizate pentru patrulare autonomă în bazinele portuare, supravegherea canalelor navigabile, a zonelor inundabile, a Deltei Dunării, lacurilor, lagunelor etc. Pot acționa independent în zona platformelor offshore, în zonele de pescuit. Acestea pot avea integrate la bord radare de navigație, camere, sonare laterale și transpondere AIS pasive sau active.

USV-urile sunt vehicule maritime autonome capabile să patruleze rute predefinite sau să navigheze adaptiv pe baza senzorilor de detecție. Misiunile lor pot cuprinde supraveghere perimetrală a zonelor portuare sau a zonelor platformelor energetice, detecția de intruziuni (scafandri, bărci de mare viteză), comunicare intermediară

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Sistemele maritime de suprafață (USV) pot fi utilizate pentru patrulare autonomă în bazinele portuare, supravegherea canalelor navigabile, a zonelor inundabile, a Deltei Dunării, lacurilor, lagunelor etc.

Vehiculele/sistemele aeriene fără pilot (UAV) pot fi utilizate în monitorizarea zonelor portuare, de coastă și chiar a zonei economice exclusive, de asemenea în supravegherea aeriană, sprijin ISR pentru forțele navale și urmărirea unor ținte (nave, ambarcațiuni suspecte) de interes în timp real, dar și pentru detecția termică a scurgerilor, a surselor de căldură sau a poluării industriale.

Sistemele submarine fără pilot (UUV) sunt aplicabile pentru supravegherea și inspecția subacvatică a platformelor de foraj, a conductelor submarine și a cablurilor de comunicații submarine. De asemenea, ele pot avea rol în detecția minelor sau IED-urilor, recunoașterea la adâncimi mici și medii, cartografierea fundului mării și transmiterea datelor privind prognozele de hidrolocație etc.

între UUV și UAV în cadrul unui sistem MIoT (Maritime Internet of Things), funcție de navă-pilot autonomă pentru escorta țintelor de interes (nave comerciale, echipe de intervenție).

Exemple relevante includ platformele MARTAC MANTAS T-series (<https://martacsyste.ms.com/products/t12/>) din înzestrarea SUA, având rol de supraveghere, recunoaștere și protecție a infrastructurii offshore, Elbit Systems Seagull (<https://www.elbitsystems.com/unmanned/maritime/unmanned-surface-vessel/seagull-usv>), dezvoltate de Israel, acestea având rol în războiul antisubmarin, în lupta contra minelor, dar și pentru protecția infrastructurii critice, Atlas Elektronik ARCIMS (<https://www.atlas-elektronik.com/solutions/mine-warfare-systems/arcims>) – Germania/Marea Britanie, utilizate pentru lupta împotriva minelor, protecția liniilor de comunicații maritime și a infrastructurii critice maritime.

Sistemele submarine fără pilot (UUV) sunt aplicabile pentru supravegherea și inspecția subacvatică a platformelor de foraj, a conductelor submarine și a cablurilor de comunicații submarine. De asemenea, ele pot avea rol în detecția minelor sau IED-urilor, recunoașterea la adâncimi mici și medii, cartografierea fundului mării și transmiterea datelor privind prognozele de hidrolocație etc.

Din punct de vedere tehnologic, mediul submarin este cel mai dificil de monitorizat, însă vital pentru *infrastructura critică maritimă*, deoarece găzduiește componente esențiale, precum cabluri de comunicații, conducte de gaz și petrol, sisteme de ancorare a platformelor offshore și, eventual, o rețea de senzori subacvatici. Iar limitările impuse de presiunea hidrostatică, salinitate, vizibilitatea redusă, lipsa unei comunicări continue cu senzorii impun provocări majore pentru supraveghere, detecție și inspecție. Totuși, aceste limitări sunt depășite prin utilizarea platformelor care integrează tehnologii sonare de înaltă rezoluție, camere optice subacvatice, magnetometre, senzori chimici de detecție a scurgerilor, precum și sisteme de navigație inerțială care le permit să opereze cu precizie în medii cu acoperire GPS limitată sau inexistentă.

Exemple de UUV-uri utilizate la nivel internațional includ: REMUS 600 – Hydroid (Kongsberg, SUA/Norvegia) (<https://www2.whoi.edu/site/osl/vehicles/remus-600/>), folosite pentru inspecția

submarină, detectarea minelor, supravegherea cablurilor și a conductelor submarine, Bluefin-21 – General Dynamics, SUA (<https://gdmissonsyste.ms.com/underwater-vehicles/bluefin-robotics>), utilizat pentru cartografiere și recunoaștere subacvatică, GAVIA AUV – Teledyne Marine (<https://www.teledynemarine.com/brands/gavia>), folosit de forțele navale ale Islandei și Norvegiei, dar și de operatori industriali – utilizat pentru inspecția infrastructurii subacvatice, protecția portuară și supraveghere, ORCA XLUUV – Boeing, SUA (<https://www.boeing.com/defense/xluuv>), este un UUV de dimensiuni mari, capabil să opereze autonom timp de săptămâni, fiind utilizat în misiuni ISR, în lupta antisubmarin și inspecție la adâncimi mari.

Un avantaj important al utilizării sistemelor fără pilot este că se poate dezvolta o sinergie multi-platformă, adică se poate exploata capacitatea acestora de a colabora într-un cadru comun de tipul MIoT, oferindu-ne o imagine operațională unificată; astfel, în urma detecției unui semnal anormal de la o baliză de către un UAV, acesta (fie prin intervenție umană, fie automat) transmite coordonatele unui USV din apropiere, care poate, la rândul lui, să declanșeze lansarea unui UUV care să execute inspecție punctuală în zona vizată. Astfel, prin această logică modulară, se poate realiza extinderea supravegherii în timp real pe verticală (sau în adâncime aer-suprafață-submarin), permițând o reacție promptă, în timp real.

APLICAȚII ÎN SUPRAVEGHEREA INFRASTRUCTURII CRITICE DIN ZONA MĂRII NEGRE (ROMÂNIA)

Având în vedere cele menționate, printre obiectivele importante ale infrastructurii critice din România se află porturile maritime atât cele comerciale, cât și cele militare (bazele militare), iar în acest context, Portul Constanța, cel mai mare port din Marea Neagră și un nod logistic european esențial, precum și terminalele petroliere Midia – Năvodari, care deservesc industria petrochimică și rafinăriile de interes național, necesită o abordare integrată, multi-domeniu. Aceste obiective nu doar susțin fluxuri economice vitale, ci constituie și potențiale ținte ale amenințărilor hibride, ceea ce justifică necesitatea implementării unor soluții tehnologice avansate pentru supraveghere.

Pentru supravegherea și monitorizarea acestora, sistemele fără pilot pot fi folosite cu succes pentru monitorizarea accesului în perimetru,

Exemple de UUV-uri utilizate la nivel internațional includ: REMUS 600 – Hydroid (Kongsberg, SUA/Norvegia), Bluefin-21 – General Dynamics, SUA, GAVIA AUV – Teledyne Marine, folosit de forțele navale ale Islandei și Norvegiei, dar și de operatori industriali, ORCA XLUUV – Boeing, SUA, este un UUV de dimensiuni mari, capabil să opereze autonom timp de săptămâni.

Rețelele de comunicații și cabluri submarine reprezintă o vulnerabilitate strategică majoră, mai ales în Marea Baltică, însă, în Marea Neagră, unde există trei cabluri subacvatice importante, cel care intră la noi în țară prin Mangalia fiind KAFUS, nu au fost raportate incidente majore.

inspecția acvatoriului, a danelor și a navelor cu drone de suprafață și submersibile. De asemenea, pot fi folosite drone subacvatice dotate cu senzori radar, imagini termice capabile să opereze autonom pentru patrulare și o rețea de senzori în poziții fixe.

Infrastructura energetică offshore și onshore reprezintă, de asemenea, un important obiectiv, iar România exploatează resurse naturale în platoul continental al Mării Negre și are în dezvoltare proiecte de gaz natural offshore (Neptun Deep, Ana). Totodată, instalațiile de transport, stocare și procesare din zona Dobrogei sunt esențiale pentru securitatea energetică regională. Sistemele fără pilot pot îndeplini misiuni precum inspecția conductelor submarine și a instalațiilor de foraj cu vehicule subacvatice autonome (AUV/UUV), supravegherea zonelor de extracție, pentru detectarea anomaliilor termice sau a activităților suspecte, și chiar monitorizarea traseului și a terenurilor adiacente conductelor onshore, prevenind sabotaje, scurgeri sau activități de sustragere ilegală.

Considerăm că eficiența sistemelor fără pilot în supravegherea infrastructurii critice maritime nu se va limita la platforme fizice, ci va depinde foarte mult și de capacitatea de procesare, analiză și configurare a unor soluții de reacție rapidă prin integrarea inteligenței artificiale și a analizei avansate a datelor ce va transforma aceste sisteme din simple colectoare de date în instrumente proactive de supraveghere, prevenție și reacție. De asemenea, aplicațiile sunt nenumărate, de la rutarea automată a platformelor pentru a acoperi eficient zona de interes, coordonarea între mai multe platforme și ajustarea în timp real a traiectoriilor la analiza predictivă și suportul decizional, concomitent cu generarea unor răspunsuri automate la diferite situații pe baza unor matrice de risc și a unor proceduri predefinite.

Rețelele de comunicații și cabluri submarine reprezintă o vulnerabilitate strategică majoră, mai ales în Marea Baltică, însă, în Marea Neagră, unde există trei cabluri subacvatice importante, cel care intră la noi în țară prin Mangalia fiind KAFUS, nu au fost raportate incidente majore. Sistemele fără pilot utilizabile în acest scop includ USV dotate cu sonar și camere optice pentru urmărirea traseului cablurilor, UUV pentru inspecții detaliate, ce pot detecta dislocări, scufundări sau interferențe neautorizate, drone aeriene care verifică din aer prezența

navelor cu comportamente suspecte sau a activităților ilegale în zonele restricționate.

Marea Neagră este relativ subdezvoltată privind implementarea unor soluții optime pentru supraveghere și monitorizare, astfel încât România, centru energetic emergent, are oportunitatea de a deveni pionier regional în supravegherea și monitorizarea autonomă a infrastructurii critice maritime, cu condiția unei cooperări interinstituționale între structurile naționale de apărare și mediul privat de cercetare. Astfel, MIoT poate deveni nu doar o soluție tehnologică, ci o viziune integrată pentru un viitor sigur al spațiului maritim al României (Mitrescu, 2025).

Chiar și NATO se orientează către sisteme autonome și senzori subacvatici, demers inițiat odată cu lansarea inițiativei „*Digital Ocean Vision*”. Prin acest document se urmărește creșterea gradului de supraveghere maritimă și de cunoaștere a situației maritime „*de pe fundul mării până în spațiu*”, prin integrarea capacităților naționale și aliate, de la roboți subacvatici și drone aeriene până la sisteme satelitare. Conform Allied Command Transformation/ACT, NATO a alocat deja 20 de vehicule de suprafață fără pilot (USV) pentru Operația *Baltic Sentry*, dedicate protecției infrastructurii critice din Marea Baltică (NATO, Digital Ocean Vision, 2024).

În *tabelul 1* este realizată o analiză comparativă (pe baza a opt criterii) între supravegherea infrastructurii critice maritime cu mijloace clasice și cea cu mijloace fără pilot.

Tabelul 1: Analiză comparativă între supravegherea infrastructurii critice maritime cu mijloace clasice și cea cu mijloace fără pilot (concepția autorilor)

Criteriu de comparație	Supraveghere cu mijloace clasice (platforme navale, servicii de permanență, avioane de patrulare)	Supraveghere cu sisteme fără pilot (Uxv)
Costuri operaționale	Ridicate – combustibil, mentenanță și logistică complexă a platformelor navale/aeriene.	Scăzute – consum de combustibil mult redus sau inexistent (propulsie electrică/solară), mentenanță simplificată, echipaj redus numeric, localizat la sol.

Marea Neagră este relativ subdezvoltată privind implementarea unor soluții optime pentru supraveghere și monitorizare, astfel încât România, centru energetic emergent, are oportunitatea de a deveni pionier regional în supravegherea și monitorizarea autonomă a infrastructurii critice maritime, cu condiția unei cooperări interinstituționale între structurile naționale de apărare și mediul privat de cercetare.

Criteriu de comparație	Supraveghere cu mijloace clasice (platforme navale, serviciu de permanență, avioane de patrulare)	Supraveghere cu sisteme fără pilot (UxV)
Risc asupra factorului uman	Maxim – personalul este expus direct la amenințări (condiții meteo extreme, acțiuni ostile, accidente). Pierderea platformei indică, adesea, și pierderi de vieți omenești.	Minim – operatorii se află într-un centru de comandă sigur, la distanță. Pierderea unui UxV este o pierdere materială, nu umană. Permite misiuni în medii cu risc ridicat (ex: zone contaminate, conflicte active).
Anduranță / Autonomia	Limitată – anduranța este dictată de limitele fizice și psihologice ale echipajului, precum și de necesitățile logistice ale navei/aeronavei. Misiunile continue necesită rotația platformelor și a personalului.	Superioară – pot opera continuu zile, săptămâni sau chiar luni (în cazul celor cu propulsie solară). Anduranța este limitată doar de fiabilitatea componentelor mecanice și de sursa de energie. Ideal pentru monitorizare 24/7.
Acoperire și accesibilitate	Restricționată – navele nu pot opera în ape puțin adânci. Patrurile umane nu pot acoperi rapid arii extinse. Accesul în zone periculoase sau greu accesibile este limitat.	Extinsă – UxV-urile sunt adesea mai mici și mai agile. USV-urile pot patrula în ape de coastă sau fluviale. UAV-urile oferă o perspectivă aeriană rapidă asupra unor zone vaste. UUV-urile pot inspecta infrastructuri subacvatice inaccesibile scafandrilor.
Mascarea operațiilor	Scăzută – Navele și aeronavele pilotate au o semnătură radar, acustică și vizuală mare. Prezența lor este ușor de detectat, alertând potențialii adversari.	Ridicată – UxV-urile sunt semnificativ mai mici, mai silențioase și au o semnătură redusă. Pot îndeplini misiuni esențiale pentru culegerea de informații (ISR) fără a fi detectate.

Criteriu de comparație	Supraveghere cu mijloace clasice (platforme navale, serviciu de permanență, avioane de patrulare)	Supraveghere cu sisteme fără pilot (UxV)
Calitatea și volumul datelor	Bună, dar dependentă de operator – Calitatea datelor depinde de experiența și atenția operatorului de senzori. Fuziunea datelor de la senzori multipli este, adesea, un proces manual.	Foarte bună și consistentă – Senzorii moderni (electro-optici, infraroșu, radar, LIDAR) colectează date de înaltă rezoluție în mod constant. Platformele pot integra algoritmi de IA pentru detectarea și clasificarea automată a țintelor în timp real.
Flexibilitate și Scalabilitate	Redusă – O navă sau o aeronavă este o platformă scumpă, dedicată. Desfășurarea mai multor active este costisitoare și complexă din punct de vedere logistic.	Ridicată – Platforme modulare, reconfigurabile pentru diverse misiuni. Posibilitatea de a desfășura roiri de UxV-uri pentru a acoperi rapid o arie mare sau pentru a executa sarcini complexe, coordonate.
Vulnerabilități principale	Eroare umană, oboseală, costuri mari, risc fizic pentru personal, limitări logistice.	Legătura de date (vulnerabilă la bruiaj/ jamming și hacking), dependența de condițiile meteo (pentru platformele mici), necesitatea unui cadru legal și a unor reguli de angajare clare.

În actualul mediu operațional maritim, caracterizat de volatilitate, riscuri hibride și provocări tehnologice, sistemele fără pilot, dincolo de avantajul tehnologic, reprezintă o necesitate strategică pentru contribuția Forțelor Navale Române la protejarea infrastructurilor critice și pentru menținerea securității maritime la Marea Neagră.

Din această analiză se pot extrage unele criterii de alegere a unor soluții privind modul de utilizare a sistemelor fără pilot în acțiuni de protecția *infrastructurii critice maritime*.

CONCLUZII ȘI DIRECȚII DE CERCETARE VIITOARE

În opinia noastră, în actualul mediu operațional maritim, caracterizat de volatilitate, riscuri hibride și provocări tehnologice, sistemele fără pilot, dincolo de avantajul tehnologic, reprezintă o necesitate strategică pentru contribuția Forțelor Navale Române

O provocare tehnico-tactică semnificativă este reprezentată de vulnerabilitatea cibernetică și războiul electronic, sistemele fără pilot fiind dependente de rețelele de comunicații, GPS și navigație prin satelit, iar sistemele de control la distanță și de transmitere a datelor în timp real sunt expuse la riscuri precum bruiaj, spoofing (falsificarea semnalelor GPS), aspect constatat destul de frecvent în Marea Neagră.

la protejarea infrastructurilor critice și pentru menținerea securității maritime la Marea Neagră.

Având în vedere caracteristicile și specificațiile tehnice ale acestor sisteme, în funcție de performanțe și avantajele utilizării lor în acțiuni maritime de securitate, trebuie subliniat faptul că există și anumite vulnerabilități, care pot genera anumite dezavantaje. Acestea sunt caracterizate de anumite limitări din punct de vedere tehnic, operațional și juridic, astfel că utilizarea sistemelor fără pilot în acțiuni de securitate maritimă implică o serie de provocări de tip legislativ, tehnico-tactice, de mediu și resurse, care vor trebui gestionate.

Cadru legislativ implică limitări privind spațiul maritim și aerian, autorizarea zborurilor și regulile de navigație în siguranță. Lipsa unui cadru legal clar pentru operarea sistemelor fără pilot de suprafață și subacvatic în apele teritoriale și în zona economică exclusivă, coroborate cu aspecte legate de protecția datelor și a vieții private, sunt alte aspecte care necesită reglementări.

Războiul electronic și cibernetic. O altă provocare tehnico-tactică semnificativă este reprezentată de vulnerabilitatea cibernetică și războiul electronic, sistemele fără pilot fiind dependente de rețelele de comunicații, GPS și navigație prin satelit, iar sistemele de control la distanță și de transmitere a datelor în timp real sunt expuse la riscuri precum bruiaj, spoofing (falsificarea semnalelor GPS), aspect constatat destul de frecvent în Marea Neagră.

Limitările de mediu sunt generate de factori precum vânturi puternice, starea mării, temperaturi extreme, toate influențând eficiența operațională a acestor sisteme.

Resursa umană. Un alt aspect important este legat de resursa umană calificată, iar în lipsa unui personal specializat, operarea, întreținerea și interpretarea datelor pot reprezenta o limitare critică.

Direcțiile viitoare de cercetare care necesită o atenție deosebită privind soluțiile de implementare sunt:

- dezvoltarea aplicațiilor dual-use (soluții civile și militare) de supraveghere a infrastructurii critice maritime și a liniilor de comunicații maritime;
- acțiuni active și pasive de supraveghere și monitorizare maritimă;

Dezvoltarea unui sistem de supraveghere maritimă a infrastructurii critice maritime va permite monitorizarea continuă și detecția timpurie a incidentelor sau atacurilor, automatizarea reacției la diverse incidente tehnice sau tactice, creșterea interoperabilității între militari și civili și reducerea dependenței de mijloacele tradiționale, care sunt mai costisitoare și mai greu de dislocat rapid.

- informarea reciprocă privind acțiuni ostile și amenințări la adresa infrastructurii critice;
- protecție împotriva amenințărilor tactice.

Având în vedere aspectele evidențiate, considerăm că dezvoltarea unui sistem de supraveghere maritimă a infrastructurii critice maritime va permite monitorizarea continuă și detecția timpurie a incidentelor sau atacurilor, automatizarea reacției la diverse incidente tehnice sau tactice, creșterea interoperabilității între militari și civili și reducerea dependenței de mijloacele tradiționale, care sunt mai costisitoare și mai greu de dislocat rapid. În același timp, analiza riscurilor și amenințărilor din sfera cibernetică, tactică și informațională, obligă luarea unor măsuri de protecție împotriva unor atacuri asimetrice și de securizare a comunicațiilor.

În ceea ce privește supravegherea maritimă, cooperarea regională la Marea Neagră, în special a statelor riverane aparținând NATO, este o acțiune care ar putea facilita schimbul de date, interoperabilitatea și o reacție coordonată în fața unor incidente/atacuri transfrontaliere.

În discursul de specialitate se profilează un nou termen – *oceanul digital*, un concept legat de supravegherea oceanelor lumii, prin care se urmărește integrarea datelor provenite de la o serie de senzori. Adoptarea acestui concept de către Forțele Navale Române oferă posibilitatea României de a contribui cu date și expertiză la sistemele colective de apărare maritimă euroatlantice, dar și de a beneficia în timp real de fluxuri informaționale avansate pentru protejarea propriei infrastructuri critice maritime.

Considerăm că viitorul va aparține unei abordări hibride, integrate, unei sinergii a clasicului cu tehnologia. În viziunea noastră, în cazul unei fregate, spre exemplu, aceasta va putea acționa ca o „navă-mamă”, un nod de comandă și control înaintat, care lansează și coordonează o flotă de sisteme fără pilot. Sistemele pe care le va opera vor putea fi din paleta celor prezentate, astfel:

- UAV-uri pentru recunoaștere și avertizare timpurie;
- USV-uri pentru securitate perimetrală și investigarea contactelor;
- UUV-uri pentru cartografierea fundului mării și detectarea minelor.

În opinia noastră, acest model sinergic, care îmbină avantajele platformelor tradiționale, augmentate de flexibilitatea, persistența și siguranța oferite de sistemele fără pilot, reprezintă o soluție viabilă la propunerea demersului nostru de a identifica rolul sistemelor fără pilot în acțiuni militare de supraveghere a infrastructurilor critice maritime. Supravegherea tradițională oferă adâncime și putere, în timp ce supravegherea cu UxV oferă amploare, persistență și inteligență distribuită și, astfel combinate, ele definesc viitorul securității și cunoașterii domeniului maritim.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Boșneagu, R. (2024). *Războiul dronelor ruso-ucrainean: impact strategic, tactici și implicații. Dronelile căzute în România pe timpul războiului ruso-ucrainean*, în *Lucrările Conferinței Gândirea militară românească*, ediția a VI-a, pp. 508-525. 10.55535/GMR.2024.4.32.
2. European Union (2022). *Directive (EU) 2022/2557 on the resilience of critical entities*. În *Official Journal of the European Union*.
3. Hotărârea 718 din 13 iulie 2011 pentru aprobarea *Strategiei naționale privind protecția infrastructurilor critice*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/130566>, accesat la 2 iunie 2025.
4. Jeler, G.E. (2020). *Brief historical milestones on the evolution of UAV systems: 1914- 1939*, în *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 9(3), pp. 137-143, <https://doi.org/10.12753/2284-9378-20-50>, accesat la 22 iunie 2025.
5. Mauldin, A. (4 mai 2023). *Do Submarine Cables Account for Over 99% of Intercontinental Data Traffic?*, în *Tele Geography Blog*, <https://blog.telegeography.com/2023-mythbusting-part-3>, accesat la 22 aprilie 2025.
6. Mitrescu, S. (2025). *Protecting Critical Maritime Infrastructure in the Black Sea*. New Strategy Center.
7. NATO Allied Command Transformation (2024). *Digital Ocean Vision: Enhancing Maritime Situational Awareness from Seabed to Space*. Detalii disponibile în comunicările ACT și în rapoartele Baltic Sentry, NATO ACT (2024). *Digital Ocean Vision* (Press Release), <https://www.act.nato.int/newsroom/digital-ocean-vision/>, accesat la 22 iunie 2025.
8. NATO Standard ATP-3.3.7 (aprilie 2014), *Guidance for the Training of Unmanned Aircraft Systems (UAS) Operators*, Edition B, Version 1. Proiecte în cadrul Permanent Structured Cooperation PESCO, <https://www.pesco.europa.eu/#projects>, accesat la 2 iunie 2025.
9. Sari, A. (martie 2025). *Hybrid CoE Research Report 14: Protecting maritime infrastructure from hybrid threats: legal options*, <https://www.hybridcoe.fi/publications/hybrid-coe-research-report-14-protecting-maritime-infrastructure-from-hybrid-threats-legal-options/>, accesat la 2 iunie 2025.

- protecting-maritime-infrastructure-from-hybrid-threats-legal-options/, accesat la 2 iunie 2025.
10. *Strategia de securitate maritimă a UE* (24 octombrie 2023), revizuită, Anexa I din Anexa Concluziilor Consiliului privind EUMSS revizuită și planul de acțiune, Documentul Consiliului, 14280/23, 5, 29.
11. UNCTAD – UN Trade and development (2024), <https://unctad.org/news/suez-and-panama-canal-disruptions-threaten-global-trade-and-development>, accesat la 22 iunie 2025.
12. <https://martacsystems.com/products/t12/>, accesat la 12 mai 2025.
13. <https://www.atlas-elektronik.com/solutions/mine-warfare-systems/arcims>, accesat la 12 iunie 2025
14. <https://www.boeing.com/defense/xluuv>, accesat la 22 iunie 2025.
15. <https://www.ga-asi.com/remotely-piloted-aircraft/mq-9a>, accesat la 12 mai 2025.
16. <https://www.teledynemarine.com/brands/gavia>, accesat la 12 mai 2025.
17. <https://www2.who.edu/site/osl/vehicles/remus-600/>, accesat la 22 iunie 2025.

NOUA DIMENSIUNE A RĂZBOIULUI ASIMETRIC: RĂZBOIUL DE GHERILĂ AL LTTE ÎN SRI LANKA

Punsara AMARASINGHE

*Cercetător post-doctoral, Institute of Law, Politics and Development,
Scuola Superiore Sant Anna, Pisa, Italia
DOI: 10.55535/GMR.2025.2.03*

This paper intends to revisit the military theory of "Asymmetric Warfare" from a new dimension based on the guerrilla campaign led by Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE), a terrorist group who fought against the Sri Lanka's legitimate government for thirty years. The task of this study contains a specific approach as it highlights "Composite Warfare", a new dynamic emerged much later.

The results emerging from this study unfolds how nation states in the 21st century concern about the irregular warfare as the subject matter of this paper, LTTE's Guerrilla War against State of Sri Lanka, provides a classic example. LTTE utilizes a variety of tactics and strategies, some of which are well-known, tried, and tested, while others are new and original. The result is a new dimension of asymmetric warfare.

Keywords: Sri Lanka; LTTE; asymmetric war; guerilla; insurgency;

Traducere și adaptare: Diana-Cristiana LUPU.

Numărul 2/2025

54

INTRODUCERE

Războiul asimetric descrie un conflict în care există o disparitate semnificativă de putere între actorii opuși, determinând puterea mai slabă să utilizeze modalități și mijloace indirecte și inovatoare pentru a compensa deficitul. Este opusul direct al războiului simetric, în care două puteri au, în mare măsură, capacități militare și resurse asemănătoare și se bazează pe tactici care sunt, în general, similare. Termenul este frecvent folosit de către academicieni și teoreticieni militari pentru a descrie ceea ce este cunoscut și sub numele de „război de gherilă”, „insurgență”, „terorism”, „contrainsurgență” și „contraterorism”; ciocnirea dintre o armată formală și un adversar informal cu resurse, materiale și umane, inferioare. Deși este o idee la fel de veche ca războiul în sine, are origini relativ recente. Se crede că își are rădăcinile într-un articol publicat de Andrew J.R. Mack în revista *World Politics*, în 1975, respectiv, *Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict/De ce națiunile mari pierd războaiele mici: Dimensiunea politică a conflictului asimetric*. (Mack, 1975). Conceptul și studiul asimetriei sunt atribuite, în primul rând, americanilor.

Aceasta ocupă un loc semnificativ în gândirea militară americană, iar multe dintre cele mai influente lucrări își au originea în sistemul de apărare american. Asimetria a fost menționată oficial, pentru prima dată, în 1995, în *The Joint Warfare Doctrine of the U.S. Army* (Jablonsky, 2008). Aceasta definește conflictele asimetrice ca fiind bătălii între forțe diferite. Elementul surpriză este văzut ca o componentă esențială și se observă că se poate dovedi deosebit de letal dacă forța atacată este nepregătită sau nu este gata să se apere. Războiul asimetric a început să se bucure de o atenție sporită la sfârșitul anilor 1990, fiind prezentat în Raportul *Quadrennial Defense Review* (1997) și, apoi, în *Joint Strategic Review* (1999). Unul dintre principalele documente publice care descriu doctrina militară a SUA, *Quadrennial Defense Review*, discută posibilitatea ca dominația Americii în arena convențională

Războiul asimetric descrie un conflict în care există o disparitate semnificativă de putere între actorii opuși, determinând puterea mai slabă să utilizeze modalități și mijloace indirecte și inovatoare pentru a compensa deficitul.

55

TEORIE ȘI ARTĂ MILITARĂ

să-i determine pe inamicii acesteia să folosească tactici asimetrice împotriva sa. Aceasta ar putea implica utilizarea unor abordări neconvenționale pentru a eluda sau a submina punctele forte ale Americii, exploatând, în același timp, vulnerabilitățile sale.

Carl von Clausewitz (1792-1831) descrie războiul drept „... o continuare a politicii cu alte mijloace”. (Clausewitz, 2003). Cât privește războiul asimetric, nu există un termen acceptat universal sau o definiție clară. În sens general, acesta poate fi descris ca un război între beligeranți a căror putere militară relativă diferă semnificativ.

În studiul său, *Asymmetric Warfare: Sizing the Threat/Războiul asimetric: Dimensionarea amenințării* (1997), Paul F. Herman definește războiul asimetric ca un set de practici operaționale axate pe negarea avantajelor și exploatarea vulnerabilităților mai degrabă decât pe implicarea în angajamente tradiționale (Herman, 1997). În studiul lor din 2001, *Asymmetry and U.S. Military Strategy: definition, background, and strategic concepts/Asimetria și strategia militară a SUA: definiție, context și concepte strategice*, dr. Steven Metz și dr. Douglas Johnson definesc asimetria foarte clar și precis: „În domeniul afacerilor militare și al securității naționale, asimetria reprezintă acțiunea, organizarea și gândirea diferită față de adversari, cu scopul de a maximiza propriile avantaje, a exploata slăbiciunile adversarului, a avea inițiativa sau obține o mai mare libertate de acțiune. Aceasta poate fi politico-strategică, strategică-militară, operațională sau o combinație a acestora. Poate implica diferite metode, tehnologii, valori, organizații, perspective de timp sau o combinație a acestora. Poate fi pe termen scurt sau lung. (...) Poate avea atât dimensiuni psihologice, cât și fizice.” (Metz, Johnson, 2001).

Conflictele asimetrice, în special pe fondul conflictelor interstatale, etnice și civile, reprezintă cele mai probabile amenințări la adresa suveranității unui stat vulnerabil. Un atac asimetric poate fi direct sau indirect. Acesta poate fi folosit în moduri acoperite sau evidente pentru a submina fundamentele elementelor puterii naționale și a amenința „centrul de greutate”. Capacitatea de a valorifica imprezibilitatea tacticilor proprii oferă forței insurgente un avantaj cheie, chiar și asupra celor mai performante armate. Ivan Arreguin-Toft, în articolul său referitor la *How the Weak Win Wars/Cum câștigă cei slabi războaiele* (2001), descrie două strategii diferite care au fost utilizate în mod

tradițional de actorii puternici împotriva actorilor slabi: *atacul direct* – utilizarea resurselor militare pentru a captura sau a elimina forțele armate ale unui adversar. Scopul principal ar fi câștigarea războiului prin distrugerea capacității adversarului de a se angaja într-o luptă armată. Atacatorul ar viza, de obicei, centrele economice vitale, cum ar fi orașele industriale, aeroporturile și porturile; *barbaria* – încălcarea sistematică a legilor războiului în urmărirea unui obiectiv militar sau politic. Deși aceasta poate include utilizarea de arme interzise, precum agenți chimici și biologici, principala caracteristică este aceea că sunt vizați și necombatanții (de exemplu, bombardamentul atomic de la Hiroshima și Nagasaki, august 1945) (Arreguin-Toft, 2001). În etapa finală a celui de-Al Doilea Război Mondial, bombe atomice au fost lansate asupra orașelor japoneze Hiroshima și Nagasaki, ucigând cel puțin 129.000 de oameni. Aceasta constituie singura utilizare a armelor nucleare în război din istoria omenirii. Șocul acestor evenimente l-a determinat pe împăratul Hirohito să intervină și a făcut ca Japonia să admită atât înfrângerea, cât și capitularea necondiționată (Kennedy, 1988).

Războiul din secolul al XXI-lea este un nou „animal” – unul care arată ca predecesorii săi la exterior, dar care, la o examinare mai atentă, se dovedește a fi condus de tactici diferite, gândire diferită și chiar de o altă rasă de luptători. Deși expertii în securitate au luat, în mare parte, în considerare acest lucru – rezultând o gamă largă de materiale care tratează subiectul general –, aceștia au ignorat lupta dusă de Sri Lanka împotriva *Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)/Tigrii Eliberării Tamil Eelam*. Prin urmare, ar fi greu să găsim prea multe lucrări care sunt accesibile atât publicului larg, cât și cititorilor mai familiarizați cu subiectul.

Pentru a acoperi această lacună, am adoptat o abordare specifică a subiectului. Bazându-mă pe expertiza mea de teoretician, am tratat Sri Lanka drept studiu de caz independent în războiul asimetric. Folosind lecțiile și observațiile desprinse din războiul Eelam, am încercat să prezint teoriile mele cu privire la utilizarea războiului asimetric. Natura acestor noi dimensiuni care au apărut în războiul asimetric dezvăluie modul în care războaiele neconvenționale, cum ar fi campaniile de gherilă, pot genera provocări la adresa aparatului de securitate. Dimensiunile moderne ale războiului asimetric legate

În etapa finală a celui de-Al Doilea Război Mondial, bombe atomice au fost lansate asupra orașelor japoneze Hiroshima și Nagasaki, ucigând cel puțin 129.000 de oameni. Aceasta constituie singura utilizare a armelor nucleare în război din istoria omenirii. Șocul acestor evenimente l-a determinat pe împăratul Hirohito să intervină și a făcut ca Japonia să admită atât înfrângerea, cât și capitularea necondiționată.

Carl von Clausewitz descrie războiul drept „... o continuare a politicii cu alte mijloace”. Cât privește războiul asimetric, nu există un termen acceptat universal sau o definiție clară. În sens general, acesta poate fi descris ca un război între beligeranți a căror putere militară relativă diferă semnificativ.

de contextul din Sri Lanka oferă un avertisment important pentru strategii militare, deoarece evidențiază modul în care un actor nestatal își poate accelera toată forța, perturbând ordinea societății.

DIFERENȚELE ȘI ASEMĂNĂRILE EXISTENTE ÎNTE ACEST NOU STIL DE RĂZBOI ȘI „ÎNCARNĂRILE” SALE PRECEDENTE

Asimetrie tactică

Tigrii Tamil aveau propriul sistem judiciar, propria poliție și chiar un sistem bancar pentru teritoriul pe care îl controlau. Această lucrare își propune să exploreze unele dintre tacticile militare ale LTTE și provocările pe care le-au reprezentat pentru statul srilankez. Pe măsură ce lumea se îndreaptă către o etapă din ce în ce mai globalizată, schimbul de informații, strategie și tehnologie este acum mai ușor ca niciodată. Povestea modului în care LTTE au reușit să evolueze dintr-un grup de tineri într-un grup terorist formidabil și nemilos este un indicator al viitorului războiului în sine. Actorii nestatali nu mai au niciun motiv să-și continue rezistența cu tactici convenționale – un exemplu precum LTTE demonstrează clar cât de puternic poate fi războiul asimetric în mâinile unui adversar imaginativ și imprevizibil.

LTTE a folosit pe scară largă dispozitive explozive improvizate, unele dintre ele nefiind folosite niciodată anterior, pentru a ataca forțele armate srilankeze și necombatanții. Velupillai Prabhakaran – liderul organizației – a fondat LTTE pe 5 mai 1976, acuzând majoritatea sinholeză că i-a privat pe tamili de teritoriul, limba, cetățenia, viața economică, locurile de muncă și educația lor, distrugând, astfel, toate atributele presupusei lor naționalități. În 1983, grupul nu avea armament și avea un nucleu alcătuit din mai puțin de 50 de membri. Patru ani mai târziu, înregistrase o rată de creștere uimitoare, devenind o forță capabilă să înfrunte armata indiană, a patra cea mai mare armată din lume (Chandrapuruma, 2012, p. 45).

LTTE a fost pionier în utilizarea atentatorilor sinucigași cu bombă în războiul modern și, de asemenea, în utilizarea scuturilor umane. Ambele tactici și-au demonstrat capacitatea de a submina complet normele tradiționale ale războiului, ceea ce a oferit, în cele din urmă, anumite precedente terorismului internațional. Luând în considerare

exemplul scuturilor umane, de exemplu, utilizarea ființelor umane ca bariere de protecție de către LTTE a demonstrat măsura în care modul lor de operare s-a concentrat pe ideea de surpriză. Conflictul din Sri Lanka poate fi împărțit în patru etape: primul război Eelam (1983-1987), al doilea război Eelam (1990-1995), al treilea război Eelam (1995-2002) și al patrulea război Eelam (2006-2009). Fiecare etapă dezvăluie o diversitate remarcabilă în tacticile și strategiile LTTE. Chiar și grupuri teroriste la fel de infame precum Al-Qaeda și insurgenții din Irak au fost inspirate de LTTE (Swamy, 2009).

LTTE era organizată în două componente principale – o aripă militară și una politică. Ambele diviziuni erau supravegheate de un organ central de conducere, subordonat direct liderului organizației. Aripa militară era formată din: o componentă aeriană, cu mai multe aeronave ușoare, probabil prima forță aeriană din lume deținută și controlată de o organizație interzisă ca grupare teroristă; o componentă navală, cu un număr mare de ambarcațiuni ușoare, cu profil redus; și o forță terestră, alcătuită din infanterie, artilerie, genști și transmisioniști. Atacatorii cu bombe sinucigași, Tigrii Negri, reprezentau o componentă majoră a tacticilor lor. Diverse unități se specializau într-o gamă largă de arme, la fel ca în cazul forțelor armate convenționale. LTTE poseda, de asemenea, o unitate de informații extrem de eficientă, care opera la nivel internațional. LTTE nu poate fi clasificată pur și simplu drept încă o forță de luptă „neconvențională” sau „de gherilă”. Pe lângă capacitățile neconvenționale, aceasta poseda toate atributele forțelor armate convenționale și avea capacitatea de a purta război convențional și împotriva „centrului de greutate”, un fapt adesea uitat astăzi (Gunaratna, 1987). Este important de menționat în această etapă că, în timpul primului război Eelam, Armata din Sri Lanka nu era atât de avansată din punct de vedere tehnologic. În ciuda superiorității numerice față de LTTE, tacticile de gherilă folosite de cei din urmă au surmontat dezavantajul. Strategia de bază a LTTE ar putea fi definită ca „cei 3 M”. (Ib.)

În istoria războiului, asimetriile de organizare au fost, de asemenea, importante. Pentru a echilibra disparitatea numerică, LTTE a mobilizat civili pentru eforturile sale de război. Prin inovație în organizarea lor, au dobândit un avantaj pe care nu îl aveau în sens convențional. (Stokke, 2006). Ca mișcare insurgentă, LTTE și-a dat seama că puterea lor rezida

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

LTTE era organizată în două componente principale – o aripă militară și una politică.

Ambele diviziuni erau supravegheate de un organ central de conducere, subordonat direct liderului organizației.

Velupillai Prabhakaran – liderul organizației – a fondat LTTE pe 5 mai 1976, acuzând majoritatea sinholeză că i-a privat pe tamili de teritoriul, limba, cetățenia, viața economică, locurile de muncă și educația lor, distrugând, astfel, toate atributele presupusei lor naționalități.

Pentru LTTE, minele, dispozitivele explozive improvizate/improvised explosive devices (IEDs) și capcanele reprezentau o armă asimetrică integrată.

Știind că forțele armate din Sri Lanka trebuiau să avanseze, au exploatat la maximum această oportunitate. Minele anti-personal/claymore, improvizate sau grupate, cu o cantitate mare de explozibil, erau utilizate, în mod obișnuit, pentru a optimiza numărul de victime. Aceste mine erau atent camuflate și activate prin dispozitive de control de la distanță.

În oamenii proprii și în civilii care îi sprijineau. LTTE și-a dezvoltat și fabricat propriile arme și muniții. Pentru a-și spori propria putere de foc, au inventat arme similare mortierelor. Unul dintre acestea a fost mortierul Baba, care avea o rază maximă de acțiune de 1-2 kilometri. A fost urmat de Pasilan 2000, un mortier greu sau anti-mortier, care avea caracteristicile unui lansator de rachete. Focosul transporta 25-30 kg de explozibili, iar rapoartele sugerează că cea mai recentă variantă ar fi putut avea o rază de acțiune de până la 25 km.

Fabricile de muniții LTTE erau, de asemenea, capabile să producă mine antipersonal improvizate, mine antitanc, bombe mortier, mine maritime, mine anti-personal/claymore, dispozitive explozive improvizate, ambarcațiuni sinucigașe subacvatice și bombe aeriene. Unele dintre respectivele obiective s-au dovedit capabile să modifice aeronave comerciale mai mici în aeronave de atac. Aceste ateliere au reușit, de asemenea, să construiască un mini-submarin.

Impact maxim și psihologia haosului

Pentru LTTE, minele, dispozitivele explozive improvizate/improvised explosive devices (IEDs) și capcanele reprezentau o armă asimetrică integrată. Știind că forțele armate din Sri Lanka trebuiau să avanseze, au exploatat la maximum această oportunitate. Minele anti-personal/claymore, improvizate sau grupate, cu o cantitate mare de explozibil, erau utilizate, în mod obișnuit, pentru a optimiza numărul de victime. Aceste mine erau atent camuflate și activate prin dispozitive de control de la distanță. Țintele erau întotdeauna atent selectate pentru impact, adesea fiind reprezentate de conducerea armatei, convoaie militare, personalități politice de top și vehicule de transport public foarte aglomerate. Alte tipuri de bombe și dispozitive explozive, cum ar fi „Minele Johnny” și „Booby Traps”, erau create special pentru a viza trupele care avansau. În acest scop, resturi metalice și bucăți de explozibili erau adesea utilizate pentru a fabrica capcane antipersonal improvizate. Aceste tactici aveau un impact psihologic profund. Obiectivul nu era de a ucide, ci de a provoca mutilări și de a slăbi moralul (Ganguly, 2018).

Deși era o forță neconvențională care lupta pe linii de gherilă, LTTE s-a bazat pe apărări puternic fortificate, în special în ultima fază a războiului Eelam. Uneori, au funcționat ca forțe armate convenționale

care apărau linii fortificate, alteori au operat ca un grup de gherilă. Amestecul de abordări convenționale și neconvenționale a făcut ca LTTE să fie unică. LTTE avea o serie de linii de apărare unde putea rezista oricărei forțe care înainta. Prima linie de apărare cuprindea un dig de pământ și buncăre camuflate subterane sau la nivelul solului, la fiecare 25 de metri. Garduri din frunze de palmier au fost construite pentru a evita observarea și atacurile armatei din Sri Lanka. Câmpuri de mine au fost adesea amplasate în fața liniilor de apărare, împreună cu mine antipersonal improvizate numite „Johnny Mines”. Tranșee de comunicații au fost săpate pentru întărirea sau pentru retragerea pe următoarea linie de apărare, pentru a oferi sprijin în luptă. Fiecare dintre acestea era înțesată cu „capcane” (Swamy, 2009).

Atacuri sinucigașe

În primele etape, Tigrii Tamili nu își permiteau armamentul convențional greu de care aveau nevoie pentru a confrunta guvernul și forțele armate din Sri Lanka. Pentru a compensa, au recrutat Tigrii Negri, o unitate specială de cadre atent selecționate și antrenate pentru a comite atacuri sinucigașe împotriva Țintelor militare și civile. În pura tradiție a războiului asimetric, au creat o armă nouă și terifiantă pentru a compensa lipsa lor de putere de foc. Aceasta a fost bomba umană. Utilizarea atentatorului sinucigaș ca armă ofensivă, ca tactică atât politică, precum și militară, a devenit parte a modului de operare al LTTE, o caracteristică obișnuită a arsenalului lor, pe care l-au desfășurat de nenumărate ori. Ca armă psihologică, impactul a fost devastator. Scopul principal nu era doar de a ucide și distruge, ci și de a șoca, oripila și teroriza.

Analizând aceste detalii, este clar că toate asasinatele au fost preventive, respectiv menite să prevină potențiale campanii politice și militare împotriva LTTE. Într-un interviu acordat cu câteva zile înainte de moartea sa, Rajiv Gandhi a declarat că, dacă va reveni la putere, va trimite Indian Peace Keeping Force (IPKF)/Forța Indiană de Menținere a Păcii pentru a dezarma LTTE. Tigrii erau foarte îngrijorați de alegerile generale din 1991. Ei considerau că, dacă Rajiv Gandhi va reveni la putere, IPKF va fi trimisă înapoi în Sri Lanka. Ranjan Wijeratne a fost asasinat din motive similare. Era cunoscut ca un lider eficient și nemilos. Până în 1989, tocmai zdrobise rebeliunea JVP și dăduse de înțeles că urma LTTE. Lista eșecurilor LTTE este și mai semnificativă.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În primele etape, Tigrii Tamili nu își permiteau armamentul convențional greu de care aveau nevoie pentru a confrunta guvernul și forțele armate din Sri Lanka. Pentru a compensa, au recrutat Tigrii Negri, o unitate specială de cadre atent selecționate și antrenate pentru a comite atacuri sinucigașe împotriva Țintelor militare și civile.

Acestea au inclus tentative de atacuri sinucigașe asupra președintelui de atunci, Chandrika Kumaratunga (18 decembrie 1999), a secretarului Apărării, Gotabhaya Rajapaksa (1 decembrie 2006), și a comandantului de atunci al armatei din Sri Lanka, generalul Sarath Fonseka (25 aprilie 2006).

Ambuscade în mediul urban

Pe 14 august 2006, un convoi care îl transporta pe înaltul Comisar pakistanez în Sri Lanka, Bashir Wali Mohamed, a fost lovit de o mină anti-personal/ claymore, ascunsă într-o ricșă auto. Difuzoarele fabricate în cutii de lemn pentru sistemul stereo erau o imagine obișnuită în ricșele auto din toată Sri Lanka. Minele au fost ascunse în interiorul acelor difuzoare, iar vehiculul a fost parcat pe marginea drumului, ceea ce a stârnit suspiciuni minime. În timp ce coloana de mașini trecea, mina a fost activată prin telecomandă.

Ambuscadele au fost organizate într-un mod neconvențional de către LTTE, chiar și în capitala Colombo. Pe 14 august 2006, un convoi care îl transporta pe înaltul Comisar pakistanez în Sri Lanka, Bashir Wali Mohamed, a fost lovit de o mină anti-personal/claymore, ascunsă într-o ricșă auto. Difuzoarele fabricate în cutii de lemn pentru sistemul stereo erau o imagine obișnuită în ricșele auto din toată Sri Lanka. Minele au fost ascunse în interiorul acelor difuzoare, iar vehiculul a fost parcat pe marginea drumului, ceea ce a stârnit suspiciuni minime. În timp ce coloana de mașini trecea, mina a fost activată prin telecomandă.

Înaltul Comisar a scăpat nevătămat, dar șapte persoane (inclusiv patru membri ai comando-ului armatei) au fost ucise și alte șaptesprezece rănite în explozie. Obiectivul atacului a fost de a avertiza guvernul Pakistanului, care furnizase echipamente militare guvernului din Sri Lanka. Metoda utilizată a fost simplă, ingenioasă și inofensivă. Ricșă auto era parte cotidiană a scenei urbane din Sri Lanka, atât de vizibilă, încât era considerată ca atare. La mai puțin de patru luni după acel eveniment, o metodă similară a fost folosită în tentativa de asasinare a secretarului Apărării, Gotabhaya Rajapaksa (DeVotta, 2009).

Dimensiuni moderne ale contrainsurgenței

Sri Lanka este singura țară care a învins terorismul de trei ori, deși acest fapt nu este evidențiat prea mult în discursul istoric, politic sau militar. În 1971, armata din Sri Lanka a învins insurgența din sud, condusă de Janatha Vimukthi Perumana/JVP (*Peoples Liberation Front/Frontul Popular de Eliberare*), al cărui obiectiv, la acea vreme, era răsturnarea guvernului. Când JVP a reapărut, în 1989, și a încercat să răstoarne guvernul încă o dată, acesta a fost contracara, în mod similar. Este demn de remarcat faptul că, în 1971, majoritatea comandanților organizației au fost eliminați de armata srilankeză, deși liderul rebeliunii a rămas în viață; acest lucru a dus la renașterea mișcării, 19 ani mai târziu.

LTTE a folosit rivalitățile politice pentru a submina guvernul din Sri Lanka, cu scopul de a evita o campanie militară prelungită împotriva organizației. Filosofia sa era să exploateze orice oportunitate de a destabiliza țara și de a diminua voința națională de a lupta. A reușit chiar să exercite presiuni internaționale asupra guvernului legitim și să-l oblige să cedeze propriilor condiții.

Abia după eliminarea liderului, în 1989, JVP nu a mai putut să repara decât o amenințare. Al treilea exemplu este, desigur, înfrângerea LTTE, o organizație mult mai puternică și mai nemiloasă decât JVP. Este interesant de observat că, deși Velupillai Prabhakaran, liderul suprem al Tigrilor Tamil, a fost eliminat împreună cu toate celelalte niveluri de conducere, LTTE este încă capabil să se îndrepte spre obiectivul dorit de a crea un stat separat. „*Centrul de greutate*” al grupurilor insurgente și teroriste moderne este înrădăcinat în ideologia lor și, deoarece aceasta este intangibilă, mișcarea nu se prăbușește, chiar dacă figurile sale emblematice sunt eliminate. Războiul modern este un sistem interconectat de acțiuni politice, economice, psihologice și militare care vizează răsturnarea autorității stabilite a unei țări (Schmid, 2005). Pentru a atinge acest scop, agresorul încearcă să exploateze tensiunile interne ale țării prin mijloace ideologice, sociale, religioase și economice, folosind orice este susceptibil de a avea o influență profundă asupra populației. Principiul lui Clausewitz enunță că „*războiul este, așadar, un act de violență menit să-l oblige pe adversarul nostru să ne îndeplinească voința*”.

LTTE a folosit rivalitățile politice pentru a submina guvernul din Sri Lanka, cu scopul de a evita o campanie militară prelungită împotriva organizației. Filosofia sa era să exploateze orice oportunitate de a destabiliza țara și de a diminua voința națională de a lupta. A reușit chiar să exercite presiuni internaționale asupra guvernului legitim și să-l oblige să cedeze propriilor condiții.

Astăzi, victoria în luptă nu duce neapărat la victoria în conflict. Planificarea, jocurile de război și execuția trebuie să ia în considerare toate aceste implicații. Una dintre armele folosite de actorii nestatali pentru a-și atinge scopul este terorismul, în special cel care vizează direct națiunea pentru a-i face pe cetățenii acesteia să se simtă nesiguri și speriați. Acest lucru va crea ideea că teroriștii sunt invincibili și că guvernul nu mai este capabil să-i învingă. Drept urmare, nivelurile

de recrutare pentru campania militară vor scădea drastic, pe măsură ce populația începe să creadă și, apoi, să accepte că victoria nu poate fi obținută. Pierderea voinței naționale duce invariabil la instabilitate politică în țară și, prin urmare, permite adversarului să-și atingă obiectivele.

Pentru a contracara orice insurecție sau campanie teroristă, este vital să se identifice adversarul cu o precizie extremă. Aceasta include identificarea „centrului de greutate” la fiecare nivel al operațiunii și descoperirea punctelor decisive în fiecare etapă. În contextul actual, este o sarcină extrem de dificilă, deoarece adversarul rămâne fără chip. Adesea, „centrul de greutate” nu este doar dificil de identificat. Uneori, acesta este invizibil. Astăzi, insurgenții preferă să-și formeze „centrul de greutate” pe ceva intangibil, generând confuzie în rândul forțelor de contrainsurgență. Deși Velupillai Prabhakaran a fost identificat drept „centrul de greutate” al LTTE, organizația nu s-a prăbușit odată cu eliminarea sa, așa cum s-a întâmplat în cazul JVP.

RĂZBOIUL COMPOZIT: DIMENSIUNEA MODERNĂ A RĂZBOIULUI ASIMETRIC

Conceptul de state mai slabe sau actori nestatali care găsesc modalități și mijloace inovatoare pentru a compensa un adversar superior este baza fundamentală a războiului asimetric. Acestea caută să exploateze slăbiciunea adversarului pentru a optimiza succesul. Nu respectă termeni și condiții fixe, nici reguli de angajament; nu au un mod de operare specific și adesea au inițiativa. Insurgenții tind să evite o luptă corectă pe câmpul de luptă. „Centrul de greutate” este adesea invizibil, intangibil, greu accesibil și capabil să se schimbe rapid.

Teroristul caută întotdeauna ceva nou, original și inovator pentru a obține elementul surpriză. Intenția sa principală este de a insufla teroare și de a perturba normalitatea pentru a crea destabilizare politică. O importantă caracteristică a războiului asimetric modern este că intenția principală a actorului nestatal este aproape întotdeauna de a purta un război de durată. Acesta caută să ducă o campanie militară prelungită pentru a diminua voința națională. Acest lucru se poate realiza prin forțarea statului legitim să cheltuiască sume nesustenabile de bani pentru securitatea națională. Dacă guvernul consideră costurile anticipate ale prevenirii viitoarelor acte teroriste ca fiind mai mari

decât costurile îndeplinirii cerințelor sale, acesta poate fi tentat să facă unele compromisuri. În cele trei decenii de conflict prelungit din Sri Lanka se poate observa că, ori de câte ori guvernul se afla într-o poziție relativ mai slabă, a optat pentru negocieri cu LTTE.

Președintele J.R. Jayewardene (1978-1989) a trebuit să opteze pentru un acord de încetare a focului, deoarece nu a putut lupta împotriva LTTE, având în vedere că insurecția făcea deja ravagii în sud și nu a putut continua operațiunile militare sub presiunea Indiei. Când Chandrika Kumaratunga (1994-2005) a fost aleasă președinte cu o marjă clară de vot, era novice în politică și, prin urmare, a preferat negocierile. În 2002, când *Partidul Național Unit/United National Party (UNP)*, aflat în opoziție, a câștigat majoritatea în legislativ, au existat tulburări politice în țară, iar economia nu a putut susține campania militară. Acest lucru l-a determinat pe prim-ministrul Ranil Wickremasinghe (1993-1994, 2001-2004) să opteze pentru negocieri, compromițând mai multe aspecte vitale, critice pentru securitatea națională. Președintele Mahinda Rajapaksa a trebuit, inițial, să continue negocierile după ce a câștigat alegerile din 2005 la o mică diferență de vot și și-a consolidat, treptat, stabilitatea politică, până când a avut puterea de a lupta într-o campanie militară (Gunaratna, 2016).

Abordările asimetrice în conflictele militare pot include atentate sinucigașe cu bombă, utilizarea dispozitivelor explozive improvizate, utilizarea populațiilor civile ca scuturi umane, luarea de ostatici, asasinarea persoanelor cheie, atacuri cibernetice și punerea în pericol a rețelelor de informații. Abordările asimetrice pot fi aplicate la toate nivelurile războiului. Indiferent de nivel, aceste metode sunt întotdeauna utilizate pentru a obține un efect strategic decisiv. Acest studiu susține că există și alte abordări, toate fiind utilizate de LTTE – instrumente politice, diplomatice, economice și de propagandă, utilizarea spațiului cibernetic și exploatarea diasporei. Cu toate acestea, victoria în luptă nu duce întotdeauna la victoria în conflict.

De exemplu, în timpul războiului din Vietnam, forțele Viet Cong au fost zdrobite de forțele americane în majoritatea confruntărilor directe. În 1968, forța principală a Viet Cong a fost aproape anihilată în timpul Ofensivei Tet. Dar, din punct de vedere politic, dezastrul Viet Cong a devenit foarte important pentru cauza comunistă (Mack,

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNESCĂ

*Președintele
J.R. Jayewardene
a trebuit să
opteze pentru
un acord de
încetare a
focului, deoarece
nu a putut
lupta împotriva
LTTE, având
în vedere că
insurecția făcea
deja ravagii
în sud și nu a
putut continua
operațiunile
militare sub
presiunea Indiei.*

*Teroristul caută
întotdeauna
ceva nou,
original și
inovator
pentru a obține
elementul
surpriză. Intenția
sa principală
este de a insufla
teroare și de
a perturba
normalitatea
pentru a crea
destabilizare
politică. O
importantă
caracteristică
a războiului
asimetric
modern este
că intenția
principală
a actorului
nestatal este
aproape
întotdeauna de
a purta un război
de durată.*

În timpul Războiului de Independență algerian (1954-1962), forțele franceze i-au zdrobit pe rebelii algerieni; cu toate acestea, Algeria a obținut, în cele din urmă, independența.

1975). Sprijinul public american pentru război a scăzut dramatic după Ofensiva Tet, deoarece realitatea din teren și distrugerea forței principale a Viet Cong au fost puțin relatate în presa occidentală, oferind, astfel, o victorie mediatică Viet Cong-ului, în special din cauza pagubelor colaterale considerabile. Aceasta a dus la o scădere a voinței naționale a americanilor de a lupta în război. A dus chiar la o schimbare de președinți în SUA și la retragerea trupelor din Vietnam.

Lyndon B. Johnson (1963-1969), care a trimis primele trupe americane în Vietnamul de Sud, în martie 1965, a fost înlocuit de Richard Nixon (1969-1974) la următoarele alegeri. Nixon a semnat, în cele din urmă, Acordurile de Pace de la Paris, în ianuarie 1973, punând oficial capăt implicării directe americane în Vietnam. În mod similar, deși sfârșitul războiului pe teren a adus pacea în Sri Lanka, această pace este încă fragilă. Diaspora își continuă lupta în spațiul cibernetic și pe străzile țărilor străine pentru a submina integritatea teritorială a țării (Amarasinghe, 2020, p. 178). *Tamil National Alliance/Aliața Națională Tamil* continuă să ceară mai multă putere pentru Consiliile Provinciale de Nord, prin implementarea deplină a celui de-al 13-lea amendament la constituție. În timpul Războiului de Independență algerian (1954-1962), forțele franceze i-au zdrobit pe rebelii algerieni; cu toate acestea, Algeria a obținut, în cele din urmă, independența. Există argumente conform cărora comunitatea internațională ar trebui să fie implicată în crearea unei patrii Tamil în părțile de nord și de est din Sri Lanka, după modelul Kosovo sau Timorul de Est. Prin urmare, integritatea teritorială a țării rămâne amenințată, în ciuda victoriei militare.

Se credea că, odată ce conducerea era eliminată, orice organizație teroristă se va prăbuși, în cele din urmă. Între 1987 și 1989, rebeliunea Janatha Vimukthi Peramuna (JVP) din sudul Sri Lanka a reprezentat o amenințare puternică pentru guvern. Eliminarea liderului JVP, Rohana Wijeweera, în 1989, a cauzat prăbușirea rebeliunii. Se credea, de asemenea, că „centrul de greutate” al LTTE era reprezentat de liderul său. Cu toate acestea, în ciuda morții lui Velupillai Prabhakaran și a multor lideri de rang înalt ai LTTE, amenințarea persistă. Deși o campanie militară de succes a fost văzută până acum ca reprezentând zorii păcii, amenințarea la adresa integrității teritoriale și a suveranității rămâne neschimbată în conflictele moderne, chiar și după succesul militar.

Observații similare s-ar putea face și despre Al-Qaeda, de la eliminarea lui Osama Bin Laden. Prin urmare, este clar că acesta este un nou tip de război, unul care nu poate fi câștigat pur și simplu prin eliminarea liderului, deoarece acesta nu mai este „centrul de greutate”. Acest nou război exploatează oportunități militare, politice, economice, diplomatice, cibernetice și propagandistice, pentru a atinge obiectivul final dorit. Deoarece este compus dintr-un amestec de metode și elemente ale diferitelor tipuri de război și alte elemente esențiale pentru distrugerea puterii naționale, acest tip de război poate fi descris ca „război compozit”.

Urmărind să creeze condițiile necesare pentru a crea o patrie a Tamili, LTTE a dezvoltat o strategie de război unică pentru a lupta împotriva guvernului din Sri Lanka. Tacticile adoptate au fost originale și inovatoare; traversând granițele militare tradiționale, acestea au cuprins multe varietăți de război. LTTE și-a început lupta folosind tactici de gherilă. Inițial, nu au putut lupta împotriva Forțelor Armate din Sri Lanka, numeric superioare, așa că au recurs la tactici rapide de tip „lovește și fugi”. Metodele pe care le-au folosit au fost definite de teoreticienii militari ca fiind neconvenționale. Acestea se axează pe concentrarea asupra populației pentru a influența sau a obține controlul prin metode politice, psihologice și economice. Pe măsură ce a devenit mai puternică, LTTE a început să combine tactici neconvenționale și convenționale, ca instrumente pentru a-și depăși inferioritatea numerică și tehnologică. În același timp, folosind forțe convenționale și o forță neconvențională sau de gherilă, și-a sporit efectul de valorificare militară, aplicând simultan atât forța convențională, cât și pe cea neconvențională. Aceasta se conformează multora dintre criteriile pe care gânditorii militari le-au numit *Compound Warfare/război compus* (Huber, 2011). Pe măsură ce s-au schimbat circumstanțele și au crescut resursele, strategiile LTTE au evoluat, devenind mai sofisticate, mai subtile și mai complexe.

Astfel, etapele ulterioare ale războiului Eelam prezintă o combinație de activități militare convenționale și neconvenționale, cu mijloace non-violente, implicând persuasiunea, precum și influența economică și politică, pentru a atinge scopul dorit. Acesta a fost descris ca război hibrid. Toate aceste metode au fost alinate cu obiectivul de a spulbera coeziunea generală a statului srilankez și voința sa de a lupta.

Acest nou război exploatează oportunități militare, politice, economice, diplomatice, cibernetice și propagandistice, pentru a atinge obiectivul final dorit. Deoarece este compus dintr-un amestec de metode și elemente ale diferitelor tipuri de război și alte elemente esențiale pentru distrugerea puterii naționale, acest tip de război poate fi descris ca „război compozit”.

După cum ne spune *British Manoeuvrist Approach to Warfare/ Abordarea britanică a manevrei în război*, aceasta necesită o atitudine mentală în care generarea surprizei și preluarea inițiativei sunt combinate cu hotărârea nestăvilă de a reuși. Aceasta pare să definească LTTE.

CONCLUZII

În acest studiu, am încercat să reflectez asupra diferitelor teorii și definiții ale războiului asimetric și să le corelez cu războiul Eelam. Tacticele și strategia LTTE par să întrușipeze toate aceste caracteristici diferite. Metoda adoptată a fost compusă din multe elemente; unele dintre ele sunt bine cunoscute, încercate și testate, altele sunt noi și originale. Rezultatul este o nouă dimensiune a războiului asimetric.

LTTE au pus accent pe „spațiul mental/Mind Space”. Vizând „spațiul mental” spre deosebire de „spațiul terestru/Land Space”, strategiile lor s-au concentrat pe diminuarea voinței naționale și a moralului soldaților. Necombatanții au fost adesea vizați. Masacre în masă care vizau singalezii și musulmanii au fost comise în satele apropiate de zonele lor de control. Bombe explodau în orașele mari, adesea în transportul public. Scopul era de a insufla teroare în inimile cetățenilor și de a forța guvernul să pună capăt violenței. Vizarea economiei a dus la o creștere a costului vieții, contribuind rapid la nepopularitatea guvernului aflat la putere. Aceste tactici au avut dublul efect de a împiedica campaniile militare și de a forța guvernele mai slabe să le accepte termenii și condițiile. Atacurile lor s-au bucurat de mare publicitate într-o perioadă scurtă de timp, atât la nivel local, cât și internațional. Drept urmare, LTTE a reușit să se prezinte ca o forță invincibilă. Aceasta a cauzat armatei din Sri Lanka probleme uriașe în campania sa de recrutare (Hoffman, 2002).

O altă caracteristică predominantă este lipsa totală de considerație pentru daunele colaterale. LTTE nu a apreciat viața în urmărirea obiectivelor sale. Toate cadrele purtau capsule sinucigașe la gât, pentru a fi folosite în cazul în care erau capturate sau erau pe cale să fie capturate. Erau asasinat sub orice suspiciune de trădare. Dacă nu puteau fi evacuate după ce erau rănite pe câmpul de luptă, erau ucise. LTTE a folosit pe scară largă atentatori sinucigași cu bombă în timpul

atacurilor sale. Civili erau folosiți ca scuturi umane. Artileria lor era amplasată în apropierea zonelor civile, având în vedere unitățile de contra-bombardament ale armatei din Sri Lanka. Înainte de lansarea atacului final, Prabhakaran a refuzat să lase civilii să plece.

În timpul Operațiunii umanitare, când civilii s-au adunat în număr mare pentru a traversa granița sau pentru a se îmbarca pe o navă a Comitetului Internațional al Crucii Roșii/CICR, LTTE i-a atacat pe cei care încercau să plece și a tras asupra lor. Această lipsă totală de considerație pentru distrugerea și pierderea de vieți omenești a oferit LTTE un avantaj față de guvern, care a trebuit să ia în considerare costurile politice, diplomatice, economice și materiale. Marcând diferența dintre actorii statali și cei nestatali, în viitor, acțiunile oricărui grup terorist sunt dificil de prevăzut, deoarece adesea nu pot fi imaginate. Cu toate acestea, produsul final este, adesea, mai ușor de prevăzut – instabilitate, insecuritate și frică.

Aceasta este o trăsătură distinctivă cheie a „războiului compozit”. Se credea că Prabhakaran și conducerea acestuia reprezentau „centrul de greutate” al LTTE. Mulți gânditori militari, inclusiv armata srilankeză, au presupus că eliminarea lui Prabhakaran ar însemna sfârșitul separatismului Tamili. Cu toate acestea, chiar și la 15 ani de la eliminarea nu doar a lui Prabhakaran, ci și a întregii conduceri de vârf a LTTE, amenințarea nu a dispărut. A venit momentul să reconsiderăm care a fost „centrul de greutate” al LTTE.

Prabhakaran a fost, probabil, „centrul de greutate” militar sau operațional. Dar, ideologia LTTE, cererea sa pentru o patrie separată, este adevăratul centru. Acesta este ceva intangibil și, de aceea, continuă să dăinuie. Un „centru de greutate” tangibil poate fi eliminat și, ca urmare, organizația se va prăbuși. Intangibilele, însă, nu pot fi eliminate în acest fel. Ideologiile continuă să trăiască; ele motivează, inspiră și instigă generațiile care aderă la respectiva ideologie. Va fi nevoie de o perioadă lungă de timp și de o abordare strategică și cognitivă, comportamentală, de natură asimetrică, pentru a contracara acest „centru de greutate” intangibil.

Este clar că LTTE a adoptat diverse strategii pentru a destabiliza guvernul din Sri Lanka. Tacticele lor au variat de la gherilă la război convențional, urmărind să atace elemente ale puterii naționale și acordând o importanță primordială diminuării voinței naționale.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Prabhakaran a fost, probabil, „centrul de greutate” militar sau operațional. Dar, ideologia LTTE, cererea sa pentru o patrie separată, este adevăratul centru. Acesta este ceva intangibil și, de aceea, continuă să dăinuie. Un „centru de greutate” tangibil poate fi eliminat și, ca urmare, organizația se va prăbuși.

LTTE este singura grupare care a reușit să asasineze doi lideri mondiali – Rajiv Gandhi din India, în 1991, și Ranasinghe Premadasa din Sri Lanka, în 1993. În ambele cazuri, LTTE a efectuat atacuri sinucigașe extrem de bine planificate și orchestrate, care au trecut cu succes de cele mai stricte cordoane de securitate din India și Sri Lanka.

LTTE și-a început campania folosind tactici de gherilă de nivel primar, dar s-a dezvoltat într-o forță formidabilă, care a reușit să țină la distanță forțele armatei indiene, a patra ca mărime din lume.

LTTE este singura grupare care a reușit să asasineze doi lideri mondiali – Rajiv Gandhi din India, în 1991, și Ranasinghe Premadasa din Sri Lanka, în 1993. În ambele cazuri, LTTE a efectuat atacuri sinucigașe extrem de bine planificate și orchestrate, care au trecut cu succes de cele mai stricte cordoane de securitate din India și Sri Lanka. Aceasta a reprezentat o intervenție extrem de importantă în politica ambelor țări, fiind un factor decisiv în stabilirea guvernului sau a liderului care urma să guverneze India și Sri Lanka.

LTTE au adoptat toate tipurile de strategii de război. De asemenea, au avut capacitatea de a influența scenariile globale în favoarea lor. Caracteristicile războiului neconvențional, ale războiului compus, ale războiului hibrid și ale războiului de gherilă erau utilizate în mod obișnuit. Multe dintre abordările LTTE au fost unice și, prin urmare, nu pot fi plasate sub o singură formă de război existentă în prezent. Prin urmare, este clar că LTTE a folosit toate dimensiunile într-un mod care să-i ajute să își atingă obiectivul. Acest amestec al multor abordări existente și exploatarea „centrului de greutate” intangibil distinge războiul asimetric modern de alte tipuri de război. Deoarece este un amestec de strategii, stiluri de război, concepte și tactici, l-am definit drept „război compozit”. Este vital ca practicienii și teoreticienii să identifice faptul că acesta reprezintă un nou tip de război care, prin însăși natura sa, este mult mai periculos decât „încarnările” anterioare ale conflictelor asimetrice.

BIBLIOGRAFIE:

1. Amarasinghe, P. (2020). *Paradise Lost: Impact of Ethnic Nationalism in Sri Lanka*. Geneva: Springer, p. 178.
2. Arreguin-Toft, I. (2001). *How the Weak Win War: A Theory of Asymmetric Conflict*, vol. 26, nr. 1.
3. Clausewitz, C. von (2003), *On War*, ediție tradusă de J. Graham. Penguin: Londra.
4. Chandrapuruma, N. (2012). *Gotta's War: The Annihilation of the LTTE*. Colombo: VijithaYapa, p. 45.
5. DeVotta, N. (2009). *The Liberation Tigers of Tamil Eelam and the Lost Quest for Separatism in Sri Lanka*. În *Asian Survey*, vol. 49, nr. 6.

6. Ganguly, S. (2018). *Ending the Sri Lanka Civil War*. În *Daedalus*, vol. 147, nr. 1.
7. Gunaratna, R. (1987). *War and Peace in Sri Lanka*. Colombo: Institute for Fundamental Studies.
8. Gunaratna, R. (2016). *Global Threat Forecast*. În *Revista UNISCI*, vol. 2, nr. 2.
9. Herman, P. (1997). *Asymmetrical Warfare: Seizing the Threat*. În *Joint Strategy Review*, vol. 4, nr. 3.
10. Hoffman, B. (2002). *The First Non-State Use of a Chemical Weapon in Warfare: The Case of LTTE*. În *Small Wars and Insurgencies*, vol. 20, nr. 1.
11. Huber, T. (2011). *Compound Warfare: The Fatal Knot*. Colorado: Institute for Small Warfare.
12. Jablonsky, D. (2008). *Theory of War and Strategy*. În *The Journal of the US Army War College*, vol. 4, nr. 1.
13. Kennedy, P. (1988). *Rise and Fall of the Great Powers*. New York: Vintage.
14. Mack, A. (1975). *Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict*. În *Strategic Studies*, Routledge.
15. Metz, S., Johnson, D. (2001). *Asymmetry and U.S. Military Strategy: definition, background, and strategic concepts*, <https://press.armywarcollege.edu/monographs/121/>, accesat la 11 martie 2025.
16. Mitra, J. (1988). *Tension and Conflict in Sri Lanka*. În *World Politics*, vol. 27, nr. 2.
17. Schmid, A. (2005). *Terrorism as Psychological Warfare*. În *Democracy and Security*, vol. 1, nr. 2.
18. Stokke, K. (2006). *Building the Tamil Eelam State: Emerging State Institutions and Forms of Governance in LTTE Controlled Areas in Sri Lanka*. În *Third World Quarterly*, vol. 27, nr. 6.
19. Swamy, N. (2009). *Is LTTE about to be Vanquished?* În *Indian Foreign Affairs Journal*, vol. 4, nr. 1.

O VIZIUNE PERSONALĂ ASUPRA DIRECȚIILOR DE CERCETARE ÎN METEO-OCEANOGRAFIA MILITARĂ

Comandor (rtr.). conf. univ. dr. Romeo BOȘNEAGU

Academia Navală „Mircea cel Bătrân”, Constanța

DOI: 10.55535/GMR.2025.2.04

Military meteorography is a fundamental component of applied maritime and military security sciences, integrating marine meteorology and physical oceanography to support decision-making and operative actions in naval theaters. In the context of increasing climate change, technological progress, and increasing strategic interest in the maritime environment, military weather and oceanography research is experiencing an accelerated and dynamic development.

This paper offers a personal, but scientifically based, perspective on the research directions in military oceanography and meteorology, from the point of view of the author's experience in the field, as well as on the implications of these directions on the safety and efficiency of naval operations. The main purpose of the study is to identify and structure relevant research directions in military weather-oceanography, given the current geopolitical context. At the same time, it stresses the need to align national research with NATO trends and standards, as well as the importance of adopting a proactive attitude towards climate change and hybrid threats targeting the Black Sea region.

Keywords: military weather-oceanography; ESA; maritime security; applied research; physical oceanography;

INTRODUCERE

În contextul complexității mediului operațional maritim, meteo-oceanografia militară/METOC devine o componentă de o importanță strategică deosebită, iar informațiile despre mediul natural, în special cele meteorologice și oceanografice, devin esențiale în planificarea și desfășurarea operațiunilor militare. Meteo-oceanografia militară, ca disciplină aplicată la intersecția științei și strategiei, joacă un rol fundamental în asigurarea superiorității informaționale, în reducerea riscurilor operaționale și în sprijinul deciziei tactice și strategice.

Odată cu dezvoltarea tehnologică accelerată, cu apariția unor noi platforme navale autonome, precum și cu creșterea complexității operațiilor navale moderne, necesitatea unei cercetări avansate în domeniul meteo-oceanografiei militare este mai stringentă ca oricând. România, ca stat membru al NATO cu acces la o zonă de interes strategic – Marea Neagră –, are obligația de a-și consolida capacitățile științifice și operaționale în acest domeniu.

Oceanul planetar, care acoperă aproximativ 71% din suprafața Terrei, reprezintă nu doar un rezervor natural de resurse, ci și un mediu operațional strategic (The Intergovernmental Oceanographic Commission of UNESCO/IOCUNESCO, 2021). Cu un volum estimat la 1,35 miliarde km³ și o adâncime medie de aproximativ 3.700 m, el conține 97% din apa existentă pe Pământ, dar rămâne, în mare parte, insuficient cunoscut: mai puțin de 20% din fundul oceanului este cartografiat cu precizie (Wölfl et al., 2019).

În acest context, meteo-oceanografia militară – componentă specializată a științelor militare –, capătă un rol tot mai pregnant. Aceasta furnizează evaluări și prognoze integrate privind mediul atmosferă-ocean, cu aplicații directe în siguranța navigației, eficiența sistemelor de armament și supraviețuirea platformelor navale (Naval Oceanographic Office/NAVOCEANO, 2020).

Meteorologia marină militară analizează influențele factorilor atmosferici asupra performanțelor echipamentelor și echipajului,

Meteo-oceanografia militară, ca disciplină aplicată la intersecția științei și strategiei, joacă un rol fundamental în asigurarea superiorității informaționale, în reducerea riscurilor operaționale și în sprijinul deciziei tactice și strategice.

În timp ce oceanografia militară oferă informații privind procesele hidrofizice esențiale pentru planificarea și desfășurarea operațiunilor navale (Boșneagu, 2014).

Această lucrare își propune să ofere o viziune personală asupra principalelor direcții de cercetare ce pot contribui la consolidarea și optimizarea capacităților militare în zonele maritime de interes, în contextul evoluției meteo-oceanografiei militare. Prezentarea, realizată atât din perspectiva mediului național, cât și în cadrul structurilor NATO, se bazează pe o analiză documentară aprofundată, completată de o abordare strategică și exploratorie. În acest cadru, sunt evidențiate potențiale arii de dezvoltare cu aplicabilitate directă în sprijinul forțelor navale, aeriene și terestre.

Scopul principal al lucrării este identificarea și structurarea unor direcții relevante de cercetare în meteo-oceanografia militară, pornind de la contextul geopolitic actual, evoluțiile tehnologice și necesitățile de securitate maritimă, dintr-o perspectivă personală, dar fundamentată științific. Obiectivele cercetării sunt: analiza tendințelor actuale în cercetarea meteo-oceanografică internațională și militară; identificarea ariilor de interes strategic pentru cercetarea militară aplicată în mediul maritim; examinarea contribuției meteo-oceanografiei la succesul operațiunilor navale și aeronavale; propunerea unor direcții de cercetare viitoare, relevante pentru contextul românesc și NATO.

După prezentarea metodologiei de cercetare, se va realiza o sinteză a tendințelor actuale din domeniu, urmată de identificarea direcțiilor de cercetare relevante și de o analiză SWOT în a domeniu. În încheiere, sunt formulate concluzii și sugestii privind consolidarea capacității științifice și operaționale în meteo-oceanografia militară.

METODOLOGIE

Articolul prezintă o viziune personală, structurată, asupra unui domeniu de nișă, cu accent pe integrarea factorilor de mediu în procesul de planificare și executare a operațiunilor militare. În același timp, propune un cadru de reflecție și indicatori pentru posibile direcții de cercetare, destinat viitorilor cercetători, planificatori sau factori decizionali din domeniul militar.

Această cercetare este de tip calitativ, exploratoriu și prospectiv, având ca scop formularea unei viziuni personale argumentate asupra

direcțiilor strategice și științifice de dezvoltare în domeniul meteo-oceanografiei militare. De asemenea, include și elemente de analiză documentară și comparativă, precum și extrapolări bazate pe tendințe actuale și posibile nevoi operaționale viitoare.

Ca metode și tehnici de cercetare au fost utilizate următoarele:

- Analiza documentară: studii științifice și articole din reviste de specialitate în domeniul meteorologiei și oceanografiei militare; documente publice NATO și ale forțelor armate naționale; rapoarte ale centrelor de cercetare (ex. US Naval Research Laboratory, NATO CMRE etc.).
- Analiza comparativă: compararea direcțiilor de cercetare la nivel NATO; identificarea diferențelor între abordările civile și militare în meteo-oceanografie.
- Interviuri și consultări informale cu specialiști în domeniul militar, ofițeri meteorologi sau oceanografi, pentru validarea unor ipoteze sau perspective.

Fundamentele teoretice a integrat concepte din meteorologie aplicată, oceanografie fizică, geostrategie maritimă și inteligență militară. De asemenea, au fost evidențiate interdependențele între mediul operațional și informațiile meteo-oceanografice în teatrele moderne de operații.

Limitările acestei cercetări sunt determinate, în primul rând, de accesul restrâns la informații sensibile referitoare la aplicațiile concrete ale cercetării militare de vârf în domeniul meteo-oceanografic și, în al doilea rând, de gradul crescut de incertitudine asociat proiecțiilor tehnologice pe termen lung.

DIRECȚII ACTUALE DE CERCETARE LA NIVEL INTERNAȚIONAL ÎN METEO-OCEANOGRAFIE

Studiul oceanografiei fizice și al meteorologiei marine, al interacțiunii atmosferă-ocean este crucial pentru înțelegerea sistemului climatic global, pentru valorificarea durabilă a resurselor marine și pentru dezvoltarea tehnologiilor navale.

Direcțiile actuale de cercetare la nivel internațional în aceste domenii includ:

- rolul oceanului în evoluția climei: oceanele absorb circa 90% din excesul de căldură cauzat de efectul de seră, acționând

Studiul oceanografiei fizice și al meteorologiei marine, al interacțiunii atmosferă-ocean este crucial pentru înțelegerea sistemului climatic global, pentru valorificarea durabilă a resurselor marine și pentru dezvoltarea tehnologiilor navale.

Oceanografia este esențială pentru navigația maritimă, deoarece curenții, mările și valurile influențează rutele comerciale și operațiunile portuare.

ca un regulator climatic (Intergovernmental Panel on Climate Change/IPCC, 2021); prin circulația termohalină¹, căldura este redistribuită, influențând dinamica climatică globală;

- valorificarea resurselor marine: oceanele oferă surse importante de hrană, energie și materii prime; cercetările se concentrează pe exploatarea durabilă a acestor resurse, inclusiv zăcămintele offshore și resursele biologice (Food and Agriculture Organization/FAO, 2022);
- conservarea biodiversității marine: peste 230.000 de specii marine sunt identificate, însă se estimează că există peste două milioane (Costello et al., 2010); protejarea acestora implică cartografierea habitatelor și monitorizarea presiunilor antropice;
- prognozarea vremii și a fenomenelor extreme: fenomenul *El Niño – Southern Oscillation (ENSO)* are un impact major asupra climei globale, iar înțelegerea acestuia necesită integrarea datelor oceanografice și meteorologice (McPhaden et al., 2006);
- transportul și economia maritime: oceanografia este esențială pentru navigația maritimă, deoarece curenții, mările și valurile influențează rutele comerciale și operațiunile portuare (International Maritime Organization/IMO, 2020) (figura 1).

Cercetarea meteo-oceanografică modernă se bazează pe tehnologii avansate, care permit colectarea de date complexe (Boșneagu, 2019), precum:

- *sateliți oceanografici*: monitorizează în timp real temperatura suprafeței mării, nivelul oceanului și productivitatea biologică (European Space Agency/ESA, 2023);
- *vehicule autonome subacvatice AUV* (Autonomous Underwater Vehicle) și *ROV* (Remotely Operated Vehicle): asigură acces la zone greu explorabile, permițând prelevarea de probe și măsurători directe (Yoerger et al., 2007);

¹ Sistem global de curenți oceanici de adâncime, antrenat de diferențele de temperatură (termo-) și salinitate (halină) ale apei marine. Aceste diferențe influențează densitatea apei, ceea ce determină mișcările sale verticale și orizontale în întregul ocean planetar (Copernicus – Glosar, <https://marine.copernicus.eu/ro/explainers/glossary>), n.a.

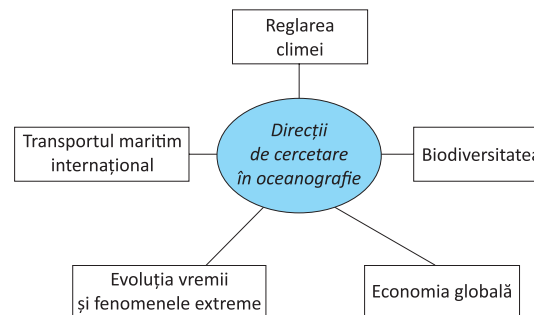

Figura 1: Direcții actuale de cercetare în meteo-oceanografie (lb., adaptarea autorului)

- *rețeaua Argo*: peste 3.800 de flotoare active care măsoară temperatura și salinitatea până la 2.000 m adâncime (Roemmich et al., 2019);
- *echipamente CTD* (Conductivity, Temperature and Depth) și *SVP* (Sound Velocity Profilers): permit caracterizarea precisă a coloanei de apă în funcție de conductivitate, temperatură și presiune;
- *curentometre tip Doppler* și *profilatoare de sunet*: esențiale pentru analiza propagării acustice și a circulației oceanice locale (figura 2).

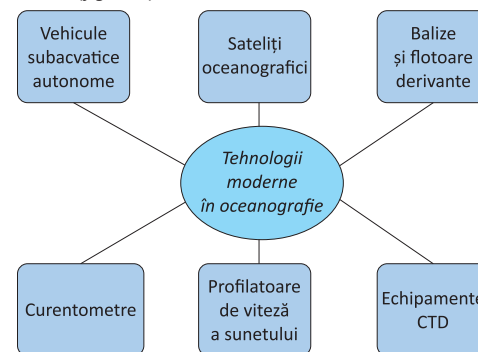

Figura 2: Tehnologii moderne folosite în meteo-oceanografie (lb.)

Explorarea oceanelor rămâne incompletă, fiind limitată de dificultățile tehnice și de resursele necesare pentru studierea întregului sistem oceanic. Schimbările climatice exercită un impact semnificativ asupra mediului oceanic, manifestându-se prin fenomene precum acidificarea apelor, creșterea temperaturii oceanelor și dezoxigenarea anumitor zone marine.

Deși cercetarea în domeniul oceanografiei a înregistrat progrese semnificative în ultimele decenii, această știință se confruntă, în continuare, cu numeroase provocări majore care afectează înțelegerea completă a mediului oceanic. În primul rând, *explorarea oceanelor rămâne incompletă*, fiind limitată de dificultățile tehnice și de resursele necesare pentru studierea întregului sistem oceanic. În al doilea rând, *schimbările climatice exercită un impact semnificativ* asupra mediului oceanic, manifestându-se prin fenomene precum acidificarea apelor, creșterea temperaturii oceanelor și dezoxigenarea anumitor zone marine (Bindoff et al., 2019). Aceste modificări nu doar că afectează biodiversitatea și funcționarea ecosistemelor marine, ci și pun în pericol resursele și activitățile umane dependente de oceane, precum pescuitul și transportul maritim. Nu în ultimul rând, poluarea marină, în special microplasticile și poluanții industriali, amenință echilibrul ecosistemelor marine (The United Nations Environment Programme/ UNEP, 2021).

În acest context, continuarea cercetărilor și dezvoltarea de tehnologii avansate sunt esențiale pentru a putea monitoriza și gestiona în mod sustenabil mediul oceanic în fața acestor provocări globale.

DIRECȚII NOI DE CERCETARE ÎN METEO-OCEANOGRAFIA MILITARĂ ÎN CONCEPȚIA NATO

Pentru o planificare eficientă a operațiunilor navale, este fundamentală evaluarea mediului operațional tridimensional, care include componentele aer, suprafață și subacvatic. Această abordare integrată permite comandamentelor să obțină o imagine completă și precisă a condițiilor din teren, facilitând decizii rapide și bine fundamentate în contextul complex al mediului marin.

Cercetarea meteo-oceanografică militară contemporană se concentrează pe mai multe direcții strategice, menite să optimizeze capabilitățile operaționale. Printre acestea se numără integrarea datelor meteo-oceanografice în sistemele de comandă și control (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance/C4ISR), pentru a asigura o situație actualizată și coerentă în timpul misiunilor. De asemenea, se pune accent pe dezvoltarea de modele predictive avansate, care să furnizeze

estimări cât mai precise asupra propagării acustice, stării mării și curenților marini, aspecte esențiale pentru succesul operațiunilor subacvatice.

Studiul aprofundat al influenței fundului marin asupra detectabilității acustice și a performanței sonarului reprezintă o componentă critică, deoarece condițiile substratului pot afecta semnificativ rezultatele misiunilor de recunoaștere și supraveghere. În plus, se urmărește creșterea rezilienței forțelor navale în condiții meteo-oceanografice severe, pentru a păstra eficiența și siguranța operațiunilor în cele mai dificile situații.

Este important de subliniat că superioritatea în câmpul de luptă naval depinde, în mare măsură, de o înțelegere aprofundată a mediului înconjurător. Cunoașterea detaliată a caracteristicilor fizico-chimice și dinamice ale oceanului conferă un avantaj strategic decisiv, permițând forțelor navale să anticipeze și să răspundă eficient la diversele provocări ale mediului maritim (NATO Science and Technology Organization/ NATO STO, 2017).

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Progresele înregistrate în ultimele două decenii în domeniul meteo-oceanografiei militare au condus la o integrare mai eficientă a datelor atmosferice și oceanice în planificarea operațiunilor navale. Introducerea sistemelor moderne de observație – cum ar fi rețelele globale de balize ARGO, vehiculele subacvatice autonome (AUV) și sateliții meteo-oceanografici – a permis o acuratețe mai mare în prognozarea stării mării și a vremii în medii ostile sau complexe din punct de vedere geofizic (Wunsch, 2006; Schiller, Brassington, 2011). Se consideră că, în contextul actual, modernizarea tehnologică a rețelilor globale și regionale de cercetare marină și submarină reprezintă o prioritate strategică în beneficiul apărării și securității naționale. În același timp, este esențială continuarea programelor de monitorizare și colectare a datelor de mediu, care să asigure o acoperire cu adevărat globală și să furnizeze informații vitale pentru operațiunile navale, contribuind, astfel, la eficientizarea și securizarea misiunilor în domeniul maritim.

Un rezultat notabil este reducerea semnificativă a incertitudinii în planificarea misiunilor, mai ales în zonele de conflict, unde informațiile

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Superioritatea în câmpul de luptă naval depinde, în mare măsură, de o înțelegere aprofundată a mediului înconjurător. Cunoașterea detaliată a caracteristicilor fizico-chimice și dinamice ale oceanului conferă un avantaj strategic decisiv, permițând forțelor navale să anticipeze și să răspundă eficient la diversele provocări ale mediului maritim.

Necesitatea integrării în timp real a datelor provenite din surse diferite (spațiale, maritime și atmosferice) ridică provocări metodologice, tehnologice și de securitate a informației. De exemplu, Exercițiul „Sea Shield”, desfășurat periodic în Marea Neagră, oferă un exemplu relevant de aplicare integrată a meteo-oceanografiei militare într-un mediu cu caracteristici hidro-meteorologice complexe.

despre salinitate, temperatură și curenți marini influențează detectarea acustică, navigația submarină și eficiența armamentului naval (Curtin et al., 1993; Dombrowsky, 2007). Utilizarea combinată a datelor meteorologice și oceanografice a dus la optimizarea rutelor de marș, minimizarea expunerii la condiții oceanice nefavorabile și îmbunătățirea capacității de evitare a detectării (NATO RTO-TR-AVT-181, 2010). Identificarea și implementarea de soluții inovatoare pentru interpretarea rapidă și eficientă a datelor meteo-oceanografice de interes reprezintă o necesitate fundamentală în domeniul cercetării maritime. În acest context, utilizarea tehnologiilor avansate, precum inteligența artificială, devine imperativă pentru a optimiza procesul de analiză și decizie. Aceasta impune, de asemenea, formarea și recrutarea unui personal cu dublă calificare, atât din perspectivă științifică, precum și în domeniul operațional de comandă, pentru a asigura o interoperabilitate eficientă și o interpretare precisă a datelor în condiții de timp critic.

S-a constatat că aplicarea meteo-oceanografiei tactice contribuie direct la creșterea performanțelor în simularea acțiunilor navale, oferind o proiecție tridimensională a câmpului operațional (Cummings et al., 2009). Spre exemplu, modelele de propagare a sunetului în apă, ajustate în funcție de temperatură, salinitate și presiune, permit o mai bună calibrare a sistemelor de detecție sonar.

Apreciez că experiența profesională acumulată îmi conferă cadrul necesar pentru formularea unor perspective și orientări referitoare la direcțiile viitoare de cercetare în domeniul meteo-oceanografiei militare, astfel:

1. Prognoza de hidrolocație zilnică și pentru misiune este o problemă complexă, ce are nevoie de date reale, validate și ușor de înțeles și aplicat în operațiunile navale. Aceasta necesită programe și echipamente de prelucrare, mijloace de culegere de date în timp real și, ceea ce este cel mai important, personal calificat.

2. Persistă unele limitări în acoperirea spațială și temporală a datelor, în special în zonele polare și în zonele de adâncime, slab cercetate oceanografic, și nu numai. Necesitatea integrării în timp real a datelor provenite din surse diferite (spațiale, maritime și atmosferice) ridică provocări metodologice, tehnologice și de securitate a informației. De exemplu, Exercițiul „Sea Shield”, desfășurat periodic

Utilizarea datelor oceanografice – în special a parametrilor de stratificare termohalină – a permis optimizarea poziționării senzorilor sonar pentru detecția amenințărilor submarine. Concomitent, informațiile meteorologice de înaltă rezoluție au susținut planificarea aeronavală, oferind predicții precise privind nebulozitatea și turbulențele atmosferice ce influențau operațiunile aeriene.

în Marea Neagră, oferă un exemplu relevant de aplicare integrată a meteo-oceanografiei militare într-un mediu cu caracteristici hidro-meteorologice complexe. În cadrul acestuia a fost implementat un sistem de asistență decizională bazat pe date în timp real provenite de la platforme mobile (ROVs, UAVs) și stații meteorologice automate distribuite în proximitatea zonei de operații, însă mai este mult de investit în plan decizional, material, financiar și uman.

3. Utilizarea datelor oceanografice – în special a parametrilor de stratificare termohalină – a permis optimizarea poziționării senzorilor sonar pentru detecția amenințărilor submarine. Concomitent, informațiile meteorologice de înaltă rezoluție au susținut planificarea aeronavală, oferind predicții precise privind nebulozitatea și turbulențele atmosferice ce influențau operațiunile aeriene. Având în vedere volatilitatea și variabilitatea datelor reale provenite din mediul marin și submarin, consider că există încă o nevoie semnificativă de dezvoltare în domeniul cercetării, dotării, operaționalizării și cuantificării acestor date în scopuri militare.

4. Toate acestea au dus la o îmbunătățire a eficienței detectării obiectelor submarine, atribuită, în principal, integrării informațiilor meteo-oceanografice. De asemenea, s-a înregistrat o reducere a timpului de reacție a forțelor în fazele tactice active, demonstrând valoarea adăugată a acestei componente informaționale în arhitectura decizională a misiunii.

5. Automatizare și inteligență artificială în prognoza meteo-oceanografică: utilizarea de algoritmi AI pentru previziuni de mare precizie; integrarea cu sisteme C4ISR; dezvoltarea unor algoritmi bazați pe învățare automată (machine learning), care să poată interpreta în timp real date provenite de la sateliți, radare meteorologice și senzori oceanografici in situ; utilizarea rețelelor neuronale pentru îmbunătățirea prognozei de valuri, curenți și fenomene atmosferice severe în medii tactice; integrarea acestor sisteme în platformele C4ISR pentru sprijinul direct al comandamentelor militare.

6. Utilizarea de sisteme autonome de observație (UAV/USV/SATCOM): senzori meteo amarinizați și oceanografici sau aeriene integrați în rețele militare; implementarea unei rețele de platforme autonome maritime, glidere oceanografice și drone aeriene capabile să monitorizeze parametrii meteo-oceanografici în zone de interes

strategic (ex: platforme offshore, coridoare de navigație militară); adaptarea tehnologiilor comerciale pentru uz militar: senzori de temperatură, salinitate, presiune, curenți marini, turbulență atmosferică; înzestrarea acestora cu capacități de comunicații criptate pentru integrarea în rețele de luptă.

7. Dezvoltarea de modele avansate de simulare a mediului marin: utilizarea supercalculatoarelor pentru modelare 3D, corelarea cu manevre militare simulate (wargaming).

8. Utilizarea meteo-oceanografiei tactice pentru operațiuni speciale: micro-prognoze locale pentru scafandri, drone submarine, operații SEAL; cercetări aplicate privind efectele locale ale valurilor, mareelor și vânturilor asupra operațiunilor de inserție a forțelor speciale; miniaturizarea senzorilor portabili pentru forțele de recunoaștere avansată; dezvoltarea de aplicații mobile cu suport meteo-oceanografic în timp real pentru operatorii din teren.

9. Adaptarea la schimbările climatice și riscuri hibride: impactul creșterii nivelului mării, valuri extreme; meteo-oceanografia ca instrument de prevenire/anticipare a conflictelor hibride; analiza impactului schimbărilor climatice asupra condițiilor din teatrele maritime (intensificarea furtunilor, modificarea curenților, reducerea perioadelor de calm); cercetări privind folosirea datelor meteo-oceanografice ca suport pentru anticiparea acțiunilor hibride în mediul maritim (migrație ilegală, sabotaj energetic, interferență civil-militară); integrarea datelor istorice și climatologice în evaluarea riscurilor pe termen lung.

10. Analiza SWOT aplicată cercetării în meteo-oceanografia militară din România este prezentată în *tabelul 1*.

Tabelul 1: Analiza SWOT aplicată cercetării în meteo-oceanografia militară din România (concepția autorului)

Puncte forte	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
Integrarea meteo-oceanografiei în doctrina NATO și existența unor standarde comune	Infrastructură limitată pentru observații oceanografice de înaltă precizie în România	Dezvoltarea platformelor autonome (USV, UAV, glidere oceanografice)	Riscul compromiterii comunicațiilor și datelor meteo-oceanice

Puncte forte	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
Acces la date satelitare, modele numerice și platforme internaționale	Dependența de parteneri externi pentru multe capacități avansate	Integrarea AI și Big Data în modelarea mediului operațional	Exploatarea deficitară a datelor sau interpretarea eronată în condiții critice
Posibilitatea colaborării cu institute de cercetare și universități tehnice	Subfinanțarea cercetării militare aplicate în domeniul mediului operațional maritim	Creșterea interesului NATO pentru regiunea Mării Negre	Climatul politic instabil poate afecta continuitatea finanțării și a proiectelor
Există cadre militare și civile specializate în meteorologie și oceanografie operațională	Lipsa unei rețele autonome de senzori meteo-oceanografici în Marea Neagră	Participarea la proiecte europene de cercetare și schimburi internaționale de know-how	Lipsa unei strategii naționale coerente privind meteo-oceanografia aplicată militar
Expertiză acumulată în NATO	Finanțare limitată	Tehnologii emergente	Război electronic, sabotaj
Date satelitare disponibile	Infrastructură meteorologică învechită	Parteneriate internaționale	Suprasolicitare a resurselor umane

11. Dezvoltarea rețelei autonome a României de observație meteo-oceanografică în Marea Neagră.

12. Dezvoltarea în România a unui Centru de excelență meteo-oceanografic în cooperare cu parteneri NATO și cu instituții civile.

13. Atragerea de fonduri europene pentru cercetare aplicată în domeniul mediului maritim de securitate.

CONCLUZII

Investițiile în cercetarea meteo-oceanografică militară trebuie percepute ca o necesitate strategică mai degrabă decât ca o simplă opțiune. Acestea furnizează forțelor armate un avantaj informațional esențial și contribuie la asigurarea securității maritime, la optimizarea

performanței operaționale și la consolidarea rezilienței naționale în fața provocărilor emergente din mediul maritim.

Meteo-oceanografia militară reprezintă un domeniu cu o importanță strategică tot mai accentuată, în contextul operațiilor moderne desfășurate în medii maritime și litoral-maritime. Complexitatea teatrelor de operații, viteza de reacție cerută comandamentelor și riscurile generate de fenomenele naturale impun o adaptare constantă a mijloacelor de observare, analiză și prognoză meteorologică și oceanografică.

De asemenea, meteo-oceanografia militară se afirmă tot mai clar ca domeniu esențial în arhitectura de securitate navală a secolului XXI. Investițiile în cercetare, în tehnologie și în integrarea operațională a datelor de mediu trebuie să continue pentru a sprijini superioritatea eforturilor internaționale pentru explorarea și protejarea mediului marin este esențială atât pentru pace, cât și pentru apărare.

Meteo-oceanografia militară joacă un rol strategic fundamental în pregătirea, planificarea și execuția operațiunilor navale moderne. Evoluțiile tehnologice recente – inclusiv sateliții oceanografici, senzorii CTD, vehiculele autonome subacvatice și sistemele de modelare numerică – au transformat modul în care forțele navale percep și exploatează mediul marin.

Integrarea datelor atmosferice și oceanice într-un cadru unificat de analiză contribuie direct la optimizarea deciziilor tactice și operaționale, în special în teatrele de operații maritime cu dinamici hidrometeorologice complexe. Analiza exercițiului „Sea Shield” demonstrează relevanța operațională imediată a oceanografiei militare, subliniind impactul asupra detecției, mobilității forțelor și siguranței misiunilor.

În ciuda acestor progrese, există încă provocări legate de accesibilitatea datelor în timp real, interoperabilitatea sistemelor și acuratețea prognozelor în zone slab instrumentate sau aflate sub incidența unor fenomene oceanice extreme. Astfel, direcțiile viitoare de cercetare ar trebui să se concentreze pe dezvoltarea de modele de predicție adaptative, integrarea inteligenței artificiale în analiza METOC și extinderea capacităților autonome de culegere de date în adâncimile oceanice.

Consolidarea domeniului METOC în arhitectura militară contemporană reprezintă nu doar o necesitate operațională, ci și o oportunitate științifică majoră de a transforma modul în care mediul marin este perceput și utilizat strategic.

Această lucrare a oferit o perspectivă personală asupra direcțiilor viitoare de cercetare în domeniul meteo-oceanografiei militare, evidențiind importanța integrării tehnologiilor emergente, precum inteligența artificială, sistemele autonome, modelele numerice avansate și aplicațiile specializate pentru operațiuni speciale. De asemenea, s-a subliniat necesitatea alinierii cercetării naționale la tendințele și standardele NATO, precum și adoptarea unei abordări proactive în fața schimbărilor climatice și a amenințărilor hibride din regiunea Mării Negre.

Analiza SWOT a relevat un potențial semnificativ de dezvoltare, în ciuda unor limitări structurale și instituționale, subliniind, astfel, importanța consolidării colaborării între mediul militar, mediul academic și sectorul de cercetare-dezvoltare, precum și necesitatea atragerii de fonduri internaționale pentru inițierea unor proiecte aplicative.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Bindoff, N.L. et al. (2019). *IPCC Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate*. Geneva: IPCC, <https://www.ipcc.ch/srocc/>, accesat la 22 iunie 2025.
2. Boșneagu, R. (2014). *Meteorologia marină. Navigația meteorologică*. Constanța: Editura Ex Ponto.
3. Boșneagu, R. (2019). *Oceanografie pentru navigator*. Constanța: Editura EX PONTO.
4. Costello, M.J. et al. (2010). *A census of marine biodiversity knowledge, resources, and future challenges*. *PLoS One*, 5(8), <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0012110>, accesat la 22 iunie 2025.
5. Cummings, J.A., Smedstad, O.M., Kurapov, A.L. (2009). *Data assimilation in the U.S. Navy operational global ocean and Arctic ice prediction systems*, în *Ocean Weather Forecasting*, Springer, pp. 303-344.
6. Curtin, T.B., Bellingham, J.G., Catipovic, J.A., Webb, D. (1993). *Autonomous oceanographic sampling networks*. *Oceanography*, 6(3), <https://doi.org/10.5670/oceanog.1993.03>, pp. 86-94, accesat la 2 iunie 2025.

Consolidarea domeniului METOC în arhitectura militară contemporană reprezintă nu doar o necesitate operațională, ci și o oportunitate științifică majoră de a transforma modul în care mediul marin este perceput și utilizat strategic.

Meteo-oceanografia militară se afirmă tot mai clar ca domeniu esențial în arhitectura de securitate navală a secolului XXI. Investițiile în cercetare, în tehnologie și în integrarea operațională a datelor de mediu trebuie să continue pentru a sprijini superioritatea informațională și eficiența strategică a forțelor navale.

7. *Environmental Information for Naval Warfare*, National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2003). Environmental Information for Naval Warfare. Washington, DC: The National Academies Press, <https://doi.org/10.17226/10626>, accesat la 22 iunie 2025.
8. ESA (2023). *Sentinel Missions Overview*. European Space Agency, <https://www.esa.int>, accesat la 17 iunie 2025.
9. FAO (2022). *The State of World Fisheries and Aquaculture*. Rome: Food and Agriculture Organization.
10. Gradinaru, V. (2004). *Bazele hidroacusticii. Formarea și emisia undelor acustice în mediul marin*. Constanța: Editura EX PONTO.
11. Hill, E. et al. (2021). *Sustaining in situ Ocean Observations in the Age of the Digital Ocean*, <https://zenodo.org/records/4836060>, p. 8, accesat la 13 iunie 2025.
12. Hodges, R.P. (2010). *Underwater Acoustics. Analysis, Design and performance of Sonar*. A John Wiley and Sons, Ltd. Publications.
13. IMO (2020). *International Shipping and World Trade: Facts and Figures*. International Maritime Organization.
14. IOC-UNESCO (2021). *The Ocean Decade Implementation Plan*. Paris: UNESCO.
15. McPhaden, M., J. et al. (2006). *ENSO as an integrating concept in earth science*. În *Science*, 314(5806), pp. 1740-1745.
16. Medwin, H., Clay, S.C. (1998). *Fundamentals of Acoustical Oceanography*, Academic Press.
17. Munteanu, D. (1973). *Manualul comandantului de navă*. București: Editura Militară.
18. NATO RTO-TR-AVT-181. (2010). *Environmental Knowledge and Operational Effectiveness*. Research and Technology Organization, North Atlantic Treaty Organization.
19. NATO STO (2017). *Maritime S&T Priorities for the Alliance*. NATO Science and Technology Organization.
20. NAVOCEANO (2020). *Naval Oceanographic Office Capabilities*. U.S. Navy.
21. Roemmich, D. (2019). *On the future of Argo: A global ocean observing system*. În *Frontiers in Marine Science*, 6, p. 439.
22. Schiller, A., Brassington, G.B. (2011). *Operational Oceanography in the 21st Century*. Springer.
23. UNEP (2021). *From Pollution to Solution: A Global Assessment of Marine Litter and Plastic Pollution*. Nairobi: UN Environment Programme.
24. Urich, R.J. (1983). *Principles of Underwater Sound*, ediția a treia, Peninsula Publishing, Westport, Connecticut.
25. Wöfl, A.-C. et al. (2019). *Seafloor Mapping – The Challenge of a Truly Global Ocean Bathymetry*. În *Frontiers in Marine Science*, 6, p. 283.

26. Wunsch, C. (2006). *Discrete Inverse and State Estimation Problems: With Geophysical Fluid Applications*. Cambridge University Press.
27. Yoerger, D.R. et al. (2007). *Techniques for Deep Sea Near-bottom Survey Using an Autonomous Underwater Vehicle*, în *International Journal of Robotics Research*, 26(1), pp. 41-54.

ACORDURILE ABRAHAM: UN PAS SOLID SPRE O INTEGRARE REGIONALĂ?

Ecaterina MAȚOI

Director de Programe la Middle East Political
and Economic Institute (MEPEI), București

Flavius CABA-MARIA

Președintele Middle East Political
and Economic Institute (MEPEI), București, România
DOI: 10.55535/GMR.2025.2.05

During President Trump's 2016-2018 administration, the United States (US) changed its regional policy. The previously-agreed Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) was repealed, in January 2020 the Iranian general Qassem Soleimani was assassinated, and the Abraham Accords were signed in September 2020. Two important aspects changed in 2020: the cooperation between the US-led West and Iran was downgraded and the Arab countries were supposed to enter a new age of regional integration and peace.

As of September 2024, the Kingdom of Saudi Arabia (KSA) appears unwilling to recognize Israel as a state unless the Palestinian State is recognized by Israel (and potentially by its allies) and the overall American-led plan for the region's future is challenged by the perspectives of a wider regional conflict, highly biased opinions about the future Middle East security architecture, but also by systematically competing visions that might reshape global aspirations and decision-making.

This article analyses various perspectives of Middle East and North Africa (MENA) regional integration, that through the Abraham Accords may be potentially understood as an American-driven regional integration proposal, the solidity of this endeavor in the broader regional landscape, and potential challenges in expanding and implementing such a regional plan.

Keywords: Abraham Accords; reprioritization; MENA; US, Israel;

ACORDURILE ABRAHAM: INTEGRARE REGIONALĂ SAU REPRIORITIZARE?

Un document denumit – *Acordurile Abraham Americane* – nu există, dar Declarația (Bahrain, Israel, EAU, SUA, 15 septembrie 2020) a fost semnată și de SUA și în SUA, la inițiativa administrației americane. Semnatarii au fost toți membri ai Organizației Națiunilor Unite (ONU), însă SUA au fost singurul semnatar care este și membru al Consiliului de Securitate al ONU (UNSC), cu o populație și o economie semnificativ mai mari decât populațiile și economiile combinate ale semnatarilor.

Semnatarii Acordurilor Abraham „... *recunosc importanța menținerii și consolidării păcii în Orientul Mijlociu și în întreaga lume, bazată pe înțelegere reciprocă și coexistență, precum și pe respectarea demnității umane și a libertății, inclusiv a libertății religioase*”. Documentul menționează, de asemenea, că semnatarii urmăresc, printre altele, „... *să pună capăt radicalizării și conflictelor pentru a oferi tuturor copiilor un viitor mai bun*”. Majoritatea celor 8 paragrafe utilizează formulări precum „*încurajează*”, „*cred*”, „*caută*”, „*salută*”, adică formulări mai puțin obligatorii, dacă nu chiar deloc obligatorii.

Termenul „*regiune*” este menționat o singură dată în declarația comună, și anume în contextul progreselor Israelului în ceea ce privește stabilirea de relații diplomatice. Dar, în cel de-al 7-lea se spune: „*Urmărim o viziune de pace, securitate și prosperitate în Orientul Mijlociu și în întreaga lume*”. Deși nu este o garanție că acest efort va fi realizat, termenul „*urmărim*” este semnificativ mai determinist decât cel menționat anterior. Ca o clarificare, semnatarii nu au fost mandatați de întreaga regiune a Orientului Mijlociu să facă o astfel de declarație, prin urmare termenul „*în*” (Orientul Mijlociu) este suficient de reprezentativ pentru scopul acordului. Cu toate acestea, luând în considerare escaladările recente, angajamentul față de urmărirea păcii, securității și prosperității de către toți semnatarii poate fi evaluat diferit de către observatori.

*Semnatarii
Acordurilor
Abraham
„... recunosc
importanța
menținerii și
consolidării
păcii în Orientul
Mijlociu și
în întreaga
lume, bazată
pe înțelegere
reciprocă și
coexistență,
precum și pe
respectarea
demnității
umane și a
libertății, inclusiv
a libertății
religioase”.
Documentul
menționează,
de asemenea,
că semnatarii
urmăresc,
printre altele,
„... să pună capăt
radicalizării
și conflictelor
pentru a oferi
tuturor copiilor
un viitor mai
bun”.*

„Tratatul de pace, relații diplomatice și normalizare deplină” între Emiratele Arabe Unite și Statul Israel utilizează, la al 9-lea paragraf, termenul „popoarele arabe și iudaice”. Paragraful nu precizează, dar, cel puțin, ar putea implica o reprezentativitate relativ ridicată a acordului pentru popoarele arabe și iudaice, deoarece această formulare specială nu limitează teritoriile geografice la Statul Israel și Emiratele Arabe Unite.

Utilizarea termenului „Orientul Mijlociu și în jurul lumii”, și nu Asia de Vest sau Middle East and North Africa/MENA, pune accentul pe o regiune fără Iran. Desigur, sensul Orientului Mijlociu, așa cum este el definit în literatura de specialitate, nu include Iranul, dar, având în vedere interacțiunile dintre Iran și țările din Orientul Mijlociu de-a lungul mileniilor, declarația confirmă, și din această perspectivă, delimitarea relativă.

„Tratatul de pace, relații diplomatice și normalizare deplină”¹ (Israel, EAU, SUA, 2020) între Emiratele Arabe Unite și Statul Israel utilizează, la al 9-lea paragraf, termenul „popoarele arabe și iudaice”. Paragraful nu precizează, dar, cel puțin, ar putea implica o reprezentativitate relativ ridicată a acordului pentru popoarele arabe și iudaice, deoarece această formulare specială nu limitează teritoriile geografice la Statul Israel și Emiratele Arabe Unite (EAU). Gradul de reprezentativitate nu poate fi subestimat, iar caracterul istoric, în cazul în care tratatul ar fi pus în aplicare pe deplin, este extrem de semnificativ, dar, în același timp, trebuie recunoscut faptul că Arabia Saudită, regat cu o populație semnificativ mai mare decât toți semnatarii din Orientul Mijlociu la un loc, nu a fost și nu este în prezent semnatară a Acordurilor Abraham. Nici Irakul, o țară arabă din Orientul Mijlociu cu o populație relativ mare, și nici Republica Arabă Siriană nu sunt semnate. Al 9-lea paragraf menționează, de asemenea, aspirația „... de a promova în Orientul Mijlociu o realitate în care musulmanii, evreii, creștinii și popoarele de toate credințele (...)”, prin urmare, spațiul nu este limitat la descendenții lui Abraham, ci, după cum s-a menționat anterior, doar două țări regionale mici au semnat acest acord, SUA fiind doar martore.

În consecință, Acordurile Abraham, chiar și după ce au fost semnate de Maroc și Sudan, nu reprezintă un acord regional de pace convenit sau semnat de întreaga regiune a Orientului Mijlociu, MENA sau Asia de Vest. Acestea reprezintă un pas important către o pace regională mai amplă, indiferent la ce este asimilată regiunea, fiind o inițiativă relativ semnificativă, dar la fel au fost și Acordurile de la Oslo. În plus, nu este singura inițiativă de pace regională, Arabia Saudită și Iranul anunțând, de asemenea, un acord în martie 2023.

¹ Treaty of Peace, Diplomatic Relations and Full Normalization Between the United Arab Emirates and The State of Israel.

Acordurile Abraham nu constituie, în prezent, un cadru regional pentru toate sau majoritatea țărilor din regiune. De asemenea, acestea nu reprezintă singura tendință politică regională, ci, mai degrabă, o inițiativă condusă de americani menită să normalizeze relațiile dintre Israel și vecinii săi.

Cu toate acestea, tratatul israeliano-emiritez introduce, la punctul 7, noțiunea de „Agendă Strategică (comună) pentru Orientul Mijlociu”. Împreună cu SUA, cele două țări ar trebui să lanseze această agendă și să colaboreze în acest sens, pentru a promova pacea, stabilitatea și prosperitatea, printre altele (Ib.). Intenția unei astfel de agende este foarte clară și constructivă, însă, având în vedere istoria recentă a acestei regiuni și orientarea politică a anumitor segmente de populație din Orientul Mijlociu, punerea în aplicare a acestei agende și definirea indicatorilor care să evalueze progresul în direcțiile prestabilite, precum și îmbunătățirea efectivă a acestor indicatori la nivel regional rămân încă nesoluționate.

Prin urmare, Acordurile Abraham nu constituie, în prezent, un cadru regional pentru toate sau majoritatea țărilor din regiune. De asemenea, acestea nu reprezintă singura tendință politică regională, ci, mai degrabă, o inițiativă condusă de americani menită să normalizeze relațiile dintre Israel și vecinii săi. Ea nu înlocuiește Joint Comprehensive Plan of Action/JCPOA, deoarece pare să se fi reorientat mai ales către țările cu populație majoritar arabă, dar ar putea fi evaluată, cel puțin teoretic, ca o măsură menită să umple o parte din golul JCPOA. Semnatarii, în special Israelul și Emiratele Arabe Unite, au prezentat un cadru de cooperare mai larg, care include finanțe și investiții, energie, turism, educație, printre altele, acordând prioritate păcii, dar și economiei. Aceste domenii au fost importante și în trecut, dar, în anumite condiții, părțile au convenit să se reorienteze către o dezvoltare pe termen mai lung și mai puțin consumatoare de resurse. Având în vedere acordurile de pace anterioare dintre Israel și Egipt și, ulterior, Iordania, progresul pare a fi unul solid. Dar este, într-adevăr, așa?

LA APROAPE 5 ANI DE LA ÎNCHEIEREA ACESTORA: SEMNIFICAȚIA ACORDURILOR ABRAHAM ÎN PEISAJUL GEOPOLITIC REGIONAL

Din perspectiva recunoașterii și normalizării relațiilor Israelului cu vecinii săi arabo-musulmani, Acordurile Abraham reprezintă un progres: primele două țări din Golful Persic au normalizat relațiile cu Israelul. De asemenea, acestea reprezintă o continuare a procesului de normalizare care a început cu Egiptul și Iordania. Două aspecte pozitive

În timp ce economia indiană crește rapid, nivelul de concurență dintre India și China, cele două membre BRICS, este un subiect complex. Măsura în care aceste două țări vor coopera sau vor concura poate fi o variabilă care necesită o analiză suplimentară.

importante apar pentru Israel: extinderea recunoașterii în regiune și o perspectivă în creștere a recunoașterii de către Arabia Saudită. Cu toate acestea, procesul de normalizare nu reprezintă o evoluție regională, deoarece, probabil, cel mai mare actor implicat sunt Statele Unite, iar punerea în aplicare a acestei inițiative poate fi însoțită de condiții economice și politice semnificative.

Revoluția macroeconomică condusă de China a creat valuri în toate părțile planetei. În special în Orientul Mijlociu, Coridorul economic India-Orientul Mijlociu-Europa (IMEEC) a fost prezentat ca un potențial concurent al inițiativei „Centura și Drumul” (Belt and Road Initiative/ BRI). Pe lângă schimburile culturale, Israelul și o parte din vecinii săi arabi ar fi trebuit să ofere o rută alternativă din Asia către Europa. Tranzitul de mărfuri din Golful Persic către un port din estul Mediteranei sau o rută alternativă la Canalul Suez nu sunt idei noi. Ele au reapărut doar după debutul BRI și sunt asociate atât obiectivelor economice, cât și rivalității geopolitice.

❖ **Prima ipoteză din spatele unui presupus succes al unui astfel de proiect ar fi că economia indiană ar crește și ar concura cu cea chineză.** În timp ce economia indiană crește rapid, nivelul de concurență dintre India și China, cele două membre BRICS², este un subiect complex. Măsura în care aceste două țări vor coopera sau vor concura poate fi o variabilă care necesită o analiză suplimentară.

❖ **În al doilea rând, investițiile necesare pentru a concura canalul Suez existent cu o rută alternativă multimodală ar putea fi semnificative.** În același timp, volumul de mărfuri din Asia către Europa poate fi împărțit, în viitor, între mai multe rute, prin urmare, concurența cu investiții relativ ridicate pentru volume comerciale mai mici pe rută poate aduce viabilitatea economică tuturor rutelor la niveluri imprevizibile. Rutele alternative, cum ar fi Drumul de Dezvoltare al Irakului cu Turcia, Coridorul Mijlociu, noile tehnologii, cum ar fi trenurile și avioanele electrice, mai degrabă vor regionaliza India-Middle East-Europe Corridor/IMEEC decât să facă din acesta o cale globală comparabilă cu ceea ce a fost Canalul Suez în secolul trecut.

² Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud, Egipt, Etiopia, Iran, Emiratele Arabe Unite și Indonezia.

❖ **În al treilea rând, reacția Egiptului la un potențial concurent pentru Canalul Suez nu este abordată în mod cuprinzător în principalele analize geopolitice, dar este dificil de imaginat o implozie a rolului său în comerțul dintre Asia și Europa. Probabil că Europa, China, India și Asia de Sud-Est nu ar înlocui ruta comercială egipteană cu o alta, cu excepția cazului în care aceasta ar prezenta avantaje semnificative.** Deși Egiptul a preluat canalul, cu greu se poate susține că Europa sau partenerii asiatici s-ar îndoi de angajamentul Egiptului de a permite și de a asigura libera navigație a navelor comerciale pe această rută vitală. În cel mai bun caz, cele două rute ar concura în ceea ce privește prețul și calitatea, în mod ideal fără tensiuni politice sau de securitate, dar, întrucât volumul de mărfuri ar fi împărțit și redus de alte rute, regiunea ar putea să nu se bazeze pe același nivel de venituri și de pârghii ca cele ale Canalului Suez.

Alte proiecte majore privind dezvoltarea în regiune pot face referire la desalinizarea apei, producția de energie din surse regenerabile, inclusiv energia atomică, și securitate. În timp ce SUA și-au asumat rolul central de coordonare a păcii regionale prin Acordurile Abraham, se presupune că au privilegiul și datoria de a contribui la dezvoltarea regională mai mult decât alte puteri. Cu toate acestea, Acordurile Abraham nu oferă în mod direct SUA exclusivitate în afacerile regionale. Nici în Orientul Mijlociu, nici în MENA și Asia de Vest. Prin urmare, transformările economice fundamentale la nivel global vor avea, probabil, un impact asupra Acordurilor Abraham.

Întrebarea dacă proiectele regionale reprezintă o oarecare integrare este relativ semnificativă. Natura competitivă a IMEEC față de Canalul Suez și o posibilă schimbare a echilibrului geopolitic datorită unui astfel de proiect sunt factori care trebuie luați în considerare. Iar primul aspect al acestei întrebări este: integrarea în ce? Acordurile Abraham nu reprezintă un cadru regional cuprinzător, este un alt strat adăugat la normalizarea dintre precedentele normalizări între Israel și Egipt, Iordania. Dacă acest strat va fi potrivit pentru a adăuga mai multe țări sau dacă va fi dezvoltat unul nou în acest scop de către SUA, Israel sau alte alianțe, trebuie să fie observat în viitor. În plus, continuarea punerii în aplicare a Acordurilor Abraham pare deja împiedicată de evoluțiile din Fâșia Gaza, Cisiordania și Liban: în februarie 2024, SUA au fost nevoite să transfere active în Qatar, deoarece EAU au restricționat

În timp ce SUA și-au asumat rolul central de coordonare a păcii regionale prin Acordurile Abraham, se presupune că au privilegiul și datoria de a contribui la dezvoltarea regională mai mult decât alte puteri. Cu toate acestea, Acordurile Abraham nu oferă în mod direct SUA exclusivitate în afacerile regionale. Nici în Orientul Mijlociu, nici în MENA și Asia de Vest.

În cazul în care acordurile Abraham vizează cu adevărat întreaga regiune, este nevoie de pace pentru ca rutele comerciale să producă valoare, pentru ca proiecte precum Neom să devină fezabile, pentru ca Irakul, Siria și Yemen să-și revină din conflictele devastatoare și să ia în considerare tranziția către o economie nepoluantă și pentru ca Libanul să se stabilizeze și să înceapă să construiască o nouă economie.

accesul americanilor la baza aeriană Al Dhafra din Abu Dhabi (Youssef et al., 2024), iar ministrul emiratez de Externe, Abdullah bin Zayed, ar fi declarat că EAU nu vor juca niciun rol în acordurile postbelice din Fâșia Gaza decât dacă statul palestinian „este înființat” (AGENCIES, TOI STAFF, 2024).

În cazul în care Acordurile Abraham ar fi considerate o inițiativă condusă de americani pentru regiunea Orientului Mijlociu, atunci integrarea regională ar necesita punerea în aplicare a acestei viziuni. Pe lângă eforturile diplomatice și concesiile politice, acest proiect ar necesita resurse pentru alinierea cadrelor de normalizare egipteană și iordaniană la Acordurile Abraham, extinderea acestui acord la alte țări din regiune, furnizarea de avantaje economice, într-un mod relativ pașnic.

Evoluția către pacea regională este o componentă-cheie a Acordurilor Abraham și o condiție prealabilă pentru menținerea semnatarilor arabi ai Acordurilor Abraham în cadrul înțelegerii. În cazul în care acordurile Abraham vizează cu adevărat întreaga regiune, este nevoie de pace pentru ca rutele comerciale să producă valoare, pentru ca proiecte precum *Neom* să devină fezabile, pentru ca Irakul, Siria și Yemen să-și revină din conflictele devastatoare și să ia în considerare tranziția către o economie nepoluantă și pentru ca Libanul să se stabilizeze și să înceapă să construiască o nouă economie. Toate aceste constrângeri fundamentale, precum și relații realiste cu Iranul, o soluție la conflictul din teritoriile palestinienilor ocupate pe care se poate construi, o concurență loială în regiune vor trebui adăugate la domeniul de aplicare al Acordurilor Abraham pentru a le transforma într-un cadru regional.

În prezent, datele indică faptul că SUA sunt superputerea care a propus și promovat Acordurile Abraham. Până de curând, conceptul unei potențiale preluări treptate de către Israel a anumitor chestiuni legate de Orientul Mijlociu de la SUA ar fi fost dificil de evaluat. Cu toate acestea, cel puțin în septembrie 2024, Israelul părea să aibă nevoie de sprijinul SUA și al aliaților mai mult ca niciodată. SUA au trimis forțe navale suplimentare pentru a proteja Israelul de eventualele represalii iraniene, au furnizat arme și muniții și au o contribuție majoră la economia Israelului. Pe lângă ajutorul financiar militar, investițiile

și împrumuturile, un sprijin semnificativ în domeniul know-how-ului, în special din partea SUA, pare să îi consolideze economia. Declarațiile americane din 2023 privind climatul investițional: Israel menționează că două treimi din cele aproximativ 300 de centre de cercetare și dezvoltare din Israel sunt reprezentate de companii americane, iar 135 de companii israeliene au fost listate pe NASDAQ (Department of State, U.S., 2024). În consecință, este dificil de imaginat un stat Israel complet independent în următorii ani, care ar avea pârghiile și resursele necesare pentru a depăși în mod realist strategia și influența SUA în regiune.

Reprezintă Acordurile Abraham un pas solid în ceea ce privește problemele regionale? Ca inițiativă a SUA, reprezintă o extindere semnificativă a recunoașterii Israelului, dar rămâne de stabilit dacă aceasta reprezintă o bază pentru o recunoaștere unanimă și pe termen lung în orice scenariu. Oficialii americani mențin, de asemenea, un nivel ridicat de sprijin pentru Israel. Senatorul democrat american Kirsten Gillibrand, de exemplu, ar fi declarat, în ianuarie 2023, că extinderea Acordurilor Abraham nu ar trebui să fie condiționată de „*nicio problemă politică locală*”, Middle East Eye subliniind că acestea includ „*coloniile ilegale*” (STAF, MEE, 2023). Acordurile existente se pot confrunta cu obstacole și concurență, iar extinderea pare să fie îndoielnică: nu există nicio actualizare recentă a legii Parlamentului din Oman care incriminează relațiile cu Israelul (Asia News.it., 2023) anunțată la începutul anului 2023, iar polii prezentați de Wilson Center sugerează că, începând cu 2022, acceptarea Israelului în „*lumea arabă*” este de 20,4 %, în timp ce respingerea se situează la 79,6 % (Benstead, 2022).

Conceptul conform căruia Israelul ar face un pas solid spre integrarea regională pe cont propriu nu pare să fie valabil decât dacă se semnează și se pun în aplicare acorduri în afara cadrelor concepute și sprijinite de SUA. Acesta nu a fost cazul până acum și niciun astfel de scenariu nu pare să fie în perspectivă. Totuși, acest lucru nu înseamnă că Israelul nu va primi sprijinul pe care îl primește sau că nu își va continua planurile, ci reprezintă doar recunoașterea faptului că nu este singur în urmărirea obiectivelor geopolitice regionale.

Conceptul conform căruia Israelul ar face un pas solid spre integrarea regională pe cont propriu nu pare să fie valabil decât dacă se semnează și se pun în aplicare acorduri în afara cadrelor concepute și sprijinite de SUA. Acesta nu a fost cazul până acum și niciun astfel de scenariu nu pare să fie în perspectivă.

În cazul în care Israelul își duce la îndeplinire politica de expansiune teritorială din ce în ce mai vizibilă, Acordurile Abraham pot fi interpretate și ca o victorie în timp împotriva potențialilor opozanți arabi. Marele Israel, „De la Eufurat la Nil”, sau alte proiecții ale aspirațiilor de expansiune teritorială din ce în ce mai populare, iar expansiunea coloniilor din Cisiordania și presiunea enormă asupra populației din Fâșia Gaza reprezintă argumente care susțin teza expansiunii teritoriale a Israelului.

POTENȚIALE PROVOCĂRI PENTRU ACORDURILE ABRAHAM

După cum menționează anumite texte, posibilitatea de a interpreta Acordurile Abraham nu a fost neglijată. Prin urmare, perspectiva calculului geopolitice și rolurile potențiale pe care astfel de acorduri le pot juca pe o tablă de șah mai mare nu pot fi neglijate.

În cazul în care Israelul își duce la îndeplinire politica de expansiune teritorială din ce în ce mai vizibilă, Acordurile Abraham pot fi interpretate și ca o victorie în timp împotriva potențialilor opozanți arabi. **Marele Israel, „De la Eufurat la Nil”** (Stein, 2024), sau **alte proiecții ale aspirațiilor de expansiune teritorială devin din ce în ce mai populare, iar expansiunea coloniilor din Cisiordania și presiunea enormă asupra populației din Fâșia Gaza reprezintă argumente care susțin teza expansiunii teritoriale a Israelului**. Războiul recent din Fâșia Gaza a mutat conversația dintre SUA și Arabia Saudită din sfera Acordurilor Abraham către un așa-numit „pact de apărare”. Noțiunea de „concesie substitutivă acceptabilă pentru Arabia Saudită” este menționată în ceea ce privește oferta de a participa la reconstrucția Fâșiei Gaza (de către SUA), evaluată ca puțin probabilă de către specialiști (Leber, Huggard, 2024).

În competiția cu Iranul și cu alți actori regionali, Arabia Saudită poate acorda prioritate achiziționării de avioane F-35 sau a altor avioane de luptă avansate, achiziționării de instalații de energie atomică pașnică de la SUA, dar Regatul nu pare dispus să accepte expansiunea Israelului pentru astfel de concesii. Pe de o parte, politica anumitor actori bazată pe achiziționarea de active materiale și strategice cu orice preț, inclusiv prin forță, și negocierea ulterioară a acestora poate fi valabilă doar într-o logică pur confrunțională, deci inacceptabilă în cadrul unui potențial viitor regional pașnic. În al doilea rând, epoca în care SUA puteau furniza tehnologii de apărare și energetice superioare este încă în desfășurare, dar apar concurenți. Această discuție nu se mai referă la relațiile dintre Israel și Arabia Saudită, ci la blocurile majore de superputeri sau la pozițiile într-o lume multipolară preconizată. Conceptul de vânzare de active sensibile în afara alianțelor tradiționale este relativ dificil de implementat, iar baza fundamentală a relației americano-saudite ar putea fi slăbită treptat: Asia este, în prezent, cel mai important client petrolier al Arabiei Saudite și, în cele din urmă, cel mai mare contribuabil la finanțele sale. În mod similar, ideea cooperării

NATO – Arabia Saudită (NATO, 2023) poate fi percepută și ca o extensie și o reacție la războiul din Ucraina, cu posibile repercusiuni asupra procesului decizional al OPEC+, dominat de Arabia Saudită și Federația Rusă.

Narațiunea concesiilor pare să se schimbe odată cu expansiunea Israelului, iar poziția Arabiei Saudite pare să rămână constant opusă unei astfel de abordări. În cazul în care jocul final ar fi Marele Israel, iar hărțile vehiculate în mass-media ar fi luate în considerare, atunci Israelul ar putea dori să anexeze în viitor părți din Arabia Saudită. Prin urmare, conceptul de „garanții de securitate” din partea SUA pare să fie central în extinderea Acordurilor Abraham pentru regat.

Odată rezolvată această problemă, ceea ce ar putea implica o posibilă recalibrare a poziției regionale a Israelului, problema extinderii Acordurilor Abraham în întreaga regiune, s-ar putea confrunța cu noi provocări. Cu toate acestea, în cazul în care acest lucru va fi pus în aplicare, cadrul de cooperare și elementele fundamentale trebuie să fie eficiente pe termen lung, întrucât concurența globală se pare că abia acum începe să se intensifice.

Acordurile Abraham: cine urmează?

Interesul exprimat recent de Siria și Azerbaidjan de a adera la Acordurile Abraham reprezintă o evoluție semnificativă în geopolitica Orientului Mijlociu și a Caucazului de Sud.

După căderea regimului Assad din Siria, liderul rebelilor Hay'at Tahrir al-Sham (HTS), cunoscut sub numele de Abu Mohammad al-Jawlani și, din momentul preluării puterii în Siria, sub numele său (real) Ahmad al-Sharaa, și-a exprimat recent dorința condiționată de a normaliza relațiile cu Israelul în cadrul Acordurilor Abraham, în principal pentru a scăpa de sancțiunile SUA (Freiberg, 2025) și pentru a face față devastării economice în urma mai multor ani de război civil. Această mișcare se aliniază teoriilor realiste ale relațiilor internaționale, în care comportamentul statelor este determinat de supraviețuire și de interesul propriu. Condițiile impuse de al-Sharaa – **încetarea atacurilor israeliene, păstrarea integrității teritoriale a Siriei și garanții împotriva interferențelor străine** – reflectă o abordare pragmatică a echilibrării legitimității interne cu presiunile externe (Stein, 2025; Jerusalem Post Staff, 2025).

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Condițiile impuse de al-Sharaa – **încetarea atacurilor israeliene, păstrarea integrității teritoriale a Siriei și garanții împotriva interferențelor străine** – reflectă o abordare pragmatică a echilibrării legitimității interne cu presiunile externe.

Identitatea non-arabă a Azerbaidjanului și legăturile diplomatice existente cu Israelul ridică semne de întrebare cu privire la valoarea adăugată a includerii formale, sugerând că mișcarea poate servi unor scopuri strategice simbolice și trilaterale (SUA – Israel – Azerbaidjan).

Cu toate acestea, animozitatea istorică a Siriei față de Israel, în special cu privire la Înălțimile Golan, complică această schimbare. Trecutul lui al-Sharaa ca fost lider al Hayat Tahrir al-Sham, un grup extremist care a luptat împotriva regimului lui Bashar al-Assad, ridică și mai mult scepticismul în rândul oficialilor israelieni, ministrul de externe Gideon Sa'ar catalogând liderii sirieni drept „*jihadiști*”, în ciuda deschiderilor lor diplomatice (Freiberg). Strategia siriană pare determinată de nevoia de a stabili regimul post-Assad și de a se integra într-o ordine regională susținută de SUA, însă opinia publică și disputele teritoriale nerezolvate reprezintă obstacole semnificative.

În ceea ce privește posibila includere a Azerbaidjanului în Acordurile Abraham, acestea se bazează pe parteneriatul său strategic deja solid cu Israelul, caracterizat printr-o relație „*energie contra arme*” încă din anii 1990. Azerbaidjanul furnizează peste 60% din petrolul Israelului, în timp ce Israelul furnizează armament avansat esențial pentru victoriile Azerbaidjanului în conflictele din Nagorno-Karabakh (Mammadli, 2025). Solicitarea includerii oficiale, susținută de prim-ministrul israelian Benjamin Netanyahu și de trimisul american Steve Witkoff, reflectă un interes reciproc în contracararea unor amenințări regionale comune. Integrarea Azerbaidjanului în Acorduri ar oficializa rolul său într-o axă anti-iraniană condusă de SUA și Israel, ceea ce ar putea duce la escaladarea tensiunilor cu Teheranul, în special având în vedere preocupările Iranului cu privire la proiectul Azerbaidjanului privind coridorul Zangazur (Ib.). Cu toate acestea, identitatea non-arabă a Azerbaidjanului și legăturile diplomatice existente cu Israelul ridică semne de întrebare cu privire la valoarea adăugată a includerii formale, sugerând că mișcarea poate servi unor scopuri strategice simbolice și trilaterale (SUA – Israel – Azerbaidjan) (Mamedov, 2025).

CONCLUZII

În prezentul articol au fost analizate diverse aspecte ale Acordurilor Abraham și potențialul de punere în aplicare a acestui acord la o scară semnificativă în viitor. Ideea unei potențiale integrări regionale poate fi luată în considerare doar în conjuncție cu un plan și o contribuție a SUA la o schimbare semnificativă în regiune, prin care Israelul însuși

a fost identificat ca un actor încă relativ mic în geopolitica regională, dar puternic susținut de aliați.

Până în prezent, nu a existat nicio realiniere geostrategică semnificativă ca urmare a Acordurilor Abraham, întrucât Riyadul pare să aștepte anumite măsuri din partea Israelului și a SUA într-o direcție potențial deja convenită. Regiunea a fost întotdeauna complicată și pare să rămână astfel chiar și în cazul unor încercări ferme de coordonare. În ceea ce privește dorințele exprimate de Siria și Azerbaidjan de a adera la Acordurile Abraham, acestea reflectă calcule strategice înrădăcinate în supraviețuirea economică și securitatea regională. În timp ce integrarea Azerbaidjanului pare mai fezabilă datorită legăturilor sale preexistente cu Israelul, aspirațiile Siriei se confruntă cu obstacole semnificative. Succesul acestor inițiative va depinde de soluționarea disputelor teritoriale, de gestionarea sentimentelor interne și de susținerea medierii americane, cu implicații mai ample pentru stabilitatea din Orientul Mijlociu și Caucazul de Sud.

Abordările mai noi ale relațiilor internaționale, în special multipolarismul, contestă conceptul de integrare regională în sensul exercitării de către o singură superputere a unei influențe covârșitoare. Aceasta nu se opune unui astfel de scenariu, dar face mai costisitor pentru o singură superputere să convingă toți actorii regionali să se alinieze pe o anumită axă. De exemplu, desfășurarea forței israeliene în Fâșia Gaza a condus, printre altele, la creșterea sprijinului și reasigurării americane pentru Israel, dar a deschis, de asemenea, ușa pentru noi paradigme semnificative, cum ar fi, de exemplu, reapariția Spaniei ca actor tot mai important în geopolitica regională. În plus, odată ce o construcție de această amploare este realizată, întreținerea sa va necesita resurse semnificative.

Fezabilitatea pe termen lung a integrării regionale nu este asigurată, ci necesită o consolidare constantă și în creștere în fața concurenței globale. Prin urmare, baza sa trebuie să rămână autentică, solidă și onorabilă. În caz contrar, orice nou acord poate reprezenta doar o picătură în ocean. Istoria consemnează din ce în ce mai multe fapte, dar, pentru a inspira generațiile viitoare, realizările contemporane trebuie cel puțin să le egaleze pe cele clasice sau să le depășească.

Desfășurarea forței israeliene în Fâșia Gaza a condus, printre altele, la creșterea sprijinului și reasigurării americane pentru Israel, dar a deschis, de asemenea, ușa pentru noi paradigme semnificative, cum ar fi, de exemplu, reapariția Spaniei ca actor tot mai important în geopolitica regională.

BIBLIOGRAFIE:

1. AGENCIES, TOI STAFF (15 septembrie 2024). "UAE Vows It Won't Take Part in Gaza's 'Dayafter' without Palestinian State|The Times of Israel". *Times of Israel*, www.timesofisrael.com/uae-vows-it-wont-take-part-in-gazas-day-after-without-palestinian-state/, accesat la 28 martie 2025.
2. Asia News.it. (1 februarie 2023). "Muscat: Parliament Passes Law Criminalising Relations with Israel". *OMAN-ISRAEL*, www.asianews.it/news-en/Muscat:-Parliament-passes-law-criminalising-relations-with-Israel-57432.html, accesat la 26 martie 2025.
3. Bahrain, Israel, UAE, US (15 septembrie 2020). *The Abraham Accords Declaration*, state.gov: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/10/Abraham-Accords-signed-FINAL-15-Sept-2020-508-1.pdf>, accesat la 22 martie 2025.
4. Benstead, L. (1 august 2022). "Can the Abraham Accords Succeed? Exploring Arab Support for Normalization with Israel". *Wilson Center*, www.wilsoncenter.org/article/can-abraham-accords-succeed-exploring-arab-support-normalization-israel, accesat la 27 aprilie 2025.
5. Department of State, U.S., www.state.gov/reports/2023-investment-climate-statements/israel/, accesat la 3 noiembrie 2024.
6. Freiberg, N. (24 aprilie 2025), "Ahmed al-Shara as aid to seek peace with Israel, eyes Syrian entry to Abraham Accords", *The Times of Israel*, <https://www.timesofisrael.com/ahmed-al-shara-said-to-look-for-peace-with-israel-eyes-syrian-entry-to-abraham-accords/>, accesat la 28 aprilie 2025.
7. Israel, UAE, US. (15 septembrie 2020). *Abraham Accords Peace Agreement: Treaty of Peace, Diplomatic Relations and Full Normalization Between the United Arab Emirates and the State of Israel*, state.gov: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/09/UAE_Israel-treaty-signed-FINAL-15-Sept-2020-508.pdf, accesat la 22 martie 2025.
8. Jerusalem Post Staff (24 aprilie 2024). "Syria is willing to join the Abraham Accords, Sharaa tells US rep", *Jerusalem Post*, <https://www.jpost.com/breaking-news/article-851366>, accesat la 22 martie 2025.
9. Leber, A., Huggard, K. (10 iulie 2024). "Making Sense of a Proposed US-Saudi Deal". *Brookings*, www.brookings.edu/articles/making-sense-of-a-proposed-us-saudi-deal/, accesat la 28 aprilie 2025.
10. Mamedov, E. (24 martie 2025). "Azerbaijan is already friendly with Israel. Why the push to 'normalize'?", *Responsible Statescraft*, <https://responsiblestatescraft.org/azerbaijan-israel/>, accesat la 28 aprilie 2025.
11. Mammadli, R. (22 aprilie 2024). "Azerbaijan in the Abraham Accords: A new phase in Baku's alliance with Israel", *The New Arab*, accesat la 28 aprilie 2025.

12. NATO (11 decembrie 2023). "Secretary General Sets out Vision for Deeper NATO – Saudi Arabia Cooperation in Historic First Visit to Riyadh". www.nato.int/cps/en/natohq/news_220769.htm?selectedLocale=en, accesat la 3 noiembrie 2024.
13. STAF, MEE (24 ianuarie 2023). "Expansion of Abraham Accords Should Not Be Tied to Illegal Settlements, US Senator Says", *Middle East Eye*, www.middleeasteye.net/news/expansion-abraham-accords-should-not-be-tied-illegal-settlement-us-senator, accesat la 25 aprilie 2025.
14. Stein, Adrian (8 ianuarie 2024). "Greater Israel „from the Euphrates to the Nile | Adrian Stein | the Blogs", *The Times of Israel*, blogs.timesofisrael.com/greater-israel-from-the-euphrates-to-the-nile/, accesat la 28 aprilie 2025.
15. Stein, Amichai (24 aprilie 2025). "Syria wants peace with Israel under one condition, US congressman tells, Post – exclusive", *The Jerusalem Post*, <https://www.jpost.com/middle-east/abraham-accords/article-851393>, accesat la 28 aprilie 2025.
16. Youssef, N.A. et al. (3 mai 2024). "U.S. Shuffles Military Assets in Middle East after Gulf...", *The Wall Street Journal*, www.wsj.com/politics/national-security/u-s-shuffles-military-assets-in-middle-east-after-gulf-pushback-e728e357, accesat la 28 martie 2025.

ACȚIUNI DE NATURĂ HIBRIDĂ LA ADRESA STATELOR MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE DERULATE DE FEDERAȚIA RUȘĂ

Chestor de poliție conf. univ. dr. Cătălin ANDRUȘ

directorul Colegiului Național de Afaceri Interne,
Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București

Colonel (r.) dr. Lucian IVAN

cadru didactic asociat la Colegiul Național de Afaceri Interne,
Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București
DOI: 10.55535/GMR.2025.2.06

In this tense geopolitical context, the Russian Federation is acting in a hybrid manner against EU Member States and European institutions with the aim of destabilising the security situation on the European continent. In addition to its kinetic military actions in Ukraine, the Russian Federation is using a highly sophisticated hybrid arsenal that includes disinformation campaigns, the instrumentalization of migration as a weapon against the EU, support for extremist political parties in EU Member States, the fuelling of frozen conflicts in areas of strategic interest, and large-scale cyber-attacks against European institutions.

Through these hybrid means, the Russian Federation is maintaining a tense climate at European level, with the authorities in Moscow willing to prolong the military conflict in Ukraine indefinitely, their strategic objective being to gain control not only over the entire Ukrainian territory, but also to take possible action against states they consider to be within their sphere of influence. In this context, proactive measures must be taken at EU level to strengthen mechanisms to counter hybrid threats from the Russian Federation.

Keywords: hybrid; migrants; aggression; cybernetic; informational;

INTRODUCERE

Acțiunile recente la nivel militar și diplomatic relevă faptul că Federația Rusă nu intenționează să înceteze războiul declanșat ilegal împotriva Ucrainei, tergiversând *sine die* negocierile de pace prin impunerea unor condiții inacceptabile și prin desfășurarea în continuare a unor atacuri militare susținute, inclusiv împotriva populației civile din Ucraina. Obiectivul principal al acțiunilor militare ale forțelor armate ruse este de a cucerii tot teritoriul Ucrainei, iar ulterior să obțină controlul asupra statelor considerate ca făcând parte din sfera de interese a Federației Ruse, respectiv statele baltice (Letonia, Lituania și Estonia), precum și Republica Moldova și Georgia. În situația în care Federația Rusă va reuși cucerirea unei importante părți a Ucrainei și Kremlinul va obține succes militar în Odessa și acces la Gurile Dunării, Rusia va avea graniță comună atât cu Republica Moldova, cât și cu România, situație care pune în pericol securitatea acestor state. Interesul Federației Ruse pentru ocuparea Gurilor Dunării a fost exprimat inclusiv de consilierul prezidențial Cristian Diaconescu, care a avertizat faptul că rușii i-au transmis direct interesul lor pentru Gurile Dunării, iar o eventuală cădere a Ucrainei ar deschide calea pentru amenințări la adresa Republicii Moldova și a României (Coman, 2025).

De altfel, în susținerea acestei ipoteze, în cadrul vizitei unei delegații ucrainene în SUA, colonelul Pavlo Palissa, adjunct al șefului Administrației Prezidențiale din Ucraina, a prezentat concluziile recente ale serviciilor militare ucrainene, conform cărora Federația Rusă intenționează să ocupe integral regiunile Donețk și Lugansk până în luna septembrie 2025. Însă, planurile Federației Ruse nu se opresc aici, conform oficialului ucrainean: „*Ei au planuri chiar și pentru 2026. Planul pentru anul viitor este de a ocupa întreaga parte a Ucrainei care se află pe malul stâng al râului Nipru.*” (Euronews, 2025). Totodată, acesta a mai precizat faptul că Rusia urmărește să ocupe militar regiunile sudice Odesa și Mykolaiv, cu scopul de a „*tăia accesul Ucrainei la Marea Neagră.*” (Ib.)

Obiectivul principal al acțiunilor militare ale forțelor armate ruse este de a cucerii tot teritoriul Ucrainei, iar ulterior să obțină controlul asupra statelor considerate ca făcând parte din sfera de interese a Federației Ruse, respectiv statele baltice (Letonia, Lituania și Estonia), precum și Republica Moldova și Georgia.

Strategia declarată a Federației Ruse este de a acționa atât militar, cât mai ales utilizând mijloace de natură hibridă, care să le permită îndeplinirea acestui obiectiv considerat strategic de autoritățile de la Moscova, respectiv redobândirea sferei de influență din perioada Uniunii Sovietice și controlul teritorial în proximitatea flancului estic al UE și al NATO. De asemenea, un alt obiectiv strategic al Federației Ruse îl constituie obținerea controlului Mării Negre și instituirea de noi reguli comerciale în favoarea regimului autoritar de la Moscova.

De altfel, șeful Statului Major General al Forțelor Armate Ruse, generalul Valeri Gherasimov, a teoretizat așa-zisa „*Doctrină Gherasimov*”, prin care a introdus pentru prima oară la nivel internațional, încă din anul 2013, conceptul de „*război hibrid*”, respectiv desfășurarea de acțiuni asimetrice prin utilizarea de metode militare și non-militare, în scopul destabilizării adversarului. În martie 2019, generalul Valeri Gherasimov a modificat, în mod radical, tonul discursului public, în special prin folosirea terminologiei specifice perioadei Războiului Rece. Astfel, SUA și aliații săi sunt percepuți ca „*agresori*”, pregătiți să atace în orice moment, prin utilizarea „*revoluțiilor colorate*” sau a forței militare (Ivan, 2019).

În anul 2024, Federația Rusă s-a angajat în derularea de acțiuni hibride cu grad ridicat de agresivitate împotriva statelor membre ale UE care susțin pozițiile Guvernului Ucrainei, scopul acestor acțiuni fiind de subminare a coeziunii la nivelul UE și influențarea populației din statele membre pentru a se opune măsurilor de sprijinire a Ucrainei dispuse de guvernele democratice ale acestor state.

Astfel, pe măsură ce Federația Rusă va fi sancționată economic de către Uniunea Europeană pentru continuarea nejustificată a conflictului militar din Ucraina, se anticipează faptul că acțiunile hibride ale Federației Ruse se vor accentua în perioada următoare, prin diversificarea metodelor de natură asimetrică, de la acțiuni de dezinformare (propagare de informații și știri false) până la instrumentalizarea migranților, atacuri de natură cibernetică, acțiuni de influențare a proceselor electorale din statele membre ale UE, susținerea ideologică, financiară și logistică a partidelor de extremă dreapta și stângă din statele membre ale UE.

Deși, la nivelul Uniunii Europene, au fost stabilite mecanisme de contracarare a amenințărilor hibride derulate de Federația Rusă,

în perioada următoare vor trebui dispuse măsuri pentru consolidarea acestor mecanisme și de identificare timpurie a campaniilor hibride derulate direct sau cu suportul financiar și logistic al autorităților de la Moscova. Pentru reușita acestor acțiuni, la nivelul UE este necesar să se realizeze un front comun împotriva acestor amenințări asimetrice, prin implicarea în acest efort și a statelor din zona euroatlantică, principalul partener capabil de a acorda sprijin eficient pentru contracararea eficientă a acestor amenințări persistente fiind SUA.

Această lucrare își propune să analizeze, exclusiv pe baza datelor și a informațiilor disponibile în surse deschise (OSINT), amploarea, din punct de vedere calitativ, a amenințărilor hibride la adresa statelor membre ale UE, inclusiv prin derularea de operațiuni informaționale pentru influențarea deciziilor strategice la nivelul UE, instrumentalizarea migranților de către Federația Rusă și aliații acestui stat, susținerea partidelor politice și a candidaților extremiști din statele membre ale UE, precum și derularea de atacuri cibernetice la adresa elementelor de infrastructură critică de la nivelul statelor membre ale UE și al instituțiilor europene.

DERULAREA DE OPERAȚIUNI INFORMAȚIONALE CU SCOPUL DE A INFLUENȚA DECIZIILE STRATEGICE LA NIVELUL UE

Operațiunile informaționale derulate de Federația Rusă sunt realizate după un model care utilizează o strategie bine articulată de fabricare și validare a știrii false prin intermediul conținutului multimedia și al detaliilor ample false, prin metode similare de popularizare și rostogolire a conținutului (aceeași sursă inițială; aceleași conturi implicate în popularizarea mesajului fals; același public țintă) și conexarea eronată a evenimentelor cu vectori ucraineni (refugiații sau mișcarea de rezistență).

Astfel de acțiuni informaționale, realizate de profesioniști în domeniul psihologiei colective și comunicare, conferă credibilitate unor știri ulterioare privind incidente de sabotaj adevărate sau false, au scopul de a genera panică și neîncredere în autorități și manipulează mentalul colectiv, în special publicul țintă cu nivel redus de cultură media, să plaseze din start responsabilitatea asupra vectorului ucrainean.

Deși, la nivelul Uniunii Europene, au fost stabilite mecanisme de contracarare a amenințărilor hibride derulate de Federația Rusă, în perioada următoare vor trebui dispuse măsuri pentru consolidarea acestor mecanisme și de identificare timpurie a campaniilor hibride derulate direct sau cu suportul financiar și logistic al autorităților de la Moscova.

În anul 2024, Federația Rusă s-a angajat în derularea de acțiuni hibride cu grad ridicat de agresivitate împotriva statelor membre ale UE care susțin pozițiile Guvernului Ucrainei, scopul acestor acțiuni fiind de subminare a coeziunii la nivelul UE și influențarea populației din statele membre pentru a se opune măsurilor de sprijinire a Ucrainei dispuse de guvernele democratice ale acestor state.

Federația Rusă se bazează pe lideri de opinie în special din mass-media din statele membre ale UE, pe care îi cointereesează material sau care împărtășesc aceleași valori ideologice pentru promovarea ideilor regimului de la Kremlin. În context, aceste persoane, recrutate de autoritățile de la Moscova, sunt folosite pentru promovarea mesajelor favorabile Federației Ruse sau pentru a promova idei care să discrediteze instituțiile naționale și pe cele europene.

În general, autoritățile de la Moscova utilizează materiale foto și video a căror veridicitate este dificil de probat, respectiv înregistrări cu presupuse incidente, care nu conțin elemente vizibile de identificare, nu poate fi identificată sursa inițială sau locația filmărilor, însoțite de exagerări privind amploarea acestora, precum și folosirea de fotografii preluate din presă și manipulate pentru a-și atinge obiectivele la nivelul opiniei publice. Un alt *modus operandi* este reprezentant de rostogolirea în masă (*cross-posting*) prin utilizarea aproximativ a acelorași conturi pe multiple rețele de socializare (ex.: X, Telegram, Facebook, Instagram). În acest context, au fost angrenați vectori ruși de propagandă destinați publicului rus, inclusiv politologi sau conturi asociate Bisericii Ortodoxe Ruse, conturi pro-ruse consacrate pentru acoperirea conflictului militar din Ucraina și conturi cu vizibilitate ridicată în spațiul european (ex. audiențe în limbile engleză, franceză, germană, bulgară, spaniolă), dar și în rândul audienței arabe și chineze.

Totodată, Federația Rusă se bazează pe lideri de opinie în special din mass-media din statele membre ale UE, pe care îi cointereesează material sau care împărtășesc aceleași valori ideologice pentru promovarea ideilor regimului de la Kremlin. În context, aceste persoane, recrutate de autoritățile de la Moscova, sunt folosite pentru promovarea mesajelor favorabile Federației Ruse sau pentru a promova idei care să discrediteze instituțiile naționale și pe cele europene. Mesajele promovate de obicei prin mijloace mass-media tradiționale (ex.: radio, televiziune) sau prin intermediul rețelelor sociale sunt destinate destabilizării societăților din statele membre ale UE, prin promovarea urii și provocarea de dezordine sociale. Aceste persoane, care încearcă prin acțiunile lor să afecteze ordinea și siguranța publică, se prevalează de libertatea presei și libertatea de exprimare, afirmând faptul că mesajele promovate sunt în interesul populației din statele membre ale UE, iar guvernele acestor state încearcă să impună cenzura și practici autocrate. În acest context, pentru contracararea acestor mesaje extremiste, este necesar să se dispună măsuri la nivelul statelor membre ale UE pentru modificarea legislației, în sensul sancționării acestor derapaje mediatică și întreruperea acestor practici de influențare a populației prin diseminarea de știri false sau instigare la ură și dezordine publică.

Campania de influențare a Federației Ruse în Ucraina a fost inițiată prin intermediul unor canale deschise în principal pe platforma de socializare Telegram, gestionate de către un administrator anonim, care a solicitat realizarea unor elemente de conținut pe coordonate bine definite ce promovau narativul coeziunii grupurilor etnice. Totodată, coordonatorii au transmis un set de condiții minime pe care creatorii de conținut trebuiau să le respecte.

De asemenea, influența rusă în mediul online din România este utilizată de mult timp, atât prin intermediul campaniilor care implică website-uri de știri cunoscute, cât și prin influenceri controversați sau reclame la medicina alternativă. Aceste metode sunt suplimentate prin realizarea de campanii de dezinformare foarte bine coordonate, capabile să atragă publicul în teorii conspiraționiste. Totodată, Federația Rusă folosește mai multe publicații prin care diseminează narative ale propagandei ruse, precum Sputnik, Russia Today și RIA Novosti. În perioada 2016-2024, AdNow, o companie specializată în advertisingul digital, cu legături consolidate cu autoritățile de la Moscova, a direcționat minimum două milioane de euro către site-urile unor televiziuni românești, influenceri conspiraționiști și publicații cu conținut de extremă dreapta. Aceeași companie AdNow, prin intermediul a sute de pagini de Facebook și Instagram, a răspândit, în perioada de pandemie cu virusul COVID-19, știri false despre vaccinuri. Compania AdNow a fost înființată la aceeași adresă din Londra cu o firmă a hackerilor ruși ai GRU, o firmă a unei rude a lui Vladimir Putin, precum și alte companii cu legături dovedite cu autoritățile de la Moscova, precum Bunelu Ltd. (Ilie, 2024)

De asemenea, campania de influențare a Federației Ruse în Ucraina a fost inițiată prin intermediul unor canale deschise în principal pe platforma de socializare Telegram, gestionate de către un administrator anonim, care a solicitat realizarea unor elemente de conținut pe coordonate bine definite ce promovau narativul coeziunii grupurilor etnice. Totodată, coordonatorii au transmis un set de condiții minime pe care creatorii de conținut trebuiau să le respecte (număr de vizualizări, coordonatele temporale la care trebuiau postate elementele de conținut, sunetul ce urma a fi utilizat, emoticoanele ce trebuiau folosite, textul-narativul). În acest sens, coordonatorii acestor campanii de dezinformare au reușit să coopteze influenceri cunoscuți în mediul online, care au creat și diseminat elementele de conținut după coordonatele stabilite, fără a cunoaște beneficiarul real al campaniei de dezinformare. În cadrul campaniei din Ucraina, a fost plătit pentru fiecare element de conținut cu 17 USD, iar în România, fiecare influencer a primit 390 de lei (aproximativ 78 EUR) pentru fiecare 20.000 de urmăritori. De asemenea, creatorii de conținut implicați în campania de dezinformare contractată în Ucraina au fost

Un obiectiv principal al Federației Ruse constă în denigrarea instituțiilor europene responsabile cu gestionarea fenomenului migraționist, prin inducerea ideii că aceste instituții cheltuiesc sume foarte mari de bani pentru ajutorarea migrantilor, în loc ca aceste fonduri să vină în sprijinul populației defavorizate din statele membre ale UE.

Încurajați să distribuie elementele de conținut și prin intermediul altor persoane, similar campaniei de promovare din România (SIE, 2024).

Acțiunile de dezinformare în ceea ce privește fenomenul migrației ilegale au ca scop influențarea opiniei publice din statele membre ale UE cu privire la capacitatea instituțiilor Uniunii Europene și ale statelor de a gestiona eficient acest fenomen și de a induce ideea că sprijinirea migrantilor va conduce la deteriorarea situației economice, sociale și politice în aceste state. Acțiunile coordonate de dezinformare ale Federației Rusă sunt derulate, în principal, prin cooptarea interesată a unor lideri de opinie din statele membre ale UE și utilizarea acestora ca portavoce pentru îndeplinirea intereselor strategice ale Kremlinului. Un obiectiv principal al Federației Ruse constă în denigrarea instituțiilor europene responsabile cu gestionarea fenomenului migraționist, prin inducerea ideii că aceste instituții cheltuiesc sume foarte mari de bani pentru ajutorarea migrantilor, în loc ca aceste fonduri să vină în sprijinul populației defavorizate din statele membre ale UE. În acest fel, prin intermediul acestor campanii de dezinformare, care sunt bine coordonate prin proxy de către autoritățile de la Moscova, se induce ideea că migrații și refugiații sunt favorizați de politicile adoptate la Bruxelles, aceștia constituind o prioritate a instituțiilor UE în detrimentul cetățenilor din statele membre ale UE. Aceste narrative sunt preluate inclusiv de anumite formațiuni de extremă dreapta sau stânga care preiau inclusiv narativele din cadrul campaniilor de dezinformare generate de Federația Rusă, scopul liderilor acestor partide politice extremiste fiind de a obține capital electoral suplimentar din rândul populației nemulțumite de condițiile de viață.

Campaniile de dezinformare coordonate direct sau prin proxy de către autoritățile de la Moscova vor continua și se vor accentua, în timp ce măsurile sancționatorii luate la nivelul UE împotriva Rusiei își vor face efectul în plan economic și social. În context, este necesar ca, la nivelul instituțiilor UE, să fie dispuse măsuri pentru consolidarea comunicării strategice (STRATCOM) și a măsurilor proactive pentru anihilarea acestor mesaje, în special a celor diseminate în medii online, prin dezactivarea website-urilor și a paginilor din rețelele sociale utilizate în scopul dezinformării populației din statele membre ale UE. De asemenea, pentru combaterea efectelor pe care le pot avea aceste campanii de dezinformare, este necesar ca, la nivelul tuturor statelor

membre ale UE, să se desfășoare, de către autoritățile naționale responsabile, veritabile campanii de conștientizare a riscurilor induse de narativele proferate de agenții de influență ai Moscovei.

INSTRUMENTALIZAREA MIGRANȚILOR SPRE UNIUNEA EUROPEANĂ DE CĂTRE FEDERAȚIA RUSĂ

Federația Rusă, în mod direct sau cu sprijinul autorităților din Belarus, care sunt fidele regimului de la Kremlin, constituie un risc persistent la adresa frontierelor UE, prin încercarea de destabilizare a statelor membre ale UE care au frontieră comună cu Rusia, respectiv Belarus. Cele mai vizate de aceste acțiuni de natură hibridă sunt statele baltice Polonia și Finlanda. În urma acestor acțiuni de natură hibridă de instrumentalizare a migrantilor de către Belarus și Federația Rusă, Polonia a decis să investească peste două miliarde de euro pentru securizarea și consolidarea frontierei sale estice, care este, în egală măsură, frontiera Uniunii Europene, în fața unor potențiali inamici. Aceste fonduri vor fi direcționate pentru construirea de fortificații la frontiera estică, având în vedere războiul hibrid cu migrația ilegală, declanșat de Belarus, aliatul Federației Rusă (Ion, 2024).

Acest fenomen, extrem de periculos, s-a înregistrat în anul 2023 la frontiera dintre Finlanda și Federația Rusă, când s-a constatat o creștere exponențială a solicitanților de azil în situație ilegală dinspre Rusia spre Finlanda. Acțiunile hibride la adresa Finlandei au venit ca răspuns la susținerea fermă a Ucrainei în conflictul militar cu Federația Rusă, la decizia acestei țări de a adera la NATO, în aprilie 2023, și la decizia de a aprofunda parteneriatul cu SUA în domeniul apărării. Finlanda este vulnerabilă la fenomenul instrumentalizării migrantilor, având în vedere faptul că deține graniță comună cu Federația Rusă în lungime de 1.340 km. În context, din august 2023, Finlanda a constatat un aflux de migrați fără viză, originari din Orientul Mijlociu și din Africa, în special din Irak, Somalia și Yemen (Dumitru, 2023). Conform declarațiilor premierului finlandez Petteri Orpo, Federația Rusă și-a schimbat tactica, permițând accesul persoanelor la graniță fără documentele de călătorie necesare. În context, înaltul oficial finlandez a menționat faptul că „este clar că aceste persoane sunt ajutate și sunt, de asemenea, escortate sau transportate la graniță de către polițiștii de frontieră.” (Cristescu, 2023).

Finlanda este vulnerabilă la fenomenul instrumentalizării migrantilor, având în vedere faptul că deține graniță comună cu Federația Rusă în lungime de 1.340 km. În context, din august 2023, Finlanda a constatat un aflux de migrați fără viză, originari din Orientul Mijlociu și din Africa, în special din Irak, Somalia și Yemen.

În anul 2021, Polonia, Lituania și Letonia s-au confruntat cu un aflus fără precedent de migranți ilegali, scopul acestor acțiuni ilegale fiind de a testa capacitatea de apărare și destabilizarea UE. Atacurile hibride desfășurate de Federația Rusă împotriva celor trei state membre ale UE și NATO au ca motiv faptul că aceste state sunt printre cei mai importanți susținători ai Ucrainei în urma invaziei ruse.

Harta 1: Instrumentalizarea migranților de către Federația Rusă la frontiera cu Finlanda (www.infomigrants.net)

Totodată, în anul 2021, Polonia, Lituania și Letonia s-au confruntat cu un aflus fără precedent de migranți ilegali, scopul acestor acțiuni ilegale fiind de a testa capacitatea de apărare și destabilizarea UE. Atacurile hibride desfășurate de Federația Rusă împotriva celor trei state membre ale UE și NATO au ca motiv faptul că aceste state sunt printre cei mai importanți susținători ai Ucrainei în urma invaziei ruse (Păcurar, 2024).

În acest context, premierul italian Giorgia Meloni a menționat faptul că „Rusia reprezintă o amenințare mare pentru securitatea Uniunii Europene, având capacitatea de a utiliza imigrarea ilegală și alte probleme pentru a submina blocul comunitar”. De asemenea, înaltul oficial italian a menționat că pericolul pentru securitatea UE din partea Federației Ruse sau a altor surse nu se va opri odată cu încheierea conflictului din Ucraina, iar UE trebuie să fie pregătită pentru acest lucru. Totodată, premierul italian a solicitat UE să depună eforturi suplimentare pentru a-și proteja granițele și a nu permite Federației Ruse sau oricărei organizații criminale să manipuleze fluxurile de migranți ilegali (Bancăș, 2024).

Federația Rusă a fost implicată în gestionarea rețelelor ilegale de migrație din Africa spre Europa, pe care le-a coordonat în mod autoritar pentru a realiza destabilizarea politică și socială a Uniunii Europene. Astfel, autoritățile de la Moscova au apelat, în mod total conspirat, la serviciile cetățeanului austriac Jan Marsalek, fost director al companiei germane Wirecard (plăți electronice), care s-a dovedit a fi un agent al spionajului militar rus (GRU) care a condus grupări paramilitare private („miliții de mercenari”) ce au avut ca principal obiectiv facilitarea rutelor de tranzit ale migranților din Africa, prin Libia, spre state membre din Uniunea Europeană. După deoalarea activităților ilicite, Jan Marsalek a dispărut, fiind în prezent căutat inclusiv prin intermediul Interpol. Este posibil ca acesta să fie sprijinit de autoritățile de la Moscova pentru a nu fi reținut de către autoritățile europene.

Harta 2: Rutele migraționiste utilizate de grupările pro-ruse pentru instrumentalizarea migranților ilegali din Africa în Europa (https://ukrainetoday.org)

Conform serviciilor de informații occidentale, cetățeanul austriac Jan Marsalek a fost responsabil cu formarea unei forțe armate de 15.000 de mercenari care au avut ca obiectiv „să armonizeze fluxul

Federația Rusă a fost implicată în gestionarea rețelelor ilegale de migrație din Africa spre Europa, pe care le-a coordonat în mod autoritar pentru a realiza destabilizarea politică și socială a Uniunii Europene.

Mercenarii, inclusiv cei aparținând grupului Wagner, prin acțiunea violentă asupra populației din statele africane din zonele pe care le controlează, au condus la mutarea fizică a migranților către frontierele UE și facilitarea migranților de a ajunge în Europa, inclusiv prin oferirea de sprijin logistic și financiar.

de migranți, un obiectiv cheie al lui Vladimir Putin, problema fiind un factor major în alegerile din Europa.” (Spiegel International, 2024). Utilizarea mercenarilor în zona Africii reprezintă o practică destul de curentă, cea mai cunoscută forță care este afiliată autorităților de la Moscova fiind grupul paramilitar Wagner, care a fost implicat de Rusia inclusiv în conflictul militar din Ucraina. Analiza ulterioară a relevat faptul că narativul imigrației ilegale care este susținut prin interpuși de autoritățile ruse a influențat, în mod decisiv, scrutinurile electorale din anumite state membre ale UE. Astfel, formațiunile ideologice extremiste din Germania, Austria, Olanda, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord au folosit, după anul 2020, motivul migrației ilegale pentru a câștiga popularitate și pentru a obține mai multe locuri în Parlamentul European. Scopul de a obține cât mai multe mandate în Parlamentul European este de a influența cu narativele promovate de autoritățile de la Moscova deciziile la nivelul UE pentru blocarea anumitor inițiative împotriva Federației Ruse. De altfel, analizând cu atenție discursurile europarlamentarilor partidelor extremiste în Parlamentul European, se pot identifica ideile susținute cu fervoare de suporterii Moscovei, iar migrația și mesajele de ură împotriva migranților sunt utilizate pe scară largă în ideile promovate de Federația Rusă.

Totodată, mercenarii, inclusiv cei aparținând grupului Wagner, prin acțiunea violentă asupra populației din statele africane din zonele pe care le controlează, au condus la mutarea fizică a migranților către frontierele UE și facilitarea migranților de a ajunge în Europa, inclusiv prin oferirea de sprijin logistic și financiar. Din datele existente, rezultă faptul că cetățeanul austriac Jan Marsalek a fost implicat în reorganizarea grupului paramilitar Wagner după decesul liderului acestuia, Evgheni Prigojin, în anul 2023. Analiza datelor și informațiilor existente relevă faptul că Jan Marsalek are o poziție importantă la nivelul forțelor mercenare ce acționează în statele africane, însă comanda acestuia se realizează de la Moscova, care încurajează activ acțiunile acestor forțe împotriva intereselor strategice ale Uniunii Europene (Ib.).

Pentru realizarea acestui plan de instrumentalizare a migranților din Africa spre state membre ale UE, Jan Marsalek a avut întâlniri repetate, în perioada 2017-2018, cu Killian Kleinschmidt, un fost angajat al ONU, și cu un funcționar din cadrul Ministerului Apărării

Acțiunile planificate de Federația Rusă se derulează prin intermediul persoanelor loiale regimului de la Kiev și prin intermediul organizațiilor care sunt finanțate direct sau indirect de autorități de la Moscova. Principala metodă utilizată de persoanele loiale regimului de la Moscova îl constituie mituirea unor oficiali ai autorităților statelor membre ale UE, care, chiar dacă nu au cunoștință de legătura cu Federația Rusă, acționează involuntar pentru îndeplinirea obiectivelor strategice ruse.

din Austria. Acest aspect relevă interesul autorităților de la Moscova de a coopta în acțiunile hibride ale acestora personal cu funcții importante la nivelul organizațiilor internaționale și la nivelul statelor membre ale UE. În context, funcționarul Ministerului Apărării din Austria a semnat o declarație de intenție prin care se promiteau 20.000 de euro pentru un plan de „stabilizare și management al migrației în Libia”, iar lui Killian Kleinschmidt i s-au promis 100.000 de euro pentru proiectul de parteneriat public-privat prin Ministerul Federal al Transporturilor, Inovației și Tehnologiei din Austria, dar aceste plăți nu s-au realizat. Ulterior, funcționarul austriac a negat că ar fi avut o relație strânsă cu Jan Marsalek, precizând că întâlnirile au fost autorizate de șefii ierarhici și că au avut ca scop exploatarea proiectului, ținând cont de legătura lui Jan Marsalek cu Federația Rusă. Plățile pentru acest proiect urmau să fie realizate de Jan Marsalek prin intermediul Institutului Cultural Ruso-Libian, organizație neguvernamentală cu sediul la Moscova (Dixon, 2025). Prin acest exemplu, se poate demonstra faptul că acțiunile planificate de Federația Rusă se derulează prin intermediul persoanelor loiale regimului de la Kiev și prin intermediul organizațiilor care sunt finanțate direct sau indirect de autorități de la Moscova. Principala metodă utilizată de persoanele loiale regimului de la Moscova îl constituie mituirea unor oficiali ai autorităților statelor membre ale UE, care, chiar dacă nu au cunoștință de legătura cu Federația Rusă, acționează involuntar pentru îndeplinirea obiectivelor strategice ruse.

Acțiunile autorităților de la Moscova de a instrumentaliza migrația ilegală pentru destabilizarea situației politice și sociale din statele membre ale UE sunt persistente, existând premise pentru continuarea acestora în perioada următoare, pe fondul înăsprii sancțiunilor economice dispuse la nivelul UE împotriva Federației Ruse. Probabilitatea cea mai mare de producere a instrumentalizării migrației este în zona de frontieră comună cu Rusia sau cu aliatul său – Belarus, însă nu trebuie ignorate și alte ipoteze de instrumentalizare a migranților ilegali din Africa sau din alte zone prin facilitarea acestora să ajungă în Europa prin intermediari (proxy) care sunt susținuți financiar și logistic de autoritățile de la Moscova.

Aceste amenințări asimetrice și hibride trebuie contracarate eficient la nivelul UE prin utilizarea de metode analitice predictive,

care să previzioneze riscurile, pentru a fi dispuse măsuri eficiente la nivelul instituțiilor UE în scopul contracarării eficiente a instrumentalizării migranților.

SUPTUL IDEOLOGIC, FINANCIAR ȘI LOGISTIC ACORDAT DE FEDERAȚIA RUȘĂ PARTIDELOR POLITICE DE EXTREMĂ DREAPTĂ ȘI STÂNGĂ DIN UNIUNEA EUROPEANĂ

Federația Rusă acordă sprijin ideologic, financiar și logistic prin care sunt propuse măsuri radicale de combatere a fenomenului migrației ilegale, inclusiv măsuri izolaționiste care vin în contradicție cu politicile de circulație liberă a mărfurilor și persoanelor în spațiul comunitar. Aceste acțiuni se vor accentua inclusiv prin susținerea acestor formațiuni ideologice extremiste și suveraniste în cadrul proceselor electorale, aspect ce reprezintă ingerințe directe asupra suveranității acestor state. De asemenea, o atenție deosebită va fi acordată de Federația Rusă la nivelul anumitor state care și-au exprimat dorința de a adera la Uniunea Europeană, precum Republica Moldova și Georgia, care sunt considerate de către autoritățile de la Moscova ca făcând parte din sfera de influență rusă.

Conform unui raport al Comunității de Informații din SUA, în perioada 2014-2022, Federația Rusă a direcționat în secret peste 300 de milioane de dolari în contul unor partide politice, cu scopul de a influența politica unor state din Europa, Africa și din alte zone de interes pentru autoritățile de la Kremlin (Nova News, 2022). Autoritățile de la Moscova intenționau să cheltuiască sute de milioane de dolari în plus ca parte a campaniei sale secrete de a vulnerabiliza sistemele democratice și de promovare a forțelor politice considerate alinate intereselor Kremlinului. Acțiunile subversive ale Federației Ruse constituie ingerințe grave în interesele democratice ale statelor atacate, în sensul în care partidele politice „sponsorizate” de Moscova promovau obiectivele autocratice dictate de Kremlin. În majoritatea cazurilor, finanțarea nu se realiza direct prin conturi, ci prin intermediul unor persoane interpușe, care erau apropiate autorităților de la Moscova.

și, posibil, Ecuadorul. De asemenea, au existat suspiciuni că Rusia a sprijinit pe candidatul Donald Trump pentru a câștiga alegerile din anul 2016. Totodată, într-o țară din Asia, ambasadorul Federației Ruse a furnizat unui candidat la președenție sume de milioane de dolari (Iacob, 2022).

O altă metodă utilizată de forțele loiale regimului de la Kremlin constă în folosirea de companii fantomă pentru disimularea sumelor de bani furnizate persoanelor loiale sprijinite de Federația Rusă, grupuri de reflecție și alte mijloace hibride cu scopul de a influența evenimentele politice, uneori în beneficiile grupurilor de extremă dreapta. O temă predilectă utilizată de autoritățile de la Moscova este reprezentată de migranți și de refugiați, aceștia fiind descriși ca persoane care nu prezintă încredere și care doresc afectarea, la nivel societal, a stabilității politice și economice în statele unde aceștia locuiesc. Spre exemplu, în România s-a folosit narativul că, pentru copiii ucraineni care s-au refugiat pe fondul conflictului militar declanșat de Federația Rusă în Ucraina, alocațiile sunt mult mai mari decât cele ale copiilor români. De asemenea, tot în România au existat vectori de imagine autohtoni care au susținut că este necesar refuzul continuării sprijinului economic și militar către Ucraina, susținând idei pacifiste și non-combat.

Spre exemplu, ofițerii Inspectoratului Național de Investigații, sub coordonarea Procuraturii Anticorupție din Republica Moldova, au efectuat 30 de percheziții domiciliare și la case de schimb valutar, ridicând, cu această ocazie, diverse sume în valută, în valoare totală de 3.000.000 lei (Poliția Republicii Moldova, 2024). Aceste acțiuni s-au desfășurat în urma deconspirării mai multor căi ilegale de finanțare, din surse ilegale, a partidelor politice afiliate cetățeanului moldovean Ilan Șor, care a fost condamnat definitiv în Republica Moldova, acordându-i-se protecție în Federația Rusă. Ilan Șor și-a creat o puternică rețea de influență în Republica Moldova, acționând la ordinele Moscovei pentru a destabiliza la nivel politic acest stat și a împiedica, sub orice formă, drumul european al Moldovei (Ib.).

În cadrul documentării, s-a stabilit că, în cursul anului 2024, Ilan Șor a organizat periodic în orașul Moscova din Federația Rusă diferite ședințe cu reprezentanții partidelor politice afiliate acestuia, iar ca urmare ar fi fost creat un bloc politic „Victorie”, unde au participat mai multe persoane afiliate formațiunilor politice și grupului

O temă predilectă utilizată de autoritățile de la Moscova este reprezentată de migranți și de refugiați, aceștia fiind descriși ca persoane care nu prezintă încredere și care doresc afectarea, la nivel societal, a stabilității politice și economice în statele unde aceștia locuiesc.

Acțiunile subversive ale Federației Ruse constituie ingerințe grave în interesele democratice ale statelor atacate, în sensul în care partidele politice „sponsorizate” de Moscova promovau obiectivele autocratice dictate de Kremlin. În majoritatea cazurilor, finanțarea nu se realiza direct prin conturi, ci prin intermediul unor persoane interpușe, care erau apropiate autorităților de la Moscova.

Utilizarea modalității informale de transfer al banilor, similar metodei Hawala, le permitea persoanelor implicate să nu lase urme financiare care să conducă pe investigatori la sursa reală a banilor, respectiv autoritățile din Federația Rusă.

criminal condus de Ilan Șor. La fel, periodic, s-ar fi organizat presupuse forumuri/ședințe politice cu reprezentanții formațiunilor politice afiliate lui Ilan Șor în orașul Moscova, care, de fapt, sunt utilizați în calitate de curieri. Responsabilii din cadrul grupului criminal organizat identificau persoane care, de regulă, sunt membrii organizațiilor teritoriale primare ale unor partide politice din țară și le propuneau să se deplaseze în orașul Moscova contra sumei de 150-200 de dolari SUA, după care, centralizat, le cumpăra bilete de avion (lb.).

În orașul Moscova, erau cazați în diferite hoteluri, iar apoi participau la o ședință prezidată de Ilan Șor, după care persoane necunoscute curierilor, la un moment dat, repartizau plicurile cu sume de bani cuprinse între 2.000 și 12.000 de dolari. La întoarcerea în Republica Moldova, o parte din bani au fost împărțit la activiștii din subordine, iar o parte transmiși reprezentanților formațiunilor politice afiliate lui Ilan Șor. Costul pentru deplasarea unui curier (transport avion, cazare, cadouri) s-ar ridica la suma de 1.000-1.500 de euro (lb.). Blocul politic „Victorie” promovează narative pro-ruse și împotriva Uniunii Europene.

Conform informațiilor obținute de autoritățile din Republica Moldova, forțele politice susținute de Ilan Șor au oferit alegătorilor moldoveni echivalentul a 100 de euro pentru fiecare vot fraudat. Fondurile erau transmise prin conturi deschise la banca rusească „Promsveazbank”; în perioada aprilie – octombrie 2024, aproximativ 140.000 de cetățeni moldoveni și-au deschis conturi la această bancă. Miza acestei acțiuni ilegale a constat în votarea împotriva candidatului pro-european Maia Sandu și împotriva aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană (Călugăreanu, 2024).

Utilizarea acestei modalități informale de transfer al banilor, similar metodei Hawala, le permitea persoanelor implicate să nu lase urme financiare care să conducă pe investigatori la sursa reală a banilor, respectiv autoritățile din Federația Rusă. Totodată, acest mod de operare sugerează indicii privind modul de acțiune al autorităților ruse care folosesc orice metodă pentru obținerea influenței asupra statelor pe care autoritățile de la Moscova le consideră în sfera sa de influență.

Există suspiciuni rezonabile că scopul acestui bloc politic finanțat și susținut de autoritățile de la Moscova era de a câștiga alegerile din Republica Moldova pentru a împiedica prin orice mod parcursul european al acestui stat. Acest mod de operare este specific politicii

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

autocrate promovate de Federația Rusă pentru sprijinirea partidelor politice care promovează politica Moscovei și care se opun politicii de aderare a statelor la valorile Uniunii Europene.

În context, viceprim-ministrul pentru integrarea europeană al Republicii Moldova, Kristina Gherasimov, a declarat faptul că „*Rusia a cheltuit aproximativ 100 de milioane de euro pentru campanii de dezinformare și operațiuni de destabilizare în încercarea de a perturba alegerile prezidențiale din Moldova și referendumul privind integrarea europeană a Republicii Moldova, care va avea loc în aceeași zi – 20 octombrie 2024*”. Oficialul moldovean a declarat că Federația Rusă încearcă, prin orice mijloace, să împiedice aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană, în special prin răspândirea știrii false că aderarea la UE va conduce la declanșarea unui conflict militar de amploare (Andrei, 2024).

Deși aceste demersuri în Republica Moldova nu au avut succes, se prefigurează în continuare acțiuni antieuropene și antiatlantice, care să consolideze demersurile totalitare ale Federației Ruse. Aceste demersuri nu se vor limita la statele ex-sovietice, ci vor fi direcționate inclusiv către statele membre ale UE.

ATACURILE CIBERNETICE ASUPRA INFRASTRUCTURII CRITICE A STATELOR MEMBRE ALE UE

Atacurile cibernetice derulate de actori statali și nestatali coordonați de Federația Rusă se vor accentua cu cât măsurile sancționatorii luate la nivelul UE își vor produce efectele la nivelul economiei ruse. Analizele realizate la nivelul UE reliefează faptul că atacurile cibernetice și criminalitatea informatică se multiplică și sunt din ce în ce mai sofisticate din punct de vedere tehnic. Această tendință ascendentă se va accentua în viitor, având în vedere faptul că numărul dispozitivelor conectate la rețeaua internet la nivel mondial aproape că se vor dubla în anul 2030, de la 15,9 miliarde în anul 2023 la 32,1 miliarde în anul 2030 (Statista). La alegerile desfășurate în anul 2024 în România, un actor cibernetic statal a atacat infrastructurile IT&C suport pentru procesul electoral, găzduite de Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) și Serviciul de Telecomunicații Speciale (STS) (Financial Intelligence, 2024). Ca atare, au fost publicate unele credențiale de acces asociate

Analizele realizate la nivelul UE reliefează faptul că atacurile cibernetice și criminalitatea informatică se multiplică și sunt din ce în ce mai sofisticate din punct de vedere tehnic. Această tendință ascendentă se va accentua în viitor, având în vedere faptul că numărul dispozitivelor conectate la rețeaua internet la nivel mondial aproape că se vor dubla în anul 2030, de la 15,9 miliarde în anul 2023 la 32,1 miliarde în anul 2030.

„bec.ro”, „roaep.ro” și „registrulectoral.ro”, în cadrul unor platforme de criminalitate cibernetică de sorginte rusă, date similare fiind identificate și în cadrul unui canal privat de Telegram, recunoscut pentru diseminarea de date exfiltrate din foarte multe state, mai puțin Federația Rusă. Exfiltrarea s-a realizat fie prin targetarea utilizatorilor legitimi către care au fost distribuite credențiale de tip utilizator și parolă, fie prin exploatarea serverului legitim de instruire pus la dispoziție de către STS la adresa <https://operatorsectie.roaep.ro> (lb.).

Astfel, un incident cibernetic a targetat și a afectat infrastructura IT&C a AEP, în urma căruia atacatorii ciberneticici au compromis un server de hărți (gis.registrulectoral.ro), conectat atât în exterior, la rețeaua internet, cât și la rețeaua internă a AEP.

În context, au fost identificate peste 85.000 de atacuri ciberneticice de tip SQL Injection (SQLi) și Cross Site Scripting (XSS), care au vizat exploatarea vulnerabilităților existente la nivelul sistemelor informatice de suport pentru procesul electoral, în vederea obținerii accesului la datele din sistemele informatice, alterării integrității acestora, schimbării conținutului prezentat publicului larg și indisponibilizării infrastructurii (lb.).

Atacurile în cauză au continuat, într-un mod susținut, inclusiv în ziua alegerilor și în noaptea post-alegeri (25.11.2024). Pentru lansarea atacurilor au fost utilizate sisteme informatice din peste 33 de state, prin metode de anonimizare avansate, pentru a îngreuna procesul de atribuire (SRI, 2024).

În urma acestor atacuri ciberneticice coordonate de Federația Rusă, precum și prin favorizarea unui candidat în urma manipulării algoritmilor rețelei de socializare TiK ToK, Curtea Constituțională a României a dispus anularea scrutinului electoral prezidențial din anul 2024 și reluarea alegerilor în anul 2025. Această decizie a Curții Constituționale, deși a fost legitimă, a adus prejudicii de imagine și pierderi imagologice și financiare României, aspect ce induce efecte în planul securității naționale. Prin lansarea de atacuri ciberneticice împotriva infrastructurii instituțiilor statului s-a încercat discreditarea acestora, precum și afectarea imaginii României ca stat democratic și care poate gestiona corect procesul electoral legitim.

Mijloacele și atacurile ciberneticice ale Federației Ruse împotriva României se pot replica și împotriva altor state membre ale UE,

fiind necesar ca lecțiile învățate de România să fie diseminate la nivelul instituțiilor Uniunii Europene, pentru a nu se repeta în alte procese electorale în alte state europene democratice.

Printre autoritățile vizate de atacurile ciberneticice sunt și cele responsabile cu gestionarea frontierelor UE. În context, este necesar să se dispună măsuri pentru creșterea rezilienței infrastructurii ciberneticice la nivelul statelor membre și al instituțiilor europene responsabile cu gestionarea fenomenului migrației ilegale.

Astfel, în decembrie 2020, Comisia Europeană și Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) au prezentat o nouă Strategie de securitate cibernetică a UE, scopul acesteia fiind de a consolida reziliența Europei la amenințările ciberneticice. Totodată, la 22 martie 2021, Consiliul a adoptat concluzii privind Strategia de securitate cibernetică, prin care se subliniază faptul că securitatea cibernetică este esențială pentru construirea unei Europe reziliente, verzi și digitale. La 2 decembrie 2024, Consiliul a adoptat Regulamentul privind solidaritatea cibernetică, prin care reglementează capacitățile UE pentru ca Europa să devină mai rezilientă și mai reactivă în fața amenințărilor ciberneticice, inclusiv prin consolidarea mecanismelor de cooperare. De asemenea, la nivelul UE a fost înființată noua Agenție UE pentru Securitate Cibernetică, ce se bazează pe structura predecesoarei sale, Agenția Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor și a Informațiilor, având în prezent un rol consolidat și un mandat permanent, adoptând însă același acronim (ENISA). Această agenție are rolul de a oferi sprijin statelor membre, instituțiilor UE și altor părți interesate să gestioneze atacurile ciberneticice.

CONFLICTELE ÎNGHEȚATE DIN REGIUNEA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE

Pentru controlul în Regiunea Extinsă a Mării Negre, Federația Rusă menține anumite conflicte înghețate, care să îi permită să acționeze în zonele de interes strategic, prin prezența unei stări tensionate în aceste regiuni și dependența acestor zone de influența autorităților de la Moscova. Conflictele înghețate din Regiunea Extinsă a Mării Negre constituie o sursă permanentă de instabilitate și insecuritate. Conform definiției agreeate, conflictele înghețate sunt „*acele conflicte care au atins o stare fragilă de echilibru, de tipul nici pace, nici război, în urma*

În decembrie 2020, Comisia Europeană și Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) au prezentat o nouă Strategie de securitate cibernetică a UE, scopul acesteia fiind de a consolida reziliența Europei la amenințările ciberneticice. Totodată, la 22 martie 2021, Consiliul a adoptat concluzii privind Strategia de securitate cibernetică, prin care se subliniază faptul că securitatea cibernetică este esențială pentru construirea unei Europe reziliente, verzi și digitale.

Situația de securitate din Regiunea Extinsă a Mării Negre este foarte complexă din cauza războiului declanșat de Federația Rusă în Ucraina, precum și din cauza implicării autorităților de la Moscova în menținerea conflictelor înghețate în statele din această regiune și militarizarea excesivă a Peninsulei Crimeea.

victoriei militare a comunităților minoritare. *Independența acestora nu este însă recunoscută la nivel internațional, rămânând un subiect al încălcării dreptului internațional.*" (Tocci, 2007, pp. 2-3).

Situația de securitate din Regiunea Extinsă a Mării Negre este foarte complexă din cauza războiului declanșat de Federația Rusă în Ucraina, precum și din cauza implicării autorităților de la Moscova în menținerea conflictelor înghețate în statele din această regiune și militarizarea excesivă a Peninsulei Crimeea. Prin aceste metode, unele din ele de natură hibridă, Rusia dorește să mențină o zonă tampon în Regiunea Extinsă a Mării Negre, utilizând, astfel, conceptul de „conflicte înghețate”.

Unul dintre conflictele înghețate este cel din Transnistria, regiune separatistă nerecunoscută la nivelul ONU, care a apărut la finalul conflictului moldo-transnistrean din anul 1992. Unii cercetători apreciază faptul că Transnistria „poate deveni noua Crimee pentru Rusia, dacă aceasta va recunoaște independența teritoriului separatist.” (Poghosoyan, 2017). În Transnistria, Federația Rusă dispune de propriile trupe, inclusiv cele alocate pentru paza depozitului de muniții de la Cobasna, aceste stocuri, provenind de pe vremea URSS, fiind expirate și punând pericol în cazul producerii unui accident la acest depozit, cu efecte dezastruoase pentru factorii de mediu.

Zona transnistreană constituie o regiune de interes strategic pentru Federația Rusă, scopul deținerii influenței în Transnistria fiind de a menține un anumit control asupra Republicii Moldova. Recent, prim-ministrul moldovean Dorin Recean a declarat că „Rusia vrea să desfășoare 10.000 de soldați în regiunea separatistă Transnistria, aproape de România, care este stat membru al NATO”, și urmărește să instaleze un guvern pro-Kremlin în Republica Moldova pentru a-și îndeplini obiectivele strategice (Jucan, 2025).

O altă zonă de interes pentru Federația Rusă este reprezentată de Caucazul de Sud, autoritățile de la Moscova fiind interesate să dețină controlul în Georgia, Armenia și Azerbaidjan, această regiune fiind poziționată strategic „pe principalele rute de tranzit Est-Vest, Nord-Sud.” (Poghosoyan). După disoluția URSS, această regiune a fost revendicată de Turcia, Rusia și Iran, interese în regiunea Caucazului de Sud având și SUA, UE și NATO. În Georgia, după obținerea independenței, au urmat numeroase crize politice și confruntări armate pentru deținerea

controlului Abhaziei și Osetiei de Sud, regiuni care făceau parte din Georgia în perioada URSS. În prezent, conflictele dintre Georgie și Abhazia, respectiv Osetia de Sud, sunt înghețate. După anul 2014, Federația Rusă și-a consolidat controlul asupra Abhaziei și Osetiei de Sud, forțele armate ruse fiind crescute în aceste regiuni, guvernul de la Moscova încheind parteneriate strategice atât cu Abhazia (noiembrie 2014), cât și cu Osetia de Sud (2015).

Conflictul din autoproclamata regiune Nagorno-Karabakh, dintre Armenia și Azerbaidjan, are potențial de escaladare, fiind în interesul Federației Ruse pentru deținerea controlului asupra celor două state. Armenia este sprijinită de Federația Rusă, iar Azerbaidjanul este sprijinit de Turcia, interesele celor două state fiind antagonice.

În concluzie, Federația Rusă va continua să mențină aceste conflicte înghețate atât pentru a-și păstra controlul în aceste zone de interes strategic pentru autoritățile de la Moscova, cât și pentru a prezerva anumite „capete de pod” în scopul unor acțiuni militare în anumite situații, pe care le poate considera favorabile din punct de vedere geostrategic.

CONCLUZII

Federația Rusă va continua să utilizeze mijloacele hibride cu scopul de a destabiliza prin orice modalitate statele membre ale UE, cu scopul de a avea control asupra deciziilor ce vor fi luate la nivelul instituțiilor UE. Astfel, campaniile de dezinformare vor continua, iar narativele promovate de autoritățile de la Moscova vor promova mesaje negative la adresa deciziilor luate la nivelul instituțiilor europene și al celor luate la nivelul statelor membre ale UE și ale NATO.

Un alt mijloc prin care Federația Rusă încearcă să influențeze opinia publică din statele membre ale UE îl reprezintă instrumentalizarea migrației, în special din zona Orientului Mijlociu și Africa spre UE, prin încercarea de a crea o stare de spirit negativă la adresa opiniei publice din statele membre ale UE. De asemenea, Rusia își va concentra eforturile pentru sprijinirea logistică, financiară și ideologică a partidelor extremiste din statele membre ale UE pentru a realiza tensiuni la nivelul instituțiilor UE și de a afecta coeziunea decizională la nivel comunitar.

De asemenea, Federația Rusă alimentează zonele de conflict înghețat în Regiunea Extinsă a Mării Negre pentru a menține o stare

Federația Rusă va continua să mențină aceste conflicte înghețate atât pentru a-și păstra controlul în aceste zone de interes strategic pentru autoritățile de la Moscova, cât și pentru a prezerva anumite „capete de pod” în scopul unor acțiuni militare în anumite situații, pe care le poate considera favorabile din punct de vedere geostrategic.

Federația Rusă alimentează zonele de conflict înghețat în Regiunea Extinsă a Mării Negre pentru a menține o stare tensionată în aceste regiuni, care poate degenera în conflict deschis în situația în care este în interesul autorităților de la Moscova. Totodată, ca mijloc hibrid, Federația Rusă va continua prin proxy să atace cibernetice atât instituțiile esențiale și elementele de infrastructură critică din statele membre ale UE, cât și organismele de decizie ale Uniunii Europene.

tensionată în aceste regiuni, care poate degenera în conflict deschis în situația în care este în interesul autorităților de la Moscova. Totodată, ca mijloc hibrid, Federația Rusă va continua prin *proxy* să atace cibernetice atât instituțiile esențiale și elementele de infrastructură critică din statele membre ale UE, cât și organismele de decizie ale Uniunii Europene.

În acest context geopolitic tensionat la nivel european, instituțiile UE trebuie să consolideze mecanismele existente de contracarare a riscurilor generate de amenințările hibride desfășurate de Federația Rusă și să acționeze mai „*agresiv*”, în sensul în care este necesară mai multă fermitate pentru a gestiona eficient situațiile dificile pe care le pot genera autoritățile de la Moscova.

BIBLIOGRAFIE:

- Andrei, V. (19 octombrie 2024). *Milioane pentru sabotarea Moldovei: Rusia a cheltuit o sumă colosală pentru a perturba alegerile și referendumul de mâine din Moldova*, www.ziare.com, accesat la 2 iunie 2025.
- Bancăș, L. (23 decembrie 2024). *Avertisment dur al Giorgiei Meloni: Rusia e o amenințare mai mare decât ne imaginăm. UE trebuie să fie pregătită*, Digi 24, accesat la 22 mai 2025.
- Călugăreanu, V. (24 octombrie 2024). *Poliția a publicat schema fraudării alegerilor din Moldova*, www.dw.com, accesat la 2 iunie 2025.
- Coman, I. (2025). *Cristian Diaconescu: Rușii mi-au spus direct că vor Gurile Dunării. Dacă Ucraina cade, urmează Moldova și România*, www.antena3.ro, accesat la 5 iunie 2025.
- Cristescu, G.-A. (2023). *Finlanda acuză Rusia că trimite imigranții la granița sa: „Este clar că aceste persoane sunt escortate de către polițiștii de frontieră”*, în *Ziarul Adevărul*, accesat la 5 iunie 2025.
- Dixon, H. (2025). *Russian spymaster's plot to use private army to control migration into Europe*, *The Telegraph*, accesat la 8 martie 2025.
- Dumitru, A. (2023). *Comisia Europeană acuză Rusia de „instrumentalizarea rușinoasă” a imigranților trimiși de Kremlin să destabilizeze Finlanda la graniță*, Digi 24, accesat la 2 mai 2025.
- Euronews (2025), <https://www.euronews.ro/articole/planurile-rusiei-pentru-2026-dezvaluie-de-serviciile-secrete-ocuparea-ucrainei-p>, accesat la 8 iunie 2025.
- Financial Intelligence (2024), <https://financialintelligence.ro/sri-consemneaza-actiuni-ale-unui-actor-cibernetice-statal-asupra-infrastructurilor-it-pestre-85-000-de-atacuri-cibe/>, accesat la 5 iunie 2025.

- Iacob, V. (14 septembrie 2022). *Rusia a finanțat cu 300 de milioane de dolari partidele din peste 20 de țări, susțin serviciile de informații americane*, www.ziare.com, accesat la 5 iunie 2025.
- Ilie, V. (3 decembrie 2024). *Strategia cu bani rusești. Cum au ajuns reclamele la medicină naturistă și știrile cu sfinți să influențeze votul românilor la prezidențiale*, www.snoop.ro, accesat la 5 iunie 2025.
- Ion, T. (21 mai 2024). *Finlanda reia apelul la adresa UE de a identifica măsuri comune pentru a împiedica „migrația instrumentalizată” de Rusia: Trebuie să punem pe primul loc securitatea statelor membre*, Calea Europeană.
- Ivan, L. (2019). *Doctrina Gherasimov 2.0*, în revista *Infosfera* nr. 2/2019, editată de Direcția Generală de Informații a Apărării.
- Jucan, S. (2025). *Premierul de la Chișinău, interviu pentru Financial Times: Rusia vrea să trimită 10.000 de soldați în Transnistria, „aproape de România”*, HotNews.ro, accesat la 8 iunie 2025.
- Nova News (2022), <https://www.agenzianova.com/en/news/lintelligence-usa-la-russia-ha-finanziato-partiti-stranieri-con-300-milioni-di-dollari-dal-2014/>, accesat la 5 iunie 2025.
- Poliția Republicii Moldova (2024), <https://politia.md/ro/content/zeci-de-perchezitii-intr-un-dosar-de-finantare-ilegala-partidelor-politice-si-spalare-de-bani>, accesat la 5 iunie 2025.
- SIE (2024), nr. 1956 din 4 decembrie 2024, <https://image.stirileprotv.ro/media/document/62503097.pdf>, accesat la 8 iunie 2025.
- SRI (2024), nr. 791184 din 4 decembrie 2024, Administrația Prezidențială, <https://www.presidency.ro/files/userfiles/Documente%20CSAT/Document%20CSAT%20SRI%20II.pdf>, accesat la 8 iunie 2025.
- Păcurar, B. (2024). *Polonia și țările baltice cer UE mai mult sprijin pentru apărarea frontierelor cu Rusia și Belarus*, Digi 24, accesat la 6 iunie 2025.
- Poghosoyan, B. (2017). *Armenia, Georgia, Azerbaidjan: Foreign Policy Opportunities and Challenges*, <https://worldview.stratfor.com/article/armenia-georgia-azerbaidjan-foreign-policy-opportunities-and-challenges>, accesat la 8 iunie 2025.
- Spiegel International (2024), <https://www.spiegel.de/international/business/jan-marsalek-an-agent-for-russia-the-double-life-of-the-former-wirecard-executive-a-7e667c03-6690-41e6-92ad-583d94ba97e0>, accesat la 5 iunie 2025.
- Tocci, N. (2007). *The EU and conflicts resolution. Promoting peace in the backyard*, Routledge, New York.
- <https://ukrainetoday.org>, accesat la 5 iunie 2025.
- www.infomigrants.net, accesat la 5 iunie 2025.

TRANSFORMĂRI ÎN DOCTRINELE DE SECURITATE ALE MARILOR PUTERI PENTRU ADAPTAREA LA NOUL MEDIU DE SECURITATE ȘI PROMOVAREA INTERESELOR NAȚIONALE

Colonel (r.) dr. Romică CERNAT

Cadru didactic universitar asociat, Departamentul de Științe Politice,
Facultatea de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării,
Universitatea de Vest, Timișoara
DOI: 10.55535/GMR.2025.2.07

National security doctrines – its leaders' perceptions and vision of the country's interests – have supported the great powers, dominant or rising, to react to threats and challenges to national security, to promote their own interests, as well as to identify and prioritize their country's geopolitical interests. They have served as a pragmatic, visionary guide for the foreign policy of the country and have influenced contemporary security options. We have noticed that there is not a full convergence in defining the concepts of doctrine, policy, strategy and their derivatives. Although they are related, connected, they are not interchangeable, they have different meanings. We considered it is necessary to make some conceptual delimitations and some adjacent comments.

Through a comparative analysis, we have created a comprehensive overview, from a historical perspective, of the development and implementation, in parallel, by the USA, Russia and China, of the main security doctrines, highlighting: their response to the new security environment; the definition of domestic and international interests; as well as the global consequences derived from their implementation. We have synthesized their main features and emphasized the changes generated by the war in Ukraine in the Russian doctrine, in particular, in the field of deterrence through the potential use of WMD. We have agreed that the documents, strategic concepts, security strategies that contain the vision of the leaders of states and international organizations, regarding national and international interests, as well as the response to security environment' threats and challenges can be assimilated to security doctrines.

Keywords: security doctrine; threats; objectives; distribution of power, nuclear weapons;

Transformări în doctrinele de securitate ale marilor puteri
pentru adaptarea la noul mediu de securitate și promovarea intereselor naționale

INTRODUCERE

În cadrul articolului este prezentată o analiză cuprinzătoare și echilibrată a modului în care fiecare dintre președinții marilor puteri menționate în text a abordat politica externă. De asemenea, sunt prezentate doctrinele de securitate, noțiunile de *securitate, politici și strategii*, precum și interferența acestora, în scopul facilitării înțelegerii evoluției puterii internaționale a acestor actori geopolitici. În general, unele angajamente și abordări din trecut asociază pe autorii doctrinelor de securitate cu politici anterioare, în încercarea de stabilire a noilor orientări, într-o lume în continuă schimbare și, de cele mai multe ori, periculoasă (Warren, Siracusa, 2022, pp. 1-3). Studiul doctrinelor de securitate este un instrument care poate fi folosit și pentru a înțelege potențialul unei puteri în ascensiune de a se implica în războiul interstatat. Ca atare, gestionarea *conpetiției marilor puteri* este o temă perpetuă în cadrul doctrinelor ultimului secol (Chin, Skinner, Yoo, 2023, pp. 104-119).

Acutizarea tensiunilor dintre marile puteri sau revitalizarea competiției pentru statutul de superputere se reflectă în noi ediții ale celor mai înalte documente oficiale (Arbatov, 2000, pp. 2, 3, 26). În efortul liderilor politici de a contracara amenințările globale sau regionale, aceștia au recurs cu consecvență la experiențele trecute, în momente diferite ale istoriei, pentru a genera efecte de putere și legitimitate. Astfel, lecțiile din trecut, prezentate sub forma unor analogii istorice, extrem de convenționalizate, au influențat alegerile doctrinare, politice și strategice ale factorilor de decizie pentru a ilustra o retrospectivă asupra trecutului, dar și pentru a influența opinia publică (Riani, 2022, pp. 1-3).

Printre principalele subiecte ale politicii marilor puteri, pe parcursul istoriei, s-au aflat: *distribuția puterii* între acestea (polaritatea sistemului internațional); *proiectul de model care să ghideze relațiile de prietenie și adversitate* dintre acestea; *gradul de implicare și ingerință*

În efortul liderilor politici de a contracara amenințările globale sau regionale, aceștia au recurs cu consecvență la experiențele trecute, în momente diferite ale istoriei, pentru a genera efecte de putere și legitimitate. Astfel, lecțiile din trecut, prezentate sub forma unor analogii istorice, extrem de convenționalizate, au influențat alegerile doctrinare, politice și strategice ale factorilor de decizie pentru a ilustra o retrospectivă asupra trecutului, dar și pentru a influența opinia publică.

Analizând doctrinele prezidențiale cheie ale marilor puteri în ultimele secole, se evidențiază modul în care liderii acestora au ajustat doctrinele de securitate la realitățile și circumstanțele perioadei respective, pentru promovarea intereselor naționale. Anumite evenimente, amenințări, interese și mediul de securitate, în ansamblu, au modelat doctrinele de securitate ale principalelor puteri, în conformitate cu percepția administrațiilor prezidențiale.

în afacerile interne ale altui stat; modul în care *sunt prioritizate problemele societale interne* în raport cu nivelurile de securitate (Buzan, 2018, pp. 52-53).

Timp de aproximativ 500 de ani, Eurasia a fost centrul lumii (mai ales partea vestică), punând stăpânire peste celelalte regiuni. În aproape toată istoria politicii internaționale, *dominația teritorială* a fost imboldul conflictelor politice (Brzezinski, 2010, pp. 11, 49). Analizând doctrinele prezidențiale cheie ale marilor puteri în ultimele secole, se evidențiază modul în care liderii acestora au ajustat doctrinele de securitate la realitățile și circumstanțele perioadei respective, pentru promovarea intereselor naționale. Anumite *evenimente, amenințări, interese și mediul de securitate*, în ansamblu, au modelat doctrinele de securitate ale principalelor puteri, în conformitate cu percepția administrațiilor prezidențiale. În acest proces, rolul esențial l-au avut președinții care, uneori, au avut contribuția decisivă în formularea unei doctrine coerente, alteleori au avut unele limitări în exercitarea acestui rol (Warren et al., p. 1).

Doctrinile de securitate, ca și politicile externe ale marilor puteri, în ultima perioadă, în special după declanșarea războiului din Ucraina, sunt subiectul unor ample dezbateri, prin care liderii naționali conștientizează abordările cheie de securitate la dispoziție, pe timp de pace, dar și pe timp de război. Analizând factorii interni și externi care au rol decisiv în adoptarea acestora, se consideră că factorii *externi* mai degrabă decât preocupările *interne* sunt cei mai determinanți (Miller, Rubinovitz, 2020, p. 1). Sunt argumente, analize și explicații care susțin faptul că *schimbările* în distribuirea puterii internaționale au influențe puternice asupra conținutului și trăsăturilor doctrinelor de securitate și, implicit, asupra politicilor externe și a marilor strategii ale marilor puteri, reprezentând *răspunsuri* la aceste schimbări (ib., p. 130). De exemplu, dezbaterile despre ascensiunea Chinei și consecințele internaționale este adesea formulată în termeni ai *echilibrului de putere* (Taylor&Francisc, 2014, pp. 171-173), iar pentru China și Federația Rusă, *dominația regională și deținerea sferelor de putere* reprezintă un indiciu al faptului că acestea sunt mari puteri (Lukin, 2018, pp. 1-5).

Analizând o gamă largă de conflicte în diferitele lor contexte

Schimbarea și continuitatea în doctrinele de securitate (doctrinele prezidențiale), de-a lungul timpului, sunt determinate de schimbările percepțiilor elitelor care conduc o anumită țară privind interesele țării și mediul de securitate.

ideologice, politice, geografice și culturale, începând cu Marele Război Peloponeziac și până la Al Doilea Război Mondial, Vietnam, Irak, Afganistan și, mai recent, conflictul din Ucraina, se poate afirma că *doctrina, politica externă și strategia* vor continua să ofere un set vital de instrumente pentru supraviețuire și securitate, cu mențiunea că amenințarea globală reprezentată de armele nucleare rămâne o provocare continuă, fără soluții practice evidente. Se poate constata ușor că, în literatura și dezbaterile actuală de securitate, nu există un răspuns unanim și general acceptat la întrebările: *Ce este securitatea?, Ce este doctrina?, Ce este politica?, Ce este strategia?, Care este relația între acestea?* Conceptul de *securitate* este atât de generos și cuprinzător, încât nu are „granițe”, ceea ce îl face, din păcate, complet deschis la abuz din partea politicienilor și a altor potențiali influenți de opinii (Gray, 2015, p. 1). Modul de dezvoltare și implementare a doctrinelor de securitate, materializat prin politici pragmatice și strategii pe termen lung, influențează apărarea și promovarea intereselor naționale (Sempa, 2004, p. 1).

Schimbarea și continuitatea în doctrinele de securitate (doctrinele prezidențiale), de-a lungul timpului, sunt determinate de *schimbările percepțiilor elitelor care conduc o anumită țară* privind interesele țării și mediul de securitate (Dumitrescu, 2022, p. 18).

DELIMITĂRI CONCEPTUALE: SECURITATE, DOCTRINĂ, POLITICĂ, STRATEGIE

Noțiunile de *doctrină, politică, strategie* și derivatele acestora s-au întrebunțat – fără a fi o *convergență deplină* în definirea acestora – în diferite lucrări, articole în presă, precum și în mass-media, în general. Politicieni, analiști, comentatori, istorici și diplomați experimentați au folosit aceste cuvinte în mod *interschimbabil* pentru argumentare sau pentru a se potrivi obiectivelor lor. Cu toate că aceste concepte sunt *asociate, conexe*, ele *nu sunt interschimbabile*, au semnificații diferite și îndeplinesc în mod diferit anumite obiective. Considerăm că studiul acestor termeni necesită realizarea unor *delimitări conceptuale* și a câtorva comentarii adiacente (Masood, 2018, p. 1).

În perioada post-Război Rece, nu a fost definit în mod unitar conceptul de *securitate*, iar unii cercetători l-au numit „*concept în esență*”

Politica de securitate națională a unei țări este determinată de o serie de factori, care includ: amenințările externe, cultura politică, geografia, capacitățile militare, nevoile economice, opinia elitelor, opinia populară (în democrații) și percepțiile liderilor săi cu privire la interesele țării.

contestat” – adică un concept atât de încărcat de valoare, încât nicio cantitate de argumente sau dovezi nu ar putea duce la un acord asupra semnificației sale. Elementele în discuție sunt *valorile* (siguranță fizică, independență politică, bunăstare economică, supraviețuirea statului), *unitățile sociale* (indivizi, state, instituții internaționale și sisteme de stat), la care se poate adăuga *mediul* – toate având nevoie de protecție. În majoritatea studiilor, *statul* este considerat *unitate majoră* de analiză și *libertatea* – în absența constrângerii – o *valoare majoră* care trebuie protejată (Cohen, Mihalka, 2001, pp. 33-37). *Securitatea* a fost definită și ca *libertatea de a exercita anumite valori* sau *securitatea* poate fi măsurată prin „*absența amenințării la adresa valorilor dobândite*”. Ca urmare a sintetizării numeroaselor definiții, putem accepta că noțiunea de *securitate* semnifică *situația în care o persoană (sau un stat), în urma unor măsuri specifice adoptate individual sau în înțelegere cu alte persoane (sau state), capătă certitudinea că existența, integritatea și interesele sale fundamentale nu sunt amenințate* – o definiție care corespunde situației actuale (Buzan, pp. 8-21).

Politica de securitate națională a unei țări este determinată de o serie de factori, care includ: *amenințările externe, cultura politică, geografia, capacitățile militare, nevoile economice, opinia elitelor, opinia populară (în democrații) și percepțiile liderilor săi* cu privire la interesele țării. O *doctrină de securitate națională* servește ca un *ghid* prin care liderii conduc politica externă a unei țări. Cel mai eficient, o *doctrină de securitate națională* este *principiul organizatoric care îi ajută pe oamenii de stat să identifice și să prioritizeze interesele geopolitice ale țării lor* (Sempa, ib.).

Originea conceptului *doctrină* datează din anul 325 d. Hr., când împăratul roman Constantin a cerut episcopilor creștini consolidarea ideilor și principiilor creștinismului. Sunt o multitudine de definiții pentru *doctrină* (Masood, p. 2), din care vom prezenta câteva în continuare. *Doctrina* este un set de principii stabilite sau convenite care *ghidează acțiunile* pentru modelarea viitorului. În secolul al XIX-lea, din perspectivă militară, *doctrina* a fost definită ca o *gândire prudentă, valabilă pentru o perioadă de timp, care contribuie la îndeplinirea*

obiectivelor și scopurilor militare. Doctrina militară și doctrina creștină au drept *numitor comun principiile* (ib.). În reglementările NATO, *doctrina* este definită ca fiind „*principiile fundamentale după care forțele armate își dirijează acțiunile pentru atingerea obiectivelor. Este autoritară, dar necesită judecată în aplicare.*” (AAP-06, 2022, p. 141).

Doctrina are mai multe funcții. Prima funcție este de a oferi o *analiză moderată a experienței* și de a *determina convingerile*. A doua este de a *preda* aceste convingeri fiecărei generații următoare. A treia funcție este de a oferi o *bază comună de cunoaștere și înțelegere* care poate facilita îndrumare pentru acțiuni. Toate aceste trei funcții se concretizează în *relația doctrinei cu deciziile strategice* (Drew, 1988, p. 141).

Doctrina nu este stabilă în mod arbitrar și nici nu este statică. Doctrina este rezultatul a decenii și, adesea, secole de *experiență*. Procedurile specifice unui domeniu, cele mai bune practici și lecțiile învățate din experiență și instruire sunt, adesea, acceptate pe scară largă datorită *aplicabilității lor în timp, în circumstanțe diferite* (ADP-1-01, 2019, pp. 1-2). Considerăm că o definiție suficient de precisă, explicită și laborioasă prezintă *doctrina* ca: „*un set relativ coerent de principii, reguli, concepte și noțiuni, selectate – pe baza unei/unor opțiuni unificatoare – din ansamblul teoriilor științifice, cunoștințelor teoretice și generalizărilor bazate pe practică, în scopul orientării activităților specifice din diferite domenii ale vieții sociale (politic, economic, juridic, religios, moral, militar etc.) sau științifice, în vederea realizării unor obiective determinate*”. Doctrina militară reprezintă cea mai bună procedură – ghid de acțiune – pentru a conduce afacerile militare (Drew, p. 163). *Conceptul central* al unei armate este cunoscut sub numele de *doctrină*, care, pentru a fi solidă, trebuie să se bazeze pe *principiile* războiului, iar pentru a fi eficientă, trebuie să fie suficient de *elastică* pentru a admite mutații în funcție de schimbarea circumstanțelor (ADP-1-01, pp. 1-1).

Astfel, doctrina este – și trebuie să fie – atât *teoretică*, cât și *practică*, fiind *contextuală*. Doctrina nu este un *catalog de răspunsuri* la probleme specifice. Mai degrabă, este o *colecție* de elemente fundamentale, *tactici, tehnici și proceduri* pentru a aborda problemele

Doctrina este rezultatul a decenii și, adesea, secole de experiență. Procedurile specifice unui domeniu, cele mai bune practici și lecțiile învățate din experiență și instruire sunt, adesea, acceptate pe scară largă datorită aplicabilității lor în timp, în circumstanțe diferite.

În statele cu o bază industrială și tehnologică avansată, cum ar fi SUA, se consideră că doctrina influențează tehnologia. Pentru armata Chinei, majoritatea dovezilor ce aparțin fenomenului militar susțin faptul că tehnologia determină doctrina.

domeniului (ADP-1-01, pp. 1-6). Doctrinile sunt și produsele unui context „intern” și „internațional”, ultimul, de cele mai multe ori, este decisiv și definitoriu, datorită faptului că, în general, afectează securitatea statelor, interesele vitale ale acestora (Dungaci, Cristea, Dumitrescu, 2021, pp. 11-14). În statele cu o bază industrială și tehnologică avansată, cum ar fi SUA, se consideră că *doctrina* influențează *tehnologia*. Pentru armata Chinei, majoritatea dovezilor ce aparțin fenomenului militar susțin faptul că *tehnologia* determină *doctrina* (Blasko, 2011, p. 355).

Doctrinile de securitate reprezintă textele cele mai relevante privind relațiile internaționale și securitatea globală, pentru a înțelege mediul de securitate în dinamica lui (Dungaci et al., p. 20). *Doctrina de securitate*, în literatura de specialitate, reprezintă echivalentul conceptului american de „strategie de securitate națională”. Așadar, *doctrina de securitate* se poate defini ca „o viziune strategică prin care se detaliază calea de urmat de un stat, într-o anumită perioadă, pentru a sprijini și proteja interesele cetățenilor proprii, promovarea securității globale și un echilibru de putere favorabil, valorificarea de noi oportunități strategice, implementarea și apărarea intereselor naționale și globale, independența și suveranitatea națiunii, drepturile suverane, valorilor naționale și valorilor democratice – împotriva amenințărilor externe, vulnerabilităților interne, într-un mod integrat, asigurând o conexiune strânsă între viziunea strategică și resurse – în colaborare cu aliații săi.” (Trump, 2017, pp. 1-2; Biden, 2022, pp. 1-1).

Doctrina este un document oficial, asumat politic, trăsătură care asigură dimensiunea acțională și legitimitatea sa. O doctrină fără *asumare politică*, *legitimare* – dimensiunea acțională și de implementare – rămâne o simplă *teorie*. Aspectele generale legate de doctrine, enunțate anterior, sunt valabile și pentru *doctrinile de securitate* (Dungaci et al., pp. 11-14). Pentru înțelegerea *doctrinelor de securitate* – abordate ca un proces caracterizat prin schimbare și continuitate –, trebuie analizați factorii *sistemici (externi)*, așa-numitele „turning points”, și factorii *subsistemici (interni)* – considerați *variabile independente* –, care generează *politici publice* și *comportamente strategice* și, respectiv, *evenimente internaționale* și cele care țin de *leadershipul politic*, (sub)cultura strategică și capacitățile instituționale,

care își pun amprenta asupra gândirii și acțiunii strategice a două sau mai multor state. *Doctrinile prezidențiale* sunt considerate ca „încapsulări ale strategiei prezidențiale de politică externă, declarații și obiective strategice, care sunt simple, concise și lucide” sau un „mare model, viziune, idee sau schiță majoră care ghidează și ordonează ceea ce face un stat în interacțiune cu alte state.” (Dumitrescu, pp. 23-25).

În principiu, o *doctrină de securitate* cuprinde: definirea explicită și detaliată a obiectului de securizat; mediul de securitate (definire, amenințări, riscuri, vulnerabilități, provocări, identificarea adversarilor actori în arena mondială, consecințe ale acțiunilor acestora, principiile de acțiune și principale priorități în raport cu acestea); evoluția fenomenului militar, a revoluției în afacerile militare; acțiuni pentru menținerea unui echilibru de putere favorabil și pentru promovarea unei ordini internaționale propice pentru propria securitate și prosperitate și alte elemente relevante pentru interesele naționale (Dungaci et al., p. 13). O asemenea definiție este suficient de cuprinzătoare, dar și de detaliată pentru a include între *doctrinile de securitate* orice document cu aceeași valoare de utilizare, chiar dacă nu poartă în denumire cuvântul „doctrină”: strategii de securitate, strategii de apărare, concepte NATO, strategii de securitate ale UE, Carta Națiunilor Unite etc. Analizând anumite doctrine relevante, care au aparținut SUA, URSS/Rusiei, Chinei sau unor mari puteri din Europa, în comparație cu conceptele strategice ale NATO, strategiile globale de politică externă și securitate ale UE, strategiile de securitate și apărare națională ale marilor puteri, strategiile de apărare a țării, cu accent pe aspectele lor *caracteristice, esențiale*, identificăm mai multe elemente, *trăsături comune*, astfel: *acestea reprezintă, constituie viziuni asupra lumii, a regiunii sau a continentului; sunt proceduri de operare – un set de instrucțiuni care acoperă acele aspecte ale activităților, acțiunilor, operațiilor, funcțiilor care se pretează pentru o modalitate stabilă sau oficială, standardizată fără pierderea eficacității, pentru a face ceva; reprezintă „regulate de acțiune”, căi, procedee, metode de a face și a acționa în raport cu aliații și adversarii pe care i-au identificat și definit anterior*. În literatura de specialitate, aceste documente sunt numite, generic, *doctrine de securitate* (Dumitrescu, ib.). *Doctrina* înseamnă, exprimat sintetic, *teorie în acțiune* pentru a configura

Doctrina este un document oficial, asumat politic, trăsătură care asigură dimensiunea acțională și legitimitatea sa. O doctrină fără asumare politică, legitimitate – dimensiunea acțională și de implementare – rămâne o simplă teorie.

viitorul într-un anumit fel. Reprezintă *proceduri de acțiune*, viziune bazată pe evaluarea mediului de securitate în perspectiva unor acțiuni ce au finalitate promovarea intereselor naționale, fiind un *document asumat politic*. *Determină* modalitatea de a acționa și de a reacționa în anumite împrejurări sau situații, conduita statului și a instituțiilor sale în adoptarea și implementarea politicii interne și externe a țării pe o anumită perioadă. Stabilește obiectivul fundamental al statului.

În contrast cu doctrina, *politica este o îndrumare care este călăuzitoare, autoritară sau instructivă; adică este explicită în enunțarea a ceea ce trebuie realizat. Este o viziune dinamizatoare, care descrie scopul final*. Prin urmare, politica este o selectare conștientă a unui *curs de acțiune* de urmat dintr-o multitudine de variante, astfel încât să se încadreze în prevederile doctrinei adoptate. De asemenea, politica se va modifica în funcție de: schimbările priorităților la nivel național, realitățile geopolitice, efectele revoluției în afacerile militare și considerațiile politice, economice și fiscale. Dacă *politica se modifică odată cu schimbarea situației, doctrina rămâne constantă, fermă și relativ durabilă*, aspect care reprezintă diferența fundamentală dintre politică și doctrină (Masood, p. 2). Pentru a clasifica și a înțelege cauzele deciziilor politice, trebuie analizate cele trei componente ale triunghiului politicii: *economia (comerț), ideologia (set de idealuri) și interesele naționale (puterea și certitudinea că națiunile se străduiesc să-și satisfacă propriile interese)* (Brown, 2017, pp. 1-2). Ulterior, politica este atributul *echipei de conducere* desemnată de lider care, în general, îl include și pe acesta. Aici este locul unde trebuie să aibă loc *obținerea consensului*, valorificând experiența vastă a echipei destinate pentru luarea deciziei. După finalizarea acestui proces amplu, elaborarea *strategiei* este responsabilitatea diferiților șefi de departamente din cadrul structurii centrale. Pentru aceasta, *experiența operațională* este primordială și esențială pentru a concepe *strategii*, împreună cu *proiecte și planuri*, pentru a îndeplini *obiectivele finale*, adoptate oficial prin *politică* (Masood, p. 3).

Doctrina se situează deasupra tuturor, este în vârful piramidei, al ierarhiei și, evaluând procesul complet al elaborării și cui aparține, rezultă că reprezintă singurul domeniu care este în sarcina exclusivă a liderului. Aceasta este cea mai importantă trăsătură a doctrinei, nu

trebuie să depășească obstacolul birocratic al procesului de obținere a consensului. *Doctrina* își are originea și viabilitatea în experiența liderului, a omului „din vârf”. De aici rezultă că este primordial ca liderul național, care ia decizii vitale, să fie persoana adecvată. Viitorul doctrinei este mult mai strălucitor decât își doresc criticii să credem. În mod normal, ea precede o strategie (Ib., p. 5). *Doctrina* influențează *strategia* (sau ar trebui să o facă), iar rezultatele strategiei devin *experiențele* care stau la baza doctrinei (Drew, pp. 173-174).

Strategia este „un set de idei pentru utilizarea instrumentelor puterii naționale într-un mod sincronizat și integrat pentru a atinge obiective la nivel teatru de operații naționale și/sau multinaționale.” (JP3-0, 2018, p. GL-16). Are un caracter mai particularizat, individualizat. *Strategia* este un *plan* de acțiune care emană din doctrină. În mod normal, se adoptă după doctrină. Cu fiecare actualizare a doctrinei, strategia trebuie revizuită. Este un *plan, curs de acțiune, procedeu de acțiune* la nivel organizațional și guvernamental; o *sincronizare a căilor, conduitei și mijloacelor* pentru îndeplinirea intereselor și obiectivelor naționale. Detaliază *cursul de acțiune, procesul, conduita* care sunt optime pentru implementarea obiectivelor și scopurilor generale. Este aliniată cu prevederile doctrinei și o susține în mod direct (ADP 1-01, pp. 4-7).

Armata a făcut un salt relevant, definind *strategia* drept „căile și mijloacele întrebuintate pentru realizarea unui scop”. *Scopul* reprezintă obiectivele stabilite prin *politică*. Pe ansamblu, *strategia* este un *proces continuu*, în care scopurile, căile și mijloacele sunt armonizate, aliniate pentru a îndeplini obiectivele finale ale politicii, menținând, în același timp, riscul la un nivel acceptabil (Masood, p. 6). „O mare strategie se referă la un set de idei (sau o teorie) privind cursul de a acțiune pe care îl adoptă un stat pentru a-și maximiza securitatea și a se apăra împotriva amenințărilor reale sau potențiale la adresa valorilor sale”. Include *prioritizarea* obiectivelor de politică externă, *identificarea* resurselor existente și potențiale și *selectarea* celui mai adecvat *plan* sau *curs de acțiune* care utilizează acele *resurse* pentru a îndeplini aceste *obiective* (Miller et al., p. 37). Referitor la arhitectura abstractă fundamentală a *teoriei strategice* aplicată în toate domeniile și circumstanțele, se poate afirma că patru cuvinte exprimă miezul

Strategia este „un set de idei pentru utilizarea instrumentelor puterii naționale într-un mod sincronizat și integrat pentru a atinge obiective la nivel teatru de operații naționale și/sau multinaționale”.

Misiunea tradițională a Statelor Unite în lume, de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, este clar definită sau identificată în funcție de perioadă și, în general, se bazează pe patru elemente esențiale: conducere globală; apărarea și promovarea ordinii internaționale liberale; apărarea și promovarea libertății, democrației și drepturilor omului; prevenirea apariției hegemonilor regionali în Eurasia.

problemei: *scopuri* (politice), *căi/curs de acțiune* (strategice), *mijloace* (instrumente de putere) și *ipotezele* care asigură informarea și procesul de conducere eficientă a acțiunilor.

Pentru *elaborarea unor doctrine, politici și strategii viabile* și o conduită competentă, *trebuie avute în vedere* cel puțin următoarele aspecte: identificarea mizelor politice și a importanței acestora; rezultatele, consecințele la nivel strategic, regional și global ale procedeelelor, mijloacelor, metodelor folosite în vederea realizării scopurilor/obiectivelor; identificarea limitelor puterii de a influența și controla voința adversarilor sau cursul evenimentelor; estimarea modului de contracarare a adversarilor; determinarea propriilor alternative, a costurilor și beneficiilor; determinarea populației civile și a activităților națiunii pentru sprijinul implementării acestora; concordanța dintre documentele strategice adoptate și învățămintele dobândite din istorie; și dacă ceva a fost omis (Gray, 2015, p. 1-10).

DOCTRINELE DE SECURITATE ALE SUA DIN PERSPECTIVĂ ISTORICĂ

În cei 249 de ani de la *Declarația de independență a Statelor Unite ale Americii* (4 iulie 1776), doctrinele de securitate națională ale SUA au evoluat de la o neutralitate armată rezervată și detașată, exprimată prin „*Washington's Farewell Address*” din 1796, a lui George Washington (1789-1797), la doctrina de securitate națională, numită popular „*Preemption*”, a lui George W. Bush (2001-2009), o doctrină care permite *acțiuni militare preventive și unilaterale, oriunde în lume* (Sempa, p. 1). Misiunea tradițională a Statelor Unite în lume, de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, este clar definită sau identificată în funcție de perioadă și, în general, se bazează pe *patru elemente esențiale: conducere globală; apărarea și promovarea ordinii internaționale liberale; apărarea și promovarea libertății, democrației și drepturilor omului; prevenirea apariției hegemonilor regionali în Eurasia*.

„*Liberation*”; „*Preemption*”; „*America First*”. Doctrinele de securitate au proiectat drumul pe care l-au avut de parcurs SUA până la statutul de superputere mondială. Dominația mondială a avut ca punct de plecare anul 1898, când a fost câștigat, de către americani, *războiul hispano-american*, ceea ce a făcut posibil accesul la dominația Pacificului, dincolo de insulele Hawaii, până spre Filipine (Brzezinski, pp. 13-14).

„*Adresa de rămas bun a lui George Washington*” (1789-1797) către națiune a reprezentat contribuția președintelui la întemeierea națiunii, trecerea prin *războiul de independență* și prin primii ani ca republică vulnerabilă. *Doctrina sa de securitate, orientările sale de politică* au influențat, ulterior, doctrinele de securitate și politica externă ale SUA pentru mai mult de un secol, împreună cu *doctrina Monroe și Destinul Manifest* – doctrine complementare –, care s-au susținut reciproc. La adoptarea *George Washington's Farewell Address*, SUA dețineau o *fâșie de teritoriu* pe coasta de est a continentului nord-american, 13 state, iar continentul era distribuit între SUA, Marea Britanie, Spania și triburile indiene. El și-a dat seama că națiunea tânără *nu era suficient de puternică* pentru a influența disputele din Europa și că SUA erau mai *în siguranță* atunci când *marile puteri europene erau ocupate cu problemele lor continentale*. De asemenea, el a considerat că Europa „*are un set de interese primare, care nu coincide niciunul cu ale noastre sau au o relație foarte marginală*” sau că Europa va fi angajată „*în controverse frecvente, ale căror cauze sunt, în esență, străine preocupărilor noastre*”. Obiectivul de securitate națională exprimat în adresa de adio a fost „*să câștigăm timp (pentru) țara noastră pentru a stabili și matura instituțiile sale încă recente și să progreseze fără întrerupere către acel nivel de forță și consecvență care este necesar pentru a asigura (...) gestionarea propriului destin*”, prevenirea extinderii teritoriului european pe continent și, în cele din urmă, de a *îndepărta europenii din America de Nord* cu totul și de a-și *limita prezența* în întreaga emisferă occidentală (Sempa, p. 2).

„*Doctrina Monroe*”. Președintele James Monroe (1817-1825) a anunțat doctrina în 1823, într-un moment în care Rusia căuta să-și consolideze stăpânirea pe coasta Pacificului din America de Nord. Președintele Monroe a declarat că Statele Unite vor „*considera orice încercare*” de către puterile europene de a-și *extinde sistemul (politic)*

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNĂSCA

„*Adresa de rămas bun a lui George Washington*” (1789-1797) către națiune a reprezentat contribuția președintelui la întemeierea națiunii, trecerea prin *războiul de independență* și prin primii ani ca republică vulnerabilă. *Doctrina sa de securitate, orientările sale de politică* au influențat, ulterior, doctrinele de securitate și politica externă ale SUA pentru mai mult de un secol, împreună cu *doctrina Monroe și Destinul Manifest* – doctrine complementare –, care s-au susținut reciproc.

Sintagma „Destinul Manifest” (1839-1898) a fost inventată de John L. O’Sullivan, în 1839, pentru a explica și pentru a justifica extinderea spre Vest a Statelor Unite. Cu toate acestea, politica de expansiune continentală a fost o caracteristică permanentă a doctrinelor de securitate națională a Statelor Unite de la fondarea țării.

asupra oricărei părți din emisfera (occidentală) ca fiind periculoasă pentru pacea și siguranța noastră”. Odată ce Statele Unite au atins un statut de mare putere, acestea au putut și și-au exercitat puterea și influența în toată emisfera occidentală. În secolul XX, Marea Caraibelor a devenit un lac american. Președinții americani au invocat doctrina Monroe în timpul Crizei Rachețelor Cubaneze (1960), al disputei submarine de la Cienfuegos (1970-1971) și în timpul conflictelor din El Salvador și Nicaragua, în anii ’80 (Ib., p. 3). Și astăzi, la 200 de ani de la anunțarea sa, doctrina Monroe rămâne o componentă importantă a politicii externe a SUA (Berry, 2016, pp. 106-108, 112).

Sintagma „Destinul Manifest” (1839-1898) a fost inventată de John L. O’Sullivan, în 1839, pentru a explica și pentru a justifica extinderea spre Vest a Statelor Unite. Cu toate acestea, politica de expansiune continentală a fost o caracteristică permanentă a doctrinelor de securitate națională a Statelor Unite de la fondarea țării. Diplomazia și războiul, atât în America de Nord, cât și în Europa, s-au combinat pentru a realiza politica americană de expansiune continentală: *Tratatul Jay* (1794) și, mai târziu, *Tratatul Ghent* (1814) au limitat posesiunile teritoriale britanice în *Canada*; achiziția provinciei *Louisiana* de la *Franța* (1803); în 1819, au obținut *Florida* de la *Spania*; victoria Statelor Unite în războiul mexican-american din anii 1840 a adăugat un uriaș teritoriu, care au devenit statele *Texas*, *California*, *New Mexico*, *Arizona*, *Colorado*, *Oregon* și *Washington*; în 1867, *Alaska* a fost achiziționată de la *Rusia*. Până în 1898, Statele Unite au îndeplinit, în mare parte, viziunea geopolitică de a controla mijlocul continentului nord-american, de la Oceanul Atlantic până la Oceanul Pacific și din *Canada* până în *Golful Mexic* (Sempa, p. 4).

După extinderea teritorială rezultată în urma acestei doctrine, a sosit timpul ca Statele Unite să „privească spre exterior”, de-a lungul mărilor și oceanelor, și să-și ocupe locul potrivit pe scena mondială. Victoria SUA în războiul hispano-american din 1898 atât în *Cuba*, dar, mai important, în *Orientul Îndepărtat*, a dus la apariția doctrinei „Open Door”, o doctrină a expansiunii comerciale și politice peste mări. Obiectivul imediat al „Open Door” a fost crearea unui echilibru al puterii în Orientul Îndepărtat, care să promoveze și să protejeze interesele comerciale și economice ale SUA în Asia, în special în China

(Bridges, 2021, pp. 1-3). Destul de brusc, la sfârșitul anilor 1890, Statele Unite au devenit o putere în Pacific și în regiunea asiatică, anexând *Hawaii* și dobândind *Guam*, *Wake Island* și *Filipine*. În 1904, *Roosevelt* a anunțat ceea ce a fost cunoscut sub numele de „*Corolarul Roosevelt*” în doctrina *Monroe*, care prevedea că SUA vor interveni în alte națiuni din emisfera occidentală pentru a corecta infracțiunile „cronice” și „flagrante” comise de guverne împotriva cetățenilor proprii (Brown, pp. 1-9).

Primul Război Mondial a fost ultimul conflict global în care Marea Britanie a acționat în calitate de putere dominantă – „Offshore Balancer” – pentru menținerea sau restabilirea balanței de putere europene. Decizia președintelui *Wilson* și a Congresului SUA de a merge la război în Europa, în 1917, a marcat începutul unei noi doctrine de securitate națională a SUA, care a durat până la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial. Între 1917 și 1945, Statele Unite au devenit „Offshore Balancer” al Europei și Asiei, deoarece America a recunoscut amenințarea potențial letală – pentru securitatea SUA – reprezentată de o putere ostilă sau o alianță care a obținut controlul asupra marilor centre de putere din Eurasia. Statele Unite s-au aliat cu Marea Britanie, Franța și Rusia pentru a se opune încercărilor germane de hegemonie continentală, de două ori (Sempa, p. 5).

După război, administrația *Truman*, ca răspuns la amenințările sovietice la adresa Iranului, Greciei, Turciei, Berlinului de Vest și în alte părți, a adoptat politica de „Containment” (1945), care ar rămăs principală doctrină națională de securitate din SUA până în anii ’80 și a avut ca principal obiectiv interzicerea dominației Uniunii Sovietice, a oricărui centru de putere militară și industrială definit diferit drept Europa de Vest, Marea Britanie, Japonia și Orientul Mijlociu. „Containment” s-a materializat în rezistență la intervențiile sovietice din nordul Iranului și Strâmțorii, Planul Marshall, doctrina *Truman*, transportul aerian din Berlin și formarea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) (Varela Neves, 2021, pp. 431-435).

James Burnham, pe de altă parte, a susținut că „izolarea” nu a mers destul de departe și a propus adoptarea unei doctrine cu obiective mai ofensive, pe care a etichetat-o „Liberation”. Scopul politicii externe a Statelor Unite, a susținut *Burnham*, ar trebui să fie de a submina

Între 1917 și 1945, Statele Unite au devenit „Offshore Balancer” al Europei și Asiei, deoarece America a recunoscut amenințarea potențial letală – pentru securitatea SUA – reprezentată de o putere ostilă sau o alianță care a obținut controlul asupra marilor centre de putere din Eurasia.

dominația sovietică în Europa de Est și Centrală și, în final, în Rusia însăși. Reacția la evenimente ca impasul din Războiul din Coreea (1950-1953) și revolta maghiară din 1956 l-a determinat pe Eisenhower să revină la „Containment” (Sempa, p. 5).

Ca răspuns la atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 și la comunicarea serviciilor de informații despre eforturile nord-coreene, irakiene și iraniene de a obține arme de distrugere în masă, administrația George W. Bush a adoptat o nouă doctrină de securitate națională, numită popular „Preemption” (a preveni și a împiedica), prezentată la un an după atacurile din 11 septembrie. Doctrina prevedea o luptă lungă și complexă împotriva teroriștilor globali și a statelor care îi susțin sau îi adăpostesc. Statele „eșuate-corupte/autoritare” care au sau încearcă să dobândească arme de distrugere în masă sunt considerate amenințări semnificative. Rațiunea din spatele doctrinei de „Preemption” este că „Statele Unite nu își mai pot permite să aștepte până când astfel de amenințări sunt iminente (...) și Statele Unite vor acționa, dacă este necesar, preemptiv”. Atacul SUA și al Coaliției asupra Irakului și invazia din Irak, în 2003, au fost primele manifestări ale doctrinei de *preemption* (ib., p. 7).

„America First”. „Si vis pacem, para bellum” este o frază latină din secolul al IV-lea: „Dacă vrei pace, pregătește-te pentru război”. Originea conceptului datează și mai departe, la împăratul roman Hadrian, din secolul al II-lea, căruia i se atribuie axioma: „Pacea prin putere – sau, eșuând, pacea prin amenințare”. Președinții SUA, George Washington și Theodore Roosevelt, au înțeles acest lucru bine. În 2017, președintele Donald Trump a readus acest etos la Casa Albă. Așa cum a declarat la Adunarea Generală a ONU, în septembrie 2020, Statele Unite „își îndeplinesc destinul de pacificator, dar este pacea prin forță.” (O’Brien, 2024, pp. 1-15). În contextul mediului internațional de securitate în care Donald Trump a preluat primul mandat, acesta a adoptat viziunea „America First” (2017), care a devenit fundamentul unei noi paradigme în relațiile internaționale și care a avut ca parte centrală „apărarea păcii prin forță” (pilonul 3) (Trump, 2017, pp. 25-37). În „The Inaugural Address”, la 20 ianuarie 2025, Donald J. Trump a reafirmat viziunea „America First”. Trump accentuează caracteristica multor doctrine ale SUA – *expansiunea teritorială*: „Statele Unite au

construit Canalul Panama, iar acum, China operează Canalul Panama, or (...), noi nu l-am dat Chinei, l-am dat Panama și îl luăm înapoi”. Cu alte ocazii, a afirmat explicit că anexarea Groenlandei reprezintă o problemă de securitate națională pentru SUA și transformarea Canadei în al 51-lea stat este un deziderat. Totodată, va acționa pentru pace: „puterea noastră va opri toate războaiele (...). Viitorul este al nostru, iar epoca noastră de aur tocmai a început.” (Trump, 2025, pp. 1-15).

TRĂSĂTURILE DOCTRINELOR UNIUNII SOVIETICE ȘI ALE FEDERAȚIEI RUSE

Ronald Reagan a afirmat că un rol determinant în competiția strategică dintre Statele Unite și Uniunea Sovietică a fost „în domeniul ideilor și al valorilor” (Chin et al., p. 107). Principalele doctrine de securitate care au influențat mediul internațional de securitate au fost: *Doctrina Stalin/stalinismul* (privind: rolul URSS în victoria mondială a comunismului; expansiunea comunismului; „încercuirea capitalistă”); *Doctrina Brejnev*; *Doctrina Gorbaciov/Sinatra*; *Doctrina Elțin/Doctrina vecinătății apropiate* și *Doctrina Putin*. Manifestarea, în ultimul deceniu, dar și în timpul Războiului Rece, a intensificării competiției SUA cu Republica Populară Chineză (RPC/China) și Federația Rusă (Rusia) – adesea, denumită *competiția marilor puteri* sau *competiție strategică* –, asociată cu Războiul din Ucraina și acțiunile Chinei în zona Indo-Pacifică și la nivel global, a schimbat profund modul de abordare a problemelor privind apărarea la nivel global. Uniunea Sovietică reprezenta singura țară care deținea un arsenal nuclear ce constituia o amenințare reală pentru existența și securitatea Statelor Unite. Potențialul acestui atu a fost valorificat în toate doctrinele de securitate ale Uniunii Sovietice/Federația Rusă pe timpul și după Războiul Rece, începând cu 5 martie 1946 (O’Rourke, 2024, p. 1).

Printre *constantele* doctrinelor Uniunii Sovietice/Federației Ruse pot fi menționate: expansiunea comunismului și propaganda dirijată; războiul hibrid purtat de URSS împotriva restului lumii (subversiuni și acte ostile de spionaj, acțiuni militare pe teritoriile țărilor nesocialiste); acțiuni cu scopul de a submina din interior țăările lumii libere, alimentând, cu ajutorul agenților de influență, orice disensiune care afectează interesele naționale sau inventând conflicte care să

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Principalele doctrine de securitate care au influențat mediul internațional de securitate au fost: *Doctrina Stalin/stalinismul* (privind: rolul URSS în victoria mondială a comunismului; expansiunea comunismului; „încercuirea capitalistă”); *Doctrina Brejnev*; *Doctrina Gorbaciov/Sinatra*; *Doctrina Elțin/Doctrina vecinătății apropiate* și *Doctrina Putin*.

Conceptul de securitate națională emis în 1997 permitea utilizarea armelor nucleare „în cazul unei amenințări la adresa existenței Federației Ruse ca stat suveran independent” sau „în situații critice pentru securitatea națională a Federației Ruse”. În 2020, Rusia a adoptat o nouă doctrină – „Cu privire la principiile de bază ale politicii de stat a Federației Ruse privind descurajarea nucleară” –, care menționează amenințările și circumstanțele în care Rusia recurge la armele nucleare.

fărămițeze societățile democratice. În 1943, Iosif Stalin a afirmat că „un sistem politic înaintea până unde merge armata acestui stat”. Conținutul textului telegrammei trimise de George Kennan de la Moscova, la 22 februarie 1946, este actual și astăzi, la peste trei ani de la începutul războiului Rusiei din Ucraina (Kennan, 1946, p. 2). Rusia a urmărit realizarea rolului său regional și global prin: apărarea teritoriului național; exercitarea dominației militare, politice și economice în spațiul sovietic; subminarea ordinii globale, perturbarea consensului politic occidental și fracturarea instituțiilor politice și economice globale; folosirea conflictului geopolitic pentru a-și potența susținătorii și înfrângerea adversarilor militari și acaparea teritoriului vital de legătură (Chin et al., pp. 103-124).

Armele nucleare au fost percepute ca instrumente flexibile, care pot fi folosite pentru: a constrânge adversarii; controlul escaladării în conflict și situații pre-conflict; descurajarea puterilor externe să intervină în orice conflict pe care Rusia îl consideră critic pentru interesele sale; obligarea adversarilor să accepte încetarea războiului în condițiile dictate de Rusia; prevenirea escaladării oricărui conflict de la nivel local la cel de teatru (de exemplu, în Europa, prin intervenția NATO); și să prevină escaladarea oricărui conflict de la nivel teatru la nivelul strategic al războiului (escaladarea la lovituri directe din partea SUA asupra propriului teritoriu) (Arberque, 2024, pp. 4-15; Kofman, 2024, pp. 1-5).

Conceptul de securitate națională emis în 1997 permitea utilizarea armelor nucleare „în cazul unei amenințări la adresa existenței Federației Ruse ca stat suveran independent” sau „în situații critice pentru securitatea națională a Federației Ruse”. În 2020, Rusia a adoptat o nouă doctrină – „Cu privire la principiile de bază ale politicii de stat a Federației Ruse privind descurajarea nucleară” –, care menționează amenințările și circumstanțele în care Rusia recurge la armele nucleare. Astfel, Rusia poate amenința că va recurge la întrebuintarea armelor nucleare ca pârghie de a descuraja un conflict care ar amenința existența statului (Woolf, 2022, p. 7). Rusia adoptă o doctrină de „escaladare pentru de-escaladare”, care sugerează că va întrebuinta arme nucleare în condițiile în care ar exista premise că ar pierde într-un conflict cu NATO (Ib., p. 1).

Doctrina Brejnev (1964-1982), definită ca luptă contra răului”, a avut ca efect realizarea unui „lagăr” propriu de state cu regimuri comuniste (în Europa Est-Centrală, mai ales) și un grup de „suporteri” pe diverse continente (predilect în lumea arabă, dar și în Asia, Africa Centrală și America Latină). Conținutul de bază al Doctrinei Brejnev a fost stabilit la reuniunea Tratatului de la Varșovia, din 3 august 1968, și a stat la baza relațiilor dintre statele socialiste, dar și dintre cele două blocuri politico-militare.

Doctrina Brejnev (1964-1982), definită ca luptă contra răului”, a avut ca efect realizarea unui „lagăr” propriu de state cu regimuri comuniste (în Europa Est-Centrală, mai ales) și un grup de „suporteri” pe diverse continente (predilect în lumea arabă, dar și în Asia, Africa Centrală și America Latină). Conținutul de bază al Doctrinei Brejnev a fost stabilit la reuniunea Tratatului de la Varșovia, din 3 august 1968, și a stat la baza relațiilor dintre statele socialiste, dar și dintre cele două blocuri politico-militare. Sub conducerea lui Brejnev, URSS a reluat politica expansionistă și cursa înarmărilor. Doctrina Brejnev, expusă în 1968, a avut următoarele trăsături principale: a fost răspuns la politica de „containment” occidentală; s-a bazat pe intervenția și exportul revoluției (invadarea Afganistanului, în 1979); presupunea că URSS are rolul de lider al lumii socialiste; a făcut eforturi pentru „detente” între 1959 și 1979; a consolidat dominația în Europa Centrală și de Est, Orientul Mijlociu și Africa; nu va fi prima națiune care va folosi arme nucleare într-un conflict; o amenințare internă sau externă pentru a crea o ordine capitalistă într-un stat socialist se va considera un atac împotriva tuturor statelor socialiste (reprimarea revoltei de la Budapesta, în 1956; ocuparea Cehoslovaciei, în 1968) (Ambrosă, 2014, p. 20).

Doctrina Putin. Vladimir Putin a venit la putere în decembrie 1999, ca președinte interimar al Federației Ruse, la opt ani de la destrămarea Uniunii Sovietice, eveniment pe care Putin îl consideră „cea mai mare catastrofă geopolitică a secolului XX” (Ziarul financiar, 2022) și marchează trecerea de la o ordine mondială bipolară la una unipolară și, ulterior, la una multipolară. Mandatele de președinte al țării ale lui Vladimir Putin s-au succedat astfel: la 31 decembrie 1999, a devenit președinte interimar al Rusiei, după demisia lui Boris Elțin; primul mandat: anii 2000-2004; al doilea mandat: anii 2004-2008; al treilea mandat: anii 2012-2018, după ce, în anii 2008-2012, a deținut funcția de prim-ministru; al patrulea mandat: 2018-2024; al cincilea mandat: 2024 – până în prezent (cu termen până în 2030). Liderii americani, ruși și chinezi, începând cu 1975, pentru perioada cât a fost președinte, sunt prezentați în figura 1. De la preluarea puterii, în anul 2000, Vladimir Putin a avut câte o nouă doctrină de politică externă la fiecare nou mandat (Lu, ib.).

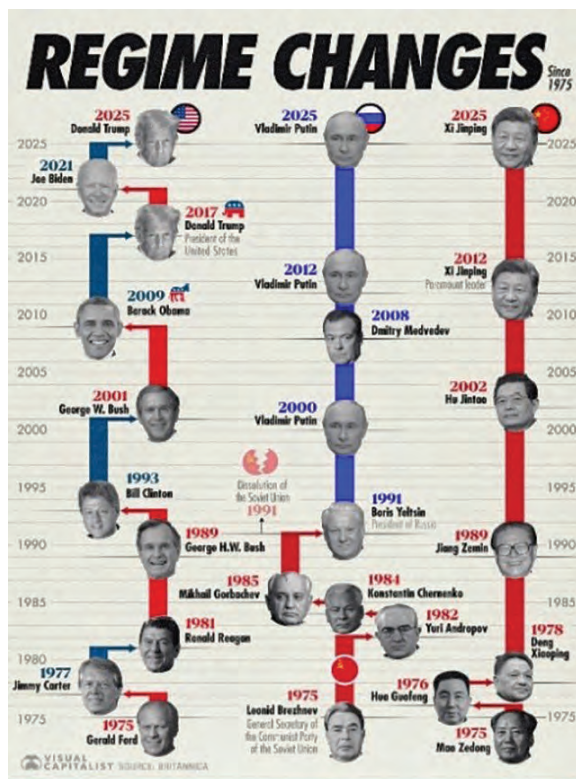

Figura 1: Liderii americani, ruși și chinezi, începând cu 1975 (Lu, 2025, pp. 1-3).

Doctrina Putin conturează ideologia, prioritățile și politicile Federației Ruse. Pilonii Doctrinei Putin sunt: 1. Menținerea țării pe poziția de superputere nucleară (doctrina 2020, revizuire doctrina nucleară: septembrie 2024 – reducerea pragului pentru care se poate întrebuința arsenalul nuclear). 2. Menținerea statutului de mare putere al Rusiei (aliați, sprijin Siria, Cuba, Coreea de Nord, blocare

inițiative SUA/ONU, BRICS, OCS). 3. Impunerea hegemoniei regionale (reintegrarea politică, economică, militară și culturală a fostului bloc sovietic sub conducere rusă reprezintă elementul central al politicii externe). 4. Superioritatea militară regională și internațională (mărirea bugetului apărării, intervenție: Georgia – 2008, Cecenia – 1999, Ucraina – 2014). Aceste imperative geostrategice, cristalizate încă de la începutul anilor '90, simbolizează un hotar dincolo de care Rusia nu se poate retrage fără a pierde sentimentul de mândrie națională. Doctrina Putin reprezintă un proiect de anvergură, care are drept scop final restabilirea statutului de mare putere al Rusiei la nivel mondial, statut pe care l-a avut anterior URSS. Strategia aplicată pentru atingerea acestui scop a dus la violări grave ale principiilor fundamentale de drept internațional și la relații tensionate între diverse state ale lumii (Dungaci et al., pp. 281-301).

O constantă a doctriinelor Rusiei după Războiul Rece este potențiala amenințare din partea NATO, în care se menționează că principalele pericole externe sunt reprezentate de creșterea amprentei globale a NATO, inclusiv prin dezvoltarea infrastructurii militare și desfășurarea de trupe terestre și navale – în foste state membre ale Tratatului de la Varșovia – în apropierea granițelor Rusiei (Woolf, 2022, p. 9). Henry Kissinger a poziționat în mod elocvent expansiunea istorică a Rusiei, astfel: „ca urmare a unui ritm propriu de-a lungul secolelor, extinzându-se peste teritorii (...), întreruptă ocazional de-a lungul timpului (...), doar pentru a reveni din nou, ca o maree care traversează plaja. De la Petru cel Mare la Vladimir Putin, circumstanțele s-au schimbat, dar ritmul a rămas extraordinar de consistent (...)” (Valenta, 2016, pp. 2-3).

TRĂSĂTURI ALE DOCTRINELOR REPUBLICII POPULARE CHINEZE

China contestă puterea, influența și interesele americane, un risc pentru erodarea securității și prosperității americane, dezvoltă arme și capacități avansate care ar putea amenința infrastructura critică și arhitectura de comandă și control a SUA, aspirând la proiectarea globală a puterii (Trump, 2017, pp. 2, 8, 25, 28). China devine din ce în ce mai puternică și perturbă actuala ordine, punând la îndoială pacea,

Doctrina Putin reprezintă un proiect de anvergură, care are drept scop final restabilirea statutului de mare putere al Rusiei la nivel mondial, statut pe care l-a avut anterior URSS. Strategia aplicată pentru atingerea acestui scop a dus la violări grave ale principiilor fundamentale de drept internațional și la relații tensionate între diverse state ale lumii.

China vrea să modeleze o lume incompatibilă cu valorile și interesele SUA, caută să înlocuiască SUA în regiunea Indo-Pacific, să extindă limitele modelului său economic și să reordoneze regiunea în favoarea ei. China și-a extins puterea și influența la nivel regional și global în detrimentul suveranității altor state.

pe care generații întregi au considerat-o drept ceva firesc. Acest lucru este incontestabil. Dar este ascensiunea ei de natură să amenințe poziția dominantă a SUA? (Allison, 2022, p. 24).

China comunistă a recurs, încă din anii '70, la o acomodare geopolitică cu SUA, ceea ce a precipitat și prăbușirea URSS (ib., p. 14). China vrea să modeleze o lume incompatibilă cu valorile și interesele SUA, caută să înlocuiască SUA în regiunea Indo-Pacific, să extindă limitele modelului său economic și să reordoneze regiunea în favoarea ei. China și-a extins puterea și influența la nivel regional și global în detrimentul suveranității altor state (Trump, 2017, p. 25). Potențial de conflict și pericolul unui război între SUA și Republica Populară Chineză/RPC asupra Taiwanului au apărut în mod repetat. China a declanșat o acumulare rapidă și potențial destabilizatoare a forțelor sale militare și s-a angajat să rezolve problema Taiwanului mai devreme decât mai târziu, considerând-o o problemă vitală și de prestigiu. Nu este cert că Statele Unite ar câștiga un război convențional cu China asupra Taiwanului, iar SUA se pare că amână o confruntare cât mai mult posibil (McCormick, 2022, p. 2). Magnitudinea erorilor de prognoză nu este surprinzătoare, dar este relevantă atunci când este vorba de război, „care este, în mod fundamental, impredictibil.” (Taleb, 2018, p. 19).

Deși originea ideii de „o singură China” poate fi depistată încă de pe vremea dinastiei Qing (1644-1911), prima utilizare modernă a termenului apare în *Declarația de la Cairo*, din 1943, urmată de *Declarația de la Potsdam*, din 1945. Ambele documente afirmă că toate teritoriile chineze ocupate atunci de Japonia, cum ar fi Taiwan și insulele Pescadores din apropiere, urmau să fie retrocedate Republicii Chineze (ROC) la sfârșitul războiului. În viziunea Beijingului, desigur, ROC a încetat să mai existe în 1949, când forțele comuniste i-au alungat pe naționaliștii lui Chiang Kai-shek de pe continent în exil, pe Taiwan, lăsând Republica Populară Chineză (RPC) drept singurul guvern legitim al Chinei (Jue, 2006, pp. 1-3).

Perioada republicană timpurie. În multe tratate cu China, începând cu 1842, ca urmare a mai multor războaie, puterile străine dobândesc o varietate de privilegii. Acestea, în mod colectiv, sunt cunoscute drept *Tratatelor inegale*, care au avut drept consecințe desprinderea de China

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

a unor regiuni precum: *Hong Kong, Macao, Taiwan, Tibet* și zone vaste din *Siberia* și *Asia Centrală*. Partidul Comunist Chinez este urmașul *Mișcării din 4 Mai* 1919. *Conferința de la Washington* (1921-1922) – *patru puncte* – stabilea relația postbelică a altor state cu China. (Hucker, Rawski, 2025, cap. XV, p. 29). *Războiul civil* (1945-1949) între forțele guvernamentale și forțele comuniste a favorizat crearea unei *Armate Populare de Eliberare puternice*, care a dominat China continentală și, la 1 octombrie 1949, a sprijinit înființarea *Republicii Populare Chineze*, cu capitala la Beijing. Victoria comunistă din 1949 a adus la putere un partid țărănesc, care adoptase ideologia marxistă și credea în lupta de clasă și în dezvoltarea industrială rapidă (Hucker et al., cap. XVI, pp. 65-86).

Doctrina Mao Zedong. O prioritate a sistemului politic comunist a fost ridicarea Chinei la statutul de mare putere. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv, președintele *Mao Zedong* (1946-1976) a mutat „centrul de greutate” al politicii comuniste de la rural la oraș. În 1949, președintele Mao a declarat că scopul său era de a crea o societate socialistă și, în cele din urmă, comunismul mondial. Doctrina *Mao Zedong* a avut mai multe etape. *Reconstrucție și consolidare*, 1949-1952, *prima etapă*, a fost marcată de schimbări generate de influența sovietică în China și a parcurs trei tranziții critice: de la subdezvoltare economică la creșterea economică, de la dezintegrarea politică la puterea politică și de la conducerea militară la conducerea civilă. *Tranziția la socialism*, 1953-1957, *a doua etapă*, este asociată cu *Primul Plan cincinal*, care a reprezentat începutul industrializării rapide a Chinei (Dumitrescu, pp. 21-22, 25; Hucker, cap. XVI). Inițial, modelarea politicii externe s-a raportat la orientarea pro-sovietică, ulterior au făcut anumite corecturi, consecințe ale costurilor *Războiului Coreean*, inconsistenței sprijinului sovietic și pericolului represaliilor directe ale SUA. Liderii chinezi – *Mao Zedong*, cel mai important dintre ei, dar nu singurul – au început să pună la îndoială viabilitatea modelului sovietic. Între 1958 și 1961, au fost stabilite noi direcții în politica națională privind linia generală a construcției socialiste, *The Great Leap Forward*, în inovare tehnică și producție economică. În perioada 1961-1965, *diferită de cea anterioară*, au declarat valabilitatea liniei generale a construcției socialiste și au crescut rolul personalului militar și de securitate chinez,

O prioritate a sistemului politic comunist a fost ridicarea Chinei la statutul de mare putere. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv, președintele Mao Zedong (1946-1976) a mutat „centrul de greutate” al politicii comuniste de la rural la oraș. În 1949, președintele Mao a declarat că scopul său era de a crea o societate socialistă și, în cele din urmă, comunismul mondial.

Semnarea, de către Uniunea Sovietică, a Tratatului de interdicere a testelor nucleare cu Statele Unite și Marea Britanie, în 1963, a fost interpretată ca o conspirație antichineză. În consecință, doctrina Chinei a acordat prioritate sprijinului pentru o orientare antistrăină și promovarea „încrederii în sine”, iar armata și-a asumat un loc și mai mare în viața politică chineză.

precum și reducerea efectelor crizei. Cel mai important set de măsuri luate de Mao a vizat *Armata Populară de Eliberare*, pe care a încercat să o transforme într-o *organizație model* (Hucker, cap. XVII-XVIII).

Semnarea, de către Uniunea Sovietică, a *Tratatului de interdicere a testelor nucleare* cu Statele Unite și Marea Britanie, în 1963, a fost interpretată ca o conspirație antichineză. În consecință, doctrina Chinei a acordat prioritate sprijinului pentru o orientare antistrăină și promovarea „încrederii în sine”, iar armata și-a asumat un loc și mai mare în viața politică chineză. *Prima explozie atomică* a Chinei (16 octombrie 1964) a contribuit la susținerea tezei lui Mao potrivit căreia revoluția internă nu periclitează în niciun fel aspirațiile de putere și capacitățile de apărare pe termen lung. În această perioadă, se consideră că s-au luat unele dintre deciziile majore pentru China. Doctrina Mao a acordat importanță „*războiului popular*”, care se baza pe forțele superioare numeric și pe moralul poporului său pentru a învinge orice invadator – pe timpul tranziției la statutul nuclear, care ar reduce vulnerabilitățile acesteia (Hucker, cap. XV).

China după moartea lui Mao. Se apreciază că sistemul lăsat moștenire de Mao a activat forțe masive împotriva sa, provocând daune și ocupând agenda liderilor următori, care au fost: *Hua Guofeng* (1976-1978); *Deng Xiaoping* (1978-1989), *Jiang Zemin* (1989-2002), *Hu Jintao* (2002-2012) și *Xi Jinping* (2012 – prezent) (Dungaci et al., pp. 485-508, 508-532). *O problemă majoră nerezolvată* în regiune a fost *statutul Taiwanului*. Din 1949, regimurile atât de pe continent, cât și din Taiwan au convenit că Taiwan este o provincie a Chinei – *principala diferență* fiind că fiecare a afirmat că este *guvernul legitim al țării*. Se poate spune că adevărata reintegrare a RPC în comunitatea internațională a fost înfăptuită în 1971, când a înlocuit Taiwanul (ROC) ca reprezentant al Chinei la Națiunile Unite. Odată cu acest eveniment, multe țări care anterior recunoscuseră ROC au stabilit relații cu RPC. Normalizarea legăturilor diplomatice cu Statele Unite s-a realizat între 1973 și 1979 (Hucker, cap. XIX). Analizând evoluția doctrinei Armatei Populare de Eliberare între 1969 și 1989, rezultă numeroase *similitudini* cu cea sovietică (Chen, 2017, cap. 18).

Doctrina Xi Jinping. „*Gândirea Xi Jinping*”, continuarea „*Dezvoltării pașnice*”, afirmă că este o condiție necesară și obligatorie a socialismului

Principalii piloni pe care se bazează doctrina de securitate Xi Jinping au fost menționați în documentul intitulat „*Strategia de Apărare a Chinei în Noua Eră*”, în iulie 2019. Este un răspuns la hegemonismul în creștere, politica de putere și unilateralism a SUA.

chinez (Dungaci et al., p. 526). Principalii *piloni* pe care se bazează doctrina de securitate *Xi Jinping* au fost menționați în documentul intitulat „*Strategia de Apărare a Chinei în Noua Eră*”, în iulie 2019. Este un răspuns la hegemonismul în creștere, politica de putere și unilateralism a SUA.

Printre principalele obiective ale *Pilonului 1 – Situația Securității Internaționale* se află: menținerea stabilității în regiunea Asia-Pacific prin cooperare cu alianțele din regiune (p. 4); creșterea puterii naționale generale, a influenței globale și a rezilienței la riscuri (p. 5); lupta împotriva separatiștilor, a „*independenței Taiwanului*” și implementarea *principiului unei singure Chine*, prevăzut în *Consensul din 1992*. Forțele și acțiunile care sprijină „*Independența Taiwanului*” rămân cea mai gravă amenințare imediată la adresa păcii și stabilității în regiune și cea mai mare barieră pentru reunificarea pașnică a țării (p. 5); forțele separatiste externe pentru „*independența Tibetului*” și crearea „*Turkistanului de Est*” reprezintă un pericol pentru securitatea națională și stabilitatea socială a Chinei (p. 5); soluționarea completă a disputelor teritoriale (suveranitatea teritorială a unor insule și recifuri și demarcația maritimă) din regiune (p. 5); impulsionarea revoluției tehnologice și industriale, aplicarea tehnologiilor de ultimă oră (inteligenta artificială, informațiile cuantice, big data, cloud computing și internetul lucrurilor) în domeniul militar, precum și dezvoltarea de arme și echipamente de precizie, inteligente, nedetectabile sau fără pilot (p. 6); înregistrarea de progrese în Revoluția în Afacerile Militare. (Guvernul R.P.C., 2019, pp. 3-7; Paterson, 2018, pp. 39-40).

Pilonul 2 – Politica de apărare națională defensivă a Chinei în Noua Eră (p. 6) prevede că *apărarea hotărâtă a suveranității, securității și intereselor de dezvoltare ale Chinei* reprezintă *misiunea fundamentală a apărării naționale a Chinei în noua eră* și se realizează prin următoarele obiective: descurajare și reziliență în fața agresiunilor și protejarea securității politice naționale, securitatea poporului și stabilitatea socială; prevenirea și reprimarea independenței Taiwanului, realizarea reunificării complete – *interes fundamental al națiunii chineze*. China crede și urmează practicile „*reunificării pașnice*” – „*o țară, două sisteme*” (p. 7) și se opune oricărui încercări sau acțiuni de *scindare* a țării și oricărei *intervenții străine* în acest scop; descurajarea

În conceptul strategic intitulat „un nou model al raporturilor dintre marile puteri” se menționează că SUA ar trebui să respecte interesele vitale ale Chinei în regiune.

susținătorilor mișcărilor separatiste, precum „*independența Tibetului*”, și crearea „*Turkistanului de Est*”; apărarea suveranității, unității, integrității teritoriale și securității naționale; protejarea drepturilor și intereselor maritime ale Chinei; protejarea intereselor de securitate ale Chinei în spațiul cosmic, spațiul electromagnetic și spațiul cibernetic; protejarea intereselor externe ale Chinei; consolidarea dezvoltării durabile a țării. Referitor la Taiwan, menționează că „*nu promitem că vom renunța la utilizarea forței și ne rezervăm dreptul de a lua toate măsurile necesare (...). Acest lucru (...) vizează interferența forțelor externe și (...) separatiștii.*” (Guvernul R.P.C., pp. 6-8). În 1946, analistul militar Lee Yuri, din China, a subliniat că, atunci „*(...) când un război nu se încheie cu o pace dreaptă pentru toți, un alt război izbucnește curând după aceea*” și consideră că „*dreptatea este realizarea cheie a Războiului*”, adică un *Război al Justiției* (Lee, 2014, p. 1). În *Pilonul 3 – Îndeplinirea misiunilor și sarcinilor forțelor armate ale Chinei în Noua Eră*, Forțele armate ale Chinei implementează cu fermitate misiunile și sarcinile încredințate de Partidul Comunist Chinez și de popor (p. 11.) În *pilonii 4-6* se urmărește participarea la îndeplinirea obiectivelor fundamentale ale R.P.C. (Guvernul R.P.C., pp. 11- 37).

În conceptul strategic intitulat „*un nou model al raporturilor dintre marile puteri*” se menționează că SUA ar trebui să respecte interesele vitale ale Chinei în regiune (Dumitrescu, p. 44). În 2013, a început implementarea unui obiectiv al doctrinei de securitate, proiectul „*One Belt, One Road*” – o revigorare a „*Drumului Mătăsii*” din trecutul îndepărtat, aspect ce a contribuit la reluarea dezbaterilor privind un „*război major*” între puterea dominantă și puterea în ascensiune (Taleb, p. 16). Din analiza acestor doctrine de securitate rezultă anumite *interese nenegociabile*, precum: supraviețuirea partidului comunist, a sistemului său politic și a autocrației de partid; interzicerea independenței Taiwanul, Tibetului, Mongoliei interioare și a insulelor din Marea Chinei de Est. Afectarea acestora ar duce inclusiv la utilizarea forței militare. Alte obiective ar mai fi: „*transformarea Mării Chinei de Est în lac chinezesc*” și rezolvarea *Dilemei Mallaca* în favoarea Chinei (Dumitrescu, pp. 21, 26).

CONCLUZII

Înțelegerea noțiunilor de *securitate*, *doctrină*, *doctrină de securitate* și *strategie* este relevantă pentru a lămurii, a da semnificație, a interpreta și a desluși sensul documentelor oficiale asimilate doctrinelor de securitate, precum și de a le evalua. Acestea se pot constitui în referințe, modalități de verificare și pot deveni un instrument care servește la analiza în profunzime și cu discernământ a doctrinelor de securitate, în scopul descoperirii viziunii reale a liderilor privind interesele țării și ale mediului de securitate. Doctrinile de securitate reprezintă documente în care sunt materializate viziuni asupra realității existente la un moment dat, sunt realizate radiografii detaliate ale mediului de securitate global, dar și ale situației interne, sunt proceduri eficiente de operare pentru materializarea intereselor și obiectivelor unui stat.

Revenirea la putere a lui Trump va accelera mutarea atenției și a resurselor de apărare ale SUA către Asia-Pacific și va impune Europei obligații mai puternice de a aborda securitatea și stabilitatea în propria sa vecinătate.

SUA caută să reducă efortul principal de la acțiuni inutile prelungite împotriva unor conflicte, amenințări care fac succesul greu de definit și care afectează negativ interesele naționale. De asemenea, vor adopta o doctrină și o strategie pentru a aduce conflictele și tensiunile mai vechi la un punct în care amenințarea este gestionabilă, concentrându-se asupra altor priorități, cum ar fi regiunea Asia-Pacific, unde China are o ascensiune economică și militară cu ritm accelerat și o politică externă mai asertivă.

Majoritatea liderilor chinezi, inclusiv Xi Jinping, au consolidat și reformat constant Armata Populară de Eliberare – instrument „*hard power*”, devenind o sursă de autoritate, influență sau sprijin în *politica internă*, dar și un element puternic, dominant, asertiv de *politică externă*, complementar celui economic, cu potențial de proiecție a puterii similar altor superputeri. O trăsătură a doctrinei Chinei – care își are originea în tradițiile vechi – este întrebuintarea mijloacelor non-militare (război psihologic, război cognitiv – influențare a opiniei publice, război legalizat – a face ceva care, anterior, era ilegal, dar apoi a fost permis prin lege), creșterea hibridității între diferite mijloace

Revenirea la putere a lui Trump va accelera mutarea atenției și a resurselor de apărare ale SUA către Asia-Pacific și va impune Europei obligații mai puternice de a aborda securitatea și stabilitatea în propria sa vecinătate.

Desființarea URSS, asociată cu regresul economic, au creat situația în care Rusia nu mai dispune de mijloacele necesare sprijinului unor forțe convenționale mari și eficiente. Ultimele conflicte, inclusiv cel din Ucraina, au confirmat existența unor deficiențe ale forțelor militare convenționale ale Rusiei. Rusia consideră că extinderea NATO reprezintă o vulnerabilitate pentru securitatea sa.

și metode militare și nemilitare pentru a îndeplini scopuri strategice și, în final, o ascensiune pașnică – fără a escalada la o confruntare armată deschisă. Lipsa de îndoială a Chinei în intențiile SUA a fost subminată de îndepărtarea SUA de la politica „One China” către o politică de facto „One China, One Taiwan”. China a devenit o putere revizionistă care, premeditat, contestă hegemonia americană. Pericolul unui război între SUA și China privind Taiwanul a devenit vizibil. Ascensiunea rapidă a Chinei poate declanșa un șoc structural care, asociat cu interesele convergente din zona bazinului Pacific, va genera ample analize despre imposibilitatea evitării unui război între SUA și China. Mesajul ambelor țări are un caracter destul de radical, care ar putea avea ca finalitate războiul dacă cei doi competitori nu adoptă acțiuni ce pot fi controlate, chiar dacă nu corespund dorințelor niciuneia dintre părți.

Desființarea URSS, asociată cu regresul economic, au creat situația în care Rusia nu mai dispune de mijloacele necesare sprijinului unor forțe convenționale mari și eficiente. Ultimele conflicte, inclusiv cel din Ucraina, au confirmat existența unor deficiențe ale forțelor militare convenționale ale Rusiei. Rusia consideră că extinderea NATO reprezintă o vulnerabilitate pentru securitatea sa.

În general, există o fluctuație continuă între doctrinele anterioare și cele actuale, încercând să realizeze o sincronizare cu noile schimbări ale mediului de securitate. Riscul nuclear și controlul acestuia au devenit o provocare constantă în contextul în care sunt tot mai multe evaluări potrivit cărora politica mondială devine mai precară și irațională.

BIBLIOGRAFIE:

1. AAP-06, *Glosar de termeni și definiții NATO*, ediția 2022, p. 141, 2D9, https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/Other_Pubs/aap6.pdf, accesat la 9 aprilie 2025.
2. Allison, G.T. (2022). *Capcana lui Tucidide; mai pot evita Statele Unite și China războiul?* București: Corint Istorie, ISBN 978-606-088-047-9, pp. 24-26.
3. Ambrosă, A.-M. (2014). *Doctrinele politicii internaționale în Războiul Rece*. Polis, în *Journal of Political Science*, nr. 06, II, pp. 20-22, 25-27, [https://revistapolis.ro/documente/revista/2014/Numarul%204\(6\)2014/editorial/2._Razboiul_Rece_Ana-Maria_Ambrosia.pdf](https://revistapolis.ro/documente/revista/2014/Numarul%204(6)2014/editorial/2._Razboiul_Rece_Ana-Maria_Ambrosia.pdf), accesat la 9 aprilie 2025.

4. Arbatov, A.G. (2000). *The Transformation of Russian Military Doctrine: Lessons Learned from Kosovo and Chechnya*. The Marshall Center Papers, nr. 2. The George C. Marshall European Center for Security Studies, pp. 2, 3, 26, <https://www.marshallcenter.org/en/publications/marshall-center-papers/transformation-russian-military-doctrine-lessons-learned-kosovo-and-chechnya/transformation-russian-military>, accesat la 9 aprilie 2025.
5. Arberque, W. (22 ianuarie 2024). *Russian Military Thought and Doctrine Related to Non-strategic Nuclear Weapons: Change and Continuity*. The International Institute for Strategic Studies, pp. 4-15, 19-21, <https://www.iiss.org/research-paper/2024/01/russian-military-thought-and-doctrine-related-to-nonstrategic-nuclear-weapons/>, accesat la 9 aprilie 2025.
6. Army Doctrine Publication 1-01/ADP-A-01 (31 iulie 2019). *Doctrine Primer*, Headquarters Department of the Army Washington, DC, https://irp.fas.org/doddir/army/adp1_01.pdf, accesat la 9 aprilie 2025.
7. Berry, D.A. (2016). *The Monroe Doctrine and the Governance of Greenland's Security*. Governing the North American Arctic, pp. 106-108, 112, <https://link.springer.com/book/10.1057/9781137493910#toc>, accesat la 9 aprilie 2025.
8. Biden, J., președinte (27 octombrie 2022). *The 2022 National Defense Strategy of the United States of America*. The Department of Defense, pp. 1-2, <https://media.defense.gov/2022/Oct/27/2003103845/-1/-1/1/2022-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY-NPR-MDR.pdf>, accesat la 9 aprilie 2025.
9. Blasko, D.J. (17 iunie 2011). *Technology Determines Tactics: The Relationship between Technology and Doctrine in Chinese Military Thinking*. In *Journal of Strategic Studies*, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390.2011.574979>, accesat la 9 aprilie 2025.
10. Bridges, P. (noiembrie 2021). *William Rockhill the Man who Shaped China Policy a Century Ago*. American Diplomacy, pp. 1-3, accesat la 9 aprilie 2025.
11. Brown, R.C. (aprilie 2017). *The Foreign Policy Triangle: A Schema to Promote Understanding of the Basis for Foreign Policy Decisions*. American Diplomacy, pp. 1-9, <https://americandiplomacy.web.unc.edu/2017/04/the-foreign-policy-triangle-a-schema-to-promote-understanding-of-the-basis-for-foreign-policy-decisions/>, accesat la 9 aprilie 2025.
12. Brzezinski, Z. (2010). *Marea tablă de șah – supremația americană și imperatiile sale geostrategice*. București: Editura Univers Enciclopedic, pp. 49-53.
13. Buzan, B. (2018). *The Evolution of International Security Studies*. Department of International Relations, London School of Economics and Political Science, LENE HANSEN, Department of Political Science, Universitatea din Copenhaga, pp. 8-21, <https://ir101.co.uk/wp->

- content/uploads/2018/10/buzan-the-evolution-of-international-security-studies-compressed.pdf, accesat la 9 aprilie 2025.
14. Chen, L. (2017). *Operational idealism: doctrine development of the Chinese People's Liberation Army under Soviet threat, 1969-1989*. In *Journal of Strategic Studies*, vol. 40, nr. 5, cap. 18, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390.2017.1281802>, accesat la 9 aprilie 2025.
 15. Chin, J.J., Skinner, K., Yoo, C. (2023). *Understanding National Security Strategies through Time*. In *Texas National Security Review*, vol. 6, nr. 4, toamna, pp. 103-124, <https://repositories.lib.utexas.edu/server/api/core/bitstreams/fe5c5a16-b7fb-409c-a92d-25536ceda41ced/content>, accesat la 9 aprilie 2025.
 16. Cohen, R., Mihalka, M. (aprilie 2001). *Cooperative Security: New Horizons for International Order*. George C. Marshall European Center for Security Studies: The Marshall Center Papers, nr. 3, pp. 33-37, https://www.marshallcenter.org/sites/default/files/files/2020-04/mc-paper_3-en.pdf, accesat la 9 aprilie 2025.
 17. Drew, D.M. (1988). *Making strategy an introduction to national security processes and problems*. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, pp. 164, 173-174, https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/AUPress/Books/B_0023_DREW_SNOW_MAKING_STRATEGY.pdf, accesat la 9 aprilie 2025.
 18. Dumitrescu, L. (septembrie 2022). *Schimbare și continuitate în doctrinele de securitate ale Chinei. De la doctrina Mao Zedong la doctrina Xi Jinping*. Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române, pp. 1,19-50, https://79dd720e-4b65-4316-bb39-526d8ea1c51d.filesusr.com/ugd/d1cf60_1c9229116854439f84fef84bec115dc4.pdf, accesat la 9 aprilie 2025.
 19. Dungaci, D., Cristea, D., Dumitrescu, L. (2021). *O enciclopedie a doctinelor de securitate*. București: Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu”, pp. 1-14, 37-38.
 20. Gray, C.S. (5 octombrie 2015). *The Future of Strategy*. Polity, pp. 1-10, <https://www.amazon.com/Future-Strategy-Colin-S-Gray/dp/0745687946>, accesat la 9 aprilie 2025.
 21. Guvernul R.P.C. (iulie 2019). *China's National Defense in the New Era*. The State Council Information Office of the People's Republic of China, ISBN 978-7-119-11925-0, pp. 2-42, <https://www.chinadaily.com.cn/specials/whitepaperonnationaldefenseinnewera.pdf>, accesat la 9 aprilie 2025.
 22. Hucker, C.O., Rawski, E.S. (18 martie 2025). *History of China*. Encyclopedia Britannica, Article History, 2025, cap. XV, XVI XVII, XVIII, <https://www.britannica.com/topic/history-of-China>, accesat la 9 aprilie 2025.

23. Joint Publication 3-0/JP 3-0, *Joint Operations*. U.S. Joint Chiefs of Staff, 17 ianuarie 2017, Incorporating Change 1, 22 octombrie 2018, GL-16, p. GL-16, https://irp.fas.org/doddir/dod/jp3_0.pdf, accesat la 9 aprilie 2025.
24. Jue, S. (aprilie 2006). *The One China Policy: Terms of Art*. American Diplomacy, pp. 1-10, <https://americandiplomacy.web.unc.edu/2006/04/the-one-china-policy-terms-of-art/>, accesat la 9 aprilie 2025.
25. Kennan, G.F. (22 februarie 1946). *The Long Telegram*, p. 2, <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/george-kennans-long-telegram>, accesat la 9 aprilie 2025.
26. Kofman, M. (10 septembrie 2024). *Book Review Roundtable: Russian Ways of Thinking about Deterrence*. In *Texas National Security Review*, <https://tnsr.org/roundtable/book-review-roundtable-russian-ways-of-thinking-about-deterrence/>, accesat la 9 aprilie 2025.
27. Lee, J.-shih (iunie 2014). *Winning the War for Peace, Justice and Prosperity: A Vision*. American Diplomacy, <https://americandiplomacy.web.unc.edu/2014/06/winning-the-war-for-peace-justice-and-prosperity-a-vision/>, accesat la 9 aprilie 2025.
28. Lu, M. (29 ianuarie 2025). *Charted: All U.S., Russian, and Chinese Leaders Since 1975*. Visual Capitalist, pp.1-3, <https://www.visualcapitalist.com/charted-all-u-s-russian-and-chinese-leaders-since-1975/>, accesat la 9 aprilie 2025.
29. Lukin, A. (2018). *China and Russia. The New Rapprochement*. Cambridge: Polity Press, pp. 1-5, https://www.researchgate.net/publication/341342966_Review_Alexander_Lukin_China_and_Russia_The_New_Rapprochement_Polity_Press_2018, accesat la 9 aprilie 2025.
30. Masood, S. (2018). *Doctrine, Policy, and Strategy: What the hell are all these about!* In *National Herald Tribune*, <https://www.linkedin.com/pulse/doctrine-policy-strategy-what-hell-all-saad-masood>, pp. 1-9, accesat la 9 aprilie 2025.
31. McCormick, K. (noiembrie 2022). *U.S. Relations With China: DACOR Conference Summary*. American Diplomacy, pp. 1-5, <https://americandiplomacy.web.unc.edu/2022/11/u-s-relations-with-china-dacor-conference-summary/>, accesat la 9 aprilie 2025.
32. Miller, B., Rubinovitz, Z. (2020). *Grand Strategy from Truman to Trump*. University of Chicago Press, pp. 37-50, <https://www.degruyter.com/document/doi/10.7208/9780226735153/html>, accesat la 9 aprilie 2025.
33. O'Brien, R.C. (18 iunie 2024). *The Return of Peace through Strength Making the Case for Trump's Foreign Policy*. In *Foreign Affairs*, <https://www.foreignaffairs.com/united-states/return-peace-strength-trump-obrien>, accesat la 9 aprilie 2025.
34. O'Rourke, R. (19 ianuarie 2021). *U.S. Role in the World: Background and Issues for Congress*. Congressional Research Service, pp. 1-4,

- 9-14, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44891/69>, accesat la 9 aprilie 2025.
35. O'Rourke, R. (august 2024). *Great Power Competition: Implications for Defense –Issues for Congress*. Congressional Research Service, pp. 1, 38-39, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R43838>, accesat la 9 aprilie 2025.
 36. Paterson, P. (februarie 2018). *Origins of U.S. Foreign Policy*. William J. Perry Center for Hemispheric Defense Studies. Perry Center Occasional Paper, <https://wjpcenter.org/wp-content/uploads/2023/09/Origins-of-US-Foreign-Policy-ENG-SPA.pdf>, accesat la 9 aprilie 2025.
 37. Riani, H. (2022). *Re-imagining the Past and Mastering the Present: The Power of Analogical Arguments in American Presidents' and Celebrities'*. In *International Journal of Language and Literary Studies*, vol. 4, nr. 1, p. 1, (PDF) Re-imagining the Past and Mastering the Present: The Power of Analogical Arguments in American Presidents' and Celebrities' Discourses, accesat la 9 aprilie 2025.
 38. Sempa, F.P. (2004). *U.S. National Security Doctrines Historically Viewed: A Commentary*. American Diplomacy, vol. IX, nr. 2, pp. 1-9, https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/ad/ad_v9_2/sef01.html, accesat la 9 aprilie 2025.
 39. Taleb, N.N. (2018). *Lebăda Neagră – Impactul foarte puțin probabilului*, ediția a III-a, revizuită. București: Editura Cartea Veche, pp. 16-17, 19, 27.
 40. Taylor & Francisc (2014). *From the Editors. The Journal of Strategic Studies*, vol. 37, nr. 2, publicat online 9 la mai 2014, pp. 171-173, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390.2014.907603>, accesat la 9 aprilie 2025.
 41. Trump, D.J., președinte (decembrie 2017). *National Security Strategy of the Unites State of America*. The White House Washington, DC, pp. 1-2, 25-37, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, accesat la 9 aprilie 2025.
 42. Trump, D.J. (20 ianuarie 2025). *The Inaugural Address*. Casa Albă, pp. 1-15, <https://www.whitehouse.gov/remarks/2025/01/the-inaugural-address/>, accesat la 9 aprilie 2025.
 43. Valenta, J., Valenta, L.F. (2016). *Why Putin Wants Syria*. În *Middle East Quarterly*, primăvara, pp. 2-3, https://www.academia.edu/26147257/Why_Putin_Wants_Syria, accesat la 9 aprilie 2025.
 44. Varella Neves, A.L. (2021). *Truman doctrine (1946); defense planning guidance (1991) & the national security strategy (2002): the Mackinder&spykman dialectics revisited*, R. Esc. Guerra Nav. Rio de Janeiro, v. 27, n. 2, pp. 431-435, https://www.researchgate.net/publication/356984426_truman_doctrine_1946_defense_planning_guidance_1991_the_national_security_strategy_2002_the_mackinder_spykman_dialectics_revisited, accesat la 9 aprilie 2025.

45. Ziarul financiar (2022), <https://www.zf.ro/opinii/putin-prabusirea-urss-cea-mare-drama-geopolitica-secolului-xx-pentru-20769352>, accesat la 2 mai 2025.
46. Warren, A., Siracusa, J.M. (25 ianuarie 2022). *Understanding Presidential Doctrines U.S. National Security from George Washington to Joe Biden*. Rowman&Littlefield Publishers, pp. 1-2, <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/book-review-understanding-presidential-doctrines-u-s-national-security-from-george-washington-to-joe-biden/>, accesat la 9 aprilie 2025.
47. Woolf, A.F. (21 aprilie 2022). *Russia's nuclear weapons: Doctrine, Forces, and Modernization*. Congressional Research Service, pp. 7-9, <https://sgp.fas.org/crs/nuke/R45861.pdf>, accesat la 9 aprilie 2025.

SCHIMBĂRILE GEOPOLITICE LA NIVEL REGIONAL NECESITĂ ADOPTAREA UNEI STRATEGII MARITIME A ROMÂNIEI

Contraamiral (rtr.) dr. Constantin CIOROBEA

*Președintele Asociației „Clubul Amiralilor”,
Forumul Securității Maritime
DOI: 10.55535/GMR.2025.2.08*

This article aims to analyze the security environment in the Black Sea Region, the importance of the region, regional initiatives of the littoral states and main international actors, the importance of a regional security project, and for a Romanian Maritime Strategy.

The change of regional balance of power, invasion of Ukraine, existence of an uncertain security situation in the maritime space, transformation of the Black Sea region, for EU and NATO, from a secondary military theater to a main military theater, require for Romania to develop a Security Strategy for the Black Sea.

This strategy should underline Romania's role as a supporter of a substantial presence of the NATO and EU in the region, the development of the Naval Forces and its own deterrence and naval projection capabilities, the need for a free and open Black Sea, as well as a strategy on exploitation of fossil fuel reserves and other offshore resources.

Keywords: Black Sea Region; regional security environment; Security Strategy for the Black Sea; conflict in Ukraine; Russia's harmful influence;

INTRODUCERE

Prin acțiunile sale din ultimul deceniu și promovarea revizionismului geopolitic, Rusia a schimbat unilateral arhitectura și dinamica securității din regiunea Mării Negre. Invazia Ucrainei a generat o schimbare totală a echilibrului fragil regional și a demonstrat că schimbarea granițelor prin forță rămâne o realitate, mai ales atunci când ai ca vecin regional o țară cu un comportament imprezvizibil, cum este Rusia. Dar, pe lângă agresiunile directe, Federația Rusă desfășoară și acțiuni de război informațional și hibrid asupra țărilor membre ale UE, precum și în mediul maritim, în Marea Mediterană, Marea Baltică, Marea Nordului, Marea Neagră.

În acest context, Marea Neagră a căpătat o importanță deosebită la nivel internațional, prin comerțul internațional, comunicațiile digitale, producția și transportul de energie, dimensiunea maritimă (inclusiv infrastructura submarină, cum ar fi cablurile și conductele), rutele de transport maritime (inclusiv cele care asigură securitatea alimentară), rutele fluviale și terestre între diferite regiuni pe axa Nord-Sud, dar, din ce în ce mai important, Est-Vest. Astfel, a devenit un spațiu de competiție economică și strategică și un punct de interes geopolitic, economic și de securitate complex nu doar pentru statele riverane, ci și pentru marii actori internaționali precum Statele Unite, Uniunea Europeană și China.

Marea Neagră are mai multe puncte strategice de interes, dar trei se remarcă în orice fel de analiză geostrategică: gurile Dunării, strâmtorile Bosfor și Dardanele și Peninsula Crimeea. Gurile Dunării asigură legătura între Marea Neagră și Europa Centrală și de Vest, strâmtorile Bosfor și Dardanele acționează ca o poartă de acces între Marea Neagră și oceanul planetar, iar Peninsula Crimeea oferă o poziție geostrategică dominantă în Marea Neagră și facilitează controlul tuturor rutelor comerciale. Controlul acestor puncte geostrategice asigură controlul absolut al Mării Negre.

Marea Neagră a căpătat o importanță deosebită la nivel internațional, prin comerțul internațional, comunicațiile digitale, producția și transportul de energie, dimensiunea maritimă (inclusiv infrastructura submarină, cum ar fi cablurile și conductele), rutele de transport maritime (inclusiv cele care asigură securitatea alimentară), rutele fluviale și terestre între diferite regiuni pe axa Nord-Sud, dar, din ce în ce mai important, Est-Vest.

INTERESE ȘI INIȚIATIVE ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE

În acest mediu geopolitic, economic și de securitate complex, unele state riverane sau care au interese în regiune au considerat important să își definească clar poziția și intențiile, prin elaborarea unor doctrine sau strategii maritime.

Astfel, **Federația Rusă** acționează pentru a-și menține credibil statutul de superputere și consideră Marea Neagră și țările din regiune ca fiind elemente critice în realizarea unei zone- tampon de siguranță față de influența occidentală și de expansiunea NATO, precum și de amenințarea islamistă în creștere.

Turcia încearcă să devină un actor internațional, cu propria sa agendă regională adesea diferită de cea a SUA, UE și a NATO, dacă nu chiar contrară. Pentru Turcia, Marea Neagră nu reprezintă un obiectiv principal privind securitatea maritimă și are interes în menținerea *statu-quo*ului existent, care asigură gestionarea concurenței regionale cu Rusia, prin păstrarea echilibrului de putere regional și a convergenței opiniilor cu privire la neacceptarea implicării în regiune a statelor care nu sunt riverane Mării Negre.

Ucraina vizează sporirea capacităților navale, recuperarea teritoriilor ocupate și asigurarea suveranității maritime. Această strategie are ca scop asigurarea pregătirii, descurajării și răspunsului eficient la amenințările la adresa securității maritime a Ucrainei, dar abordează și probleme economice, comerciale și de mediu esențiale pentru consolidarea suveranității și a poziției globale a Ucrainei.

Bulgaria nu are o strategie la Marea Neagră, deși regiunea este extrem de importantă pentru economia sa, nu în ultimul rând pentru industria transporturilor, rutele energetice, materiile prime și turismul. Cu toate acestea, războiul Rusiei împotriva Ucrainei a determinat Bulgaria să-și regândească agenda politică și de securitate.

Georgia consideră prioritară dezvoltarea cooperării în domeniul securității maritime, având în vedere vulnerabilitățile și poziția sa geostrategică, dar nu are o strategie la Marea Neagră, securitatea fiind influențată de amenințările Rusiei și de posibilitatea dezvoltării, de către China, a rutelor alternative către piețele occidentale pentru comerț, transport și energie.

China nu a acordat prioritate regiunii, dar este interesată în dezvoltarea inițiativei *Belt and Road/BRI*, astfel a aprofundat investițiile

și prezența diplomatică în regiunea Mării Negre în ultimii ani, a deschis noi piețe și a construit sau intenționează să construiască obiective de infrastructură pentru a conecta Europa și Orientul Mijlociu (construcția portului de adâncime în Anaklia, Georgia).

SUA au elaborat o strategie pentru Marea Neagră – „*Black Sea Security Act of 2023 /Strategia de securitate la Marea Neagră*” (https://www.romney.senate.gov/wp-content/uploads/2023/03/black_sea_security_bill_2023.pdf). Chiar dacă vorbim mai mult despre un set de principii, o viziune, SUA au transmis un puternic mesaj politic privind interesul față de această regiune. Documentul va facilita creșterea asistenței militare și coordonarea cu NATO și UE, aprofundarea legăturilor economice, consolidarea democrației și a securității economice, precum și sporirea asistenței de securitate cu țările din Marea Neagră.

Semnarea acordului cu Ucraina privind mineralele rare și alte resurse va determina o creștere a interesului SUA pentru regiunea Mării Negre, probabil continuarea sprijinului pentru Ucraina, dar și o implicare în securitatea regiunii prin sprijinul țărilor membre ale NATO din regiune. Iar aceste țări vor fi implicate în mod direct în asigurarea libertății de navigație în regiune, a securității transportului naval și a infrastructurii critice.

Uniunea Europeană, la rândul ei, intenționează să răspundă acestor provocări regionale urgente privind consolidarea securității regionale și reducerea dependenței față de SUA. În rândul premiselor strategice promovate la nivel UE este de remarcat punctul privind transformarea Mării Negre din teatru secundar în teatru militar principal pentru UE și NATO, devenind, astfel, regiune de interes strategic pentru securitatea europeană. În condițiile în care spațiul maritim din responsabilitatea UE este supus tuturor tipurilor de amenințări, inclusiv amenințărilor hibride, trebuie dezvoltate măsuri de răspuns.

NATO și-a sporit prezența militară în regiunea Mării Negre și s-a arătat pregătită să extindă grupurile de luptă la nivel brigadă, inclusiv în Bulgaria și în România, țări care s-au angajat, de asemenea, să-și modernizeze armata.

Implicarea NATO în regiune trebuie să ia în considerare faptul că Flota Federației Ruse din Marea Neagră a fost dimensionată pentru a asigura proiecția puterii în Marea Mediterană și chiar în Marea

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

NATO și-a sporit prezența militară în regiunea Mării Negre și s-a arătat pregătită să extindă grupurile de luptă la nivel brigadă, inclusiv în Bulgaria și în România, țări care s-au angajat, de asemenea, să-și modernizeze armata.

Federația Rusă acționează pentru a-și menține credibil statutul de superputere și consideră Marea Neagră și țările din regiune ca fiind elemente critice în realizarea unei zone- tampon de siguranță față de influența occidentală și de expansiunea NATO, precum și de amenințarea islamistă în creștere.

Roșie, iar în aceste condiții, țările din regiune nu pot răspunde singure acțiunilor agresive ale Rusiei. Din aceste considerente, prezența navală aliată în regiune trebuie permanentizată, în condițiile în care se dorește întărirea Flancului Estic și pentru realizarea unui dispozitiv de apărare care să cuprindă Marea Mediterană și Marea Neagră.

DEZVOLTAREA UNUI MODEL REGIONAL DE SECURITATE ȘI A UNEI STRATEGII MARITIME A ROMÂNIEI

Schimbarea echilibrului regional, invazia Ucrainei, existența unei stări incerte în spațiul maritim de genul „nici pace nici război”, transformarea, pentru UE și NATO, a regiunii Mării Negre dintr-un teatru militar secundar într-un teatru militar principal, au găsit România și Forțele Navale sub influența unei lipse de viziune proprii privind mediul maritim, a unei politici clare privind regiunea Mării Negre și a unei Strategii Maritime.

România nu mai poate continua cu această lipsă de viziune în diferite domenii și trebuie să inițieze elaborarea unor proiecte strategice, concentrându-se pe creșterea securității, apărare, economie, securitate energetică și reziliență democratică, aprofundarea cooperării în domeniul securității între aliați și partenerii regionali, iar una dintre priorități este reprezentată de necesitatea definirii propriei poziții privind modelul de securitate regională. Altfel, țara noastră va continua să accepte modelul de securitate promovat de Turcia și Federația Rusă, bazat pe echilibrul de putere dintre cele două țări, care s-a dovedit falimentar. Iar alegerea noului președinte și elaborarea noii strategii naționale de apărare a țării reprezintă un moment favorabil pentru definirea noilor direcții de acțiune necesare promovării și implementării intereselor naționale în diferite domenii, inclusiv spațiul maritim, și pentru definirea priorităților privind securitatea națională la nivel regional.

Recunoașterea de care NATO și UE a importanței regiunii Mării Negre pentru stabilitatea și securitatea europeană, definirea obiectivelor strategiei energetice a UE și încurajarea reducerii dependenței energetice de Rusia prin creșterea utilizării surselor interne influențează, de asemenea, securitatea regională.

Strategia Maritimă trebuie să aibă în vedere că bazinul Mării Negre a devenit nepriam, iar blocadele maritime, minele în derivă, atacurile

asupra infrastructurii maritime civile sau critice, bruierea semnalelor GPS ale navelor și devierea rutelor comerciale amenință să tulbure și mai mult regiunea. Practic, pe mare, putem considera că avem o situație nedefinită, de „nici pace nici război”, iar România trebuie să reacționeze ferm la aceste provocări. În plus, Forțele Navale vor avea un rol tot mai important. Consider că este timpul să dezvoltăm un model regional de „prevenire a războiului”, adică întărirea capacității de descurajare și intervenție imediată, pentru a preveni orice escaladare a ostilităților.

În condițiile în care regiunea devine tot mai instabilă, România trebuie să schimbe mentalitatea privind dezvoltarea Forțelor Navale, care a fost marcată de o percepție greșită specifică perioadei post-aderare la NATO, caracterizată printr-o abordare minimalistă, de natură defensivă, care a promovat conceptul că apartenența la Alianța Nord-Atlantică echivalează automat cu securitatea garantată a spațiului maritim național. Acest model de dependență aproape exclusivă de NATO a condus, inevitabil, la o subfinanțare cronică a componentei navale românești, la stagnarea programelor de modernizare și la neglijarea construirii unor capacități proprii de descurajare și proiecție navală. Evoluția situației de securitate din regiune, în perioada 2014-2025, generată de războiul ruso-ucrainean, a demonstrat că securitatea unui stat în fața unei amenințări militare directe nu poate depinde exclusiv de solidaritatea aliată, ci de propriul nivel de pregătire, de capacități adaptate noilor forme de conflict și de existența unei forțe navale credibile.

Capabilitățile proprii de descurajare și proiecție navală pot fi completate prin dezvoltarea, în cadrul NATO, al UE, cu aliații și partenerii din regiune, a unei strategii pe termen lung, pentru a spori securitatea (asigurarea libertății de navigație în Marea Neagră, protejarea infrastructurii critice), asigurarea unui răspuns eficient la amenințările la adresa securității maritime și a infrastructurii critice maritime și fluviale, pentru a stabili o prezență permanentă și durabilă de-a lungul Flancului Estic al NATO. România poate coagula interesele țărilor membre ale NATO din regiune, ale țărilor parteneri și ale altor țări interesate în asigurarea securității pentru a se implica în realizarea controlului comun al Mării Negre.

De asemenea, Strategia Maritimă a României trebuie să includă aspectele generate de noua Strategie pentru Marea Neagră elaborată

Evoluția situației de securitate din regiune, în perioada 2014-2025, generată de războiul ruso-ucrainean, a demonstrat că securitatea unui stat în fața unei amenințări militare directe nu poate depinde exclusiv de solidaritatea aliată, ci de propriul nivel de pregătire, de capacități adaptate noilor forme de conflict și de existența unei forțe navale credibile.

Recunoașterea de care NATO și UE a importanței regiunii Mării Negre pentru stabilitatea și securitatea europeană, definirea obiectivelor strategiei energetice a UE și încurajarea reducerii dependenței energetice de Rusia prin creșterea utilizării surselor interne influențează, de asemenea, securitatea regională.

Proiectele regionale ale Comisiei Europene sunt deosebit de ambițioase, dar vor fi influențate de prevederile Convenției de la Montreux, din 1936, pentru că accesul navelor militare ale statelor care nu sunt riverane va fi restricționat pentru o perioadă îndelungată, din dorința reducerii escaladării tensiunilor din regiune.

de UE, concepută ca un cadru politic cheie pentru conectarea țărilor din regiune și cu accent pus pe securitate. Având în vedere situația de securitate din regiune și posibilitatea continuării negocierilor de pace, aspectele privind domeniul militar și de securitate maritimă vor reprezenta un capitol important. Probabil, se va pune accent pe asigurarea comenzii și a controlului, la litoral și ambarcat la bordul unei nave, pentru operațiunile de deminare și asigurarea libertății de navigație în zona de responsabilitate, dar și în apele ucrainene, supravegherea spațiului maritim, dezvoltarea unui mecanism UE, NATO de protecție a infrastructurii offshore și submarine, a cablului destinat transportului energiei electrice Azerbaidjan-Georgia-România, precum și sprijinul logistic pentru aceste misiuni.

Proiectele regionale ale Comisiei Europene sunt deosebit de ambițioase, dar vor fi influențate de prevederile Convenției de la Montreux, din 1936, pentru că accesul navelor militare ale statelor care nu sunt riverane va fi restricționat pentru o perioadă îndelungată, din dorința reducerii escaladării tensiunilor din regiune. Astfel, România și Bulgaria, state aflate la granița UE, singurele state riverane Mării Negre, vor trebui să sprijine cu capabilități efortul UE în regiune, iar acum, după semnarea acordului SUA cu Ucraina privind mineralele rare și alte resurse, și pe cel al SUA. Cele două țări vor prelua o parte semnificativă din sarcina de securitate regională privind asigurarea libertății de navigație pentru porturile proprii, dar și pentru transportul de cereale, al mineralelor și al altor mărfuri din porturile ucrainene. Aceasta presupune prezența navală permanentă în zona de responsabilitate, participarea la misiuni de asigurare a libertății de navigație și sprijinire a acțiunilor de deminare care se vor desfășura pe căile de comunicații, asigurarea facilităților necesare unui punct de comandă ambarcat. De asemenea, trebuie avut în vedere că aceste misiuni sunt de lungă durată și vor necesita o angajare deosebită de forțe și mijloace, mai ales din cadrul forțelor navale ale celor două țări. Dar, situația forțelor navale ale celor două țări nu este una optimistă, ambele au în dotare nave vechi, care vor fi solicitate la maxim pe timpul unor misiuni de lungă durată și cu ritm operațional intens.

România trebuie să își definească și strategia privind dezvoltarea exploatarea rezervelor de combustibili fosili în Marea Neagră și a altor resurse offshore, care ar reduce în mod eficient dependența regiunii

de aprovizionarea din Rusia și ar submina presiunea energetică a Moscovei față de UE. Astfel, controlul asupra resurselor energetice devine un factor de tensiune, iar România trebuie să își dezvolte capabilitățile necesare pentru protecția acestora în misiuni de lungă durată. Trebuie identificate, pe lângă aspectele tehnologice sau economice, și modalitățile de răspuns la tacticile hibride ale Rusiei folosite pentru a împiedica implementarea acestor proiecte energetice offshore în România.

Strategia privind securitatea maritimă trebuie să identifice, de asemenea, amenințările de securitate la adresa instalațiilor offshore și modalitățile de răspuns în astfel de situații în condițiile în care Zona Economică Exclusivă (ZEE), spre deosebire de apele teritoriale, nu este acoperită de articolul 5 al NATO, iar dezvoltarea forțelor naționale de apărare este o cerință tot mai necesară.

CONCLUZII

Aceste schimbări radicale ale arhitecturii de securitate regionale, implicarea tot mai mare a UE în regiune și dezvoltarea proiectelor economice offshore au surprins România fără capabilitățile de apărare, contracararea amenințărilor hibride, protecție și supraveghere necesare. Astfel, Forțele Navale Române se confruntă cu necesitatea adaptării rapide a capabilităților proprii, iar modernizarea navelor aflate în dotare și achiziționarea de platforme se conturează drept o prioritate strategică urgentă și inevitabilă, mai ales în condițiile în care achiziția corvetelor multirol a fost amânată nepermis de mult. Modernizarea navelor aflate în dotare oferă României timpul necesar integrării Programului „Corvetă Europeană/EPC”, sprijinit de European Defense Agency. De acest proiect pot beneficia atât șantierele Vard (Brăila, Tulcea), pe care compania italiană de construcții navale Fincantieri le deține în România, cât și alte șantiere, care se pot alătura programului.

Pentru ca România să aibă o voce mai puternică în securitatea regională, politicienii trebuie să acorde prioritate acestui lucru, pe plan intern. Aceasta înseamnă să elaboreze și promoveze proiecte regionale pentru a atrage investitorii români și străini, pentru a finanța astfel de proiecte.

De asemenea, trebuie promovată, la nivel internațional, necesitatea ca Marea Neagră să fie liberă și deschisă, lucru care facilitează realizarea

Modernizarea navelor aflate în dotare oferă României timpul necesar integrării Programului „Corvetă Europeană/EPC”, sprijinit de European Defense Agency.

Pentru România și Forțele Navale, este necesară asigurarea unei descurajări credibile prin dotarea cu: nave care să permită supravegherea și apărarea liniilor de comunicație maritimă și a obiectivelor economice din ZEE, care pot acționa la distanțe mari de litoral, dotarea cu rachete cu rază lungă de acțiune; diferite sisteme de senzori și armament antisubmarin și împotriva navelor de suprafață, poate chiar dispune pe mijloace fără pilot; achiziționarea de submarine capabile să lanseze rachete de croazieră sau mijloace fără pilot.

securității și stabilității regionale și reprezintă un element esențial pentru dezvoltarea economică și realizarea prosperității. În același timp, un mediu de securitate stabil favorizează plasarea investițiilor în regiune, transportul și schimburile comerciale. Promovând beneficiile regionale și un model de securitate la Marea Neagră, țările din Asia, India și, de ce nu, China vor fi interesate de susținerea sistemelor de conectivitate, cum ar fi Middle Corridor/Coridorul Mijlociu, conceput ca o rută de transport multimodal care începe în zona de coastă a Chinei până în Polonia și România și se vor implica în realizarea stabilității regionale.

Pentru România și Forțele Navale, este necesară asigurarea unei descurajări credibile prin dotarea cu: nave care să permită supravegherea și apărarea liniilor de comunicație maritimă și a obiectivelor economice din ZEE, care pot acționa la distanțe mari de litoral, dotarea cu rachete cu rază lungă de acțiune; diferite sisteme de senzori și armament antisubmarin și împotriva navelor de suprafață, poate chiar dispune pe mijloace fără pilot; achiziționarea de submarine capabile să lanseze rachete de croazieră sau mijloace fără pilot.

În condițiile în care modificarea prevederilor Convenției de la Montreux poate genera tensiuni la nivel internațional sau regional, trebuie identificate modalități pentru implicarea directă a NATO la întărirea sistemului de apărare regional. Prin urmare, pot fi aduse pe Dunăre ambarcațiuni Aliate rapide și de dimensiuni mai mici (chiar fără pilot), înarmate cu rachete navă-navă, sau rachete cu rază lungă de acțiune. Dunărea, de asemenea, trebuie să fie privită de către NATO ca o cale logistică viabilă pentru asigurarea transporturilor.

În concluzie, apreciez că România trebuie să acționeze pentru descurajarea Rusiei și să promoveze prezența UE și a NATO în regiune. Această abordare multidimensională în proiectul de securitate la Marea Neagră poate atrage țările partenere și candidate, dar poate determina și Turcia să colaboreze la nivel regional.

BIBLIOGRAFIE:

1. Carafano, J.Y. (2024). *The U.S. perspective on Black Sea security*, <https://www.gisreportsonline.com/r/u-s-black-sea/>, accesat la 17 mai 2025.
2. Gaber, Y., *A New Security Reality: Strategic Approaches for the Wider Black Sea Region*, <https://www.marshallcenter.org/en/publications/>

- clock-tower-series/new-security-reality-strategic-approaches-wider-black-sea-region/new-security-reality-strategic-approaches-wider, accesat la 2 iunie 2025.
3. Rezoluția Parlamentului European din 12 martie 2025 referitoare la Cartea albă privind viitorul apărării europene, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2025-0034_RO.html, accesat la 2 iunie 2025.
4. *Romney, Shaheen Unveil Bipartisan Bill to Establish U.S. Strategy Toward Black Sea Region* (12 iulie 2022), Senator Mitt Romney, <https://www.romney.senate.gov/romney-shaheen-unveil-bipartisan-bill-to-establish-u-s-strategy-toward-black-sea-region/>, accesat la 12 mai 2025.
5. *White Paper for European Defence – Readiness 2030*, https://commission.europa.eu/document/download/e6d5db69-e0ab-4bec-9dc0-3867b4373019_en?filename=White%20paper%20for%20European%20defence%20%E2%80%93%20Readiness%202030.pdf, accesat la 13 mai 2025.
6. <https://csat.presidency.ro/ro/comuni/sedinta-consiliului-suprem-de-aparare-a-tarii1743168241>, accesat la 12 iunie 2025.
7. <https://ieefa.org/>, accesat la 22 iunie 2025.
8. <https://defence-industry.eu/european-multi-mission-patrol-corvette-project-secures-additional-eu-funding/>, accesat la 22 iunie 2025.
9. <https://karadeniz-press.ro/romania-si-resursele-minerale-ale-marii-negre-impactul-geopolitic-al-resurselor-din-perimetrul-neptun-deep-si-alte-zacaminte/>, accesat la 15 mai 2025.
10. <https://presamil.ro/o-noua-strategie-europeana-pentru-marea-neagra>, accesat la 12 mai 2025.
11. <https://turdef.com/article/romania-might-buy-a-hisar-class-offshore-patrol-vessel>, accesat la 22 iunie 2025.
12. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/a-sea-of-opportunities-exploring-cooperation-between-turkey-and-the-west-in-the-black-sea/>, accesat la 22 iunie 2025.
13. <https://www.consilium.europa.eu/media/d3aphetf/euco-conclusions-27062024-ro.pdf>, accesat la 13 mai 2025.
14. <https://www.gmfus.org/news/bulgaria-needs-stronger-voice-black-sea-security>, accesat la 12 mai 2025.
15. https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief_2024-13_Black-Sea_web.pdf, accesat la 12 mai 2025.
16. <https://www.naval-technology.com/projects/european-patrol-corvette-epc-europe/?cf-view>, accesat la 12 mai 2025.
17. <https://www.presidency.ro/ro/media/declaratii-de-pres-a-sustinate-de-presedintele-interimar-al-romaniei-ilie-bolojan-dupa-participarea-la-reuniunea-sefilor-de-stat-si-de-guvern-ai-coalition-of-the-willing-privind-securitatea-in-ucraina>, accesat la 12 mai 2025.

ARHITECTURĂ MULTILEVEL A SISTEMELOR INFORMAȚIONALE PENTRU MONITORIZAREA TENDINȚELOR DE RADICALIZARE ÎN MEDIILE DIGITALE

Conf. univ. dr. Florentina-Loredana DRAGOMIR

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
DOI: 10.55535/GMR.2025.2.09*

The article proposes a comparative analysis of the ideological typologies of terrorist attacks carried out in the European Union during the period 2017-2022, aiming to identify the trends of manifestation and the chronological differentiation between the main forms of radicalism: jihadist, far-right, far-left and nationalist. The research aims to highlight the structural transformations in the European terrorist landscape and to investigate the opposition or coexistence relations between these violent ideologies. From a methodological point of view, the study is based on a quantitative approach, supported by a simplified analytical information system, which organizes and processes official data from Europol's annual TE-SAT reports. The analysis was carried out in four consecutive stages: statistical exploration, examination of relationships between variables (through mosaic plots and chi-square test), and multivariable projection of ideologies (through factor analysis – PCA). This integrated approach allowed the delimitation of two distinct periods: 2017-2019, dominated by nationalist and anarchist terrorism, and 2020-2022, characterized by the rise of jihadist radicalism and right-wing extremism. The results emphasize the need to adapt security policies to the ideological dynamics of threats and reveal the essential role of information systems in supporting the decision-making process. The paper provides a reference framework for the development of differentiated security strategies, adapted to the ideological specifics of each historical stage.

Keywords: ideological terrorism; political extremism; comparative analysis; PCA; European security;

INTRODUCERE

Diversificarea ideologică a fenomenului terorist în Europa a devenit tot mai evidentă în ultimii ani, pe fondul polarizării sociale, al instabilității geopolitice și al extinderii radicalizării în mediile online. Atacurile teroriste nu mai pot fi analizate exclusiv prin prisma fundamentalismului religios, ci necesită o abordare comparativă, care să includă multiple motivații ideologice: jihadist, de extremă dreaptă, de extremă stângă și naționaliste. Rapoartele anuale ale Europol (2023) arată o dinamică semnificativă în distribuția acestor tipologii de atacuri, cu variații semnificative de la un an la altul.

Literatura recentă susține necesitatea construirii unor modele de analiză care să permită o clasificare clară a acestor forme de terorism, în funcție de frecvență, ideologie și impact social (Risius et al., 2023). Studiile comparative realizate de Campedelli, Cruickshank și Carley (2020) evidențiază potențialul sistemelor informaționale în descoperirea clusterelor ideologice latente în rețelele teroriste. În același timp, Centrul ONU pentru Combaterea Terorismului atrage atenția asupra creșterii amenințărilor din partea extremismului de dreapta, care devine tot mai organizat și transnațional (United Nations, 2021).

Analizele de securitate efectuate de Center for Strategic & International Studies/CSIS (2024) indică faptul că ideologiile antiguvernamentale se combină adesea cu accente naționaliste sau conspiraționiste, generând noi forme hibride de violență. De asemenea, cercetările publicate recent în *Studies in Conflict & Terrorism* subliniază rolul percepțiilor sociale și al fricii colective în amplificarea impactului atacurilor teroriste, indiferent de sursa ideologică (Taylor & Francis, 2024).

Pe acest fundal, obiectivul principal al prezentei cercetări este modelarea comparativă a tipologiilor de atacuri teroriste în funcție de orientarea ideologică, în perioada 2017-2022. Se urmărește

*Atacurile
teroriste nu mai
pot fi analizate
exclusiv
prin prisma
fundamenta-
lismului religios,
ci necesită
o abordare
comparativă,
care să includă
multiple
motivații
ideologice:
jihadiste,
de extremă
dreaptă, de
extremă stângă
și naționaliste.
Rapoartele
anuale ale
Europol (2023)
arată o dinamică
semnificativă
în distribuția
acestor tipologii
de atacuri,
cu variații
semnificative de
la un an la altul.*

În contextul amenințărilor ideologice diverse de la jihadism și extremism politic la terorism naționalist și alte forme hibride, sistemele informaționale devin infrastructuri esențiale pentru prevenție, intervenție rapidă și formularea de politici bazate pe date.

identificarea distribuției și a variațiilor anuale ale atacurilor jihadiste, de extremă dreaptă, de extremă stângă, naționaliste, precum și a celor clasificate drept „alte tipuri” sau „nespecificate”. Printr-o analiză descriptivă susținută de un sistem informațional dedicat, această lucrare propune o perspectivă integrată asupra modului în care evoluează amenințările ideologice în spațiul european.

În plus, dezbaterile recente din sfera politicilor publice susțin că înțelegerea structurii ideologice a atacurilor este esențială pentru formularea unor strategii de prevenire eficientă (Zhou, Kim, 2023; The Times, 2025). Astfel, cercetarea contribuie la fundamentarea unor măsuri de securitate adaptate la realitățile contemporane, caracterizate de amenințări multiple, fragmentate și dinamice.

ABORDĂRI ALE SISTEMELOR INFORMAȚIONALE ÎN COMBATAREA TERORISMULUI

Combaterea terorismului în societățile contemporane nu mai poate fi concepută fără integrarea unor sisteme informaționale performante, capabile să colecteze, să proceseze și să analizeze volume mari de date provenite din surse multiple. În contextul amenințărilor ideologice diverse de la jihadism și extremism politic la terorism naționalist și alte forme hibride, sistemele informaționale devin infrastructuri esențiale pentru prevenție, intervenție rapidă și formularea de politici bazate pe date.

Rolul sistemelor informaționale în identificarea tiparelor de radicalizare

Una dintre cele mai importante funcții ale sistemelor informaționale aplicate în domeniul securității este identificarea timpurie a tiparelor de radicalizare. Prin corelarea datelor istorice despre atacuri cu informații socio-demografice, economice sau culturale, se pot contura hărți dinamice ale riscului terorist. Aceste sisteme utilizează baze de date specializate, integrate cu platforme de monitorizare și analiză, pentru a detecta anomalii și semnale slabe ale pregătirii unor atacuri. Conform Campedelli et al. (2020), abordările de tip rețea (network analysis) implementate prin sisteme informaționale pot stabili conexiuni latente între grupări radicale, evidențiind evoluția ideologică a unor actori

non-statali. Astfel de abordări oferă o perspectivă de ansamblu asupra modului în care se formează și se consolidează alianțele extremiste, în funcție de orientarea ideologică și de contextul geopolitic.

Interoperabilitate și integrare de date

Un alt element fundamental este interoperabilitatea între diferitele entități care contribuie la prevenirea și combaterea terorismului: poliție, agenții de informații, unități antiteroriste, organisme europene (ex. Europol). Sistemele informaționale moderne facilitează schimbul de informații în timp real, asigurând coerență și consistență în evaluarea riscurilor. Europol (2023) evidențiază faptul că platformele integrate precum SIENA (Secure Information Exchange Network Application) au fost esențiale în investigații transfrontaliere. În plus, interoperabilitatea permite analiza comparativă a tipologiilor de atacuri, un aspect esențial în cercetarea de față. Datele privind atentatele jihadiste, de extremă dreaptă, stângă sau naționaliste sunt colectate și standardizate în mod unitar, oferind o bază de analiză comună pentru statele membre ale UE.

Decizie asistată și vizualizare strategică

Sistemele informaționale contribuie și la sprijinirea procesului decizional prin dezvoltarea de instrumente de vizualizare (dash boards, hărți inamice, scoruri de risc) care sintetizează datele colectate într-o formă ușor de interpretat de către factorii de decizie. Astfel, autoritățile pot alocă resursele în mod eficient, în funcție de tipologia amenințării dominante într-o regiune sau într-un interval de timp. Risius et al. propun o abordare matricială a extremismelor, în care tipologiile ideologice sunt cartografiate în funcție de intensitate, grad de organizare și probabilitate de manifestare violentă. Această logică poate fi încorporată în sistemele informaționale pentru a prioritiza intervențiile și a anticipa zonele vulnerabile.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Designul cercetării

Cercetarea de față adoptă un design cantitativ descriptiv și comparativ, cu scopul de a analiza distribuția și dinamica atacurilor teroriste în funcție de orientarea ideologică. Investigația se axează

Sistemele informaționale moderne facilitează schimbul de informații în timp real, asigurând coerență și consistență în evaluarea riscurilor. Europol (2023) evidențiază faptul că platformele integrate precum SIENA (Secure Information Exchange Network Application) au fost esențiale în investigații transfrontaliere.

pe modelarea comparativă a tipologiilor de atacuri jihadiste, de extremă dreaptă, de extremă stângă, naționaliste, alte tipuri și nespecificate, utilizând date colectate anual în perioada 2017-2022. Abordarea metodologică este susținută de un sistem informațional simplificat, care organizează și structurează datele extrase din rapoarte oficiale (precum TE-SAT – Europol), pentru a permite analiza evoluției pe termen mediu.

Colecțarea datelor

Datele utilizate în cadrul acestei cercetări provin din surse secundare, oficiale și validate, în special din rapoartele anuale EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) publicate de Europol, care oferă o sinteză cuprinzătoare a activităților teroriste desfășurate pe teritoriul Uniunii Europene. În vederea asigurării relevanței și a coerenței metodologice, au fost selectate datele aferente perioadei 2017-2022, fiind vizate, în mod specific, atacurile teroriste clasificate după motivația ideologică: jihadistă, de extremă dreaptă, de extremă stângă, naționalistă, precum și cele încadrate în categoriile „alte tipuri” și „nespecificate”. Procesul de colectare a presupus extragerea anuală a numărului total de atacuri și distribuirea acestora în funcție de clasificările menționate, într-un format tabelar standardizat, adaptat pentru analiză comparativă. Selectarea acestei perioade temporale a avut în vedere acoperirea unor contexte sociale și politice relevante, inclusiv valurile de migrație, crizele de securitate internă și ascensiunea unor curente extremiste în spațiul european.

Prelucrarea și analiza datelor

După structurarea setului de date într-un format tabelar, a fost realizată o etapă de explorare inițială a distribuțiilor, utilizând boxploturi și reprezentări grafice pentru a observa intervalele dominante și variația pe ani. Astfel, prin intermediul unui boxplot temporal (figura 1), s-a evidențiat o concentrație semnificativă a valorilor în jurul anului 2019, cu un interval de variație de ± 1.7 ani, sugerând o medie agregată a manifestărilor teroriste în perioada 2018-2021. În continuare, au fost realizate corelații bivariate între variabilele cantitative (număr de atacuri și categoriile ideologice), în scopul identificării unor relații directe sau indirecte între tipologiile de atacuri.

Aceste corelații au fost completate prin analize de asociere pe intervale de valori, utilizând diagrame de tip mosaic plot (figurile 2 și 3), pentru a examina relațiile între atacurile de extremă dreaptă, de extremă stângă și jihadiste. Testele statistice de tip chi-pătrat (χ^2) aplicate în acest context au indicat că nu există o asociere semnificativă statistic între variabile ($p > 0.05$), dar permit totuși o segmentare vizuală coerentă pentru identificarea unor combinații frecvente sau absente. Ulterior, a fost aplicată o analiză factorială pe componente principale cu vizualizare radială (figura 4), în scopul determinării proximităților semantice dintre variabilele ideologice și numărul total de atacuri.

Această abordare a permis identificarea unor aglomerări semnificative: atacurile naționaliste și numărul total de atacuri s-au grupat într-o zonă comună, sugerând o asociere între volum și specificul ideologic, în timp ce atacurile jihadiste și cele de extremă dreaptă au ocupat un spațiu distinct, indicând o manifestare disjunctă din punct de vedere al frecvenței și intensității.

Limitări metodologice

Cercetarea de față, deși relevantă din punct de vedere al obiectivelor și bine ancorată în date oficiale, este supusă unor limitări metodologice care trebuie recunoscute în mod explicit. În primul rând, lipsa unor detalii geografice precise în cadrul datelor disponibile nu permite o descompunere a fenomenului terorist la nivel național sau regional, ceea ce limitează posibilitatea de a corela tipologiile ideologice cu variabile contextuale specifice statelor membre ale Uniunii Europene. În al doilea rând, clasificarea unor atacuri în categoriile „alte tipuri” sau „nespecificate” indică un grad de ambiguitate în raportarea sau interpretarea evenimentelor, ceea ce afectează parțial precizia analizei comparative. De asemenea, cercetarea nu a inclus variabile explicative complementare, precum contextul socio-economic, polarizarea politică sau prezența unor rețele online de radicalizare, care ar fi putut contribui la înțelegerea profundă a motivațiilor ideologice. În fine, lipsa unei triangulări metodologice prin care analiza cantitativă ar fi fost susținută de interviuri, observații directe sau analiză de conținut determină un caracter exploratoriu al studiului, care însă poate fi valorificat ca bază pentru cercetări viitoare, cu o abordare mixtă sau aprofundată.

Atacurile naționaliste și numărul total de atacuri s-au grupat într-o zonă comună, sugerând o asociere între volum și specificul ideologic, în timp ce atacurile jihadiste și cele de extremă dreaptă au ocupat un spațiu distinct, indicând o manifestare disjunctă din punct de vedere al frecvenței și intensității.

Datele utilizate în cadrul acestei cercetări provin din surse secundare, oficiale și validate, în special din rapoartele anuale EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) publicate de Europol, care oferă o sinteză cuprinzătoare a activităților teroriste desfășurate pe teritoriul Uniunii Europene.

Etapă exploratorie a analizei a presupus o examinare vizuală a distribuției atacurilor teroriste raportate anual, prin intermediul unui boxplot care evidențiază tendințele centrale și dispersia datelor în intervalul 2017-2022. Graficul relevă o medie ponderată a valorilor situată în jurul anului 2019.5, însoțită de o abatere standard de aproximativ ± 1.7 ani, ceea ce indică o concentrare statistică a valorilor în intervalul 2018-2021.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Pentru a înțelege în profunzime distribuția, intensitatea și relațiile dintre diferitele tipuri de ideologii teroriste înregistrate în Europa în perioada 2017-2022, analiza a fost structurată într-o succesiune logică de etape complementare, fiecare aducând o perspectivă distinctă asupra datelor. Procesul interpretativ a debutat cu o examinare exploratorie a distribuțiilor temporale, continuând cu analiza relațiilor ideologice prin corelații și asocieri, proiectarea variabilelor într-un spațiu factorial și finalizând cu identificarea de clustere ideologice prin metode de învățare nesupravegheată. Această structurare metodologică permite nu doar o descriere a fenomenului terorist, ci și evidențierea unor tendințe și rupturi ideologice relevante pentru formularea de politici de securitate adaptate contextului contemporan.

Etapă exploratorie a analizei a presupus o examinare vizuală a distribuției atacurilor teroriste raportate anual, prin intermediul unui boxplot care evidențiază tendințele centrale și dispersia datelor în intervalul 2017-2022. Graficul relevă o medie ponderată a valorilor situată în jurul anului **2019.5**, însoțită de o abatere standard de aproximativ **± 1.7 ani**, ceea ce indică o concentrare statistică a valorilor în intervalul **2018-2021**. Acest nucleu temporal coincide cu o perioadă de tranziție ideologică semnificativă în peisajul terorist european, aspect ce justifică aprofundarea analizei pe baza delimitărilor temporale rezultate.

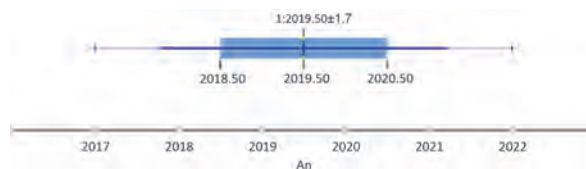

Figura 1: Etapa exploratorie (concepția autoarei)

Boxplotul permite nu doar identificarea anului median cu intensitate ridicată, ci și delimitarea unor **intervale semnificative din punct de vedere structural**, oferind o bază empirică pentru segmentarea analizei în două subperioade: **prima, cuprinsă între 2017 și 2019**, caracterizată prin predominanța atacurilor cu motivație naționalistă sau anarhistă;

a doua, începând cu anul 2020, marcată de o reconfigurare ideologică profundă, odată cu ascensiunea notabilă a atacurilor jihadiste. Această delimitare temporală este esențială pentru validarea ipotezei conform căreia dinamica terorismului în Europa nu este liniară, ci marcată de **discontinuități ideologice semnificative**, reflectate atât în frecvența absolută a atacurilor, cât și în structura lor motivațională. Explorarea preliminară prin intermediul boxplotului oferă, astfel, un cadru analitic robust, care fundamentează decizia de aplicare a metodelor ulterioare analizei bivariate, analize factoriale în raport cu această **schimbare de paradigmă** observată în proximitatea anului 2020.

Pentru a explora posibile relații între tipologiile ideologice ale atacurilor teroriste, au fost utilizate diagrame de tip mosaic plot, care oferă o reprezentare bidimensională a asocierilor între frecvențele variabilelor categorice. Această metodă este adecvată pentru eșantioane reduse, precum cel analizat ($N = 6$ ani), și permite identificarea rapidă a distribuțiilor disproporționate în cadrul unor interval prestabilite. Testul chi-pătrat (χ^2) a fost aplicat pentru fiecare set de variabile în vederea determinării semnificației statistice a asocierii.

Structura grafică relevată de *figura 2* sugerează o relație inversă între incidența atacurilor de extremă dreaptă și cea a atacurilor de extremă stângă. Mai exact, în anii în care numărul atacurilor de extremă dreaptă depășește pragul de 39,5, valori observate în special după 2020, frecvența atacurilor de extremă stângă scade semnificativ. Complementar, în intervalele cu frecvență redusă a atacurilor de extremă dreaptă (sub 20), atacurile de extremă stângă sunt mai răspândite și manifestă o prezență constantă în setul de date.

Această opoziție indică existența unei posibile compensări ideologice, în care manifestarea unui tip de radicalism pare să se coreleze negativ cu celălalt, cel mai probabil în contextul unor factori sociali, politici sau culturali specifici fiecărei perioade. Cu toate acestea, testul chi-pătrat asociat acestei distribuții nu confirmă o asociere statistic semnificativă ($\chi^2 = 12.00$, $p = 0.213$), ceea ce limitează generalizarea concluziilor. Totuși, din perspectivă analitică, această relație oferă indicii valoroase privind comportamentul de manifestare ideologică alternativă, în funcție de dinamica anului și de climatul socio-politic predominant.

Dinamica terorismului în Europa nu este liniară, ci marcată de discontinuități ideologice semnificative, reflectate atât în frecvența absolută a atacurilor, cât și în structura lor motivațională.

În anii în care atacurile jihadiste ating niveluri foarte ridicate (≥ 257), atacurile de extremă stângă sunt vizibil reduse, situându-se în intervalul inferior al frecvenței (< 21.5). În schimb, în intervalele în care atacurile jihadiste sunt moderate (cuprinse între 22.5 și 143.5), atacurile de extremă stângă manifestă o variabilitate crescută, fiind prezente într-o plajă mai largă de frecvență.

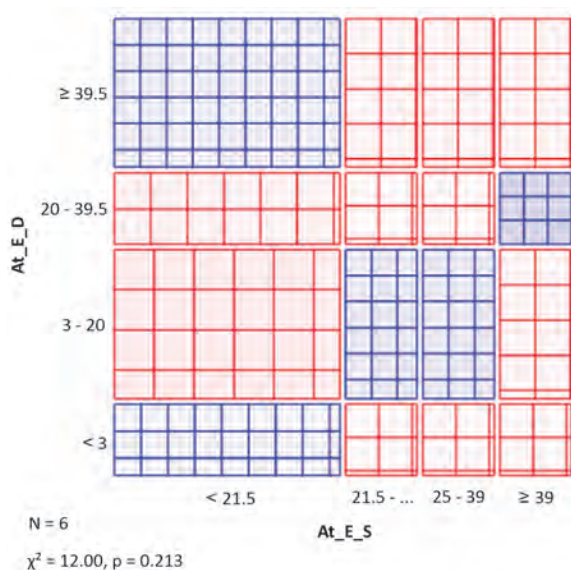

Figura 2: Asocierea între atacurile de extremă dreaptă (At_E_D) și cele de extremă stângă (At_E_S) (concepția autoarei)

Figura 3 examinează raportul dintre atacurile jihadiste și cele de extremă stângă. Distribuția evidențiază că, în anii în care atacurile jihadiste ating niveluri foarte ridicate (≥ 257), atacurile de extremă stângă sunt vizibil reduse, situându-se în intervalul inferior al frecvenței (< 21.5). În schimb, în intervalele în care atacurile jihadiste sunt moderate (cuprinse între 22.5 și 143.5), atacurile de extremă stângă manifestă o variabilitate crescută, fiind prezente într-o plajă mai largă de frecvență.

Această observație susține existența unei segregări ideologice clare între manifestările de tip islamist radical și cele de extremă stângă. Cele două orientări nu par a coexista, în mod semnificativ, în aceeași perioadă, ci, mai degrabă, se manifestă în contexte temporale distincte, posibil determinate de factori geopolitici sau de polarizare mediatică. Chiar dacă testul chi-pătrat nu indică o asociere statistic

semnificativă ($\chi^2 = 14.00$, $p = 0.122$), structura vizuală a graficului confirmă o distanțare ideologică și operațională între aceste două tipologii de radicalism.

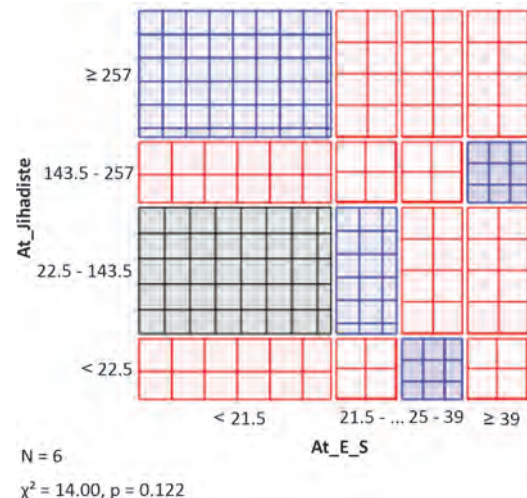

Figura 3: Asocierea între atacurile jihadiste și cele de extremă stângă (concepția autoarei)

În ansamblu, analiza mosaic a relevat că, deși relațiile între diferitele tipuri de extremism nu sunt suficient de robuste pentru a fi considerate semnificative statistic în cadrul acestui eșantion limitat, ele reflectă tendințe calitative importante, utile în formularea unor ipoteze suplimentare sau în orientarea cercetărilor viitoare asupra corelațiilor ideologice dintre tipologiile teroriste.

Pentru a înțelege mai profund relațiile dintre tipologiile ideologice ale atacurilor teroriste și a identifica posibile grupări latente între variabilele analizate, a fost aplicată o analiză factorială de tip PCA (Principal Component Analysis). Această metodă reduce dimensionalitatea datelor și permite reprezentarea grafică a variabilelor în funcție de componenta principală 1 (PC1) și componenta principală 2 (PC2), captând cea mai mare parte a variației totale într-un spațiu bidimensional ușor de interpretat.

Pentru a înțelege mai profund relațiile dintre tipologiile ideologice ale atacurilor teroriste și a identifica posibile grupări latente între variabilele analizate, a fost aplicată o analiză factorială de tip PCA (Principal Component Analysis). Această metodă reduce dimensionalitatea datelor și permite reprezentarea grafică a variabilelor în funcție de componenta principală 1 (PC1) și componenta principală 2 (PC2), captând cea mai mare parte a variației totale într-un spațiu bidimensional ușor de interpretat.

Jihadismul și extremismul de dreapta constituie o nouă formă de polarizare ideologică în spațiul post-2019, fără a fi influențate în mod direct de dinamica generală a atacurilor.

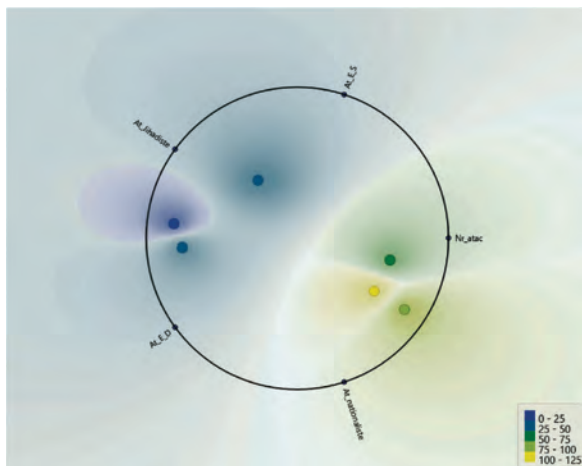

Figura 4: Analiza factorială de tip PCA (Principal Component Analysis) (concepția autoarei)

Rezultatele proiecției spațiale (figura 4) indică o distribuție clar diferențiată a categoriilor ideologice de atacuri. Pe de o parte, atacurile naționaliste și numărul total de atacuri sunt poziționate în proximitate, în cadranul drept-inferior, sugerând o asocieră consistentă între volumul general al incidentelor și frecvența acestui tip de ideologie. Această apropiere semnificativă semnalează faptul că, în special în perioada 2017-2019, atacurile naționaliste au reprezentat o componentă structurală majoră în arhitectura terorismului european, contribuind substanțial la totalul anual al evenimentelor raportate.

Pe de altă parte, atacurile jihadistice și cele de extremă dreaptă sunt proiectate în cadranul opus, în zona stânga-superioară a graficului, relativ izolate față de celelalte variabile. Această poziționare indică o distanțare ideologică și operațională față de structura dominantă a terorismului din perioada anterioară anului 2020. Mai mult, faptul că aceste două tipologii sunt apropiate între ele, dar îndepărtate de centrul masei de date sugerează că jihadismul și extremismul de dreapta constituie o nouă formă de polarizare ideologică în spațiul post-2019, fără a fi influențate în mod direct de dinamica generală a atacurilor.

Această separare clară între cele două grupuri de variabile (naționalist-total vs. jihadist-extremă dreaptă) întărește ipoteza existenței a două blocuri ideologice distincte, care domină, pe rând, spațiul european, în funcție de contextul geopolitic și de climatul social specific fiecărei perioade. În plus, atacurile de extremă stângă sunt poziționate într-o zonă de tranziție, fără proximitate semnificativă față de alte variabile, ceea ce sugerează un comportament mai fragmentat și mai puțin predictibil, cu variații de frecvență și intensitate distribuite neuniform în perioada analizată.

În concluzie, analiza factorială oferă o imagine sintetică a relațiilor de proximitate și diferențiere între orientările ideologice ale atacurilor teroriste, susținând clasificarea lor în grupuri distincte și validând, din perspectivă statistică, tranziția de la o dominantă naționalistă (pre-2020) la o nouă paradigmă, marcată de islamism radical și radicalism de dreapta (post-2020).

Rezultatele obținute în urma analizei comparative a tipologiilor ideologice ale atacurilor teroriste în perioada 2017-2022 relevă o dinamică emnificativă a manifestărilor violente în spațiul european, caracterizată printr-o tranziție clară de la o fază dominată de terorismul naționalist și anarhist la o perioadă recentă, în care extremismul jihadist și cel de extremă dreaptă capătă o pondere tot mai mare. Această mutație ideologică, validată de metode statistice exploratorii, corelaționale, factoriale, sugerează că strategiile de securitate trebuie adaptate nu doar în funcție de frecvența atacurilor, ci și în raport cu **caracterul dinamic și ciclic al ideologiilor dominante**. Una dintre principalele provocări evidențiate de analiza de față este **fragmentarea tot mai accentuată a spectrului ideologic terorist**, însoțită de apariția unor forme de extremism care nu mai pot fi încadrate clar în tiparele clasice (stânga/dreapta/religios/naționalist). Această evoluție complexă ridică probleme majore de anticipare, clasificare și intervenție, în special pentru sistemele de securitate naționale care operează în paradigme rigide. În plus, ciclurile observate (ex. scăderea terorismului de stânga odată cu creșterea celui jihadist) sugerează existența unor **compensări ideologice și reacții în oglindă**, ce necesită monitorizare continuă și în timp real. Din perspectivă instituțională, datele susțin necesitatea dezvoltării unor **sisteme informaționale dinamice și integrate**, capabile să capteze, să coreleze și să anticipeze tiparele

Analiza factorială oferă o imagine sintetică a relațiilor de proximitate și diferențiere între orientările ideologice ale atacurilor teroriste, susținând clasificarea lor în grupuri distincte și validând, din perspectivă statistică, tranziția de la o dominantă naționalistă (pre-2020) la o nouă paradigmă, marcată de islamism radical și radicalism de dreapta (post-2020).

În contextul unei intensificări evidente a atacurilor jihadiste după 2020, eforturile instituționale ar trebui să se concentreze pe contracararea rețelilor transnaționale, pe combaterea radicalizării online și pe întărirea cooperării internaționale.

ideologice ale radicalizării. Este evident că modelele tradiționale de evaluare a riscului terorist, bazate exclusiv pe date istorice sau pe indicatori singulari, nu mai oferă o imagine fidelă a realității. În acest sens, se impune o trecere de la analiza reactivă la **analiza predictivă**, fundamentată pe date multidimensionale și pe algoritmi de învățare automată. În ceea ce privește politicile de securitate, rezultatele cercetării susțin adoptarea unor măsuri diferențiate, aliniate la **profilul ideologic dominant pe termen scurt și mediu**. De exemplu, în contextul unei intensificări evidente a atacurilor jihadiste după 2020, eforturile instituționale ar trebui să se concentreze pe contracararea rețelilor transnaționale, pe combaterea radicalizării online și pe întărirea cooperării internaționale. În paralel, creșterea atacurilor de extremă dreaptă necesită investiții în supraveghere a grupărilor identitare și în elaborarea de contranarațiuni care să limiteze polarizarea socială. Nu în ultimul rând, persistența terorismului naționalist, chiar în forme moderate, sugerează necesitatea unei atenții sporite față de dinamica politică internă, inclusiv față de discursurile separatiste sau anti-statale. Critic, trebuie menționat că analiza cantitativă, deși riguroasă, este dependentă de calitatea și granularitatea datelor disponibile. Lipsa unor detalii contextuale, geografice sau comportamentale limitează adâncimea interpretărilor și poate conduce la omisiuni relevante în înțelegerea motivațiilor și mecanismelor de radicalizare. De asemenea, validarea modelului în timp și extinderea acestuia la alte spații geografice rămân obiective de cercetare viitoare, necesare pentru generalizarea concluziilor.

În ansamblu, cercetarea demonstrează că lupta împotriva terorismului presupune o înțelegere rafinată a evoluției ideologice, integrată într-o arhitectură informațională adaptabilă, scalabilă și conectată la schimbările rapide ale mediului geopolitic și socio-cultural european.

CONCLUZII

Cercetarea de față a avut ca obiectiv modelarea comparativă a tipologiilor ideologice ale atacurilor teroriste desfășurate în Uniunea Europeană în perioada 2017-2022, cu accent pe identificarea dinamicii și a distribuției acestora în funcție de orientarea ideologică. Creșterea semnificativă a atacurilor jihadiste după 2020, în contrast cu perioadele anterioare dominate de alte ideologii, poate fi interpretată ca un semnal

de alarmă privind reactivarea unor rețele sau adaptarea strategiilor de propagandă și recrutare. Astfel de „*anomalii*” în serie pot precede cicluri de intensificare a violenței. Așa cum s-a observat în analiza mosaic, atunci când atacurile de extremă stângă scad, cele de extremă dreaptă sau jihadiste cresc. Această relație de compensare ideologică sugerează că diminuarea unei forme de radicalism nu presupune automat o reducere a riscului general, ci o redistribuire a motivațiilor. Un astfel de comportament trebuie monitorizat, întrucât modificările pot anunța apariția unor „*germeni*” de violență ideologică latentă. Dacă o viitoare analiză identifică un an recent care se aliniază unui cluster de risc anterior (ex. 2020-2022), acest lucru poate reprezenta o continuitate periculoasă, indicând faptul că factorii declanșatori ai atacurilor din trecut persistă. Astfel, alinierea tipologică poate fi un indicator predictiv. Atacurile de extremă dreaptă și cele jihadiste, deși aparent antagonice, încep să apară în aceeași perioadă (după 2020). Această coexistență ideologică în timp indică o polarizare dublă și posibil chiar o radicalizare reciprocă. Dacă această convergență se accentuează, poate anunța forme hibride de amenințare sau o spirală a violenței în oglindă.

Analiza, structurată pe etape succesive – explorare, corelații, analiză factorială și clustering –, a evidențiat o tranziție clară de la o perioadă dominată de terorismul naționalist și anarhist la o etapă recentă, în care jihadismul și extremismul de dreapta devin ideologiile dominante în peisajul terorist european. Prin aplicarea unei metodologii cantitative susținute de un sistem informațional analitic, cercetarea a evidențiat că atacurile teroriste nu evoluează într-un vid statistic, ci în contexte complexe, unde coexistența sau excluderea ideologiilor se manifestă în funcție de factori istorici, geopolitici și culturali.

Această perspectivă a fost posibilă prin utilizarea unor instrumente informatice capabile să susțină analiza multivariată și să genereze vizualizări interpretabile în timp real. Importanța sistemelor informaționale în cadrul acestei cercetări se manifestă prin rolul lor de infrastructură analitică esențială pentru organizarea, procesarea și interpretarea volumelor complexe de date provenite din surse oficiale. Mai mult decât o simplă platformă de stocare și procesare, sistemul informațional funcționează ca un suport decizional strategic, care permite identificarea tendințelor ascunse, corelațiilor ideologice

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Prin aplicarea unei metodologii cantitative susținute de un sistem informațional analitic, cercetarea a evidențiat că atacurile teroriste nu evoluează într-un vid statistic, ci în contexte complexe, unde coexistența sau excluderea ideologiilor se manifestă în funcție de factori istorici, geopolitici și culturali.

Integrarea sistemelor informaționale inteligente, bazate pe algoritmi de învățare automată, analiză predictivă și procesare avansată a datelor, devine nu doar o opțiune metodologică, ci și o necesitate operațională.

și a anomaliilor care nu sunt vizibile la o analiză liniară sau intuitivă. În acest context, integrarea sistemelor informaționale inteligente, bazate pe algoritmi de învățare automată, analiză predictivă și procesare avansată a datelor, devine nu doar o opțiune metodologică, ci și o necesitate operațională. Astfel de sisteme ar putea sprijini în mod direct autoritățile naționale și europene în anticiparea amenințărilor, prioritizarea resurselor și calibrarea politicilor de securitate în funcție de specificul ideologic al riscurilor dominante. Prin capacitatea lor de a învăța din date istorice și de a genera avertizări în timp real, aceste sisteme pot transforma gestionarea terorismului dintr-un proces reactiv într-unul anticipativ și strategic.

În concluzie, lucrarea demonstrează că o înțelegere riguroasă a dinamicii terorismului ideologic nu poate fi separată de capacitatea instituțiilor de a integra tehnologii informaționale avansate în activitatea analitică și decizională. Această sinergie între analiza științifică și infrastructura digitală reprezintă o direcție esențială pentru consolidarea securității europene în fața amenințărilor multiple, fragmentate și în continuă transformare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Campedelli, G.M., Cruickshank, I., Carley, K M. (2020). *A complex networks approach to find latent clusters of terrorist groups*. arXiv, <https://arxiv.org/abs/2001.03367>, accesat la 2 martie 2025.
2. Center for Strategic&International Studies/CSIS. (2024). *The rising threat of anti-government domestic terrorism*, <https://www.csis.org/analysis/rising-threat-anti-government-domestic-terrorism-what-data-tells-us>, accesat la 22 martie 2025.
3. Dragomir, F.-L. (2017). *The modelling of decisional problems*. În *Bulletin of „Carol I” National Defence University*, 01, pp. 72-75, <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=548376>, accesat la 22 martie 2025.
4. Dragomir, F.-L. (2025-a). *Algorithmic Transparency in Information Systems: A Legal Necessity for the Protection of Fundamental Rights*. *Acta Universitatis Danubius. Juridica*, 21(1), pp. 126-136, <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/AUDJ/article/view/3298>, accesat la 6 aprilie 2025.
5. Dragomir, F.-L. (2025-b). *How information systems are reshaping national security strategies*. În revista *Romanian Military Thinking*, nr. 1, pp. 202-213.
6. Dragomir, F.-L. (2025-c). *Integrating artificial intelligence into operational research – New horizons for national security*. În revista *Romanian Military Thinking*, nr. 1, pp. 174-187.

7. Dragomir, F.-L. (2025-d). *Thinking Traps: How High-Performance Information Systems Correct Cognitive Biases in Decision-Making*. În *New Trends in Psychology*, 7(1), pp. 99-108, <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/NTP/article/view/3257>, accesat la 23 martie 2025.
8. Dragomir, F.-L. (2025-e). *Thinking Patterns in Decision-Making in Information Systems*. În *New Trends in Psychology*, 7(1), pp. 89-98, <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/NTP/article/view/3255>, accesat la 17 mai 2025.
9. Dragomir, F.-L. (2025-f). *The potential for intensifying Austria's opposition to Schengen enlargement*. În *European Journal of Accounting, Finance & Business*, 12(2), pp. 120-128.
10. Dragomir, F.-L., Alexandrescu, G. (2017-a). *Applications of artificial intelligence in decision-making process*. În *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 4(2), pp. 56-61, <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=547684>, accesat la 22 martie 2025.
11. Dragomir, F.-L., Alexandrescu, G. (2017-b). *The axiomatic character of decision*. În *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 6(1), <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=548274>, accesat la 2 martie 2025.
12. Dragomir, F.-L., Alexandrescu, G., Postolache, F. (2018). *Tools for Hierarchical Security Modeling*. In The 14th International Scientific Conference „Strategies XXI”, 4, pp. 34-38.
13. Europol (2023). *EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)*, <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report>, accesat la 22 martie 2025.
14. Risius, M., Blasiak, K.M., Wibisono, S., Jabri-Markwell, R., Louis, W. (2023). *Dynamic matrix of extremism and terrorism (DMET)*, arXiv, <https://arxiv.org/abs/2312.00337>, accesat la 2 martie 2025.
15. Taylor&Francis (2024). *Deconstructing fears of terrorism*. *Studies in Conflict & Terrorism*, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2024.2308223>, accesat la 22 martie 2025.
16. The Times (2025). *Ideology is at the heart of terrorism, says extremism tsar*, <https://www.thetimes.co.uk/article/ideology-terrorism-extremism-violence-t3rl7bhv9>, accesat la 23 martie 2025.
17. United Nations (2021). *CTED Trends Alert: Extreme Right-Wing Terrorism*, https://www.un.org/securitycouncil/ctc/sites/www.un.org/securitycouncil.ctc/files/documents/2021/Jan/cted_trends_alert_extreme_right-wing_terrorism.pdf, accesat la 22 martie 2025.
18. Zhou, Y., Kim, D. (2023). *How technological, organizational, and environmental factors drive the digital economy: A comprehensive review*. În *Sustainability*, 15(16), 12248.

SISTEME DE LUPĂ AUTONOME – PROVOCĂRI DE NATURĂ ETICĂ

Căpitan Ana-Raluca STANCU

Dr. Diana-Cristiana LUPU

Statul Major al Apărării
DOI: 10.55535/GMR.2025.2.10

The proliferation of artificial intelligence in the art of war introduces unprecedented challenges, prompting a critical examination of its impact on the moral action and responsibility of the parties involved. Thus, the use of autonomous weapon systems, capable of making decisions without direct human intervention, or even lethal ones of this type is presented as a solution that can make a difference, both in present situations and, especially, in future ones. However, the solution is, from many perspectives, far from being a simplistic one, the situation being subject to debate, in relation to the international humanitarian law standards and the UN, NATO or even national ethical guidelines on autonomous weapons. Some of the perspectives of this debate, focusing not only on the definition of autonomy but also on distinction, proportionality and precaution, as fundamental ethical principles, are presented in this article. To meet the stated goal, the main research method employed is document analysis.

Keywords: lethal autonomous weapon systems; international organizations; regulations; ethical principles; AI;

INTRODUCERE

Articolul de față, având ca scop prezentarea principalelor teme ale dezbaterii privitoare la provocările de natură etică generate de implicarea inteligenței artificiale (IA) în sistemele de luptă autonome, este o cercetare calitativă, implicând, în mod particular, analiza sistematică a documentelor. În acest sens, a fost studiat conținut relevant, iar informațiile, obținute din documente publice, pe care le-am considerat semnificative, au fost repartizate pe categorii – cercetători și dezvoltatori IA, organizații internaționale, mediul academic, departamente specializate din domeniul militar – cu intenția de a realiza o prezentare sistematizată a unor perspective multiple, pe baza cărora să fie extrase concluzii cu un grad de obiectivitate cât mai apropiat standardului unei lucrări științifice.

Se poate afirma că IA este deja omniprezentă în viețile noastre. Mai recent, a apărut IA generativă, o categorie de sisteme care pot, pe baza unor volume impresionante de date cu care sunt alimentate, genera conținut, sub diferite aspecte. Având în vedere enormul potențial pentru dezvoltare, se estimează că IA generativă poate schimba, în mod covârșitor, interacțiunile fiecăruia dintre noi cu lumea înconjurătoare, reprezentând, prin urmare, un domeniu major de investiții și o piață pe măsură. Exemple în acest sens pot fi platformele comerciale care folosesc algoritmi pentru a-ți recomanda produse, a ajusta prețuri și a decide ce promoții vezi. Uneori, consumatorul nici nu este conștient că o „reducere” a fost special personalizată. În acest context, la fel cum s-a întâmplat în cazul dezvoltării armelor nucleare, precum și în cel al lansării sateliților, putem vorbi de o adevărată „cursă a înarmării IA”, mai întâi în rândul dezvoltatorilor de tehnologie, iar apoi în toate domeniile vieții sociale, inclusiv în cel militar.

În acest sens, mai ales în actualul climat geopolitic, marcat de multiple tensiuni, numeroși actori ai scenei internaționale privesc dezvoltarea unor sisteme de arme autonome (*Autonomous Weapon Systems/AWS*) sau chiar a unora letale de acest tip (*Lethal Autonomous Weapon Systems/LAWS*) ca pe un avantaj major, apt a le conferi superioritate strategică. În absența unei definiții agreeate

*Se estimează că
IA generativă
poate schimba,
în mod
covârșitor,
interacțiunile
fiecăruia dintre
noi cu lumea
înconjurătoare,
reprezentând,
prin urmare, un
domeniu major
de investiții și o
piață pe măsură.
Exemple în
acest sens pot
fi platformele
comerciale
care folosesc
algoritmi pentru
a-ți recomanda
produse, a
ajusta prețuri
și a decide ce
promoții vezi.*

Rădăcina noțiunii de etică se află în limba greacă, „ethos” însemnând caracter. Primele abordări ale eticii provin din Antichitate, aceasta fiind parte componentă a școlilor filosofice. Astfel, Socrate a dezvoltat teoria eticii, prin încercarea de a fundamenta noțiuni de bază, precum bine/rău, datorie, onoare, virtute, cinste.

la nivel internațional, principala caracteristică a LAWS este aceea de a utiliza IA pentru identificarea și neutralizarea unor ținte umane, fără intervenție umană, motiv pentru care sunt denumite și „*roboți ucigași*”/„*killer robots*”. În acest context, chiar dacă decizia finală ar aparține operatorului uman, e necesar a fi menționate și sistemele de asistență a procesului decizional (*Decision Support Systems/DSS*), care încorporează IA și care pot genera, de asemenea, provocări, având în vedere că, deși nu sunt implicate, cinetic, în acțiuni de luptă, ar putea influența decizia privitoare la angajarea LAWS și a luptătorilor umani, deopotrivă. Evident, asemenea perspective provoacă numeroase dezbateri, în primul rând cu privire la componenta etică, nefiind ușor de acceptat, fără reticențe, mai ales ținând seamă de perioada scurtă de timp ce a trecut de la avansarea lor și de faptul că sunt capabile să genereze schimbări majore în ceea ce privește modul de ducere a războiului, precum și a normelor și regulilor existente până în prezent.

În ceea ce privește conceptul de etică, precizăm că, la origine, aceasta, decurgând din Sinele omului, este conectat cu personalitatea și moralitatea. Rădăcina noțiunii de etică se află în limba greacă, „*ethos*” însemnând caracter. Primele abordări ale eticii provin din Antichitate, aceasta fiind parte componentă a școlilor filosofice. Astfel, Socrate a dezvoltat teoria eticii, prin încercarea de a fundamenta noțiuni de bază, precum bine/rău, datorie, onoare, virtute, cinste. Ca disciplină științifică, acesta există din timpul lui Aristotel, care i-a dedicat și o lucrare, *Etica nicomahică*, afirmând că „*principiul actului moral, elementul formal ce determină calitatea unei acțiuni de a fi specific umană, liberă și responsabilă, îl constituie alegerea deliberată (care) este momentul decisiv, marcând traducerea în act a intenției morale, proces rațional precedat de deliberarea asupra alegerii mijloacelor adecvate de atingere a scopului propus.*” (1988, pp. XII-XIII). Mai târziu, Albert Einstein a exprimat ideea că etica e o preocupare exclusiv umană, care nu se întemeiază pe nicio autoritate supraomenească (Einstein, 1953). După cum se vede, subiectul a suscitât întotdeauna interesul celor preocupați să trăiască într-o lume „*mai bună*”, atență la nevoile și aspirațiile celor din jur, menită să aprecieze adevăratele valori umane și să promoveze modelele exemplare de comportament, care să dovedească responsabilitate pentru situația celorlalți.

În acest context, se poate afirma că IA, nedispunând de o conștiință proprie, posedă un tip particular de cunoaștere în sens etic, respectiv

o copie a unor experiențe umane, interpretate etic. Problema este că etica nu decurge doar din cunoaștere, ci din ceva superior cunoașterii, anume din conștiință, care încununează rezultatele fuziunii emisferei raționale cu cea emoțională. Cunoașterea ce urmează a fi importată va fi, cel mai probabil, un algoritm rezultat în urma analizei raționale, dar nu și emoționale, IA nedobândind, astfel, o posibilitate automată de empatizare, ci de mimare a empatizării, prin raționament logic. Ca urmare, IA nu va fi capabilă de manifestare a unui comportament rezilient sau a altor capacități de înțelegere superioară a situațiilor analizate. De aceea, decizia IA poate fi controversată și etichetată drept lipsită de etică, deoarece IA, neavând sentimente, nu poate aprecia cazul de sine stătător, ci îl analizează cu ajutorul claselor de asociere cu alte cazuri cunoscute din baza de date existentă, centrul de greutate al analizei fiind pe gradul de asemănare cu situațiile din respectiva bază, procesul decizional bazându-se pe decizia asociată cazului cel mai asemănător din baza de date, nu, direct, pe cazul aflat în analiză. În consecință, calitatea etică a deciziei bazată pe IA va fi limitată, în lipsa capacității creatoare, manifestată de om prin conștiință.

PRINCIPALELE ÎNGRIJORĂRI EXPRIMATE CU PRIVIRE LA SUBIECT ȘI MATERIALIZĂRI REGULATORII

În contextul definit anterior, la 28 iulie 2015, în cadrul unei conferințe internaționale privind IA, aproximativ 20.000 de persoane, între care 2.981 de cercetători și dezvoltatori din domeniul roboticii și inteligenței artificiale, au semnat o scrisoare deschisă, în care și-au exprimat îngrijorările în relație cu LAWS și, mai ales, cu faptul că acest tip de arme selectează și atacă ținte, pe baza unor criterii predefinite, fără intervenție umană. În scrisoare se menționează că armele autonome reprezintă a treia revoluție în domeniul războiului, după praful de pușcă și armele nucleare, fiind prezentate atât argumente pro utilizarea unei astfel de tehnologii IA – reducerea victimelor, prin înlocuirea militarilor cu mașini, cât și cele contra – scăderea pragului decizional pentru angajare în luptă, prin creșterea vitezei cu care se ia o asemenea decizie. În documentul menționat, se arată, totodată, că acest tip de arme se poate realiza la un cost mai mic decât în cazul celor nucleare, ceea ce înseamnă că va fi doar o chestiune de timp pentru ca toate puterile militare semnificative să le producă în masă și, mai mult, pentru ca acestea să ajungă în mâinile teroriștilor,

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

La 28 iulie 2015, în cadrul unei conferințe internaționale privind IA, aproximativ 20.000 de persoane, între care 2.981 de cercetători și dezvoltatori din domeniul roboticii și inteligenței artificiale, au semnat o scrisoare deschisă, în care și-au exprimat îngrijorările în relație cu LAWS și, mai ales, cu faptul că acest tip de arme selectează și atacă ținte, pe baza unor criterii predefinite, fără intervenție umană. În scrisoare se menționează că armele autonome reprezintă a treia revoluție în domeniul războiului, după praful de pușcă și armele nucleare.

Comitetul Internațional al Crucii Roșii și-a exprimat îngrijorările și a propus o listă de recomandări, în vederea elaborării și adoptării unui cadru legal adecvat utilizării sistemelor de arme autonome. Într-o prezentare sumară, principalele îngrijorări exprimate se referă la faptul că un sistem de arme autonom, după activarea sau lansarea sa de către o persoană, inițiază sau răspunde unui atac pe baza unui „profil de țintă” generalizat.

dictatorilor care intenționează să-și controleze mai bine populația, liderilor militari care doresc să comită epurări etnice etc., armele autonome fiind ideale pentru astfel de sarcini. Prin urmare, semnatarii scrisorii își exprimă credința că o cursă a înarmărilor militare bazate pe inteligență artificială nu ar fi benefică pentru umanitate, existând numeroase alte modalități prin care IA poate face câmpurile de luptă mai sigure pentru oameni, în special civili, fără a crea noi instrumente pentru uciderea oamenilor, concluzionând că IA are un mare potențial de a genera beneficii pentru umanitate, iar declanșarea unei curse a înarmărilor militare în domeniul IA ar trebui prevenită printr-o interdicție a armelor autonome ofensive care nu se află sub control uman semnificativ (Future of Life Institute, 2015).

Având în vedere că subiectul în discuție este aflat la intersecția mai multor domenii ale științei, este natural ca dezbaterile cu privire la acesta să implice echipe multidisciplinare, formate din experți în drept internațional umanitar, reprezentanți ai comunității academice, ai institutelor de profil, precum și ai sistemului militar, pe lângă comunitatea cercetătorilor și dezvoltatorilor de tehnologie IA. Astfel, în cele ce urmează, vom prezenta câteva dintre principalele teme evidențiate de astfel de organizații.

Comitetul Internațional al Crucii Roșii

În legătură cu principiile dreptului internațional umanitar (*International Humanitarian Law/IHL*), acestea consacră, ca urmare a ratificării, de către actorii statali semnatarii, a Convențiilor de la Geneva din 12 august 1949 și a Protocoloalelor Adicionale din anul 1977, drepturile personalului militar care nu e implicat, în mod activ, în ostilități, ale prizonierilor și populației civile, pe timp de conflict armat, stabilind, totodată, drepturile și obligațiile beligeranților, precum și limitele pentru mijloacele de răzire ale inamicului. Astfel, devine evident faptul că apariția LAWS generează dezbateri în acest domeniu, mai ales cu privire la proporționalitatea mijloacelor de lovire și discriminarea țintelor.

În acest context, Comitetul Internațional al Crucii Roșii (*International Committee of the Red Cross/ICRC*) și-a exprimat îngrijorările și a propus o listă de recomandări, în vederea elaborării și adoptării unui cadru legal adecvat utilizării sistemelor de arme autonome. Într-o prezentare sumară, principalele îngrijorări exprimate se referă la faptul că un sistem de arme autonom, după activarea sau lansarea sa de către

o persoană, inițiază sau răspunde unui atac pe baza unui „profil de țintă” generalizat. Aceasta înseamnă că utilizatorul nu cunoaște ținta/ele și/sau locația aplicării acțiunii de către sistemul autonom, fiind, astfel, foarte dificil de anticipat sau de limitat efectul, putând implica combatanți aliați, necombatanți, civili, sau escalada conflictului în mod nejustificat. În esență, respectivele îngrijorări sunt legate de faptul că deciziile umane privind viața și moartea sunt înlocuite cu procese bazate pe senzori, *software* și mașini. Prin urmare, ICRC recomandă statelor să stabilească limite clare pentru sistemele de arme autonome, care să fie convenite la nivel internațional, cu scopul de a asigura protecția civililor, respectarea dreptului internațional umanitar și acceptabilitatea etică, precum și să adopte noi reguli, obligatorii din punct de vedere juridic, eventual interzicerea acelor sisteme autonome ale căror efecte nu pot fi suficient înțelese și explicate, având un grad mic de predictibilitate. Mai mult, sunt făcute recomandări cu privire la interzicerea acelor sisteme de arme autonome care sunt proiectate sau utilizate pentru a aplica forța împotriva persoanelor. În ceea ce privește limitele, acestea ar trebui să ia în considerare tipurile de ținte, aria geografică de aplicare, interacțiunea om-mașină, în special pentru a asigura o supraveghere umană eficientă și posibilitatea intervenției/dezactivării sistemului în timp util (ICRC, 2021).

Institutul Internațional pentru Cercetări privitoare la Pace din Stockholm

În același context, Institutul Internațional pentru Cercetări privitoare la Pace din Stockholm (*Stockholm International Peace Research Institute/SIPRI*) identifică principalele întrebări, din perspectivă juridică, ce ar trebui să ghideze dezvoltarea unui cadru normativ și operațional pentru utilizarea LAWS, în conformitate cu IHL, care să menționeze și bunele practici aferente producătorilor, comandanților și operatorilor. În acest sens, se au în vedere dimensiunea personală – tipul și gradul de interacțiune om-mașină impus, permis sau interzis de IHL, în calitate de „subiect” sau „obiect” al acțiunii militare; dimensiunea materială – IHL impune, permite sau interzice ca judecățile de valoare obligatorii din punct de vedere legal să fie încredințate parțial sau integral mașinilor; dimensiunea temporală – limitele impuse de IHL cu privire la timpul care poate trece între activarea unui LAWS și momentul în care funcționarea sa trebuie suspendată sau încetată; dimensiunea geografică – limite spațiale (dacă există) impuse de IHL asupra locului

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Institutul Internațional pentru Cercetări privitoare la Pace din Stockholm identifică principalele întrebări, din perspectivă juridică, ce ar trebui să ghideze dezvoltarea unui cadru normativ și operațional pentru utilizarea LAWS, în conformitate cu IHL, care să menționeze și bunele practici aferente producătorilor, comandanților și operatorilor.

unde se pot disloca și utiliza LAWS. Combinarea acestor diferite dimensiuni și luarea în considerare a unor răspunsuri sistematice, în sensul minimalizării riscului de interpretabilitate, reprezintă elemente esențiale pentru determinarea a ceea ce ar face ca un LAWS să fie ilegal în sine, dar și pentru evaluarea modului în care oamenii ar trebui să își exercite obligațiile legale în dezvoltarea și utilizarea unui LAWS – cine trebuie să facă ce, când, unde și cum, ceea ce trimite la asumarea responsabilității utilizării LAWS (Boulainin, Goussac, Brunn, 2021, pp. 2-4).

Raportul menționat concluzionează că LAWS nu pot fi dezvoltate și utilizate fără limite, IHL având deja prevederi în sensul interzicerii oricărui tip de armă (inclusiv LAWS) care: (a) are caracteristici interzise de un tratat privind armele sau de dreptul cutumiar; (b) este de natură să provoace vătămări inutile sau suferințe inutile; (c) este nediscriminatorie prin natura sa; (d) este destinată sau se poate aștepta să provoace daune pe scară largă, pe termen lung și grave, mediului natural, atrăgându-se atenția asupra faptului că, în cazul utilizării LAWS, principiile distincției, proporționalității și precauției au o relevanță deosebită. În ceea ce privește răspunderea, trebuie să fie posibil, din punct de vedere tehnic, să se urmărească dacă o încălcare a IHL este rezultatul unui comportament și/sau al deciziilor luate de anumite persoane (inclusiv agenți ai statului), ceea ce presupune capacitatea de a anticipa, administra și urmări funcționarea, performanța și efectele LAWS. În acest sens, o lipsă de previzibilitate, problematică din punct de vedere juridic, ar putea fi cauzată de o caracteristică de proiectare, care ar genera o imprevizibilitate inerentă în comportamentul sistemului, de nerespectarea normelor necesare în procesul de dezvoltare și achiziție, ceea ce înseamnă că performanța și funcționarea sistemului nu au fost evaluate prin teste și evaluări adecvate, precum și de decizia unui utilizator de a implementa un LAWS într-un mediu de utilizare care, în sine, nu este suficient de previzibil. Mai mult, utilizarea unui LAWS a cărui funcționare, comportament și efecte nu pot fi limitate conform IHL, în special conform principiilor distincției, proporționalității și precauției, ar fi ilegală (ib. pp. 51-54).

Comunitatea academică

Cât privește o sinteză a opiniilor privitoare la LAWS, prezentate de comunitatea academică, acestea, pornind de la faptul că încă nu există o definiție agreată a „autonomiei”, sunt sintetizate în cele ce urmează.

Astfel, autonomia este privită în relație cu gradul intervenției umane în acțiunea respectivelor sisteme de arme, ceea ce, în opinia reprezentanților comunității academice, generează întrebări privitoare la dimensiunea etică, precum și la cea a demnității umane. O sinteză a bibliografiei relevante, alcătuită de cadre didactice activând în domeniul ingineriei, identifică (in)stabilitatea, atribuirea responsabilității, complexitatea și incertitudinea, asimetria și riscul reciproc, precum și faptul că asemenea sisteme nu pot înțelege valorile oamenilor, cu trimitere la demnitatea umană, drept principale aspecte ce trebuie avute în vedere de factorii decizionali (Zaccharias, Schmitt, 2021).

Cu privire la (in)stabilitate, materialul citat arată că, pe de o parte, susținătorii LAWS subliniază frecvent avantajele militare care ar putea fi obținute prin utilizarea unor astfel de sisteme ca multiplicator al forței, permițând eficacitate pe câmpul de luptă, economii semnificative de resurse, acces la câmpuri de luptă greu accesibile, precum și reducerea suferinței umane și a pierderilor de vieți omenești, prin implicarea agenților luptători non-umani. Pe de altă parte, criticii LAWS avertizează asupra potențialului sistemelor autonome de a introduce diverse tipuri de instabilitate, precum: instabilitatea militară, prin proliferare/cursă a înarmărilor, respectivele sisteme fiind dezvoltate atât în medii militare, cât și civile; instabilitatea crizelor, prin escaladarea accelerată de la pace la război, sau de la niveluri mai mici la niveluri mai mari de violență în timpul unui conflict existent, depășind limitele unor angajamente specifice. În legătură cu atribuirea responsabilității pentru selectarea unei ținte, implicarea unor agenți non-umani, de fapt, a unor rețele complexe de actori umani și tehnologici – ingineri, programatori, decidenți militari, diverse tehnologii care interacționează cu sistemul, face atribuirea responsabilității extrem de dificilă. Cât despre complexitate și incertitudine, multe dintre dezbaterile legate de etica utilizării LAWS se bazează pe presupunerea că sistemele complet autonome vor surclasa, în cele din urmă, oamenii și sistemele cu implicare umană în ceea ce privește țintirea. Chiar și în situația în care nu ar fi așa, determinarea unui obiect ca țintă adecvată este extrem de complexă și dependentă de context. Numeroase analize evidențiază dificultățile tehnice cu care s-ar confrunta sistemele autonome în distincția dintre civili și combatanți, precum și pericolul prezentat de lipsa de conștientizare situațională a unui sistem tehnologic. În plus, complexitatea, în sine, a unui astfel de sistem complet autonom crește

Autonomia este privită în relație cu gradul intervenției umane în acțiunea respectivelor sisteme de arme, ceea ce, în opinia reprezentanților comunității academice, generează întrebări privitoare la dimensiunea etică, precum și la cea a demnității umane.

Pornind de la faptul că sistemele bazate pe IA devin din ce în ce mai integrate în sistemele de luptă precum LAWS, am identificat o cercetare în care cadrul spectrului autonomiei este aplicat scenariilor din lumea reală a operațiilor militare în care astfel de tehnologii sunt implicate, fiind citat exemplul dronelor MQ-9 Reaper, utilizată de către armata SUA, care demonstrează un nivel intermediar de autonomie, necesitând intervenție umană pentru decizii critice, cum ar fi angajarea unei ținte.

probabilitatea de accidente, mai ales în condițiile în care mai multe sisteme complet autonome implementate în aceeași arie au potențialul de a genera obiective conflictuale. În acest context, sunt dezbătute, de asemenea, asimetria și riscul reciproc generate de implicarea LAWS în câmpul de luptă. Astfel, susținătorii LAWS avansează conduita etică de care ar putea da dovadă astfel de sisteme, mai accentuată decât a combatanților umani. Pe de altă parte, criticii unor astfel de sisteme subliniază necesitatea de a lua în considerare mai multe aspecte ale principiilor războiului, în special cu privire la decizia de a se angaja (*jus ad bellum*), pe lângă cele care se aplică conduitei în timpul războiului (*jus in bello*), susținând că gradul de asimetrie reprezentat de LAWS este fără precedent și că, prin urmare, lipsa riscului reciproc și a reciprocității între combatanți ar submina etica războiului existentă, pe de o parte, și ar conduce la un potențial de distrugere pentru non-combatanți care ar depăși posibilele beneficii ale LAWS, pe de altă parte (Ib.).

Alte perspective legate de cedarea deciziei, către sistemele autonome, de a face diferența între viață și moarte, subliniază modul în care tehnologiile emergente, inclusiv LAWS, se intersectează cu alte domenii, precum filosofia, etica fiind o ramură principală a acesteia, și justiția sau legislația internațională. Astfel, este generată o dezbatere cu privire la respectarea regulilor de angajare, așa cum acestea sunt dictate de cadrele juridice existente.

Pornind de la faptul că sistemele bazate pe IA devin din ce în ce mai integrate în sistemele de luptă precum LAWS, am identificat o cercetare în care cadrul spectrului autonomiei este aplicat scenariilor din lumea reală a operațiilor militare în care astfel de tehnologii sunt implicate, fiind citat exemplul dronelor MQ-9 Reaper, utilizată de către armata SUA, care demonstrează un nivel intermediar de autonomie, necesitând intervenție umană pentru decizii critice, cum ar fi angajarea unei ținte. Combinația dintre controlul uman și autonomia mașinilor este considerată garant al echilibrului între eficiența operațională și considerațiile etice, aliniindu-se cu principiul „controlului uman semnificativ” susținut de Grupul de Experți Guvernamentali ai SUA privind Sistemele de Informații și Comunicații (*Group of Governmental Experts/US GGE on LAWS*). În acest context, este menționat și sistemul israelian Harpy, care funcționează cu o autonomie mult mai mare, fiind conceput să detecteze, să atace și să distrugă emițătoarele radar în mod

autonom, fără intervenție umană. Prin aplicarea cadrului spectrului de autonomie (*Autonomy Spectrum Framework/ASF*) la aceste sisteme din lumea reală, devine evident că diferitele niveluri de autonomie generează beneficii și riscuri operaționale distincte. În mediile în care luarea rapidă a deciziilor este esențială, o autonomie sporită poate fi avantajoasă. Cu toate acestea, în zonele de luptă complexe, unde prezența civilă este ridicată, o mai mare supraveghere umană este esențială pentru a minimiza daunele neintenționate. Această aplicație practică evidențiază necesitatea unor cadre flexibile care se pot adapta la cerințele variate ale diferitelor situații de luptă (Marsili, 2024, p. 63).

Astfel, plecând de la realitatea faptului că implementarea sistemelor LAWS reprezintă o provocare pentru normele stabilite ale dreptului internațional umanitar, în special principiile distincției, proporționalității și necesității, esențiale pentru a se asigura că acțiunile militare evită daune excesive în rândul civililor și necombatanților, Grupul de experți guvernamentali ai ONU în domeniul LAWS (*UN GGE on LAWS*) s-a aflat în prim-planul dezbaterii internaționale privind modul de reglementare a acestor sisteme, subliniind, în repetate rânduri, necesitatea unui „control uman semnificativ” asupra sistemelor autonome pentru a se asigura că acestea respectă obligațiile juridice internaționale și evidențiind posibilitatea introducerii unor tratate obligatorii din punct de vedere juridic pentru a reglementa LAWS, în sensul de a fi împiedicate să ia decizii unilaterale cu privire la utilizarea forței letale, fără a se ajunge la un consens (Ib., pp. 64-68).

Departamentul Apărării al SUA

În acest sens și în concordanță cu cele mai-sus arătate, respectiv ASF, Departamentul Apărării al SUA (*US Department of Defense/DoD*) a elaborat, în 2012, Directiva 3000.09, actualizată în ianuarie 2023, cu referire la autonomia sistemelor de armamente. Respectiva directivă definește LAWS ca fiind „sistem(e) de arme care, odată activate, pot selecta și angaja ținte fără intervenția ulterioară a unui operator uman”, în contrast cu sistemele de arme autonome supravegheate de om, în care operatorii au capacitatea de a monitoriza și a opri angajarea țintei de către un anumit tip de armament. O altă categorie este reprezentată de sistemele de arme semi-autonome, care „angajează doar ținte individuale sau grupuri țintă specifice care au fost selectate de un operator uman.” (DoDD, 2023, pp. 21-24).

Implementarea sistemelor LAWS reprezintă o provocare pentru normele stabilite ale dreptului internațional umanitar, în special principiile distincției, proporționalității și necesității, esențiale pentru a se asigura că acțiunile militare evită daune excesive în rândul civililor și necombatanților

Cu privire la rolul operatorului uman, DoDD 3000.09 prevede ca toate sistemele, inclusiv LAWS, să fie proiectate pentru a „permite comandanților și operatorilor să exercite niveluri adecvate de judecată umană asupra utilizării forței”, adecvat fiind un termen flexibil. Ceea ce este „adecvat” poate diferi în funcție de sistemele de arme, domeniile și tipurile de război, contextele operaționale. Mai mult, „judecata umană asupra utilizării forței” nu necesită „control” uman manual al sistemului de arme, ci, mai degrabă, o implicare umană în deciziile privind modul, momentul, locul și motivul pentru care arma va fi utilizată, „în conformitate cu legea războiului, tratatele aplicabile, regulile de siguranță ale sistemelor de arme și regulile de angajament aplicabile”. În acest sens, DoDD 3000.09 prevede existența unei instruirii (tactici, tehnici și proceduri) adecvate, precum și a unei doctrine, „revizuite periodic și utilizate de către operatorii de sistem și comandanți pentru a înțelege funcționarea, capacitățile și limitele autonomiei sistemului în condiții operaționale realiste”. DoDD 3000.09 prevede, de asemenea, ca software-ul și hardware-ul sistemelor de arme semi-autonome și autonome să fie testate și evaluate pentru a se asigura că acestea funcționează conform așteptărilor în medii operaționale realiste împotriva adversarilor adaptivi care iau contramăsuri realiste și practicabile. (Congressional Research Service, 2025, pp. 1-2).

Departamentul pentru Probleme de Dezarmare al ONU

Poziția Organizației Națiunilor Unite cu privire la sistemele de arme autonome letale a fost exprimată, prin vocea secretarului general António Guterres, încă din 2018, în sensul că astfel de sisteme sunt inacceptabile din punct de vedere politic și respingătoare din punct de vedere moral, cerându-se interzicerea acestora, în temeiul dreptului internațional. Apelul a fost reiterat, în 2023, în noua *Agendă pentru Pace*, recomandarea fiind ca, până în 2026, statele să adopte un instrument obligatoriu din punct de vedere juridic pentru a interzice sistemele de arme autonome letale care funcționează fără control sau supraveghere umană și care nu pot fi utilizate în conformitate cu dreptul internațional umanitar, precum și pentru a reglementa toate celelalte tipuri de sisteme de arme autonome (Guterres, 2023).

În acest context, în 2023, pe baza propunerilor statelor, s-au discutat temele unei posibile abordări legislative în sensul interzicerii sau restricționării utilizării unor sisteme de arme care ar putea avea

efecte nediscriminatorii, pe baza existenței convenției referitoare la anumite arme convenționale (*Convention on Certain Conventional Weapons/CCW*), adoptată la Geneva, pe 10 octombrie 1980, urmând a intra în vigoare din 1983. Astfel, Departamentul pentru Probleme de Dezarmare al ONU (*United Nation's Office for Disarmament Affairs/UNODA*), prin grupul de experți guvernamentali în domeniul tehnologiilor emergente și LAWS (*Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons System*), a elaborat, în 2023, documentul *Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects/ CCW/GGE.1/2023/CRP.1*. Dintre teme, menționăm faptul că sistemele de armamente nu ar trebui să fie concepute astfel încât să efectueze atacuri asupra populației civile, să provoace, accidental, pierderi de vieți omenești și daune excesive, precum și că funcțiile autonome din sistemele de armamente nu ar trebui să fie proiectate pentru a efectua atacuri care nu ar fi responsabilitatea comenzii umane sub care ar fi utilizate respectivele sisteme, fiind necesar ca acestea să fie dezvoltate astfel încât efectele lor în atacuri să poată fi anticipate și controlate, conform principiilor distincției și proporționalității (*CCW/GGE.1/2023/CRP.1*).

Din cele câteva aspecte prezentate, devine evident faptul că proliferarea IA și utilizarea acesteia în conflicte, în special prin integrarea în LAWS, introduce provocări fără precedent, ceea ce generează dezbateri relative la tipurile de acțiune considerate morale și a atribuirii responsabilității, toate având legătură, în esență, cu remodelarea relației noastre cu violența care, la limită, poate însemna erodarea responsabilității morale și normalizarea brutalității, implicând numeroase redefiniri și recontextualizări ale unor noțiuni convenționale de conduită etică în conflictele armate. O cercetare efectuată de o echipă academică multidisciplinară a evidențiat următoarele teme principale, în acest sens, anume: integrarea sistemelor de armamente bazate pe IA facilitează obiectivarea țintelor umane, ducând la o toleranță sporită pentru daunele colaterale; prejudecățile cu privire la automatizare și mediere tehnologică, prin tendința de a le acorda o prea mare încredere, slăbesc vigilența morală în rândul operatorilor de astfel de sisteme, diminuându-le capacitatea de luare a deciziilor etice; dinamica industriei, în special finanțarea capitalului

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Proliferarea IA și utilizarea acesteia în conflicte, în special prin integrarea în LAWS, introduce provocări fără precedent, ceea ce generează dezbateri relative la tipurile de acțiune considerate morale și a atribuirii responsabilității, toate având legătură, în esență, cu remodelarea relației noastre cu violența care, la limită, poate însemna erodarea responsabilității morale și normalizarea brutalității, implicând numeroase redefiniri și recontextualizări ale unor noțiuni convenționale de conduită etică în conflictele armate.

de risc, modelează discursurile din jurul IA utilizabilă în domeniul militar, influențând percepțiile privind utilizarea responsabilă a IA în război (Schwarz, 2025). În acest context, în direcția conexiune cu ideile de discurs, realitate și normă, vom prezenta câteva elemente de normalizare a discursului în cazul utilizării dronelor.

NORMALIZAREA DISCURSULUI ÎN CAZUL UTILIZĂRII DRONELOR

Inițial, dronile au fost percepute ca inovație demnă de scenarii SF, fiind asociate cu o posibilă amenințare existențială, prin capacitatea acestora de a survola teritoriul, mai ales periculoase sau greu accesibile altor mijloace, de a colecta și transmite informații, precum și de a lovi, cu precizie, la distanță. Prin urmare, utilizarea dronelor de atac a generat dezbateri privitoare la suveranitate, legalitate și număr de victime colaterale, mai ales din rândul populației și infrastructurii civile.

După cum reiese din cele arătate, având în vedere complexitatea contextuală, precum și faptul că există un număr mare de susținători și opozanți, deopotrivă, cu privire la implicarea LAWS în conflicte armate, este evident că discursul necesită un proces de normalizare, menit a crește atât numărul susținătorilor, cât și gradul de acceptabilitate a utilizării. În termeni generali, normalizarea discursului se referă la modul de încadrare și prezentare a unei situații controversate, inovatoare sau dificil de acceptat, cu scopul de a determina perceperea respectivei situații drept rațională, normală sau necesară, precum și introducerea acesteia în limbajul cotidian și interiorizarea în înțelegerea socială.

Un exemplu, în acest sens, este cel al utilizării dronelor, vehicule aeriene fără pilot (*Unmanned Aerial Vehicles/UAVs*). Inițial, dronile au fost percepute ca inovație demnă de scenarii SF, fiind asociate cu o posibilă amenințare existențială, prin capacitatea acestora de a survola teritoriul, mai ales periculoase sau greu accesibile altor mijloace, de a colecta și transmite informații, precum și de a lovi, cu precizie, la distanță. Prin urmare, utilizarea dronelor de atac a generat dezbateri privitoare la suveranitate, legalitate și număr de victime colaterale, mai ales din rândul populației și infrastructurii civile. Ulterior, discursul relativ la utilizarea dronelor a fost normalizat, în primul rând prin modificarea cadrului, în sensul deplasării accentului asupra dronelor comerciale, utilitare și recreative, care au fost primite cu neutralitate sau chiar cu entuziasm, considerate ca necesare, mai ales prin asocierea cu ideea de comoditate. Apoi, prin introducerea conceptului de tehnologie duală, discrepanța dintre utilizarea în scopuri civile și cea în scopuri militare s-a diminuat, cele din urmă fiind incluse, la rândul lor, în limitele normalității, rămânând în dezbateri doar cadrul de reglementare a utilizării.

Astăzi, se discută despre faptul că UAV au transformat modul de ducere a războiului, mai cu seamă prin prisma recentelor conflicte din Ucraina și din Orientul Mijlociu, estimându-se că deja războiul

s-a transformat într-o luptă a algoritmilor. Prin urmare, progresele tehnologice din domeniul IA reprezintă un catalizator al dezvoltării sistemelor capabile să selecteze și să angajeze ținte în mod autonom. Potrivit analiștilor, conflictul din Ucraina servește drept exemplu cheie al dezvoltării și potențialului dronelor cu IA, dezvoltare care se concentrează pe trei direcții principale, anume identificarea țăintelor, cartografierea terenului și crearea de „roiuri” de drone interconectate. Mai mult, importanța dronelor este evidențiată discursiv. Astfel, anul trecut, Analytics Vidhya a descris Ucraina drept o „mină de aur” pentru tehnologia de război bazată pe inteligență artificială, crescând miza relativă la supremația inteligenței artificiale, cu impact semnificativ asupra dialogurilor globale privind securitatea, în condițiile în care strategii și decidenții militari examinează soluții pentru dominația „minții colective” a mașinilor de război bazate pe inteligență artificială. În același sens, Reuters relatează că prezenta cursă a înarmărilor axată pe drone ce înglobează inteligență artificială mută războiul pe un teritoriu neexplorat, combatanții întrecându-se în a obține avantajul tehnologic, eventual algoritmic, în luptă. Compania Swarmer, specializată în dezvoltarea de *software* pentru conectarea în rețea a dronelor, permițând executarea instantanee a deciziilor într-un roi cu un input uman minim, prin vocea CEO-ului său, afirma că gestionarea roiurilor de 10 până la 20 de drone este aproape imposibilă fără automatizare, fiecare dronă putându-și planifica propriile acțiuni, anticipând, simultan, comportamentul celorlalte din roi. Cât despre gestionarea roiurilor de sute de drone, aceasta, în opinia aceluiași CEO, depășește cu mult capacitatea piloților umani, automatizarea ajutând, de asemenea, la protejarea piloților care operează aproape de liniile frontului. De cealaltă parte, Rusia, conștientă de progresele pe care Ucraina le-a obținut prin utilizarea dronelor, și-a intensificat eforturile pentru a ține pasul, declarațiile oficiale avansând ideea construcției de aproximativ 1,4 milioane drone în 2024, precum și o nouă strategie de apărare, pentru o perioadă de 10 ani, care să se concentreze, în mod special, pe inteligența artificială. (Kirichenko, 2024).

CONCLUZII

Algoritmii sunt deja parte integrantă a vieții noastre cotidiene, influențând decizii, despre și pentru noi, în moduri vizibile și invizibile. Spre exemplu, algoritmii pot analiza istoricul căutărilor, al interacțiunilor personale și pot decide pentru tine, ce conținut să urmărești,

Algoritmii pot analiza istoricul căutărilor, al interacțiunilor personale și pot decide pentru tine, ce conținut să urmărești, cu ce frecvență, modelându-ți, în mod indirect, opinia, starea de spirit sau chiar alegerile de viață.

Platformele comerciale folosesc algoritmi pentru a-ți recomanda produse, a ajusta prețuri și a îți oferi „avantaje” personalizate. Procesul decizional poate fi automat și aproape imposibil de contestat.

cu ce frecvență, modelându-ți, în mod indirect, opinia, starea de spirit sau chiar alegerile de viață. Mai mult, platformele comerciale folosesc algoritmi pentru a-ți recomanda produse, a ajusta prețuri și a îți oferi „avantaje” personalizate. Procesul decizional poate fi automat și aproape imposibil de contestat. Printre problemele asociate s-ar putea număra lipsa de transparență („cutia neagră” a algoritmului), existența prejudecăților și condițiilor (dacă datele sistemului sunt părtinitoare, deciziile vor fi, în consecință, părtinitoare) și, nu în ultimul rând, lipsa de control, în sensul că, deseori, este dificil de atribuit responsabilitatea agentului decizional – omul, algoritmul, un mix al acestora. Prin urmare, există o dezbatere cu privire la evoluția IA, aceasta bucurându-se de susținători, care subliniază beneficiile aduse în domenii ca cel medical, educațional, economic, tehnologic și militar, precum și de contestatari, care accentuează consecințele negative ale dezvoltării IA, cum ar fi pierderea locurilor de muncă, dezumanizarea relațiilor, manipularea informațională. Ambele tabere par a se întâlni în contextul necesității stabilirii unor reglementări clare și stricte cu privire, în primul rând, la atribuirea responsabilității în cazul utilizării abuzive a IA, a implicării unor tehnologii periculoase sau a unor procese decizionale eronate. Respectiva temă devine cu atât mai complexă și mai importantă în cazul implicării IA în dezvoltarea unor sisteme de armamente autonome care pot fi, de cele mai multe ori, letale, aspect ce generează, de asemenea, dezbateri privitoare la dimensiunea etică a utilizării acestora, aspecte prezentate în articolul de față.

În acest context, o primă concluzie este aceea că nu s-a ajuns încă la o definiție unanim acceptată a conceptului de *autonomie*, spectrul autonomiei fiind definit de gradul intervenției umane în acțiunea respectivelor sisteme de armamente. Acest cadru este complicat de existența sistemelor de asistență a procesului decizional care, la rândul lor, pot genera provocări, chiar fără a fi implicate, cinetic, în acțiuni de luptă, în sensul că pot influența decizia privitoare la angajarea LAWS și a combatanților umani, deopotrivă.

O a doua concluzie vizează argumentele susținătorilor și contestatarilor implicării IA în LAWS și utilizarea acestora în situații de conflict. Astfel, principalele argumente pro invocate se referă la avantajele oferite de astfel de sisteme ca multiplicator al forței, permițând eficacitate pe câmpul de luptă, economii semnificative de resurse, acces la câmpuri de luptă greu accesibile, precum și reducerea

suferinței umane și a pierderilor de vieți omenești, prin implicarea agenților luptători non-umani. Argumentele contra evidențiază potențialul sistemelor autonome de a introduce diverse tipuri de instabilitate, precum cea militară, prin proliferare/cursă a înarmărilor, cea a crizelor, prin accelerarea escaladării, sau cea a utilizării violenței în moduri disproporționate. Mai mult, în contextul utilizării așa-numiților „*roboți ucigași*”, sunt invocate provocările de natură etică și cele ce țin de re/definirea demnității umane.

A treia concluzie are legătură cu materializările procesului de reglementare, articolul prezentând, în acest sens, câteva perspective nuanțate de ICRC, SIPRI, comunitatea academică, DoD, UNODA. Astfel, într-o manieră sintetică, reținem aspecte precum următoarele: utilizarea tehnologiei avansate în conflictul armat presupune respectarea principiilor distincției, proporționalității și precauției, principii fundamentale în dreptul internațional umanitar; este necesară o nuanțare a definițiilor existente privitoare la autonomie, etică, implicare/control uman, atribuire a responsabilității. În acest context, se evidențiază că părțile implicate într-un conflict trebuie să distingă în orice moment între combatanți și civili, respectiv între obiective militare și bunuri civile. Mai mult, se atrage atenția asupra faptului că există o interdependență între anumiți termeni cheie, context și cadrul instituțional. Astfel, UNODA utilizează sintagma control uman semnificativ, pe când DoD face referire la judecată umană adecvată. Cu toate nuanțările, reiese clar că scopurile principale ale controlului uman semnificativ sunt legate de siguranță și precizie, responsabilitate și asumare (morală și legală), demnitate umană. În acest context, principiile distincției, proporționalității și precauției, fundamentale în dreptul internațional umanitar, trebuie interpretate în lumina noilor realități operaționale, ținând cont de faptul că IA nu este echivalentul unei persoane în sine, putând doar copia și mima ființa umană, în funcție de informația pe care o are în baza de date, însă doar la nivel de gândire logică, nu și de sentimente, ceea ce ar putea conduce la adoptarea unor decizii parțial corecte sau chiar eronate, mai ales din perspectivă etică.

A patra concluzie vizează faptul că, în paralel cu dezvoltarea noilor tehnologii bazate pe IA, implicit a LAWS, este în desfășurare un proces de normalizare a discursului privitor la implicarea acestora în conflicte, atât în prezent, cât, mai ales, în viitor. Respectivul proces este menit

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În paralel cu dezvoltarea noilor tehnologii bazate pe IA, implicit a LAWS, este în desfășurare un proces de normalizare a discursului privitor la implicarea acestora în conflicte, atât în prezent, cât, mai ales, în viitor.

determinării percepției acestei situații drept rațională, normală sau necesară, precum și introducerii sale în limbajul cotidian și în înțelegerea socială comună. Astfel, ținând seamă de faptul că implicarea IA este prezentată ca a treia revoluție în domeniul războiului, după armele de foc și cele nucleare, se poate afirma că ne aflăm într-o veritabilă cursă a înarmărilor IA, acestea fiind considerate ca apte de a face diferența și de a garanta superioritate strategică. Prin urmare, în condițiile în care ceea ce a fost considerat o provocare devine, pe zi ce trece, parte a realității cotidiene, ne exprimăm speranța că, așa cum, cel puțin până în prezent, s-a întâmplat în cazul armelor nucleare, LAWS vor reprezenta doar o componentă semnificativă a ecuației descurajării, implicarea IA în domeniul militar rămânând să contribuie doar la identificarea unor modalități prin care câmpul de luptă să devină mai sigur, în special pentru civili, și nu la crearea unor noi instrumente de ucidere în masă, de această dată în mod autonom.

BIBLIOGRAFIE:

1. Aristotel (1998). *Etica nicomahică*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, Biblioteca digitală, https://biblioteca-digitala.ro/reviste/carte/aristotel_etica-nicomahica_1988.pdf, accesat la 13 mai 2025.
2. Boulanin, V., Goussac, N., Brunn, L. (iunie 2021). *Autonomous Weapon Systems and International Humanitarian Law: Identifying Limits and the Required Type and Degree of Human-Machine Interaction*, în SIPRI Publications, Stockholm, https://www.sipri.org/sites/default/files/2021-06/2106_aws_and_ihl_0.pdf, accesat la 30 aprilie 2025.
3. Congressional Research Service (2 ianuarie 2025). Defense Primer: U.S. Policy on Lethal Autonomous Weapon Systems, <https://www.congress.gov/crs-product/IF11150>, accesat la 5 mai 2025.
4. Einstein, A. (iulie 1953). *Cuvinte memorabile*, în Dukas și Hoffman, *Albert Einstein, the Human Side*, p. 39, arhiva internet, https://archive.org/stream/AlbertEinsteinCuvinteMemorabileCuleseDeAlicCalaprice/Albert%20Einstein%20-%20Cuvinte%20Memorabile%20Culese%20De%20Alic%20Calaprice_djvu.txt, accesat la 13 mai 2025.
5. Future of Life Institute (28 iulie 2015). *Open Letter issued at the International Joint Conferences on Artificial Intelligence 2015*, https://www.stopkillerrobots.org/wp-content/uploads/2013/03/FLI_LtrJuly2015.pdf, accesat la 29 aprilie 2025.
6. International Committee of the Red Cross/ICRC (12 mai 2021). ICRC Position on Autonomous Weapon Systems, <https://www.icrc.org/en/document/icrc-position-autonomous-weapon-systems>, accesat la 29 aprilie 2025.
7. Kirichenko, D. (5 decembrie 2024). *The Rush for AI-Enabled Drones on Ukrainian Battlefields*, Lawfare, <https://www.lawfaremedia.org/article/the-rush-for-ai-enabled-drones-on-ukrainian-battlefields>, accesat la 6 mai 2025.
8. Marsili, M. (2024). *Lethal Autonomous Weapon Systems: Ethical Dilemmas and Legal Compliance in the Era of Military Disruptive Technologies*, în *International Journal of Robotics and Automation Technology*, 2024, 11, pp. 63-68, <https://iris.unive.it/retrieve/c0bd7208-7e16-44c7-9bb5-08ca108f3fb1/IJRAT-V11A5-Marsili.pdf>, accesat la 5 mai 2025.
9. Office of the Under Secretary of Defense for Policy (25 ianuarie 2023). DOD Directive 3000.09, Autonomy in Weapon Systems, <https://www.esd.whs.mil/portals/54/documents/dd/issuances/dodd/300009p.pdf>, accesat la 5 mai 2025.
10. Schwarz, E., Dr. (2025). *The Ethical Implications of AI in Warfare*, Queen Mary University of London, <https://www.qmul.ac.uk/research/featured-research/the-ethical-implications-of-ai-in-warfare/>, accesat la 6 mai 2025.
11. United Nations Office for Disarmament Affairs/UNODA (2023). *Lethal Autonomous Weapon Systems (LAWS)*, <https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons/background-on-laws-in-the-ccw/>, accesat la 5 mai 2025.
12. UNODA (10 octombrie 1980). *Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects*, <https://treaties.unoda.org/t/ccw>, accesat la 6 mai 2025.
13. UNODA, Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons System (6-10 martie, 15-19 mai 2023). *Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects/ CCW/ GGE.1/2023/CRP.1*, [https://docs-library.unoda.org/Convention_on_Certain_Conventional_Weapons_Group_of_Governmental_Experts_on_Lethal_Autonomous_Weapons_Systems_\(2023\)/CCW_GGE1_2023_CRP.1_0.pdf](https://docs-library.unoda.org/Convention_on_Certain_Conventional_Weapons_Group_of_Governmental_Experts_on_Lethal_Autonomous_Weapons_Systems_(2023)/CCW_GGE1_2023_CRP.1_0.pdf), accesat la 5 mai 2025.
14. Zacharias, K., Schmitt, K. (2021). *Note for National Defence: Ethics of Lethal Autonomous Weapons Systems*. Canada: Concordia University, Montreal, <https://www.concordia.ca/content/dam/ginacody/research/spnet/Documents/BriefingNotes/EmergingTechMilitaryApp/BN-85-Emerging-technology-and-military-application-Aug2021.pdf>, accesat la 5 mai 2025.

SISTEME INFORMAȚIONALE ÎN ANALIZA TERORISMULUI IDEOLOGIC: MODELAREA INTERACȚIUNII DINTRE ATACURI, ARESTĂRI ȘI CONdamnĂRI ÎN EUROPA (2017-2022)

Conf. univ. dr. Florentina-Loredana DRAGOMIR

Colonel conf. univ. dr. Răzvan ENACHE

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

DOI: 10.55535/GMR.2025.2.11

This article analyzes the relationships between terrorist attacks, arrests, and convictions in Europe, over the period 2017-2022, with a focus on the ideological dimension of the phenomenon. The study extends previous research on information architectures by integrating linear regression models, predictive distributions, and visualizations. The results indicate a decreasing trend in judicial activity, a moderate correlation between arrests and convictions, and a high variability in nationalist and far-right attacks. Information systems prove to be essential strategic tools in public policy formulation, providing predictive capacity and support in the ideological differentiation of interventions. The paper formulates recommendations for recalibrating judicial interventions and optimizing decisions through analytical integration in adaptive information infrastructures.

Keywords: terrorism; regression; information systems; security; intelligence services;

Sisteme informaționale în analiza terorismului ideologic: modelarea interacțiunii dintre atacuri, arestări și condamnări în Europa (2017-2022)

INTRODUCERE

În ultimele decenii, evenimente majore produse în Orientul Mijlociu, începând cu campaniile îndelungate și sângeroase din Irak și Afganistan, Primăvara Arabă și continuând cu războaiele civile din Siria, Libia și Yemen, au produs modificări în mediul de securitate contemporan european. Desigur, nu putem să nu amintim aici evenimentele derulate în Irak, Egipt etc. Astfel, multiple valuri migraționiste și-au făcut apariția, iar spațiul european s-a confruntat cu o modificare a realității demografice. De asemenea, nu putem ignora faptul că, începând cu anul 2004, multiple atacuri ale unor grupări teroriste au afectat pacea și securitatea europeană, ceea ce a determinat o regândire și adaptare a politicilor de securitate europeană.

Terorismul nu este un fenomen apărut în ultimele decenii, ci manifestări cu scopuri specifice (ideologice, politice, religioase etc.) s-au manifestat încă din cele mai vechi timpuri. Acesta a devenit actual însă odată cu evenimentele produse la 11 septembrie 2001, când lumea a fost „cutremurată” de puternicele atacuri din SUA. În plus, în anii care au urmat, spațiul european a fost puternic afectat de multiple astfel de manifestări. Ceea ce putem observa este apariția și diversitatea a cât mai multor grupări teroriste care utilizează tehnici, tactici și proceduri cât mai tehnologizate și adaptate realității contemporane. Aceste grupări dispun, în mare parte, de resurse considerabile și diversificate, care sunt amplu utilizate în fața răspunsurilor autorităților cu atribuții în domeniul identificării, prevenirii și combaterii terorismului.

Ca o imagine de ansamblu, conform unui raport Europol, în perioada 2010-2022, în Uniunea Europeană au fost înregistrate un număr de 136 de atacuri teroriste, iar realitatea nu s-a oprit la acestea, fapt ce ne obligă la o amplă analiză a fenomenului terorist și la identificarea de posibile cauze/efecte/măsuri. Analiza cantitativă a terorismului a evoluat semnificativ în ultimele două decenii, în special prin aplicarea metodelor statistice precum regresia liniară, regresia

Începând cu anul 2004, multiple atacuri ale unor grupări teroriste au afectat pacea și securitatea europeană, ceea ce a determinat o regândire și adaptare a politicilor de securitate europeană.

Pentru rețelele transnaționale și dinamica sociale complexe, simpla colectare de date brute nu mai este suficientă. Este necesară existența unor arhitecturi informaționale capabile să integreze, proceseze și coreleze volume mari de date provenite din surse diverse, precum: rapoarte oficiale, baze de date judiciare, surse deschise sau fluxuri în timp real din rețelele de monitorizare.

multiplă sau modelele geografice ponderate. Studiile recente arată că regresia este un instrument esențial pentru a identifica relațiile structurale dintre variabile precum frecvența atacurilor, factori socio-economici sau eficiența instituțiilor statale. Astfel, Enders (2007) oferă un cadru empiric general pentru studiul terorismului pe baza datelor internaționale link, iar Yildirim și Öcal (2013) aplică regresie geografică ponderată pentru a analiza distribuția regională a atacurilor în Turcia.

Într-o direcție similară, Testas (2004) demonstrează, prin analiză cross-secțională, că educația și instabilitatea politică influențează direct probabilitatea atacurilor în lumea musulmană. Alte contribuții, precum cele ale lui Strang și Sun (2017), explorează regresia în contexte de big data și infrastructuri Hadoop pentru detectarea tiparelor latente din baze de date globale privind terorismul link. În completare, Korotayev et al. (2021) oferă o reinterpretare a relației dintre PIB, educație și terorism, aplicând modele de regresie multiplă. Sistemele informaționale au devenit componente esențiale în procesul de înțelegere, monitorizare și combatere a terorismului contemporan. Se observă că, pentru rețelele transnaționale și dinamica sociale complexe, simpla colectare de date brute nu mai este suficientă. Este necesară existența unor arhitecturi informaționale capabile să integreze, proceseze și coreleze volume mari de date provenite din surse diverse, precum: rapoarte oficiale, baze de date judiciare, surse deschise sau fluxuri în timp real din rețelele de monitorizare. Aceste sisteme permit construirea unei imagini de ansamblu coerente asupra amenințărilor și oferă factorilor de decizie posibilitatea de a detecta pattern-uri ascunse, de a evalua gradul de risc asociat unor evenimente și de a interveni în mod eficient.

Importanța acestor sisteme nu rezidă doar în capacitatea lor de procesare, ci și în funcționalitatea de interoperabilitate, prin care se asigură schimbul de informații între structuri guvernamentale, poliție, servicii de informații și organisme internaționale. Prin automatizarea proceselor de filtrare și clasificare, dar și prin integrarea de algoritmi de vizualizare strategică (dashboards, hărți de risc, scoruri de alertă), sistemele informaționale facilitează o abordare decizională bazată pe date. Astfel, analiza terorismului devine nu doar descriptivă, ci predictivă, anticipativă și orientată spre prevenție, în locul reacțiilor

post-eveniment. În mod particular, integrarea dimensiunii ideologice în aceste analize – prin clasificarea atacurilor în funcție de motivațiile lor – permite identificarea dezechilibrelor structurale între amenințările reale și capacitatea instituțională de răspuns, ceea ce este esențial pentru formularea unor politici publice coerente în domeniul securității.

Obiectivul lucrării constă în analiza relațiile dintre frecvența atacurilor teroriste, numărul de arestări și rezultatele judiciare (condamnări), în funcție de ideologia atacului, utilizând modele statistice de regresie și vizualizări predictive pentru a evidenția tipare relevante și eficiența instituțională.

METODOLOGIE

Pe fundalul acestor abordări internaționale, lucrarea de față se înscrie ca o *continuare metodologică și analitică* a cercetării realizate în articolul „*Arhitectura multilevel a sistemelor informaționale pentru monitorizarea tendințelor de radicalizare în mediile digitale*” (Dragomir, 2025). Lucrarea precedentă evidențiază dinamica ideologică a terorismului european în perioada 2017-2022, utilizând metode vizuale și descriptive avansate. Studiul actual *extinde acea cercetare prin integrarea unor modele de regresie liniară, calcule de corelație și vizualizări predictive*, urmărind cuantificarea relațiilor dintre atacuri, arestări și condamnări, în funcție de orientarea ideologică.

Contribuțiile originale ale acestui studiu sunt:

- Aplicarea de **regresii multivariabile** pentru cuantificarea influenței ideologice asupra intensității atacurilor și eficienței răspunsului penal.
- Introducerea raportului **condamnări/arestări** ca indicator al eficienței instituționale.
- Vizualizări comparative ale distribuțiilor ideologice prin histogramme, scatter plots și estimări liniare.
- Elaborarea unui **cadru predictiv integrabil în sisteme decizionale informatice**.

Această abordare contribuie la înțelegerea și anticiparea tiparelor ideologice din spațiul european contemporan și fundamentează utilizarea sistemelor informaționale în analiza securității naționale și internaționale.

Designul cercetării

Studiul de față adoptă un design cantitativ, explicativ și comparativ, axat pe analiza relațiilor dintre atacurile teroriste, acțiunile judiciare (arestări și condamnări) și ideologia asociată fiecărui eveniment. Scopul cercetării este de a evidenția tiparele structurale care leagă intensitatea fenomenului terorist de eficiența instituțională, utilizând instrumente statistice și vizualizări predictive. Cercetarea acoperă perioada 2017-2022 și urmărește variațiile interanuale ale atacurilor ideologice, corelate cu date judiciare oficiale.

Studiul este fundamentat pe un design non-experimental longitudinal, în care unitățile de analiză sunt anii calendaristici, iar variabilele sunt colectate retrospectiv, în funcție de clasificarea ideologică a atacurilor. Este aplicată o strategie de analiză multivariată, cu scopul de a izola influențele celor mai relevante variabile independente (ex: ideologia atacului) asupra celor dependente (ex: numărul arestărilor sau condamnărilor).

Colectarea și prelucrarea datelor

Setul de date utilizat în acest studiu a fost derivat din surse oficiale și a fost prelucrat în format tabelar pentru analiza cantitativă. Variabilele-cheie incluse sunt: Nr_attacks (numărul de atacuri teroriste pe an), Arrests (arestări efectuate ca urmare a investigațiilor teroriste), Convictions_acquittals (totalul condamnărilor și achitărilor) și distribuția atacurilor în funcție de ideologia atribuită: jihadist, de extremă dreaptă, de extremă stângă, naționalist sau nespecificat.

Datele au fost codificate și normalizate pentru a permite aplicarea modelelor de regresie. Faza exploratorie a presupus analiza distribuțiilor anuale și a evoluției atacurilor în funcție de ideologie, utilizând reprezentări grafice preliminare.

Metode

Pentru realizarea acestei cercetări, datele brute au fost structurate și codificate într-un format tabelar de tip CSV (Comma Separated Values), în care fiecare linie corespundea unui an calendaristic, iar coloanele reprezentau variabilele analizate: numărul de atacuri (Nr_attacks), arestări (Arrests), condamnări și achitări (Convictions and Acquittals), respectiv ideologia asociată fiecărui eveniment (extremă stângă, extremă dreaptă, naționalistă sau nespecificată).

Etapele de preprocesare au presupus, în primul rând, normalizarea valorilor numerice în vederea facilitării comparabilității și a reprezentării grafice coerente. De asemenea, a fost realizată o verificare sistematică a consistenței categoriilor ideologice pentru a elimina eventualele erori de clasificare sau omisiuni. Procesul a inclus identificarea valorilor lipsă, care au fost tratate fie prin completare liniară (pentru serii incomplete), fie prin excludere justificată acolo unde a fost imposibilă interpolarea credibilă.

Analiza a inclus, pe de o parte, aplicarea unor modele de regresie liniară simplă și multiplă, iar pe de altă parte, estimarea distribuțiilor teoretice pentru variabilele-cheie. Regresia a fost utilizată pentru a evalua relațiile predictive dintre variabile, în special între condamnări și arestări, respectiv între intensitatea atacurilor și timp. Evaluarea modelelor s-a realizat prin coeficienți de determinare (R^2), teste de semnificație și interpretarea pantei liniei de regresie.

În ceea ce privește analiza distribuțiilor, pentru fiecare tip de atac ideologic, precum și pentru variabilele agregate (cum ar fi totalul atacurilor și al condamnărilor), s-a estimat o distribuție teoretică de tip exponențial, utilizând metoda de estimare a verosimilității maxime (MLE – Maximum Likelihood Estimation). Parametrii de interes, λ (rata) și loc, au fost determinați automat pentru fiecare histogramă generată. Curbele teoretice rezultate au fost, apoi, suprapuse peste distribuțiile empirice pentru a permite o evaluare vizuală și comparativă riguroasă a modului în care frecvențele observate se aliniază cu modelul teoretic presupus.

Limitări metodologice

Deși analiza prezentată oferă o perspectivă statistică solidă asupra relațiilor dintre atacurile teroriste, răspunsul instituțional și dimensiunea ideologică, cercetarea este supusă unor limitări inerente care trebuie recunoscute în evaluarea generală a concluziilor.

În primul rând, dimensiunea redusă a eșantionului temporal (perioada 2017-2022) limitează posibilitatea formulării unor inferențe pe termen lung și afectează robustețea modelului regresional în fața variațiilor ciclice sau structurale de durată. De asemenea, agregarea datelor la nivel anual poate conduce la omisiunea unor dinamici de scurtă durată, sezoniere sau contextuale, care ar putea influența semnificativ relațiile dintre variabile.

Scopul cercetării este de a evidenția tiparele structurale care leagă intensitatea fenomenului terorist de eficiența instituțională, utilizând instrumente statistice și vizualizări predictive. Cercetarea acoperă perioada 2017-2022 și urmărește variațiile interanuale ale atacurilor ideologice, corelate cu date judiciare oficiale.

Analiza a inclus, pe de o parte, aplicarea unor modele de regresie liniară simplă și multiplă, iar pe de altă parte, estimarea distribuțiilor teoretice pentru variabilele-cheie. Regresia a fost utilizată pentru a evalua relațiile predictive dintre variabile, în special între condamnări și arestări, respectiv între intensitatea atacurilor și timp.

O altă limitare se referă la caracterul declarativ și adesea incomplet al datelor privind ideologia atacatorilor, care sunt preluate din surse oficiale, dar nu întotdeauna validate judiciar sau investigațional. Categoria „*nespecificat*” ilustrează această ambiguitate și indică o vulnerabilitate în procesul de clasificare, ceea ce poate afecta interpretarea comparativă între grupări ideologice.

Din punct de vedere tehnic, modelele utilizate sunt predominant liniare și univariabile, ceea ce reduce capacitatea de a surprinde interacțiuni complexe între variabile sau de a controla factori perturbatori (ex. context geopolitic, reforme legislative, evenimente internaționale). Deși aceste modele oferă o bună lizibilitate analitică, nu pot surprinde integral cauzalitatea sau mecanismele latente care pot genera sau amplifica fenomenele teroriste.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Analiza cantitativă a datelor privind atacurile teroriste, răspunsul instituțional și distribuțiile ideologice a evidențiat o serie de relații statistice relevante, care pot contribui la înțelegerea complexității fenomenului terorist în Europa în perioada 2017-2022. Interpretarea acestor relații s-a realizat prin corelarea directă între variabilele principale, precum și prin estimarea formelor de distribuție și a potențialului predictiv aferent fiecărei categorii ideologice.

Rezultatele sunt prezentate în paralel cu vizualizările grafice obținute, permițând o analiză comparativă între fenomenele observate și răspunsurile instituționale asociate. Această secțiune urmărește, așadar, să integreze dimensiunea statistică cu perspectiva strategică, punând în lumină nu doar tendințele cantitative, ci și implicațiile acestora pentru politicile de securitate și pentru sistemele informaționale decizionale. Pentru a asigura validitatea concluziilor, rezultatele obținute au fost interpretate în contextul modelelor de regresie aplicate și al distribuțiilor probabilistice estimate, având în vedere consistența valorilor, semnificația statistică a coeficienților și gradul de adecvare între curbele teoretice și datele empirice. Analiza vizuală a fost folosită complementar metodelor cantitative pentru a evidenția tipare subtile, variații ideologice și posibile dezechilibre instituționale. În cele ce urmează, sunt discutate principalele relații observate între variabilele de interes, urmate de o interpretare stratificată a distribuțiilor în funcție de ideologia atacurilor.

Corelații instituționale și tendințe temporale

Analiza relației dintre condamnări și trecerea timpului (*figura 1*) indică o tendință clar descrescătoare, evidențiată de coeficientul Pearson $r = -0.82$. Aceasta sugerează că, în perioada 2017-2022, activitatea judiciară în materie de terorism (achitări și condamnări) a cunoscut o scădere substanțială. Fie această reducere reflectă un declin efectiv al fenomenului terorist judiciarizabil, fie este un semn al întârzierii sistemice în procesarea cazurilor. Cu alte cuvinte, pe măsură ce trece timpul, numărul deciziilor judiciare (condamnări și achitări) în cazuri de terorism tinde să scadă. Din punct de vedere al lipsei de încredere, se evidențiază că valorile sunt relativ compacte în jurul liniei de regresie în primii ani, dar dispersia crește pentru valorile extrapolate în afara intervalului 2022, sugerând incertitudine privind evoluțiile viitoare. Această scădere ar putea fi interpretată fie ca un rezultat al scăderii numărului de atacuri, fie al unei potențiale încetiniri instituționale în procesarea cauzelor.

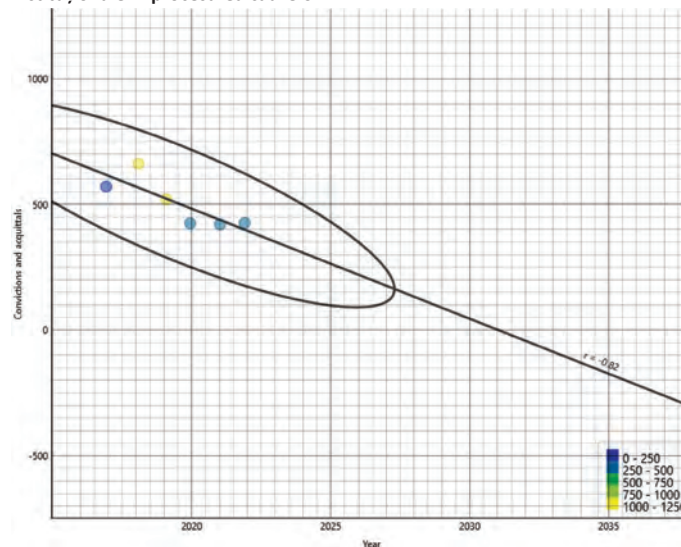

Figura 1: Analiza relației dintre condamnări și trecerea timpului (concepția autorilor)

În schimb, relația dintre arestări și hotărârile judiciare (*figura 2*) este moderat pozitivă ($r = +0.45$), indicând o asociere coerentă între numărul de rețineri și rezultatele judiciare. Acest aspect arată că sistemul reacționează proporțional în faza post-investigativă, dar nu clarifică dacă acest răspuns este suficient în raport cu dinamica ideologică a atacurilor.

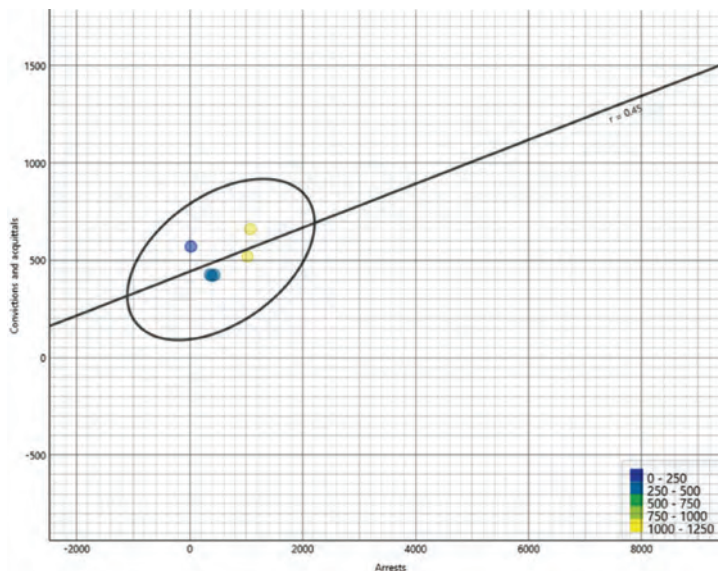

Figura 2: Corelația dintre numărul de arestări și numărul total de condamnări și achitări (concepția autorilor)

Totuși, elipsa de încredere este mult mai îngustă, ceea ce indică o variabilitate mai scăzută și un grad mai mare de predicție în această relație, comparativ cu figura anterioară. Este important de menționat că relația nu este liniară perfectă – unele puncte par să iasă ușor din bandă, semnalând că alți factori (ex: ideologia atacului, natura probelor, politicile naționale) pot influența această relație.

Distribuții globale și modele de frecvență

Distribuția numărului total de atacuri (*figura 3*) urmează o curbă exponențială cu $\lambda = 74.50$, ceea ce indică o concentrație a frecvențelor în zona atacurilor moderate (100-250), dar cu un potențial semnificativ pentru apariții extreme. Prin comparație, distribuția condamnărilor (*figura 4*) este mai echilibrată, ceea ce confirmă o stabilitate relativă a sistemului juridic, indiferent de fluctuațiile din teren. Astfel, rezultă un posibil decalaj între evoluția fenomenului și viteza de adaptare a cadrului instituțional.

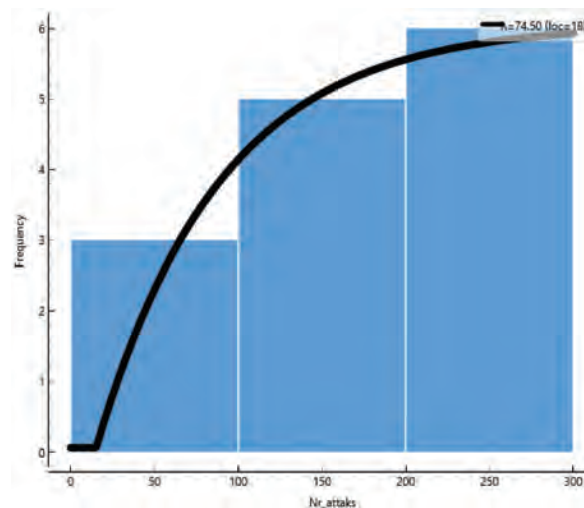

Figura 3: Distribuția atacurilor (concepția autorilor)

Această histogramă ilustrează distribuția frecvenței atacurilor teroriste în perioada analizată. Pe axa orizontală este reprezentat numărul de atacuri, iar pe axa verticală – frecvența cu care acestea apar în intervale definite. Suprapus peste histogramă este un model de distribuție exponențială ajustată, cu parametrii $\lambda = 74.50$ și $\text{loc} = 18$, ceea ce indică o curbă de distribuție pozitiv asimetrică (long right tail).

Interpretarea acestui model sugerează că majoritatea valorilor se concentrează în zona inferioară a distribuției, între 100 și 250 de atacuri, cu o frecvență în creștere către intervalele superioare. Forma curbei evidențiază faptul că atacurile extrem de numeroase sunt rare, dar posibile, în timp ce numărul de atacuri mediu (aprox. 200) este cel mai frecvent observat.

Această distribuție susține ideea că fenomenul terorist, deși, în general, stabil în intensitate, prezintă potențial pentru „vârfuri” (spikes) episodice, ceea ce justifică nevoia unor instrumente predictive și alerte automate în cadrul sistemelor informaționale.

Fenomenul terorist, deși, în general, stabil în intensitate, prezintă potențial pentru „vârfuri” (spikes) episodice, ceea ce justifică nevoia unor instrumente predictive și alerte automate în cadrul sistemelor informaționale.

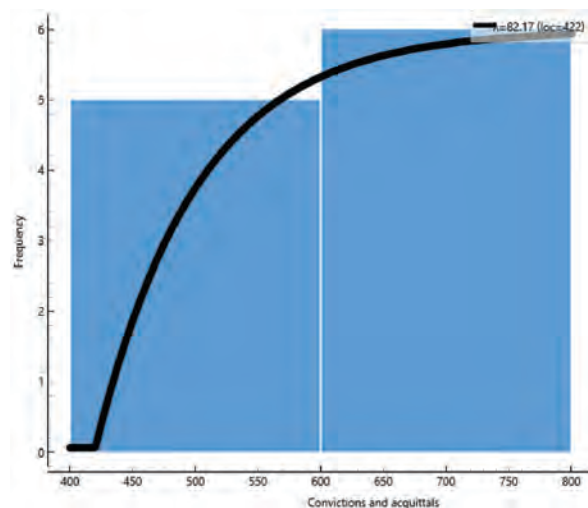

Figura 4: Distribuția condamnărilor (concepția autorilor)

Histogramă similară cu cea anterioară, această reprezentare reflectă distribuția numărului total de hotărâri judiciare (condamnări + achitări) în cauze de terorism. Modelul de distribuție ajustat este, de asemenea, exponențial, cu parametri $\lambda = 82.17$ și $\text{loc} = 422$, indicând o dispersie ridicată și o frecvență mai mare în zona superioară a distribuției (600-750). Aceasta sugerează că, în ciuda scăderii

pe termen lung evidențiate în analiza temporală (figura 2), volumul deciziilor judiciare rămâne semnificativ în intervalele medii și mari. Comparativ cu atacurile, distribuția condamnărilor este ușor mai echilibrată, ceea ce poate semnală un grad mai mare de consistență în acțiunea sistemului de justiție penală, odată ce cazurile ajung în faza procesuală.

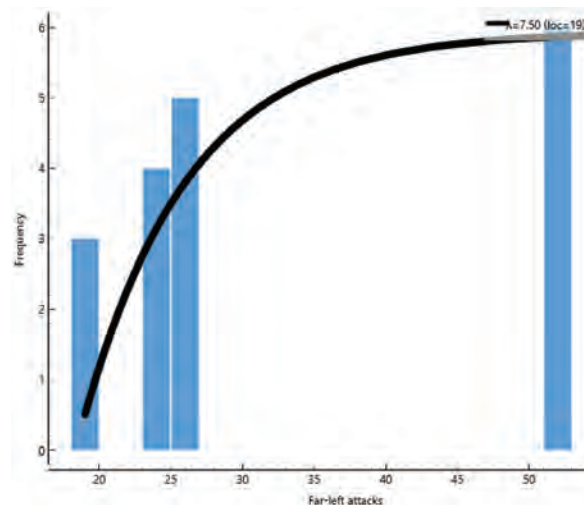

Figura 5: Distribuția atacurilor de extremă stângă (concepția autorilor)

Comparativ cu atacurile, distribuția condamnărilor este ușor mai echilibrată, ceea ce poate semnală un grad mai mare de consistență în acțiunea sistemului de justiție penală, odată ce cazurile ajung în faza procesuală.

Distribuția atacurilor de extremă stângă este relativ îngustă, concentrată în intervalul 19-28, cu un vârf la aproximativ 26. Parametrul lambda al distribuției ajustate este $\lambda = 7.50$ ($\text{loc} = 19$), indicând o creștere rapidă a frecvenței pentru valori mici și o decelerare abruptă după intervalul median.

Această formă sugerează că atacurile de extremă stângă au fost relativ constante și modeste numeric, cu o probabilitate scăzută de apariție a unor episoade de intensitate ridicată. Fenomenul este deci predictibil și limitat statistic.

Comparativ
cu extrema
stângă, atacurile
de extremă
dreaptă prezintă
o variabilitate
mai ridicată și
un potențial
crescut pentru
escaladare
episodică.

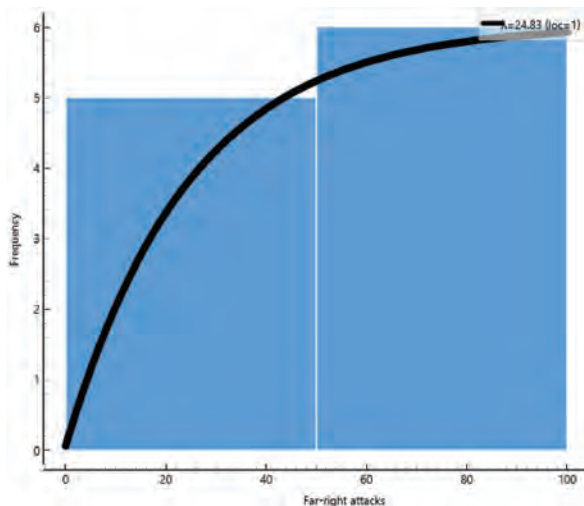

Figura 6: Distribuția atacurilor de extremă dreapta (concepția autorilor)

Distribuția atacurilor de extremă dreaptă este semnificativ mai largă, acoperind un interval de la 1 la 100, cu o distribuție aproximativ uniformă între cele două clase de frecvență. Parametrii indicați sunt $\lambda = 24.83$ ($\text{loc} = 1$), ceea ce arată o curbă mai întinsă, cu o coadă lungă, indicând posibilitatea unor vârfuri ocazionale. Comparativ cu extrema stângă, atacurile de extremă dreaptă prezintă o variabilitate mai ridicată și un potențial crescut pentru escaladare episodică.

Distribuția atacurilor naționaliste este mult mai amplă și asimetrică, având o răspândire între 18 și 200. Cu $\lambda = 42$ ($\text{loc} = 18$), curba evidențiază o distribuție semnificativ decalată spre dreapta (long right tail), sugerând un volum consistent de atacuri, dar și apariția unor episoade mult mai intense față de alte ideologii. Aceasta este, statistic vorbind, cea mai instabilă categorie, cu o probabilitate crescută pentru valori extreme.

Această histogramă acoperă intervalul 2-100, având o distribuție aproape simetrică cu parametrii $\lambda = 21$ ($\text{loc} = 2$). Aceasta indică

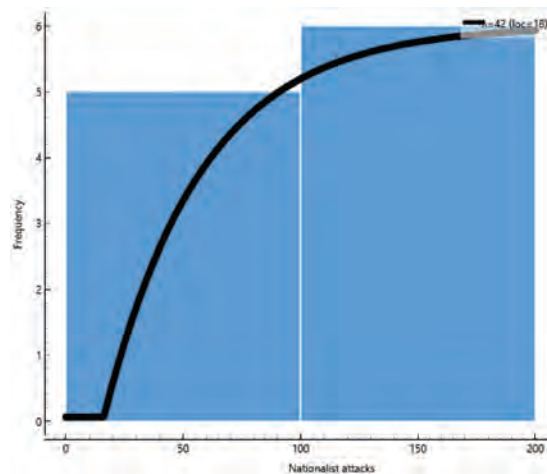

Figura 7: Distribuția atacurilor naționaliste (concepția autorilor)

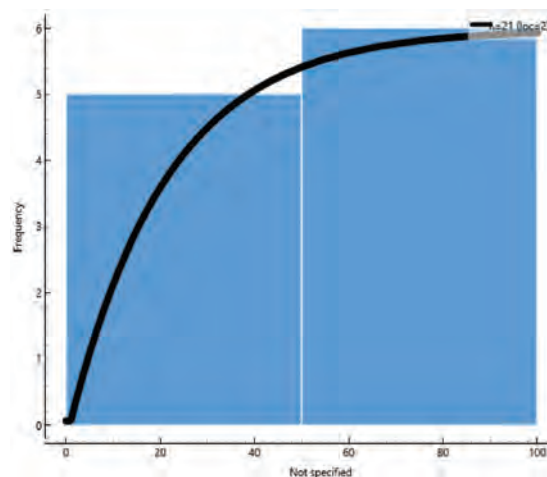

Figura 8: Distribuția atacurilor pentru care nu a fost identificată o ideologie
(concepția autorilor)

Analiza distribuțiilor ideologice arată că atacurile de extremă dreaptă și cele naționaliste prezintă o variabilitate crescută și o dispersie largă, în contrast cu cele de extremă stângă, care sunt stabile și slab reprezentate numeric.

o frecvență moderată și constantă a atacurilor pentru care nu a fost identificată o ideologie clară. Distribuția nespecificată ridică întrebări legate de calitatea clasificării ideologice în bazele de date și poate masca substructuri semnificative.

Analiza numerică a coeficienților obținuți în urma aplicării modelelor de regresie relevă diferențe semnificative între variabilele principale și modul în care acestea sunt corelate. Relația dintre numărul de condamnări și timp (ani) este una inversă și puternic negativă, indicând o scădere constantă a deciziilor judiciare de-a lungul perioadei analizate. Această tendință poate fi interpretată fie ca o reflectare a unui declin general al amenințării teroriste, fie ca o posibilă încetinire a proceselor judiciare sau a inițierii procedurilor penale.

În ceea ce privește corelația dintre condamnări și arestări, se observă o asociere pozitivă moderată, ceea ce sugerează o coerență parțială între activitatea operativă a autorităților și rezultatul procesual. Această relație, deși nu este foarte strânsă, validează totuși ipoteza unei legături instituționale între intensitatea acțiunilor de reținere și capacitatea de sancționare penală.

Analiza distribuțiilor ideologice arată că atacurile de extremă dreaptă și cele naționaliste prezintă o variabilitate crescută și o dispersie largă, în contrast cu cele de extremă stângă, care sunt stabile și slab reprezentate numeric. Categoria „*nespecificat*” menține o distribuție echilibrată, dar ridică semne de întrebare cu privire la precizia clasificărilor inițiale și la limitele sistemelor de etichetare ideologică.

POLITICI DE SECURITATE ȘI ROLUL SISTEMELOR INFORMAȚIONALE: RECOMANDĂRI PENTRU INTERVENȚII STRATEGICE

Rezultatele cercetării susțin necesitatea reformulării politicilor publice de securitate într-un cadru bazat pe date și pe evaluare obiectivă a riscului, în care sistemele informaționale nu mai reprezintă doar instrumente de înregistrare și raportare, ci devin nuclee strategice de decizie. Acestea pot susține procesul decizional la toate nivelurile – de la anticipare și prevenție la intervenție și reacție instituțională

– prin integrarea unor modele predictive robuste, corelații istorice și clasificări ideologice automatizate.

1. Transformarea sistemelor informaționale în platforme analitice.

Se recomandă evoluția de la simple baze de date operaționale la infrastructuri integrate, capabile să proceseze volume mari de informații în timp real, să recunoască tipare ideologice emergente și să anticipeze scenarii de risc. Aceste platforme ar trebui să combine module de învățare automată cu vizualizări strategice interactive pentru decidenți.

2. Sprijinirea politicilor de intervenție prin clasificare ideologică avansată.

Pentru a reduce incidența atacurilor etichetate ca „*nespecificate*” – care limitează acuratețea analizelor și împiedică direcționarea eficientă a resurselor –, este esențială utilizarea sistemelor informaționale pentru identificarea automată a semnalelor ideologice, folosind algoritmi validați pe date istorice.

3. Recalibrarea intervențiilor judiciare pe baza distribuțiilor statistice.

Volatilitatea crescută a atacurilor de extremă dreaptă și naționaliste, evidențiată prin distribuții largi și imprevizibile, necesită protocoale de intervenție diferențiate, adaptate pe tipologie și susținute de scoruri de risc generate din date reale. Sistemele informaționale trebuie să devină sursa acestor decizii, nu un simplu depozit pasiv de informații.

4. Monitorizarea politicilor publice prin feedback algoritmic.

Politicele trebuie evaluate în timp real prin integrarea datelor noi în modelele existente, cu ajustări automate sau semiautomate ale strategiilor în funcție de modificările detectate. Astfel, sistemele informaționale devin instrumente de guvernare adaptivă, în care eficiența intervenției este măsurată și optimizată continuu.

5. Promovarea interoperabilității și a standardelor comune de analiză.

Schimbul de date între instituții trebuie standardizat nu doar la nivel tehnic, ci și analitic – prin convenții comune privind clasificarea,

Politicile trebuie evaluate în timp real prin integrarea datelor noi în modelele existente, cu ajustări automate sau semiautomate ale strategiilor în funcție de modificările detectate. Astfel, sistemele informaționale devin instrumente de guvernare adaptivă, în care eficiența intervenției este măsurată și optimizată continuu.

semnificația indicatorilor și raportarea vizuală a riscului. Doar astfel sistemele informaționale pot funcționa ca noduri de coordonare interinstituțională, capabile să reflecte complexitatea fenomenului terorist contemporan.

CONCLUZII

Cercetarea de față a evidențiat, printr-o abordare cantitativă susținută de metode statistice și vizualizări predictive, modul în care dinamica atacurilor teroriste se corelează cu răspunsul instituțional și cu profilul ideologic al actorilor implicați. Prin integrarea datelor din perioada 2017-2022 și aplicarea unor modele de regresie, s-a demonstrat că relațiile dintre atacuri, arestări și condamnări nu sunt uniforme, ci sunt mediate semnificativ de ideologia asociată și de capacitatea instituțională de reacție.

Una dintre cele mai importante constatări este existența unei tendințe descrescătoare în volumul hotărârilor judiciare în timp, corelată negativ cu evoluția anuală, sugerând o posibilă diminuare a activității de sancționare sau o întârziere în finalizarea proceselor. În contrast, corelația pozitivă între arestări și condamnări indică o funcționalitate instituțională moderată, dar încă nealinată complet cu realitatea ideologică a atacurilor. Diferențele semnificative în distribuția tipurilor de atac, în special volatilitatea crescută a celor naționaliste și de extremă dreaptă, subliniază necesitatea unui cadru analitic diferențiat, care să permită elaborarea unor politici adaptate fiecărui tip de radicalizare. Mai mult, prezența persistentă a atacurilor „necesitate” ideologic semnalează limite în capacitatea de clasificare, ceea ce afectează precizia predicțiilor și eficiența intervențiilor. În ansamblu, rezultatele susțin ideea că sistemele informaționale aplicate analizei terorismului trebuie să includă funcționalități de clasificare ideologică avansată, integrare a modelelor statistice predictive și vizualizare a relațiilor dinamice dintre atacuri, intervenții și sancțiuni.

Acest demers nu doar că îmbunătățește capacitatea de răspuns a instituțiilor de securitate, ci fundamentează, într-un mod rațional și transparent, prioritizarea resurselor și elaborarea strategiilor

antiteroriste bazate pe dovezi. Așa cum am precizat, aceste modele pot fi utilizate ca instrumente de înregistrare și raportare, dar pot fi integrate, împreună cu alte instituții naționale și europene, pentru a identifica frecvența, probabilitatea de apariție a unei manifestări teroriste (inclusiv grad de intensitate), eventual, arealul de producere, astfel încât, din timp, să se poată adopta măsuri de prevenție. Politicile naționale și, mai ales, cele europene au fost adaptate în ultimele două decenii în fața acestor reale amenințări care au „zguduit” climatul sigur și stabil comunitar, însă, prin utilizarea la nivel regional și european a acestor modele, pot fi evitate numeroase situații care ar putea fi soldate cu pierderi umane și materiale semnificative.

Desigur, modelele din acest material sunt aplicate pe baze de date din surse deschise/open sources, ceea ce limitează evidența rezultatelor obținute, însă, aplicate instituțional, cu respectarea regulilor de clasificare, devin mult mai relevante și utile. Mai mult de atât, pot fi adăugate și alte variabile caracteristice situațiilor create. În acest fel, ele devin instrumente de predicție și bază pentru adoptarea unor măsuri și politici conforme cu nivelurile prezente ale amenințărilor de factură teroristă.

BIBLIOGRAFIE:

1. Dragomir, F.-L. (2017). *The modelling of decisional problems*. În Bulletin of „Carol I” National Defence University, 01, pp. 72-75, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=548376>, accesat la 12 martie 2025.
2. Dragomir, F.-L. (2025-a). *Algorithmic Transparency in Information Systems: A Legal Necessity for the Protection of Fundamental Rights*. Acta Universitatis Danubius. Juridica, 21(1), pp. 126-136, <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/AUDJ/article/view/3298>, accesat la 17 aprilie 2025.
3. Dragomir, F.-L. (2025-b). *How information systems are reshaping national security strategies*. În revista *Romanian Military Thinking*, nr. 1, pp. 202-213.
4. Dragomir, F.-L. (2025-c). *Integrating artificial intelligence into operational research – New horizons for national security*. În revista *Romanian Military Thinking*, nr. 1, pp. 174-187.

Aceste modele pot fi utilizate ca instrumente de înregistrare și raportare, dar pot fi integrate, împreună cu alte instituții naționale și europene, pentru a identifica frecvența, probabilitatea de apariție a unei manifestări teroriste (inclusiv grad de intensitate), eventual, arealul de producere, astfel încât, din timp, să se poată adopta măsuri de prevenție.

5. Dragomir, F.-L. (2025-d). *Thinking Traps: How High-Performance Information Systems Correct Cognitive Biases in Decision-Making*. În *New Trends in Psychology*, 7(1), pp. 99-108, <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/NTP/article/view/3257>, accesat la 22 martie 2025.
6. Dragomir, F.-L. (2025-e). *Thinking Patterns in Decision-Making in Information Systems*. În *New Trends in Psychology*, 7(1), pp. 89-98, <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/NTP/article/view/3255>, accesat la 13 martie 2025.
7. Dragomir, F.-L. (2025-f). *The potential for intensifying Austria's opposition to Schengen enlargement*. În *European Journal of Accounting, Finance & Business*, 12(2), pp. 120-128.
8. Dragomir, F.-L., Alexandrescu, G. (2017-a). *Applications of artificial intelligence in decision-making process*. În *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 4(2), pp. 56-61, <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=547684>, accesat la 22 martie 2025.
9. Dragomir, F.-L., Alexandrescu, G. (2017-b). *The axiomatic character of decision*. În *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 6(1), <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=548274>, accesat la 12 martie 2025.
10. Dragomir, F.-L., Alexandrescu, G., Postolache, F. (2018). *Tools for Hierarchical Security Modeling*. In *The 14th International Scientific Conference „Strategies XXI”*, 4, pp. 34-38.
11. Enders, W., Sandler, T. (2007). *Distribution of transnational terrorism among countries by income class and geography after 9/11*. În *International Studies Quarterly*, 51(2), pp. 367-393, <https://doi.org/10.1111/j.1468-2478.2007.00456.x>, accesat la 22 martie 2025.
12. Europol (2022). *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)*, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/tesat-report>, accesat la 2 aprilie 2025.
13. Europol (2023). *EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)*, <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report>, accesat la 2 aprilie 2025.
14. Global Terrorism Database (GTD) (2023). *National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START)*, <https://www.start.umd.edu/gtd>, accesat la 22 martie 2025.
15. Korotayev, A., Grinin, L., Zinkina, J. (2021). *Education, GDP, and terrorism: A regression analysis*. În *Terrorism and Political Violence*, 33(3), pp. 469-488, <https://doi.org/10.1080/09546553.2018.1559835>, accesat la 22 martie 2025.

16. Strang, K.D., Sun, Z. (2017). *Detecting terrorism planning with Hadoop and regression modeling: An empirical study*. În *Journal of Computer Information Systems*, 57(3), pp. 258-267, <https://doi.org/10.1080/08874417.2016.1181497>, accesat la 22 martie 2025.
17. Testas, A. (2004). *Determinants of terrorism in the Muslim world: An empirical cross-sectional analysis*. În *Terrorism and Political Violence*, 16(2), pp. 253-273, <https://doi.org/10.1080/09546550490482504>, accesat la 2 martie 2025.
18. Yildirim, J., Öcal, N. (2013). *Analysing the determinants of terrorism in Turkey using geographically weighted regression*. În *Defence and Peace Economics*, 24(2), pp. 195-208, <https://doi.org/10.1080/10242694.2012.695034>, accesat la 22 martie 2025.

CĂI ȘI MODALITĂȚI DE EFICIENTIZARE A PROCESULUI DE SELECȚIE A PERSONALULUI CARE PARTICIPĂ LA OPERAȚII MULTINAȚIONALE

Maior drd. Alice-Claudîța MANDEȘ

Comandamentul Forțelor Întrinite

DOI: 10.55535/GMR.2025.2.12

Given Romania's participation in multinational operations under the aegis of the United Nations and in the leadership of international security organizations such as NATO and the EU, this article addresses the issue of streamlining the process of selecting personnel participating in such military actions, which is not only a necessity, but also a functional reality that influences the way in which the entire approach is organized. The purpose of this article is to highlight a number of aspects that influence the organization, planning and selection of military personnel taking part in multinational operations outside the country.

The study used, as a research method, the SWOT analysis, to identify the normative acts that should be modified at the level of the military institution, to assess the impact of these changes on the military selection process in order to participate in multinational operations. Through the research carried out, it was analyzed the extent to which the existing normative framework in the field ensures the permanent adaptation to the realities of the new geopolitical and geostrategic environment, namely the way in which the management structures of the Romanian army personnel manage to manage the legislative changes specific to this field.

Keywords: NATO; multinational operations; efficiency; personal management; UE;

Căi și modalități de eficientizare a procesului de selecție a personalului care participă la operații multinaționale

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

INTRODUCERE

Accederea și, ulterior, integrarea țării noastre, în perioade diferite, în cadrul organizațiilor euroatlantice de securitate, precum Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și Uniunea Europeană (UE), reprezintă, în opinia multor analiști politico-militari, o urmare firească a eforturilor sociale, economice, umane, materiale și financiare ale României, ca stat, și ale instituției militare, ca organizație, pentru abordarea corectă a unora dintre provocările anilor '90 și, ulterior, ale primilor ani din secolul al XXI-lea, precum operațiile multinaționale desfășurate sub egida altor două organizații internaționale de securitate, cu acoperire regională și globală: Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), respectiv Organizația Națiunilor Unite (ONU).

Acceptarea României în NATO și în UE a reprezentat, în opinia noastră, un rezultat combinat al proceselor de reformă și transformare a instituțiilor publice din țara noastră, inclusiv a instituției militare. Astfel, participarea personalului de stat major și a structurilor de forțe din țara noastră la operații multinaționale, precum cele din Somalia, Republica Moldova, Angola, Congo, spațiul ex-ugoslav, Albania, Irak și Afganistan, Mali, Republica Centrafricană, pentru a enumera numai o parte dintre acestea, a condus la crearea condițiilor de acceptare și, ulterior, de integrare a țării noastre în cadrul NATO și al UE, respectiv de recunoaștere a profesionalismului militarilor români alături de cei din statele membre ale organizațiilor amintite (Neag, 2004, p. 1).

CADRUL NORMATIV EXISTENT

Participarea la operațiile multinaționale conduse de către ONU, OSCE, NATO sau UE, înainte și după accesarea țării noastre în cadrul ultimelor două organizații internaționale de securitate, a fost însoțită de o serie întreagă de provocări de natură diplomatică, economică, financiară, militară și umană. Acest tip de implicare a presupus, de fiecare dată, o analiză profundă a mediului geopolitic și geostrategic

Participarea personalului de stat major și a structurilor de forțe din țara noastră la operații multinaționale, precum cele din Somalia, Republica Moldova, Angola, Congo, spațiul ex-ugoslav, Albania, Irak și Afganistan, Mali, Republica Centrafricană, pentru a enumera numai o parte dintre acestea, a condus la crearea condițiilor de acceptare și, ulterior, de integrare a țării noastre în cadrul NATO și al UE, respectiv de recunoaștere a profesionalismului militarilor români alături de cei din statele membre ale organizațiilor amintite.

Procesul de selecție a militarilor participanți la operațiile militare amintite a cunoscut o serie de modificări care au vizat, pe lângă exprimarea voluntariatului, cunoștințe teoretice și practice, aptitudini psihice și fizice de nivel ridicat și, foarte important, un nivel corespunzător de cunoaștere a uneia dintre limbile internaționale de comunicare, cu predilecție limba engleză.

existent, a climatului de securitate din țările în care au fost dislocate structurile de forțe din cadrul Armatei României și, nu în ultimul rând, de încercări repetate în ceea ce privește structura organizatorică, dotarea cu tehnică și echipamente militare, alocarea de resurse materiale și financiare considerabile, care au vizat necesitatea adaptării la realitățile militare de pe plan internațional și la implicațiile identificate în toate domeniile vieții sociale.

Implicarea structurilor de forțe aparținând armatei române a impus, la nivelul instituției militare, o serie de modificări de natură legislativă, care să le permită acestora nu numai să ia parte la diverse acțiuni militare, ci și să execute o gamă cât mai extinsă de operații, în cooperare cu marile unități și unitățile aparținând altor state contribuatoare cu trupe (Alexandrescu, Duțu, 2007, pp. 15-16). Astfel, procesul de selecție a militarilor participanți la operațiile militare amintite a cunoscut o serie de modificări care au vizat, pe lângă exprimarea voluntariatului, cunoștințe teoretice și practice, aptitudini psihice și fizice de nivel ridicat și, foarte important, un nivel corespunzător de cunoaștere a uneia dintre limbile internaționale de comunicare, cu predilecție limba engleză. În al doilea rând, în funcție de țara de dislocare, procesul de selecție a luat în considerare și o componentă care a vizat procedurile de operare standard din zona de misiune, realitățile zonei de dislocare, riscurile și amenințările la care militarii participanți puteau fi expuși, de la caz la caz.

Deși încă influențat de reglementări normative și de tradiții instituționale consolidate în timp, adesea caracterizate prin rezistență la schimbare, procesul de selecție a beneficiat de o îmbunătățire semnificativă odată cu evoluția sa în timp. Această progresie a fost favorizată atât de integrarea treptată a țării noastre în structurile NATO și ale UE, cât și de experiența acumulată de militarii români în cadrul operațiilor multinaționale, contribuind la creșterea eficienței și profesionalismului în procesul de selecție și pregătire.

Evaluarea rapidă a unui astfel de proces de selecție scoate în evidență atât pentru militarii participanți (împreună cu structurile din care fac parte) la operațiile multinaționale, cât și pentru personalul de stat major care încadrează diverse posturi în comandamentele multinaționale cinci probe importante, dintre care amintim: testul

Finalizarea procesului de selecție a fost și este o obligație dificil de îndeplinit pentru cei implicați, în condițiile în care, pentru încadrarea unor structuri deloc numeroase, cu destinație specifică și specială, precum cele de tipul Echipelor de Legătură și Mentorizare Operațională, Elementului de Sprijin Național, sunt derulate mai multe sesiuni de selecție, în vederea încadrării totale a acestor structuri.

de cunoaștere a limbii engleze, proba de verificare a nivelului de pregătire fizică, testarea psihologică, verificarea cunoștințelor teoretice (a celei practice), respectiv a vizitei medicale, cea din urmă etapă care atestă nivelul de sănătate și permite celor care participă la selecție să își îndeplinească în condiții optime misiunile primite.

Pentru persoanele care au participat la un astfel de proces de selecție, fie ca urmare a susținerii probelor, fie ca membri implicați în organizarea și coordonarea acestuia, au existat situații în care, după parcurgerea anumitor etape, precum testul de cunoaștere a limbii engleze (testul ALCPT), evaluarea fizică și testarea psihologică, unii candidați rămași în competiție s-au dovedit a fi insuficient pregătiți pentru specificul funcției sau nu posedau un nivel adecvat de competență în limba străină.

Ulterior, efectuarea vizitei medicale, ultima etapă a procesului de selecție și plasată la final, adesea din considerente financiare și nu întotdeauna clar justificate, a condus la rezultate nesatisfăcătoare în ceea ce privește numărul de candidați admiși. Funcții precum cele din domeniul juridic, financiar, medical și psihologic au fost în mod constant dificil de ocupat de către candidații înscriși la concurs, posibil datorită faptului că aceste poziții sunt mai puțin numeroase în structura armatei și solicită mai puțin efort fizic, ceea ce ar putea facilita trecerea mai ușoară a testelor fizice. În cele mai multe cazuri, aceste probe reprezentau încercări dificile pentru participanți, fiind dependente de un nivel înalt de pregătire fizică și rezistență.

Din aceste considerente, finalizarea procesului de selecție a fost și este o obligație dificil de îndeplinit pentru cei implicați, în condițiile în care, pentru încadrarea unor structuri deloc numeroase, cu destinație specifică și specială, precum cele de tipul Echipelor de Legătură și Mentorizare Operațională, Elementului de Sprijin Național, sunt derulate mai multe sesiuni de selecție, în vederea încadrării totale a acestor structuri.

Deși astfel de situații au avut loc și, probabil, vor continua să apară, iar la nivelul structurilor de personal se înregistrează frecvent astfel de incidente, acestea evoluează de la stadiul de lecție identificată la cel de lecție învățată (Pînzariu, Mocanu, 2016, pp. 70-71). Întârzierea în adoptarea unor modificări legislative menite să asigure o eficientizare

Scopul cercetării efectuate în domeniul managementului resurselor umane a fost acela de identificare a prevederilor de natură normativă care ar trebuie efectuate, în scopul asigurării unui nivel crescut de eficientizare în derularea procesului de selecție, în condițiile în care atât structurile militare, cât și personalul de stat major din armata română pot participa, în condițiile cadrului legislativ existent, la o gamă extinsă de operații desfășurate sub conducerea NATO și a UE, respectiv în cadrul coalițiilor de forțe, în unele situații.

semnificativă a procesului de selecție contribuie, de asemenea, la persistența acestor probleme, fiind observată, în anumite contexte, o reticență considerabilă față de dezbaterile pe această temă.

Având în vedere dificultățile semnificative asociate procesului de recrutare a resursei umane în Armata României (Alexandrescu, Duțu, p. 21), care nu se datorează în mod exclusiv lipsei de interes a populației țării, ci și unui grad redus de promovare a acestui proces, nivelului relativ scăzut de salarizare (deși, în ultimul timp, acesta a înregistrat creșteri), precum și factorilor demografici și structurilor de selecție existente la nivel național, considerăm că optimizarea procesului de selecție pentru participarea la misiuni multinaționale sub conducerea NATO și a UE devine, în contextul actual, din ce în ce mai relevantă, indiferent de pozițiile și preferințele exprimate de unii dintre factorii decizionali militari. În această situație, apreciem ca fiind necesară o revizuire a întregului proces de selecție pentru participarea la operațiile multinaționale, care să asigure un nivel de încadrare complet, pe cât posibil doar cu militari din structurile nominalizate a participa (în cazuri singulare, cu personal din alte structuri), precum și a personalului de stat major, care urmează să încadreze posturi nepermanente, în cadrul unor comandamente regionale.

METODOLOGIA CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

Scopul cercetării efectuate în domeniul managementului resurselor umane a fost acela de identificare a prevederilor de natură normativă care ar trebuie efectuate, în scopul asigurării unui nivel crescut de eficientizare în derularea procesului de selecție, în condițiile în care atât structurile militare, cât și personalul de stat major din armata română pot participa, în condițiile cadrului legislativ existent, la o gamă extinsă de operații desfășurate sub conducerea NATO și a UE, respectiv în cadrul coalițiilor de forțe, în unele situații. Din această perspectivă, participarea la acest tip de operații aduce beneficii importante armatei și țării noastre prin contribuția continuă la eforturile comunității internaționale de asigurare a păcii și securității la nivel global.

În demersul efectuat, am avut în vedere, pe lângă prevederile legislative regăsite în diverse legi, regulamente, ordine și instrucțiuni emise la nivelul Ministerului Apărării Naționale, și o serie de referințe științifice, de valoare ridicată (abordări moderne, teorii, rapoarte etc.)

din domeniul managementului resurselor umane, în baza cărora am desfășurat această cercetare. Astfel, am analizat o serie de lucrări de cercetare științifică, precum: Gr. Alexandrescu, P. Duțu, „Optimizarea regenerării structurilor Armatei României angajate în acțiuni militare în afara teritoriului național”, 2007; R. Grigoraș, „Metode științifice prospective în securitatea națională”, 2022; R. Ivorschi, „Analiza SWOT – instrument managerial pentru eficientizarea activității”, 2012; M. Lungulescu, Al. Adomnicăi, „Resursele umane din Armata României, pe calea interoperabilității cu structuri similare din armatele statelor membre ale NATO”, 2012; M. Palaghia, „Principiile și conținutul sistemului de generare și regenerare a forțelor”, 2004; M. Neag, „Prezent și perspective privind participarea României la acțiuni NATO”, armyacademy.ro/reviste/1_2004/Prezent%20și%20perspective.pdf, 2004; S. Pinzariu, B.-P. Mocanu, „Ghidul de logistică pentru teatrele de operații”, 2016; V. Stoica, „Rezerva de forțe și mecanismul completării pierderilor în acțiunile militare”, 2015.

Totodată, am analizat o serie de prevederi legislative, legi, OUG, ordine de ministru, doctrine, strategii, ordine elaborate la nivelul șefului Statului Major al Apărării sau al șefilor categoriilor de forțe ale armatei, prezentate la bibliografie.

Obiectivele de cercetare au urmărit, în primul rând, identificarea elementelor de noutate, la nivel internațional, în ceea ce privește procesul de selecție a resursei umane în vederea participării la operațiile multinaționale și, în al doilea rând, determinarea elementelor de suprapunere în ceea ce privește probele administrate pentru selecția propriu-zisă cu probele pe care fiecare militar le parcurge, prin procesul de instrucție, în cadrul unităților din care militarii fac parte. În acest sens, am luat în considerare răspunsurile la întrebări de cercetare, precum: Care sunt elementele de noutate identificate la nivel internațional, respectiv care sunt modificările legislative care trebuie efectuate pentru creșterea gradului de eficientizare a procesului de selecție? Nu în ultimul rând, am căutat răspunsuri la întrebarea: Care sunt căile și modalitățile concrete de creștere a interesului militarilor armatei române de a lua parte la un astfel de proces de selecție, care nu întotdeauna se finalizează cu participarea la operațiile multinaționale conduse de către NATO și UE?

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

Obiectivele de cercetare au urmărit, în primul rând, identificarea elementelor de noutate, la nivel internațional, în ceea ce privește procesul de selecție a resursei umane în vederea participării la operațiile multinaționale și, în al doilea rând, determinarea elementelor de suprapunere în ceea ce privește probele administrate pentru selecția propriu-zisă cu probele pe care fiecare militar le parcurge, prin procesul de instrucție, în cadrul unităților din care militarii fac parte.

Plecând de la necesitatea de eficientizare în plan conceptual, normativ, organizațional și acțional a procesului de generare și regenerare a structurilor implicate în operații multinaționale, am urmărit în permanență acele elemente de actualitate rezultate din participările militarilor români la misiuni externe, astfel încât să asigurăm nu numai un element de concretețe pe tot cuprinsul cercetării științifice, dar și să generăm o abordare de tip nou, care să asigure adaptarea sistemului abordat la sistemele similare din statele membre ale NATO și ale UE.

În acest context, cercetarea și-a propus să analizeze mecanismele interne ale sistemului de generare și regenerare a resursei umane, în scopul transformării sale într-unul modern, care să aibă la bază concepte verificate în acțiuni militare, reglementări normative similare cu cele din celelalte state membre ale NATO și ale UE. Astfel, am avut în vedere, ca metodă de cercetare, analiza SWOT (Puncte tari, Puncte slabe, Oportunități și Amenințări), pentru a identifica acele prevederi din legislația existentă care ar trebui modificate la nivelul instituției militare, în scopul determinării impactului lor asupra procesului de selecție a militarilor la operațiile multinaționale.

În ceea ce privește colectarea de date, am utilizat tehnica cercetării și a analizei documentare a unor documente reprezentative, acceptate la nivel instituțional, în cadrul statelor membre ale NATO și ale UE sau al partenerului nostru strategic, Statele Unite ale Americii (SUA), acestea fiind menționate la bibliografie. Sursele analizate ne-au oferit o privire de ansamblu asupra subiectului abordat și au contribuit la înțelegerea efectivă a rezultatelor cercetării. Analiza efectuată a luat în considerare atât actualul context geopolitic și geostrategic, cât și tendințele existente în cadrul statelor membre ale NATO și ale UE în ceea ce privește atragerea resursei umane și evoluțiile recente din acest domeniu.

În scopul păstrării relevanței cercetării, în analiza efectuată am luat în considerare, pe lângă diverse documente elaborate, perioada de început a participării Armatei României la operațiile multinaționale, intervalul de timp 2020-2025, ceea ce ne-a permis să obținem o evaluare corectă a tendințelor și evoluțiilor recente din domeniul resurselor umane.

Plecând de la necesitatea de eficientizare în plan conceptual, normativ, organizațional și acțional a procesului de generare și regenerare a structurilor implicate în operații multinaționale, am urmărit în permanență acele elemente de actualitate rezultate din participările militarilor români la misiuni externe, astfel încât să asigurăm nu numai un element de concretețe pe tot cuprinsul cercetării științifice, dar și să generăm o abordare de tip nou, care să asigure adaptarea sistemului abordat la sistemele similare din statele membre ale NATO și ale UE. Tot în acest sens, am luat în considerare necesitatea identificării acelor mecanisme și căi de acțiune care să permită desfășurarea unui proces

modern de generare și regenerare a unităților și subunităților militare participante la operații multinaționale.

Având în vedere cele două metode de cercetare, analiza efectuată a fost organizată pe două paliere importante. Prima direcție de cercetare a vizat managementul resurselor umane în vederea participării la operații multinaționale, cu accent pe aspecte importante precum cadrul normativ care vizează reglementarea participării Armatei României la acțiuni militare desfășurate în afara teritoriului național, organizarea și desfășurarea procesului de selecție a resursei umane pentru acest gen de acțiuni militare, respectiv eficientizarea în plan normativ, organizațional și procedural a întregului proces de generare și regenerare a militarilor, prin prisma analizei SWOT.

A doua direcție de cercetare a avut în vedere identificarea particularităților procesului de generare și regenerare a militarilor care iau parte la misiuni multinaționale în afara țării, cu accent pe prezentarea unora dintre aspectele modului de organizare și desfășurare a procesului de selecție în vederea completării cadrului normativ existent, respectiv identificarea acelor măsuri specifice pentru pregătirea redlocării și reinsertiei personalului participant la operații multinaționale.

Analiza SWOT este utilizată, de regulă, pentru a asigura o imagine de ansamblu asupra unei organizații, respectiv pentru a colecta informațiile necesare protejării intereselor sale (Ivorschi, 2012). Din perspectivă instituțională, considerăm că acest tip de analiză permite obținerea unei radiografii concrete asupra modului de evoluție, în plan normativ, a procesului de generare și regenerare a forțelor și asigură cuantificarea factorilor de influență interni și externi care acționează asupra acestuia, în raport cu celelalte procese care se derulează la nivelul instituției militare, în dorința de a evidenția punctele tari și pe cele slabe ale etapelor specifice procesului abordat în relație directă cu oportunitățile și amenințările identificate.

În analiza efectuată, am identificat o serie de puncte tari ale procesului de generare și regenerare a resursei umane, din perspectivă legislativă, prin care se asigură selecția resursei umane destinată participării la operațiile multinaționale, respectiv prin care sunt generate mecanismele necesare derulării unui demers organizat și planificat.

Analiza SWOT este utilizată, de regulă, pentru a asigura o imagine de ansamblu asupra unei organizații, respectiv pentru a colecta informațiile necesare protejării intereselor sale.

Puncte tari	Puncte slabe
- situația bună din punct de vedere fizic, psihologic și medical a personalului Armatei României și nivelul ridicat de pregătire profesională; - procesul performant de verificare periodică, din punct de vedere fizic, psihologic și medical; - nivelul de retribuire, corespunzător participării la operații multinaționale; - existența unui climat corespunzător de muncă prin care militarilor li se creează condiții pentru păstrarea unui nivel ridicat de pregătire.	- nivelul inițial de pregătire diferențiat al militarilor care iau parte la operații multinaționale; - reglementarea modului de selecție a militarilor participanți la operații în afara țării nu impune o evidență clară a stării lor de sănătate fizică și psihică, pe o perioadă determinată; - greutățile întâmpinate în planificarea resurselor alocate procesului de selecție; - incertitudinile înregistrate în rândul celor care participă la procesul de selecție.
Oportunități	Amenințări
- creșterea nivelului de instruire al participanților la operațiile multinaționale; - realizarea unui echilibru corespunzător între numărul de militari participanți și alocarea bugetară; - eficientizarea procesului de selecție determină formarea unei rezerve de înlocuire rapidă a militarilor, în timp scurt; - asigurarea unor rezerve suficiente, capabile să asigure derularea acțiunilor militare, în condiții optime; - creșterea nivelului de profesionalizare, prin executarea unor misiuni suplimentare; - creșterea nivelului de interoperabilitate al structurilor angajate în teatrele de operații.	- îmbătărnirea generală a populației țării noastre și, implicit, a candidaților pentru participarea la operații multinaționale creează dificultăți în ceea ce privește selecția militarilor; - supraaprecierea de sine, din partea unora dintre militarii dislocați în teatrele de operații, generează acumularea de frustrări legate de nivelul de salarizare, de importanța acordată muncii lor; - lipsa locurilor de muncă pe piața internă, ceea ce implică o adeziune mai rapidă a candidaților pentru accederea în instituția militară; - plecările numeroase din armată, înainte de finalizarea primului contract, generează probleme structurilor care organizează procese de selecție pentru operații multinaționale;

	- participarea la operații multinaționale a personalului militar poate genera o imagine deformată cu privire la misiunile structurilor destinate participării la astfel de acțiuni militare; - numeroasele fluctuații privind nivelul de salarizare al militarilor influențează negativ motivația acestora pentru accederea către profesia militară.
--	---

Având în vedere punctele tari și punctele slabe, oportunitățile și riscurile menționate în cadrul matricei SWOT, dorim să dezvoltăm aceste aspecte după cum urmează:

- personalul care face parte din rândurile Armatei României beneficiază de o situație fizică, psihologică și medicală corespunzătoare, acesta parcurgând nu numai un proces strict de selecție, dar și unul de pregătire specifică, ceea ce îi asigură un volum de cunoștințe corespunzător funcțiilor pentru care militarii sunt selecționați;
- odată intrat în rândurile instituției militare, personalul armatei, indiferent de modul în care s-a realizat acest demers și de gradul avut/obținut (atât cei intrați pe filiera indirectă și cu atât mai mult cei care au parcurs filiera directă), sunt supuși periodic, conform planurilor de pregătire, de instrucție (Stoica, pp. 37-38), unor verificări periodice amănunțite atât din punct de vedere fizic (bianual), psihologic (anual), cât și medical (anual), care le asigură condiții corespunzătoare de a-și îndeplini sarcinile din fișele posturilor, pe timpul participării la operațiile multinaționale;
- nivelul de retribuire, împreună cu alte beneficii asigurate militarilor, reprezintă un mod prin care Armata Română își îndeplinește obligațiile față de aceștia, așteptând, în consecință, ca ei să fie în măsură în orice moment să își îndeplinească misiunile primite;

Asigurarea unui climat corespunzător de muncă pentru atingerea unui potențial de luptă planificat și așteptat generează cerințe ridicate și responsabilizează militarii să își păstreze nivelul de pregătire, inclusiv prin studiu individual, astfel încât să permită structurilor din care fac parte să își îndeplinească misiunile primite atât la pace, criză și război, cât și în acțiunile multinaționale care vizează securitatea colectivă.

- asigurarea unui climat corespunzător de muncă pentru atingerea unui potențial de luptă planificat și așteptat generează cerințe ridicate și responsabilizează militarii să își păstreze nivelul de pregătire, inclusiv prin studiu individual, astfel încât să permită structurilor din care fac parte să își îndeplinească misiunile primite atât la pace, criză și război, cât și în acțiunile multinaționale care vizează securitatea colectivă (Palaghia, pp. 1-2).

Punctele tari identificate contribuie la obținerea unor răspunsuri la întrebări precum cele care scot în evidență necesitatea de reformare a sistemului de selecție a militarilor pentru operații multinaționale. Unele dintre aceste întrebări se adresează în mod direct resursei umane și iau în considerare aptitudinile și performanțele militarilor români, avantajele care rezidă din calitatea personalului propriu, respectiv experiența acumulată în diverse funcții înainte de participarea lor la acțiuni militare în afara teritoriului național. Alte întrebări la care am obținut răspunsuri așteptate, atât pozitive, cât și mai puțin pozitive, au luat în calcul experiența echipelor manageriale (decidenții) și gradul de optimizare al proceselor de decizii, respectiv resursele alocate participării la misiuni, precum și tehnologia echipamentelor utilizate în acest tip de acțiuni militare.

Luarea în considerare de către decidenți a acestor aspecte, considerate puncte tari, ar conduce, în opinia noastră, la creșterea atractivității profesiei de militar, respectiv ar crea o anumită conduită de exprimare a celor care doresc să facă o carieră în acest domeniu, atât de antrenant. Nu în ultimul rând, ar asigura modificări ale cadrului normativ în conformitate atât cu așteptările structurilor de conducere, cât și cu cele ale participanților la acest tip de operații.

În ceea ce privește punctele slabe, cercetarea efectuată ne-a permis identificarea unor aspecte care, deși sunt cunoscute, considerăm că nu sunt abordate în mod corespunzător, astfel încât efectele lor să fie dacă nu eliminate, măcar minimizate. În acest sens, dorim să evidențiem:

- nivelul de pregătire al militarilor care iau parte la operații multinaționale este diferențiat, ceea ce creează premisele unor comportamente inadecvate în situații limită, în care militarul este pus să acționeze;

Resursele alocate procesului de selecție (umane, materiale, financiare) necesită adeseori suplimentarea lor, ca urmare a reluării selecției de mai multe ori pentru anumite posturi.

- reglementarea modului de selecție a militarilor participanți la operații în afara țării nu vizează și un nivel corespunzător de pregătire (bareme de îndeplinit, rezultate pentru o perioadă de timp anterioară, observații medicale și de natură psihologică, acestea asigurând o evidență clară și corespunzătoare a stării lor de sănătate fizică și psihică);
- resursele alocate procesului de selecție (umane, materiale, financiare) necesită adeseori suplimentarea lor, ca urmare a reluării selecției de mai multe ori pentru anumite posturi, ceea ce reprezintă, în final, o pierdere, pe care nimeni nu o poate compensa;
- activitățile specifice probelor de selecție creează o serie de incertitudini atât în rândul participanților la procesul de selecție, cât și în cel al comandanților acestora, de vreme ce acest tip de activități se desfășoară în mod curent, în fiecare an – vizite medicale, testări fizice, psihologice, pregătire de comandament, cunoașterea limbilor străine, conducerea autovehiculelor și testarea psihotehnică pentru personalul de stat major.

La fel ca și în cazul anterior, cercetarea efectuată a presupus obținerea unor răspunsuri care sunt, de regulă, luate în considerare la analiza punctelor slabe, precum identificarea vulnerabilităților procesului de selecție, care ar trebui să fie nivelul de instruire care să le permită militarilor să participe la operații multinaționale sau lipsurile de natură comportamentală de care trebuie să ținem cont în derularea acestui demers.

Pe de altă parte, întrebări care au vizat nivelul de atașament al militarilor la structurile din care fac parte, existența resurselor financiare pe toată perioada de desfășurare a misiunii sau estimarea corespunzătoare a costurilor ce urmează a fi înregistrate au oferit tot atâtea răspunsuri care au venit să completeze analiza efectuată. Nu în ultimul rând, un alt set de întrebări la care am urmărit să obținem răspuns a vizat posibilitatea externalizării, prin achiziții, a unor servicii în zona de misiune, inclusiv cele de personal, posibile cheltuieli neprevăzute generate de extragerea/introducerea unor militari

Luarea unor măsuri concrete care să contribuie la fluidizarea și flexibilizarea procesului de selecție a militarilor care participă la operații multinaționale ar asigura nu numai modificarea cadrului normativ, în sensul eliminării unora dintre punctele slabe, dar și minimizarea celor mai multe dintre ele, cu rezultate benefice pentru ca structurile nominalizate să fie dislocate în teatrele de operații, respectiv pentru procesul de selecție a personalului de stat major.

din/în teatrul de operații sau întrebări de management organizațional în legătură cu desfășurarea cu succes sau nu a acțiunilor în teatrele de operații, fără a mai repeta greșelile efectuate anterior.

Luarea unor măsuri concrete care să contribuie la fluidizarea și flexibilizarea procesului de selecție a militarilor care participă la operații multinaționale ar asigura nu numai modificarea cadrului normativ, în sensul eliminării unora dintre punctele slabe, dar și minimizarea celor mai multe dintre ele, cu rezultate benefice pentru ca structurile nominalizate să fie dislocate în teatrele de operații, respectiv pentru procesul de selecție a personalului de stat major.

Din perspectiva oportunităților identificate, considerăm că acestea trebuie exploatate la maximum, astfel încât să asigure creșterea gradului de interoperabilitate și compatibilitate al structurilor de forțe românești cu cele similare aparținând celorlalte state membre ale NATO și ale UE. În acest sens, considerăm ca fiind oportunități următoarele aspecte:

- creșterea nivelului de profesionalizare (instruire) al tuturor militarilor implicați în operațiile multinaționale (Alexandrescu, Dușu, p. 21);
- realizarea unui echilibru corespunzător în ceea ce privește raportul număr de militari, respectiv alocări bugetare, în condițiile în care scăderea numărului de militari (prin profesionalizare) echilibrează bugetul alocat formării acestora;
- prin creșterea eficienței procesului de selecție se asigură formarea unei rezerve de înlocuire rapidă a militarilor sau a subunităților din teatrul de operații, în timp scurt;
- eliminarea disfuncțiilor create la nivelul procesului de selecție, prin îmbătrânirea populației și asigurarea unor rezerve suficiente, capabile să asigure derularea acțiunilor militare, în condiții optime, chiar în condițiile în care pregătirea inițială a acestor militari este diferită;
- creșterea nivelului de pregătire al militarilor participanți la operațiile multinaționale le permite acestora executarea unor misiuni care nu sunt cuprinse în fișele posturilor;

- creșterea nivelului de interoperabilitate al structurilor angajate în teatrele de operații asigură derularea de acțiuni comune cu alte unități și subunități aparținând statelor membre ale NATO și ale UE, în condiții corespunzătoare.

Întrebările avute în vedere pentru clarificarea oportunităților identificate și care ar trebui valorificate la maximum au luat în considerare răspunsurile obținute la verificarea unor ipoteze precum schimbările mediului extern pe care am putea să le exploatăm, ce fel de programe de înzestrare cu tehnică și echipamente moderne vom derula în perioada următoare la nivelul forțelor armate, din perspectiva avansului tehnologic existent la nivel global, respectiv unele modificări comportamentale ale militarilor care accesează participarea la operații multinaționale atât pe timpul selecției, cât și după întoarcerea din misiuni.

O altă latură a cercetării oportunităților avute vizează sistemul de selecție a militarilor din punct de vedere strategic și operativ, răspunsurile la întrebări referitoare la nevoia de diversificare sau specializare a unor activități specific selecției sau cum putem acționa pe linia atragerii resursei umane, prin crearea de avantaje organizaționale care să asigure participarea la aceste operații externe, cu specific multinațional.

Existența acestor oportunități poate conduce, în opinia noastră, la o accelerare a procesului de transformare din domeniul resurselor umane, care să vizeze crearea unui nou cadru normativ avantajos pentru cei care participă la selecția pentru operații multinaționale. Măsurile concrete care ar trebui avute în vedere de către decidenții din domeniul abordat ar putea contribui la crearea unui sistem modern, perfect aliniat la sistemele similare din cadrul statelor membre ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord și ale Uniunii Europene.

Amenințările identificate pot genera, în rândul militarilor și al structurilor din care aceștia fac parte, dificultăți operaționale care pot îngreuna îndeplinirea sarcinilor primite. Din această perspectivă, considerăm că amenințările identificate în timpul cercetării domeniului resurselor umane trebuie abordate în mod direct, pentru a le elimina sau pentru a le reduce efectele adverse, pe cât de mult posibil.

sau pentru a le reduce efectele adverse, pe cât de mult posibil. Astfel, am identificat unele amenințări, după cum urmează:

- îmbătrânirea generală a populației țării noastre și, implicit, a candidaților la îmbrățișarea meseriei armelor creează o tendință nouă, destul de provocatoare, ca urmare a creșterii numărului de militari profesioniști și a modernizării excesive a tehnicii și echipamentelor militare care creează dificultăți în ceea ce privește selecția militarilor în vederea participării la operații multinaționale;
- existența, chiar și după mai mulți ani de participare la operații multinaționale, a unui număr mic de funcții în cadrul structurilor care iau parte la astfel de acțiuni militare generează o serie de sarcini prin cumul, nespecificate în fișa postului, ceea ce denotă, de regulă, o supraapreciere de sine, puțin reală, a unora dintre militarii dislocați în teatrele de operații și generează acumularea de frustrări legate de nivelul de salarizare (comparativ cu alți militari), de importanța acordată muncii lor etc. (Alexandrescu, Duțu, p. 23);
- o altă amenințare vizează lipsa locurilor de muncă de pe piața internă, ceea ce implică o adeziune mult mai rapidă a solicitanților la instituția militară. Acest fapt conduce, de cele mai multe ori, la acceptarea în cadrul instituției militare a candidaților cu nivel de pregătire scăzută, care creează dificultăți, ulterior, în procesul de instruire pe o tehnică cu un grad ridicat tehnologic;
- greutățile întâmpinate în procesul de instruire, într-un sistem cu un alt nivel de cultură organizațională, generează plecări intempestive din armată, respectiv înainte de finalizarea primului contract. În acest sens, dezordinea creată prin aceste plecări creează numeroase probleme marilor unități, unităților și subunităților militare care organizează procese de selecție pentru operații multinaționale, respectiv pentru menținerea nivelului lor de operativitate;
- participarea la operații multinaționale a personalului de stat major și a structurilor militare (prin rotație), pe lângă numeroasele beneficii, poate genera și o imagine eronată

cu privire la sarcinile și misiunile acestor mari unități și unități, care, înainte de toate, trebuie să vizeze, în primul rând, apărarea națională și pe cea colectivă, deopotrivă. Această imagine trebuie corectată în permanență prin măsuri diverse de corecție, care să vizeze întregul spectru de activități socio-comportamentale, inclusiv de instruire, în care sunt implicați militarii;

- numeroasele fluctuații privind nivelul de salarizare al militarilor, precum și discuțiile în spațiul public cu privire la securitatea veniturilor acestora, generează o serie de deficiențe dintre cele mai diverse, din perspectiva procesului de selecție al militarilor care doresc să participe (voluntar) la operațiile multinaționale, între care afectarea motivației pentru accederea către profesia militară ar fi cea mai importantă, din punctul nostru de vedere (Ib., p. 24).

Analiza amenințărilor identificate și a răspunsurilor la întrebările formulate în cadrul acestei cercetări a evidențiat necesitatea intensificării atenției acordate de către organismele de conducere la toate nivelurile sistemului militar. Acestea trebuie să identifice și să implementeze urgent măsuri și strategii eficiente pentru soluționarea problemelor legate de dezechilibrul sistemului resurselor umane, care se află într-o stare de dificultate evidentă. În acest context, întrebările formulate au vizat evaluarea cadrului legislativ existent și identificarea necesității de promovare a unor modificări legislative menite să sprijine procesul de selecție pentru participarea la misiuni multinaționale, inclusiv prin propuneri care să țină cont de normele sociale și stilurile de viață ale militarilor, adaptându-se noii configurații geopolitice și geostrategice în care ne aflăm.

Schimbările din domeniul tehnologic, cele specifice bunurilor și serviciilor oferite militarilor trebuie să își găsească rapid răspunsuri care să contribuie la creșterea dorinței acestora de participare la operațiile multinaționale. Nu în ultimul rând, greutățile întâmpinate în domeniul recrutării forței de muncă pentru sistemul militar trebuie să fie soluționate prin măsuri bine gândite, care să ofere predictibilitate și siguranță în evoluția militarilor în cadrul Ministerului Apărării Naționale, indiferent de structurile din care aceștia fac parte.

Schimbările din domeniul tehnologic, cele specifice bunurilor și serviciilor oferite militarilor trebuie să își găsească rapid răspunsuri care să contribuie la creșterea dorinței acestora de participare la operațiile multinaționale.

CĂI ȘI MODALITĂȚI DE EFICIENTIZARE

Cercetarea efectuată cu privire la căile și modalitățile de eficientizare a procesului de selecție al militarilor în vederea participării la operații multinaționale vizează, în opinia noastră, modul în care sunt stabilite probele de selecție și, apoi, ordinea acestora. În acest sens, există în mediul militar opinii pro și contra desfășurării acestor probe de selecție și a modului în care este organizat întregul proces. Ușor de zis, greu de făcut, ar spune unii dintre cei care au devenit critici declarați, din diverse motive, ai procesului de selecție.

Ce ar trebui schimbat în modul de organizare și de ierarhizare a probelor de selecție, astfel încât, la final, să putem obține din prima perioadă de selecție numărul necesar de militari pentru încadrarea structurii, astfel: sănătoși din punct de vedere medical și apti psihologic; cu un nivel corespunzător de cunoaștere a limbii engleze; capabili de efort fizic prelungit și care să fie și specialiști, în măsură să își îndeplinească misiunile primite?

În opinia noastră, este necesară o reorganizare profundă și completă a întregului proces de selecție pe baze moderne, care să combine cele mai bune practici în domeniu și lecțiile învățate, din experiențele similare ale unora dintre armatele statelor membre ale NATO, cu un accent suplimentar pe modul în care este atrasă resursa umană în state precum SUA, Marea Britanie, Franța, Germania sau Olanda. Suprapuse experiențelor înregistrate la nivelul armatei noastre, considerăm că am putea ajunge, în acest fel, să derulăm un proces specific, eficient și eficace.

Având în vedere caracteristicile și particularitățile resursei umane din cadrul Armatei României, considerăm că un proces eficient de selecție a militarilor pentru participarea la misiuni multinaționale trebuie să includă clarificarea unor aspecte organizaționale esențiale. Acestea vizează modul de desfășurare a întregului proces și furnizarea unor răspunsuri coerente și adecvate la întrebările fundamentale, precum cele care au stat la baza analizei efectuate în cadrul cercetării, inclusiv în cadrul analizei SWOT. Întrebări firești, cărora, de multe ori, fie nu le găsim răspunsuri consistente, fie le oferim explicații care nu au darul de a ne lămurii cu privire la o abordare mai eficientă a procesului de selecție, pentru operațiile multinaționale.

Având în vedere cele prezentate, considerăm că o eficientizare a procesului de selecție pentru participarea militarilor români la operații multinaționale în cadrul ONU, NATO, UE, OSCE ar trebui să aibă în vedere, pe lângă exprimarea voluntară a acceptului/dorinței de a participa la astfel de acțiuni militare, deși și aici ar fi foarte multe argumente pro și contra, următoarele aspecte:

- derularea unei singure etape de selecție, în doi pași, cu participarea, în primul pas, a militarilor din structura nominalizată a lua parte la operația multinațională, iar în pasul doi a militarilor din structura reprezentând eșalonul superior al primei unități, pentru completarea rezervei de personal, respectiv a deficitului pe funcții, atunci când se înregistrează (pentru funcțiile unicate, acest proces poate ajunge până la nivel de comandament categorie de forță și comandament de sprijin);
- luarea în considerare, pentru încadrare, a testărilor de pregătire fizică, a vizitelor medicale și psihologice parcurse de către militari, în conformitate cu prevederile legale în vigoare în instituția militară;
- parcurgerea întregului program de pregătire la specificul misiunii de către toți militarii, bază și rezervă, inclusiv a orelor de pregătire pentru cunoașterea limbilor străine;
- introducerea unor verificări periodice la jumătatea misiunii, care să scoată în evidență nivelul de pregătire al acestora și care să îi și conștientizeze pe militari cu privire la necesitatea atingerii standardelor solicitate pentru participarea la operația multinațională;
- executarea verificării finale, fără drept de contestație, din partea candidaților, vizibil, în deplină transparență, care să asigure păstrarea în rândul celor care vor participa la misiune a militarilor care au înțeles să se achite de sarcinile și responsabilitățile asumate prin contract, în cele mai bune condiții. Pentru cei care, din diverse motive, nu au reușit să promoveze testele finale, responsabilitatea unităților din care fac parte este să îi includă în programe intensive de pregătire, monitorizare medicală sau alte forme de instruire menite să le permită, într-un interval

În opinia noastră, este necesară o reorganizare profundă și completă a întregului proces de selecție pe baze moderne, care să combine cele mai bune practici în domeniu și lecțiile învățate, din experiențele similare ale unora dintre armatele statelor membre ale NATO, cu un accent suplimentar pe modul în care este atrasă resursa umană în state precum SUA, Marea Britanie, Franța, Germania sau Olanda.

Pentru cei care, din diverse motive, nu au reușit să promoveze testele finale, responsabilitatea unităților din care fac parte este să îi includă în programe intensive de pregătire, monitorizare medicală sau alte forme de instruire menite să le permită, într-un interval scurt, atingerea stării fizice și psihologice necesare pentru îndeplinirea obligațiilor asumate prin contract. În absența unor astfel de măsuri, decidenții trebuie să stabilească acel curs de acțiune adecvat, inclusiv posibilitatea transferului acestora pe funcții specifice domeniului administrativ.

scurt, atingerea stării fizice și psihologice necesare pentru îndeplinirea obligațiilor asumate prin contract. În absența unor astfel de măsuri, decidenții trebuie să stabilească acel curs de acțiune adecvat, inclusiv posibilitatea transferului acestora pe funcții specifice domeniului administrativ.

Care ar fi condițiile pentru ca un astfel de proces de selecție să se deruleze în bune condiții, fără să genereze cheltuieli suplimentare și care să asigure participarea la operația multinațională a celor mai merituoși, pregătiți militari din toate punctele de vedere? În primul rând, creșterea în eficiență a procesului de atragere a resursei umane (teste fizice, psihologice, vizite medicale derulate în mod transparent, fără renunțarea la standardele specifice), în al doilea rând, generarea unei competiții între potențialii candidați pentru accederea în sistemul militar, revederea proceselor și planurilor de instruire care să asigure acumularea de cunoștințe corespunzătoare, menținerea calităților fizice și psihice ale militarilor, odată selecționați, respectiv vizite medicale temeinice, extinse, care să conducă la scoaterea din acest demers a unora dintre candidații cu probleme de gen.

Mai mult, considerăm că o modificare a abordărilor în materie de vizite medicale, în care medicii de familie să aibă un rol de corespondent pe timpul selecției (militarii fiind obligați să aducă fișe de observare medicală de la aceștia) cu familiile militarilor, care să asigure decelarea unor posibile probleme psihice, greu de depistat chiar în cazul unor teste specializate, crearea de facilități sportive la nivelul unităților militare, ar fi de dorit și ar oferi nu numai informații valoroase pentru membrii echipelor de selecție, dar ar contribui și la o eficientizare atât a timpului, cât și a resurselor alocate, la acest moment, acestui proces.

CONCLUZII

În finalul acestui articol, considerăm necesar a atrage atenția asupra unora dintre situațiile care, de-a lungul timpului, au avut loc, într-o formă sau alta, în acest tip de proces derulat la nivelul multora dintre unitățile militare din Armata României. Astfel, multe dintre situațiile reiesește de-a lungul timpului pe timpul procesului de selecție pentru participarea la operațiile multinaționale ar fi putut fi evitate,

prin grija personalului (decidenți) care gestionează procesele de admitere în rândurile forțelor armate, respectiv de instruire la nivelul unităților militare.

Analiza retrospectivă indică faptul că, prin implementarea unor măsuri adecvate, precum pregătirea eficientă a comandamentului, pregătirea fizică în conformitate cu standardele stabilite, vizite medicale eficiente și atent monitorizate și formarea și verificarea constantă a nivelului de cunoaștere a limbilor străine, ar fi fost posibilă reducerea semnificativă a ratei candidaților respinși la probele de selecție pentru participarea în astfel de misiuni. În același timp, se observă că măsurile adoptate de-a lungul timpului pentru gestionarea acestui proces nu numai că nu au contribuit la eficientizarea sa, ci, în multe cazuri, au favorizat blocaje sau menținerea unor percepții de complacere, precum aceea de „*lasă că merge și așa*”, limitând progresul în anumite domenii critice. Este important de subliniat faptul că, deși identificarea soluțiilor este relativ facilă, responsabilitatea pentru optimizarea și îmbunătățirea continuă a acestui proces revine tuturor actorilor implicați în planul normativ, legislativ, operațional și administrativ, atât în prezent, cât și în perspectivă.

Pași importanți în direcția eficientizării procesului de atragere a resurselor umane, respectiv de selecție pentru participarea la operațiile multinaționale au fost făcuți, în special în ultima perioadă de timp. Demn de evidențiat ar fi trecerea selecției militarilor dintr-un sistem centralizat, la nivel de centre de selecție zonale, într-un sistem descentralizat, la nivel de unitate, care a permis atragerea unui număr mai important de militari și a contribuit la inversarea procesului intrări versus ieșiri din armată, în favoarea primei situații. Nu în ultimul rând, creșterea gradului de atractivitate a funcțiilor din sistemul militar a generat intrări mult mai importante în ultima perioadă de timp. Importantă este ideea menținerii echilibrului între cei care doresc să intre în armata română, care doresc să participe la operații multinaționale și obligațiile pe care aceștia și le asumă prin contractele semnate.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Deși identificarea soluțiilor este relativ facilă, responsabilitatea pentru optimizarea și îmbunătățirea continuă a acestui proces revine tuturor actorilor implicați în planul normativ, legislativ, operațional și administrativ, atât în prezent, cât și în perspectivă.

BIBLIOGRAFIE:

1. Alexandrescu, G., Dușu, P. (2007). „Optimizarea regenerării structurilor Armatei României angajate în acțiuni militare în afara teritoriului național”. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, pp. 25-35.
2. Armée canadienne, [Căi și modalități de eficientizare a procesului de selecție a personalului care participă la operații multinaționale](http://www.army.force.gc.ca/lf/Français/5, Operation in Iraq. Lessons for the Futur, http://www. Globalsecurity.org/military/library/rapport/2003/iraqops.lessons/ukmod.dec 03chap1.htm., accesat la 21 mai 2025.
3. Doctrina pentru operațiile întrunite multinaționale (2001). București.
4. European Union Concept for Force Generation (noiembrie 2015). Bruxelles.
5. Grigoraș, R. (2022). „Metode științifice prospective în securitatea națională”. Editura Top Form, pp. 35-40.
6. Ivorschi, R. (2012). „Analiza SWOT – instrument managerial pentru eficientizarea activității”, în Revista Română de Statistică, Editura Academiei de Studii Economice, nr. 5, pp. 58-65.
7. Legea nr. 80 privind Statutul cadrelor militare, publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 155/1995, cu modificările și completările ulterioare.
8. Legea nr. 121 privind participarea forțelor armate la misiuni și operații în afara teritoriului statului român, 17 martie 2017.
9. Legea nr. 346 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale, publicată în Monitorul Oficial, nr. 867, 2 noiembrie 2017.
10. Lungulescu, M., Adomnicăi, Al. (2014). „Resursele umane din Armata României, pe calea interoperabilității cu structuri similare din armatele statelor membre ale NATO”, în revista Gândirea militară românească, nr. 2, pp. 31-42.ă
11. Neag, M. (2004). „Prezent și perspective privind participarea României la acțiuni NATO”, armyacademy.ro/reviste/1_2004/Prezent%20și%20 perspective.pdf, accesat la 21 mai 2025.
12. M.101/2011, Ordin pentru aprobarea criteriilor și metodologiei privind selecția personalului în vederea participării la misiuni și operații în afara teritoriului statului român, București, 2011.
13. M.59/2015, Ordin pentru aprobarea Normelor privind organizarea și desfășurarea concursului/examenului în vederea ocupării de către personalul Ministerului Apărării Naționale a posturilor permanente din structurile de reprezentare națională în străinătate, precum și a celor din structurile internaționale la care România este parte, cu modificările și completările ulterioare.
14. Manualul sprijinului cu personal în operații (2014). București.
15. NATO's Force Generation and Deployment, The German ..., www.gmfus.org/publications, accesat la 22 mai 2025.

</div>
<div data-bbox=)

16. Palaghia, M. (2004). „Principiile și conținutul sistemului de generare și regenerare a forțelor”, Colocvii Strategic, nr. 15 (XXVII). București: Editura Universității Naționale de Apărare, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, pp. 1-4.
17. Pînzariu, S., Mocanu, B.-P. (2016). „Ghidul de logistică pentru teatrele de operații”. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, pp. 67-72.
18. S.M.Ap.-S-96, Dispoziție pentru stabilirea responsabilităților operaționale privind pregătirea și conducerea structurilor militare și a personalului care participă la misiuni și operații în afara teritoriului statului român, București, 2018.
19. Stoica, V. (2015). „Rezerva de forțe și mecanismul completării pierderilor în acțiunile militare”, în Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, pp. 34-40.
20. The Power of NATO's military, <https://shape.nato.int/knowning-nato/episodes/the-power-natos-military>, accesat la 22 mai 2025.
21. Troop contributions – NATO, www.nato.int/topics_50316, accesat la 17 iunie 2025.
22. http://europa.eu/index_ro.htm, accesat la 21 mai 2025.
23. <https://www.espritdecorps.ca/interview/force-generation-plotting-the-way-forward-for-canadas-army>, accesat la 13 mai 2025.

INFLUENȚA ACIDIFICĂRII OCEANICE ASUPRA ACȚIUNILOR SUBMARINE

Comandor (rtr.) conf. univ. dr. Romeo BOȘNEAGU

Academia Navală „Mircea cel Bătrân”, Constanța

DOI: 10.55535/GMR.2025.2.13

Ocean acidification, driven by increased carbon dioxide concentration in the atmosphere, generates significant chemical changes in the marine environment, with direct effects on submarine operations. The paper analyzes the impact of lowering oceanic pH on sound propagation, sonar performance, strength of materials used in submarine construction and reliability of communication systems. Related operational risks such as damage to acoustic equipment, reduced detection and identification accuracy, and increased vulnerabilities in surveillance and navigation missions are highlighted. These issues highlight the need to adapt underwater tactics and technology to keep operations efficient in ever-changing environmental conditions.

Future research directions are also proposed for advanced acidified environment modeling, development of innovative materials and optimization of acoustic communications. It is essential to create predictive models integrating oceanographic and chemical variables to anticipate pH and other relevant parameters developments so that operational strategies can be planned and adjusted in real time. The research results underline the importance of continuous monitoring of oceanographic parameters and a proactive approach to maintaining the efficiency and safety of submarine operations in the context of global climate change.

Keywords: ocean acidification; oceanographic parameters; submarine warfare; industrial processes; marine ecosystems;

INTRODUCERE

Procesul de acidificare a apelor oceanice nu mai poate fi considerat doar un subiect de natură strict științifică, ci a devenit o realitate operațională, cu implicații directe asupra activităților maritime și a strategiilor de securitate navală. Această schimbare a mediului marin influențează în mod semnificativ echipamentele, tehnicile și operațiunile desfășurate pe mare, impunând adaptări și măsuri specifice pentru a răspunde noilor provocări generate de dezechilibrul chimic al oceanelor. Forțele navale trebuie să anticipeze consecințele acestui fenomen, adoptând o abordare proactivă în dezvoltarea și modernizarea capacităților submarine. Integrarea datelor chimice în planificarea și execuția misiunilor devine, astfel, o condiție esențială pentru menținerea superiorității strategice submarine în deceniile următoare.

În același timp, acidificarea oceanelor constituie o provocare majoră nu doar pentru biodiversitatea marină, ci și pentru desfășurarea acțiunilor submarine. Modificările chimice ale apei de mare influențează propagarea sunetului și performanța sonarului, rezistența materialelor utilizate în construcția submarinelor, precum și fiabilitatea comunicațiilor. Aceste efecte vor transforma fundamental tehnologiile utilizate atât în domeniul civil (explorare, comunicații, cercetare), cât și în cel militar (navigație submarină, supraveghere, luptă submarină).

Acidificarea oceanelor reprezintă scăderea treptată a pH-ului apei marine pe perioade extinse de timp, proces determinat, în principal, de absorbția bioxidului de carbon (CO_2) din atmosferă. În urma dizolvării CO_2 în apa oceanică, au loc reacții chimice care cresc concentrația ionilor de hidrogen (H^+), ducând la acidificarea apei și la diminuarea concentrației ionilor de carbonat, esențiali pentru formarea cochiliilor și scheletelor calcificate ale organismelor marine (oceanservice.noaa.gov, 2025).

De la începutul *revoluției industriale* (aproximativ 1750), oceanele au absorbit între o treime și jumătate din emisiile totale de CO_2

Acidificarea oceanelor constituie o provocare majoră nu doar pentru biodiversitatea marină, ci și pentru desfășurarea acțiunilor submarine. Modificările chimice ale apei de mare influențează propagarea sunetului și performanța sonarului, rezistența materialelor utilizate în construcția submarinelor, precum și fiabilitatea comunicațiilor.

Fără rolul de absorbant al oceanelor, nivelurile atmosferice de CO₂ ar fi fost mult mai ridicate, ceea ce ar fi amplificat efectele încălzirii globale, precum creșterea nivelului mării, modificarea tiparelor climatice și intensificarea fenomenelor meteorologice extreme. Totuși, această capacitate de absorbție provoacă modificări chimice majore în ecosistemele marine.

antropogen, determinând o scădere a pH-ului oceanic de la aproximativ 8,19 la 8,05, ceea ce echivalează cu o creștere de 30% a acidității (www.britannica.com). Acidificarea oceanelor este rezultatul emisiilor antropice ridicate de CO₂ provenite din activități precum transportul, procesele industriale și practicile agricole

Nivelurile atmosferice de CO₂ au crescut de la circa 280 părți pe milion (ppm) înainte de industrializare la aproape 400 ppm în prezent, rata de creștere accelerându-se semnificativ. Actualmente, aproximativ 50% din CO₂ antropogen se regăsește în primii 400 m ai oceanului, cu infiltrări progresive în straturile adânci. În regiunile de larg, schimbările chimice la adâncime vor apărea cu o întârziere de câteva secole față de suprafață.

Deși încălzirea globală și acidificarea oceanelor sunt fenomene distincte, ambele au aceeași cauză primară – creșterea emisiilor de CO₂. În prezent, potrivit unor studii britanice, concentrația atmosferică de CO₂ este cea mai ridicată din ultimii 800.000 de ani, posibil chiar din ultimele 20 de milioane de ani (www.britannica.com).

Fără rolul de absorbant al oceanelor, nivelurile atmosferice de CO₂ ar fi fost mult mai ridicate, ceea ce ar fi amplificat efectele încălzirii globale, precum creșterea nivelului mării, modificarea tiparelor climatice și intensificarea fenomenelor meteorologice extreme. Totuși, această capacitate de absorbție provoacă modificări chimice majore în ecosistemele marine.

DATE ȘI METODE

Conform datelor disponibile, emisiile globale de CO₂ din combustibili fosili și industrie au atins 37,01 miliarde tone metrice în 2023 și 37,41 miliarde tone metrice în 2024 (lb.). Începând cu anii '90, emisiile globale au crescut cu peste 60% (tabelul 1, figura 1).

Tabelul 1: Emisiile globale de CO₂ în perioada 1940-2024, în miliarde tone metrice (www.statista.com)

Anul	CO ₂ (miliarde tm)	Anul	CO ₂ (miliarde tm)
1940	4,84	1983	18,99
1941	4,97	1984	19,64
1942	4,96	1985	20,31
1943	5,04	1986	20,61

Anul	CO ₂ (miliarde tm)	Anul	CO ₂ (miliarde tm)
1944	5,12	1987	21,25
1945	4,26	1988	22,08
1946	4,65	1989	22,38
1947	5,15	1990	22,52
1948	5,42	1991	22,97
1949	5,18	1992	22,31
1950	5,93	1993	22,52
1951	6,38	1994	22,74
1952	6,47	1995	23,27
1953	6,65	1996	23,99
1954	6,79	1997	24,12
1955	7,44	1998	24,02
1956	7,93	1999	24,56
1957	8,19	2000	25,20
1958	8,42	2001	25,39
1959	8,85	2002	25,95
1960	9,39	2003	27,31
1961	9,41	2004	28,25
1962	9,75	2005	29,21
1963	10,27	2006	30,18
1964	10,82	2007	31,06
1965	11,31	2008	31,58
1966	11,86	2009	31,02
1967	12,24	2010	31,81
1968	12,90	2011	33,91
1969	13,76	2012	34,38
1970	14,90	2013	34,72
1971	15,50	2014	34,77
1972	16,22	2015	34,72
1973	17,08	2016	34,73
1974	17,01	2017	35,29
1975	17,05	2018	36,00
1976	17,99	2019	36,37

Anul	CO ₂ (miliarde tm)	Anul	CO ₂ (miliarde tm)
1977	18,48	2020	34,37
1978	19,06	2021	36,02
1979	19,60	2022	36,50
1980	19,48	2023	37,01
1981	19,02	2024	37,41
1982	18,87	-	-

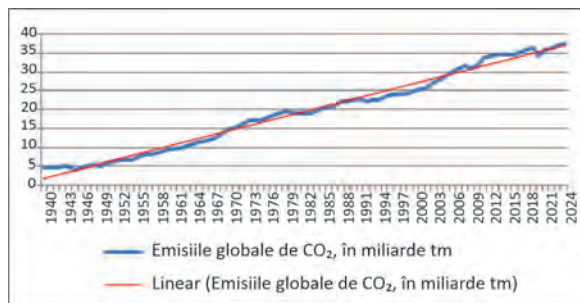

Figura 1: Evoluția emisiilor globale de CO între 1940 și 2024 (lb.)

Pentru a reconstrui chimia oceanelor în trecut, cercetătorii folosesc analiza cochiliilor fosile sau a carotelor de gheață din Groenlanda și Antarctica. Aceste metode indică faptul că nivelurile actuale de CO₂ și scăderea pH-ului nu au precedent în ultimii 800.000 de ani.

Evenimente istorice, precum maximul termal de la granița Paleocen (epoca inferioară a paleogenului, caracterizată prin apariția faunei de numuliți, lamelibranhiate, gasteropode, mamifere etc., care a început acum 66 de milioane de ani și s-a încheiat acum 56 de milioane de ani) – Eocen (epocă geologică cuprinsă în prima parte a perioadei paleogene, caracterizată mai ales prin existența numuliților, lamelibranhiatelor, gasteropodelor, echinidelor și mamiferelor, de acum 55,8 ± 0,2 milioane de ani, până acum 33,9 ± 0,1 milioane de ani), când eliberări masive de CO₂ au avut loc pe parcursul a mii de ani, relevă că ritmul actual de acidificare este fără precedent, ca rapiditate (www.britannica.com).

În mod natural, apa de mare are un pH de aproximativ 8,2; de la *revoluția industrială*, această valoare a scăzut la aproximativ 8,05

(tabelul 2, figura 2), echivalent cu o creștere a acidității de 26% (www.statista.com).

Studiile efectuate asupra Oceanului Pacific de Nord în perioada 1998-2002 confirmă tendințele de acidificare progresivă (Garcia-Ibanez, 2016, p. 3711). Acidificarea oceanelor se intensifică în combinație cu schimbările climatice și alți factori de stres, de mediu, necesitând luarea în considerare a efectelor lor combinate (Falkenberg, 2020, pp. 169, 179-180, 184-185).

Tabelul 2: Valoarea medie a pH-ului oceanic în perioada 1985-2022 (www.statista.com)

Anul	Valoarea PH mediu – oceanul planetar
1985	8,11
1990	8,1
1995	8,1
2000	8,09
2005	8,08
2010	8,07
2015	8,06
2020	8,05
2021	8,05
2022	8,05

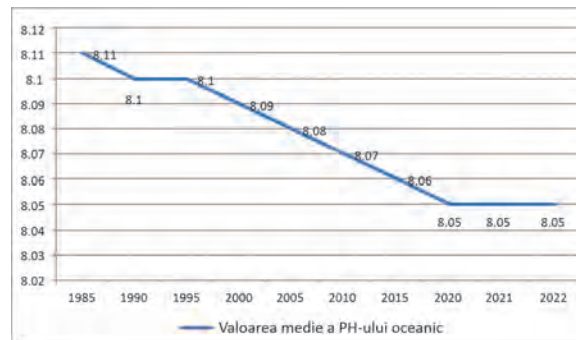

Figura 2: Evoluția valorii medii a pH-ului oceanic 1985-2022 (lb.)

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Acidificarea oceanelor afectează direct organismele calcificatoare – corali, moluște, fitoplancton și zooplancton –, elemente cheie în lanțul trofic marin. Principalele efecte constau în: corodarea structurilor calcificate, ca urmare a scăderii pH-ului; reducerea disponibilității ionilor de carbonat, necesari formării cochiliilor și scheletelor; accelerarea fenomenului de acidificare, care are loc de 30-100 de ori mai rapid decât în epocile geologice anterioare.

Modelele climatice propuse de Grupul Interguvernamental privind Schimbările Climatice /IPCC prevăd că nivelurile atmosferice de CO₂ ar putea atinge 500 ppm până în 2050 și 800 ppm până la sfârșitul secolului, ducând la o scădere suplimentară a pH-ului oceanic cu 0,3-0,4 unități (IPCC, 2019). În condiții extreme, apele din regiunile arctice și antarctice ar deveni subsaturate cu aragonit, provocând corodarea rapidă a cochiliilor organismelor marine sensibile, precum pteropodele (Feely et al., 2004, pp. 10-12). De asemenea, modificările chimiei oceanice afectează și comportamentul organismelor non-calcificatoare: de exemplu, percepția prădătorilor de către unele specii de pești poate fi alterată în ape mai acide.

Acidificarea nu afectează doar apele oceanelor, ci și estuarele și zonele costiere. Studiile asupra Curentului subpolar Nord Atlantic (North Atlantic Sub Polar Gyre/NASPG), între 2009 și 2019, arată o absorbție crescută de carbon antropogen și accelerarea acidificării în această regiune.

De asemenea, acidificarea oceanelor afectează ecosistemele marine și influențează semnificativ și desfășurarea acțiunilor submarine, atât civile, cât și militare. Aceasta are implicații asupra:

- propagării undelor acustice submarine;
- performanței sonarului;
- durabilității materialelor utilizate în construcția navelor și submarinelor;
- sistemelor de comunicații și navigație (Theocharidis et al., 2025, pp. 1, 17-19).

În mediul subacvatic, comunicațiile, detectarea și navigația se bazează, în mare măsură, pe propagarea undelor acustice. Acidificarea oceanelor modifică proprietățile acustice ale apei de mare, în special

prin reducerea coeficientului de absorbție sonoră. Studii recente indică faptul că scăderea pH-ului determină o reducere a absorbției acustice pentru frecvențele joase (sub 10 kHz) (Hester et al., 2008). Aceasta înseamnă că sunetele de frecvență joasă pot călători pe distanțe mai mari în oceanele acidificate. Aceste modificări au implicații duale: pe de o parte, avantaje pentru comunicațiile submarine pe distanțe lungi și pentru detectarea la mare distanță, pe de altă parte, dezavantaje în ceea ce privește confidențialitatea operațiunilor militare subacvatice, deoarece semnalele acustice vor putea fi detectate de la distanțe mai mari.

Modelările efectuate de Departamentul de Energie al SUA arată că o scădere a pH-ului oceanic cu 0,3 unități poate crește distanța de propagare a sunetului cu până la 70% în unele regiuni (Seghal et al., 2010). Modificarea pH-ului influențează absorbția sunetului, reducând atenuarea acustică în frecvențele joase, ceea ce poate afecta detectarea submarinelor și eficiența sonarului.

Sonarele active și pasive sunt afectate de schimbările în atenuarea sunetului și de alterarea profilurilor de temperatură și salinitate. Pe măsură ce pH-ul scade, sonarele pasive ar putea detecta zgomote de la distanțe mai mari. În același timp, sonarele active vor beneficia de o transmisie îmbunătățită a impulsurilor sonore, dar și de o complexificare a interpretării ecourilor, din cauza zgomotului de fond crescut. Mai mult, modificările chimice ale apei pot afecta caracteristicile stratului de refracție acustică, esențial pentru operațiunile de ascundere (stealth) ale submarinelor (Office of Naval Research, 2021).

În ceea ce privește sistemele de camuflaj și semnătura acustică, modificările în propagarea sunetului pot altera modul în care sunt percepute semnăturile acustice ale navelor, afectând strategiile de camuflaj și contramăsuri.

Pentru navigația submarină interesează, între altele, variația densității apei, care depinde de salinitate și temperatură. Pe latitudini medii, creșterea temperaturii aerului și a apei oceanului influențează densitatea, astfel că, în stratul de suprafață, variabil (în funcție de anotimp și de condițiile meteo-oceanografice specifice), vor fi temperaturi ridicate și omogene, după care urmează stratul de salt al temperaturii, mai rece, cu intensitatea maximă la sfârșitul verii, și care

Sonarele active și pasive sunt afectate de schimbările în atenuarea sunetului și de alterarea profilurilor de temperatură și salinitate. Pe măsură ce pH-ul scade, sonarele pasive ar putea detecta zgomote de la distanțe mai mari.

Acidificarea oceanelor afectează ecosistemele marine și influențează semnificativ și desfășurarea acțiunilor submarine, atât civile, cât și militare. Aceasta are implicații asupra: propagării undelor acustice submarine; performanței sonarului; durabilității materialelor utilizate în construcția navelor și submarinelor; sistemelor de comunicații și navigație.

dispare odată cu răcirea vremii și începerea amestecului convectiv în straturile mai adânci. Stratul de salt al temperaturii induce și apariția statutului de salt al densității apei de mare, adică creșterea mare a densității pe verticală, într-un strat de apă relativ subțire (Boșneagu, 2019). Stratul de salt al densității apei de mare a cărui densitate este suficientă pentru a susține un submersibil fără mișcare se numește „fund lichid” (figura 3).

Condiția de flotabilitate pe fundul lichid este următoarea:

$$\sigma_t V - D = 0 \quad (1)$$

unde: (σ_t) este densitatea apei de mare; V – volumul submersibilului în imersiune; D – greutatea submersibilului.

Menținerea submersibilului pe fundul lichid se face prin manevra apei de balast (balastare – debalastare) și a instalației de guvernare. Pentru a avea fund lichid, este necesar ca, odată cu creșterea imersiunii, fără mărirea greutății submersibilului, flotabilitatea acestuia să devină pozitivă. Pentru realizarea acestei condiții trebuie ca densitatea stratului de apă imediat inferior să fie mai mare. Prin măsurarea valorilor temperaturii și a densității straturilor de apă la diferite adâncimi se pot determina existența fundului lichid, limitele și capacitatea lui de susținere.

Determinarea fundului lichid se poate face prin relația:

$$q = (\sigma_{tz} - \sigma_{t0}) - (t_0 - t_z)\beta_t 10^3 - K_z 10^3 \quad (2)$$

unde: q este capacitatea de susținere a fundului lichid, în kg la o tonă deplasament; $(\sigma_{tz} - \sigma_{t0})$ – diferența de densitate la suprafață și la adâncimea z , în unități convenționale; $(t_0 - t_z)$ – diferența de temperatură la suprafață și la adâncimea z ; β_t – coeficientul termic de contracție de volum al oțelului corpului submersibilului, valoarea sa medie este 0,000036; K – coeficientul de comprimare de volum al corpului, propriu fiecărui submersibil, $K_{mediu} = 0,00005$

Primul membru al părții din dreapta a relației caracterizează creșterea flotabilității ca urmare a creșterii densității apei cu creșterea adâncimii, iar următorii doi, pierderea de flotabilitate ca urmare a scăderii temperaturii și a creșterii presiunii apei.

Acidificarea oceanului poate accelera degradarea materialelor expuse mediului marin, astfel: coroziunea oțelurilor și aliajelor folosite în construcția submarinelor și vehiculelor subacvatice este favorizată

de scăderea pH-ului; materialele compozite și acoperirile de protecție se pot deteriora mai rapid în medii mai acide, necesitând tehnologii noi pentru protecție; structurile fixe (cablu submarin, sonde de explorare, stații de comunicații) sunt expuse unui risc crescut de degradare prematură (Xia, 2024; Yang, 2024). Acidificarea accelerează coroziunea echipamentelor metalice și a componentelor navale, crescând nevoia de mentenanță și reducând durata de viață a infrastructurii. Această situație impune investiții suplimentare în dezvoltarea de materiale rezistente la aciditate crescută, cu proprietăți anticoroziune îmbunătățite.

Figura 3: Submarin pe fundul lichid – schiță de principiu (concepția autorului)

Schimbările de propagare acustică afectează sistemele de comunicații submarine (spre exemplu, comunicațiile dintre submarine sau dintre stații fixe și vehicule autonome subacvatice/ AUVs). Acestea trebuie adaptate la noile condiții: recalibrarea frecvențelor de lucru; optimizarea semnalelor pentru a evita pierderile cauzate de zgomotul de fond crescut; integrarea de tehnologii alternative, cum ar fi comunicațiile optice sau electromagnetice subacvatice pentru distanțe scurte.

Pentru a răspunde provocărilor induse de acidificarea oceanelor, domeniul acțiunilor submarine propune o serie de măsuri adaptative, precum:

- dezvoltarea de sonare inteligente, capabile să interpreteze date acustice complexe în medii cu zgomot variabil;
- utilizarea de materiale inovatoare rezistente la coroziune în proiectarea navelor și a echipamentelor subacvatice;

O analiză longitudinală a acidificării oceanice indică o creștere constantă a concentrației de CO₂ dizolvat în apă, cu o scădere progresivă a pH-ului oceanelor în ultimele decenii. Prin inducție, putem observa că acest proces influențează caracteristicile fizico-chimice ale apei, cum ar fi solubilitatea sunetului și reacțiile galvanice care accelerează degradarea materialelor.

- adaptarea tacticilor de navigație și detecție în funcție de noile profile acustice ale oceanelor;
- promovarea cercetării interdisciplinare pentru monitorizarea continuă a acidificării și modelarea impactului asupra operațiunilor submarine.

În acest context, este esențială adaptarea continuă la noile condiții impuse de schimbările chimice ale mediului subacvatic. Succesul acestei adaptări depinde atât de inovarea materialelor și a sistemelor electronice, dezvoltarea de noi modele de propagare acustică adaptate la condițiile acidificate, cât și de consolidarea cooperării internaționale în monitorizarea impactului acidificării asupra securității maritime.

Pentru a aborda provocările identificate, considerăm oportune următoarele direcții de cercetare:

- modelarea avansată a propagării acustice în oceane acidificate pentru a anticipa modificările performanței sonarului și comunicațiilor;
- dezvoltarea de noi materiale compozite rezistente la coroziune accelerată de scăderea pH-ului marin;
- optimizarea sistemelor de comunicații acustice prin adaptarea frecvențelor și algoritmilor de codare la noile condiții de propagare;
- evaluarea riscurilor operaționale generate de creșterea detectabilității sonarului pasiv în scenarii tactice;
- monitorizarea continuă și integrarea datelor oceanografice (pH, temperatură, salinitate) în sistemele de planificare a misiunilor submarine.

Afectarea ecosistemelor va duce la scăderea biodiversității marine, care, la rândul său, poate influența desfășurarea exercițiilor militare în anumite zone, din rațiuni ecologice sau geopolitice.

O analiză longitudinală a acidificării oceanice indică o creștere constantă a concentrației de CO₂ dizolvat în apă, cu o scădere progresivă a pH-ului oceanelor în ultimele decenii. Prin inducție, putem observa că acest proces influențează caracteristicile fizico-chimice ale apei, cum ar fi solubilitatea sunetului și reacțiile galvanice care accelerează degradarea materialelor. Deducțiile din aceste observații sugerează

că operațiunile submarine devin mai expuse la riscuri tehnice și tactice, cum ar fi: degradarea rapidă a echipamentelor, alterarea performanței sonarului pasiv/activ și creșterea vulnerabilității față de detecție.

CONCLUZII

Acidificarea oceanică, determinată de creșterea absorbției de dioxid de carbon (CO₂) din atmosferă în apa de mare, are implicații semnificative asupra domeniului militar, în special asupra operațiunilor navale și submarine. Această modificare a chimiei marine afectează fiabilitatea echipamentelor sensibile și performanța senzorilor acustici utilizați în detectarea submarinelor. Modificările asupra propagării sunetului prin apa de mare duc la schimbări în atenuarea sunetului la frecvențe specifice, ce trebuie exploatate pentru recalibrarea senzorilor, a sonarului și a sistemelor de contramăsuri.

Ecosistemele marine afectate pot modifica rutele strategice și desfășurarea operațiunilor în anumite regiuni. Noi strategii operaționale vor analiza dacă zonele marine care suferă o acidificare intensă ar putea deveni fie mai propice, fie mai vulnerabile pentru desfășurarea operațiunilor submarine, necesitând reevaluări constante ale hărților acustice și ale strategiilor de navigație submarină.

Acidificarea afectează negativ eficiența și durabilitatea capacităților submarine. Este necesară, în acest context, adaptarea strategiilor de proiectare și mentenanță pentru navele și echipamentele submarine. Se impune dezvoltarea unor noi materiale rezistente la coroziune și adaptarea senzorilor la noile condiții chimice ale mediului marin. Coroziunea accelerată reduce durata de exploatare a submarinelor și vehiculelor subacvatice autonome (AUV), impunând investiții în aliaje rezistente la aciditate sau sisteme de protecție avansate (ex. acoperiri nanotehnologice anticoroziive). Mentenanța predictivă va trebui să integreze datele chimice despre acidificare în algoritmi specifici, pentru a preîntâmpina defecțiuni ale sistemelor și a reduce costurile de întreținere.

Potențiale contribuții la eficientizarea acțiunilor militare în condiții chimice schimbate ale apelor oceanice ar putea fi: dezvoltarea unei rețele de monitorizare chimică oceanică dedicată sprijinirii aplicațiilor navale; utilizarea modelelor predictive pentru adaptarea designului

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Ecosistemele marine afectate pot modifica rutele strategice și desfășurarea operațiunilor în anumite regiuni. Noi strategii operaționale vor analiza dacă zonele marine care suferă o acidificare intensă ar putea deveni fie mai propice, fie mai vulnerabile pentru desfășurarea operațiunilor submarine, necesitând reevaluări constante ale hărților acustice și ale strategiilor de navigație submarină.

noilor echipamente navale; crearea unor parteneriate între institutele de cercetare marină și industria de apărare pentru inovație tehnologică dual-use.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Boșneagu, R. (2019). *Oceanografie pentru navigator*. Constanța: Editura EX PONTO.
2. Falkenberg, L.J. (2020) *Ocean Acidification and Human Health*, <https://www.mdpi.com/1660-4601/17/12/4563>, pp. 169, 179-180, 184-185.
3. Feely, R.A. et al. (2004). *Impact of anthropogenic CO₂ on the CaCO₃ system in the oceans*, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15256664/>, pp. 10-12.
4. Garcia-Ibanez, M.I. et al. (2016). *Ocean acidification in the subpolar North Atlantic: Rates and mechanisms controlling pH changes*, https://www.researchgate.net/publication/304365710_Ocean_acidification_in_the_subpolar_North_Atlantic_Rates_and_mechanisms_controlling_pH_changes, pp. 3701, 3709-3712.
5. Hester, K.C. et al. (2008). *Unanticipated consequences of ocean acidification: A noisier ocean at lower pH*, <https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1029/2008GL034913>, pp. 2-4, accesat la 22 iunie 2025.
6. IPCC (2019). *Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate*.
7. ONR (Office of Naval Research) (2021). *Naval Strategies for an Acidifying Ocean*.
8. Seghal, A. et al. (2010). *Effects of Climate Change and Anthropogenic Ocean Acidification on Underwater Acoustic Communications*, www.researchgate.net/profile/Anuj-Sehgal-4/publication/224182953_Effects_of_climate_change_and_anthropogenic_ocean_acidification_on_underwater_acoustic_communications/links/0c96051b303f55656c000000/Effects-of-climate-change-and-anthropogenic-ocean-acidification-on-underwater-acoustic-communications.pdf, p. 4, accesat la 12 mai 2025.
9. Theocharidis, T., Kavallieratou, E. (2025). *Underwater communication technologies: a review*, *Telecommunication Systems* 88:54, <https://doi.org/10.1007/s11235-025-01279-x>, pp. 1, 17-19.
10. Urlick, R.J. (1983). *Principles of Underwater Sound*, ediția a treia, McGraw-Hill.
11. Xia, R. (2024). *Deterioration of marine offshore structures and subsea installations subjected to severely corrosive environment: A review*, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/maco.202314050>, pp. 14-16, accesat la 22 iunie 2025.
12. Yang, J. (2024). *Marine steel corrosion prediction and zonation using feature extraction and machine learning in the seas around China*, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0029801824029871>, p. 1, accesat la 22 iunie 2025.
13. <https://oceanservice.noaa.gov/facts/acidification.html>, accesat la 27 februarie 2025.
14. <https://www.britannica.com/science/ocean-acidification>, accesat la 27 februarie 2025.
15. <https://www.statista.com/statistics/1338869/average-global-ocean-ph/>, accesat la 3 martie 2025.
16. <https://www.statista.com/statistics/276629/global-co2-emissions/>, accesat la 22 iunie 2025.

DEZVOLTAREA ARMATEI NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL EVOLUȚIEI MEDIULUI REGIONAL DE SECURITATE

General de divizie (r.) dr. Ion COROPCEAN

Agenția pentru Știință și Memorie Militară,
Chișinău, Republica Moldova

DOI: 10.55535/GMR.2025.2.14

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8793-4065>

This article analyzes the development evolution of the National Army of the Republic of Moldova and the impact of political approaches on its role in the state's defense system. The creation of the National Army in 1991 was an objective necessity, determined by the political processes of state building and the imperative of defending independence and territorial integrity, in the context of the armed conflict triggered by the separatist forces on the left bank of the Dniester River.

After the cessation of hostilities, the position of political forces towards the development of the National Army was marked by uncertainties, reaching a critical point in 2003 with the provisions of the "Kozak Memorandum", which, if adopted, would have led to the abolition and liquidation of the military institution.

The war in Ukraine profoundly transformed the regional security environment. This new reality requires a reassessment of the needs for the development of the army. The state leadership supports the objective of modernizing the army and has allocated the necessary budgetary resources. Currently, the development of the National Army is ensured both, by national programs and with the help of international cooperation projects. By consolidating a modern army, the Republic of Moldova strengthens its national security and affirms its status as a credible partner in the field of international security.

Keywords: National Army; defense; security; defensive sufficiency; international cooperation;

INTRODUCERE

Republica Moldova și-a declarat constituțional statutul de neutralitate permanentă, cu toate acestea, ea este nevoită să ia în calcul potențialele amenințări la adresa securității. Iar apărarea reprezintă un pilon esențial al securității, având rolul de a proteja interesele naționale și de a susține dezvoltarea politică, economică și socială a statului. În conformitate cu dreptul internațional, Republica Moldova are dreptul legitim de a-și proteja integritatea și independența, utilizând, în acest scop, toate mijloacele legale de care dispune (Carta Națiunilor Unite, 1945). În acest context, articolul 108 din Constituție prevede că Forțele Armate se află sub controlul exclusiv al voinței poporului, având ca principală misiune apărarea suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a Republicii Moldova. Este importantă înțelegerea abordării constituționale prin care se determină că apărarea statului este nu doar un drept, ci și o datorie sfântă pentru fiecare cetățean (Parlamentul Republicii Moldova, 1994).

Doctrina militară este primul document politic care conturează direcțiile esențiale ale apărării naționale a Republicii Moldova în contextul statutului său de neutralitate. Acest document stabilește reperele calitative esențiale pentru dezvoltarea Forțelor Armate, astfel încât acestea să fie pregătite, echipate și asigurate corespunzător pentru a garanta securitatea militară a statului (Parlamentul Republicii Moldova, 1995). Principiile de bază ale politicilor din Doctrina militară sunt reflectate în Strategia militară, care subliniază că, în ciuda statutului său de neutralitate permanentă, Republica Moldova trebuie să fie pregătită să gestioneze riscurile și amenințările care sunt în continuă evoluție (Guvernul Republicii Moldova, 2018-a). Această viziune este menținută și în proiectul unei noi Strategii militare, care subliniază că neutralitatea Republicii Moldova nu reprezintă o restricție, ci o responsabilitate a autorităților de a adopta toate măsurile necesare, inclusiv de natură militară, pentru garantarea independenței naționale,

În conformitate cu dreptul internațional, Republica Moldova are dreptul legitim de a-și proteja integritatea și independența, utilizând, în acest scop, toate mijloacele legale de care dispune. În acest context, articolul 108 din Constituție prevede că Forțele Armate se află sub controlul exclusiv al voinței poporului, având ca principală misiune apărarea suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

integrității teritoriale și securității statului. În acest context, dezvoltarea și modernizarea calitativă a Armatei Naționale devin factori esențiali pentru apărarea și securitatea națională (Guvernul Republicii Moldova, 2025-a).

SCURT ISTORIC

Armata Națională a Republicii Moldova a fost înființată la scurt timp după proclamarea independenței, la 3 septembrie 1991, fiind parte a proceselor politice de consolidare a statului și ca răspuns firesc la nevoia de a proteja suveranitatea și independența acestuia (Ciobanu, Plop, 2021, p. 41). Decretarea creării Armatei Naționale a demonstrat o voință conjugată a clasei politice și a avut loc în condițiile în care acțiunile distructive ale separatiștilor din regiunea transnistreană luau amploare, iar statul avea nevoie de apărare.

În aceste împrejurări, deși erau încă în proces de organizare, unitățile Armatei Naționale au fost chemate să intervină în confruntările armate împotriva forțelor separatiste, care beneficiau de sprijin direct de la forțele militare ruse staționate în stânga Nistrului (Țăranu, Gribincea, 2012, p. 23). La 21 iulie 1992, având la bază o voință politică ce urmărea oprirea conflictului, a fost semnat „Acordul privind principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova” (Tabaranu, 2021), document care a marcat sfârșitul ostilităților și a creat premisele reintegrării pașnice a statului moldovenesc. Unitățile militare ale Armatei Naționale au fost dislocate în zona de securitate, unde au început prima misiune post-conflict în cadrul Forțelor de menținere a păcii, constituite în baza prevederilor acestui Acord.

A început o nouă etapă în dezvoltarea Armatei Naționale, caracterizată de incertitudini referitoare la ce tip de armată trebuie să construim ori dacă, în genere, avem nevoie de armată? Discuțiile sunt actuale și astăzi, când la hotarele Republicii Moldova avem război. Există numeroși politicieni și activiști civici, mulți dintre ei provenind din partide de orientare spre Rusia și politica acestei țări, nostalgici după timpurile imperiului sovietic, care pun sub semnul întrebării, în moduri diferite și cu diverse argumente, necesitatea unei Armate Naționale moderne (Stop Fals, 2024), pentru că o armată modernă și susținută

de cetățeni nu este doar o forță militară, ci și o forță morală, spirituală și capacitatea de reziliență a societății. Majoritatea acestor narațiuni împotriva armatei sunt parte a unor acțiuni bine coordonate, specifice campaniilor de propagandă susținute de Federația Rusă. Acestea sunt utilizate ca mijloace specifice în cadrul războiului hibrid purtat de Moscova împotriva Republicii Moldova, care continuă și după încetarea acțiunilor militare de pe Nistru. Prin astfel de acțiuni, Federația Rusă încearcă să-și păstreze influența și să-și impună interesele geopolitice în zonă.

Punctul culminant a fost prevederea din așa-numitul *memorandum Kozak*, din anul 2003, unde, pe de o parte, se cerea demilitarizarea Federației, respectiv desființarea totală a Armatei Naționale, pe de altă parte, se legaliza staționarea pe teritoriul național a armatei ruse pe termen îndelungat (Țăranu, Gribincea, 2014, pp. 129-140). Conform memorandumului, reintegrarea teritorială a Republicii Moldova era condiționată de formarea unui stat moldovenesc constituit sub forma unei federații asimetrice. După o analiză amplă, autoritățile de la Chișinău au realizat gravitatea amenințărilor și au optat, în final, să nu semneze memorandumul.

Armata a revenit, din nou, în atenția politicului ca factor important al asigurării securității militare a statului și un posibil contributor la securitatea internațională. A fost adoptată Legea cu privire la apărarea națională, ce definește clar principiile după care este organizată și asigurată apărarea națională, precum și responsabilitățile instituțiilor publice implicate. În același timp, oferă cadrul legal necesar pentru conducerea și coordonarea apărării statului, precizează atribuțiile forțelor care fac parte din sistemul de apărare națională și reglementează procesul de planificare a apărării la nivel politic și militar (Parlamentul Republicii Moldova, 2003).

Tot în anul 2003, Armata Națională a început participarea la operațiunea umanitară și de reconstrucție post-conflict din Irak (Ministerul Apărării al Republicii Moldova, 2024).

În 2006 a fost semnat Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP) Republica Moldova – NATO (Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova, 2024), un document de referință, care a influențat semnificativ dezvoltarea parteneriatului cu NATO și a dus

Legea cu privire la apărarea națională, definește clar principiile după care este organizată și asigurată apărarea națională, precum și responsabilitățile instituțiilor publice implicate. În același timp, oferă cadrul legal necesar pentru conducerea și coordonarea apărării statului, precizează atribuțiile forțelor care fac parte din sistemul de apărare națională și reglementează procesul de planificare a apărării la nivel politic și militar.

Dezvoltarea și modernizarea calitativă a Armatei Naționale devin factori esențiali pentru apărarea și securitatea națională.

Planul de dezvoltare a capacităților militare pe termen lung, pentru perioada 2020-2030, prevedea ca Forțele Armate să devină, către anul 2030, o structură modernă, cu un potențial capabil să asigure protecția securității statului și să garanteze suveranitatea și independența națională. Cu toate acestea, având o finanțare a sectorului de apărare sub 0,3% din PIB, obiectivele de dezvoltare asumate au fost imposibil de realizat.

la impulsionearea procesului de reformă în domeniile apărării și securității naționale.

Potrivit transformărilor profunde survenite în arhitectura de securitate internațională și regională, ca urmare a anexării Crimei de către Federația Rusă, Republica Moldova a inițiat un proces amplu de analiză a propriului sector de apărare și securitate, având sprijinul partenerilor internaționali pentru desfășurarea acestuia. Ca urmare, în iunie 2015, Republica Moldova a fost inclusă în cadrul Inițiativei de Consolidare a Capacității de Apărare (DCBI) a Alianței Nord-Atlantice, iar Ministerul Apărării a fost desemnat ca autoritate statală responsabilă pentru implementarea acestei inițiative (Guvernul Republicii Moldova, 2018-b).

Grație sprijinului oferit prin programul DCBI, în anul 2018 au fost elaborate și adoptate primele documente de politici în domeniul securității și apărării după model occidental, cum ar fi Strategia națională de apărare și Strategia militară. Însă, asigurarea resurselor financiare a reprezentat elementul esențial, dar și cea mai mare problemă în realizarea obiectivelor propuse. Având în vedere acest aspect, Ministerul Apărării a întocmit un Plan de dezvoltare a capacităților militare pe termen lung, pentru perioada 2020-2030 (Ministerul Apărării al Republicii Moldova, 2020). Documentul se baza pe un set de acțiuni detaliate, însoțite de estimări financiare realiste pentru atingerea obiectivelor propuse pe un termen lung.

Planul de dezvoltare a capacităților militare pe termen lung, pentru perioada 2020-2030, prevedea ca Forțele Armate să devină, către anul 2030, o structură modernă, cu un potențial capabil să asigure protecția securității statului și să garanteze suveranitatea și independența națională. Cu toate acestea, având o finanțare a sectorului de apărare sub 0,3% din PIB, obiectivele de dezvoltare asumate au fost imposibil de realizat. Ca un exemplu, avem eșecul Programului de profesionalizare a armatei, aprobat în 2018, care prevedea trecerea completă la armată profesionistă către anul 2021 (Guvernul Republicii Moldova, 2018-c). Referitor la acest aspect, am constatat două cauze: având în vedere importanța domeniului apărării în asigurarea securității și dezvoltării durabile a statului, considerăm

ci, mai degrabă, a fost o decizie de imagine a unui partid care nu a avut continuitate; de asemenea, problema finanțării Programului nu a fost o prioritate a conducerii politice și a Guvernului din acea perioadă.

ACTUALITATEA OBIECTIVULUI DE DEZVOLTARE A ARMATEI NAȚIONALE

După începerea războiului din Ucraina, conducerea politică de la Chișinău a evidențiat importanța sistemului național de apărare, necesitatea susținerii și dezvoltării lui și a inițiat un proces complex de actualizare a cadrului strategic de planificare a apărării. Ca rezultat, a fost aprobată Strategia securității naționale (Parlamentul Republicii Moldova, 2023), care determină amenințările la adresa securității naționale și evidențiază direcțiile strategice necesare pentru a consolida apărarea națională, securitatea statului și securitatea fiecărui cetățean.

Războiul din Ucraina și efectele generate asupra securității statului, în contextul în care operațiunile militare se îndreptau către Republica Moldova, au semnalat importanța atingerii mai rapide a capacităților necesare ale Armatei Naționale. Spre exemplu, insuccesul sistemelor de apărare antiaeriană în depistarea și identificarea pătrunderii rachetelor și dronelor rusești în spațiul aerian național (Newsmaker, 2024) a scos în evidență deficiențe majore de capacitate, subliniind necesitatea unei modernizări rapide și substanțiale a acestui segment de apărare, fără a mai aștepta finalizarea etapelor planificate inițial pe termen lung.

În acest context, Ministerul Apărării a adoptat Viziunea strategică de dezvoltare a Armatei Naționale pentru perioada 2022-2025, alături de un Plan de acțiuni al implementării acesteia. Aceste documente constituie un cadru programatic esențial pentru dirijarea procesului de reformă și modernizare a Forțelor Armate orientată pe obiective, eficiență și costuri, ca principii fundamentale de evaluare și planificare (Oficial, 2022).

Vom menționa următorii factorii externi și interni care au facilitat procesul orientat spre planificarea dezvoltării Armatei Naționale în noile condiții de securitate.

❖ Factori externi:

- Reluarea unui conflict armat de mare intensitate în Europa, odată cu invazia Federației Ruse în Ucraina, reprezintă

Războiul din Ucraina și efectele generate asupra securității statului, în contextul în care operațiunile militare se îndreptau către Republica Moldova, au semnalat importanța atingerii mai rapide a capacităților necesare ale Armatei Naționale.

Armata Națională se confruntă cu o serie de responsabilități tot mai complexe, reflectând realitățile actuale în domenii esențiale precum apărarea antiaeriană, securitatea cibernetică, capacitatea de reacție rapidă, capacitatea de mobilizare a personalului și resurselor, comunicarea strategică.

o amenințare directă la adresa securității naționale a Republicii Moldova.

- Războiul hibrid continuu, purtat de Federația Rusă în Republica Moldova cu scopul de a-și asigura control strategic asupra ei.
- Aprofundarea parteneriatului privilegiat strategic în domeniul securității și apărării cu România.
- Consolidarea și extinderea relațiilor de cooperare în domeniul apărării și securității cu un număr tot mai mare de state din spațiul euroatlantic.
- Republica Moldova a obținut statutul de țară candidată la aderarea la Uniunea Europeană și manifestă un angajament politic clar pentru realizarea acestui obiectiv.
- Dezvoltarea capacităților de apărare individuale, dar și a celor comune ale țărilor membre ale Uniunii Europene a devenit o prioritate.
- Semnarea Parteneriatului strategic în domeniul securității și apărării dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, ca dovadă a amplificării parteneriatului în acest domeniu.
- Consolidarea parteneriatului cu NATO prin acceptarea și semnarea unui nou Program Individual de Parteneriat, elaborat cu respectarea statutului de neutralitate al Republicii Moldova și în concordanță cu prioritățile majore de securitate națională.

❖ **Factori interni:**

- Republica Moldova a stabilit în Constituție, ca obiectiv strategic de dezvoltare, integrarea în Uniunea Europeană.
- Conducerea politică actuală conștientizează necesitatea apărării valorilor naționale, a intereselor naționale și a adoptat principalele documente de politici în domeniul securității și apărării.
- Eșecul politic al conducerii precedente de implementare a Planului de profesionalizare totală a armatei către anul 2021.
- Armata Națională se confruntă cu o serie de responsabilități tot mai complexe, reflectând realitățile actuale în domenii esențiale precum apărarea antiaeriană, securitatea cibernetică,

capacitatea de reacție rapidă, capacitatea de mobilizare a personalului și resurselor, comunicarea strategică.

- Restrângeri ale cadrului normativ, absența unui sistem unic de planificare bugetară a sectorului de apărare și de achiziții multianuale.
- Se resimte lipsa unui mecanism eficient de coordonare și colaborare între ministere în ceea ce privește planificarea apărării, fapt care îngreunează o abordare coerentă și integrată a acestui domeniu strategic.
- Excluderea Trupelor de Grăniceri din structura Forțelor Armate și reconfigurarea rolului acestora în cadrul sistemului național de securitate.
- Reformarea Trupelor de Carabinieri prin aprobarea unei noi structuri, trecerea completă la principiul de completare prin contract, investirea cu noi atribuții corespunzător noilor cerințe de securitate internă și ordinea publică.
- Dislocarea operativă necorespunzătoare în teritoriul național a unităților militare și infrastructura militară învechită.
- Tehnica militară epuizată, depășită fizic și moral și cu termeni expirați de exploatare.
- Asumarea și integrarea standardelor occidentale în pregătirea și instruirea trupelor, precum și în organizarea structurilor, desfășurarea operațiunilor și gestionarea sprijinului de luptă și a celui logistic.
- A fost extins suportul instituțional și operațional al Armatei Naționale în vederea participării cu subunități și personal în operațiuni internaționale de menținere a păcii.
- Creșterea rolului militarilor profesioniști și a aspectelor de protecție socială a militarilor.
- Noi cerințe față de sistemul de mobilizare a Forțelor Armate, creșterea rolului rezerviștilor voluntari.

În aceste împrejurări, Armata Națională a pornit un proces amplu de transformare, luând în considerare starea actuală a acesteia și necesitatea de a se adapta la noile amenințări din mediul de securitate. În același timp, se caută un echilibru realist între cerințele de apărare ale statului și resursele reale de care dispune. De-a lungul

De-a lungul anilor, strategiile și planurile elaborate în domeniul apărării naționale au reflectat, în cea mai mare parte, o preocupare pentru menținerea unui nivel minim de funcționare a Armatei Naționale, fără a pune un accent real pe transformarea și modernizarea acesteia. În lipsa unui efort sistemic susținut de resurse proprii, apărarea națională a rămas într-o stare de subdezvoltare cronică, afectând capacitatea statului de a răspunde eficient provocărilor de securitate contemporane.

anilor, strategiile și planurile elaborate în domeniul apărării naționale au reflectat, în cea mai mare parte, o preocupare pentru menținerea unui nivel minim de funcționare a Armatei Naționale, fără a pune un accent real pe transformarea și modernizarea acesteia. În lipsa unui efort sistemic susținut de resurse proprii, apărarea națională a rămas într-o stare de subdezvoltare cronică, afectând capacitatea statului de a răspunde eficient provocărilor de securitate contemporane.

La începutul anului 1994, conform statelor de personal aprobate de Guvernul Republicii Moldova, Forțele Terestre ale Armatei Naționale erau constituite din 9.800 de militari. În anul 1999, Parlamentul Republicii Moldova, prin hotărârea sa, a stabilit structura și modul de organizare a Armatei Naționale și a instituțiilor aflate sub autoritatea Ministerului Apărării, aprobând numărul de personal la 8.500. Începând cu anul 2001, efectivul Armatei Naționale a fost redus treptat, mai întâi la 7.200 de militari, apoi la 6.800, în 2003, iar până în 2007, numărul a scăzut la 6.500 de militari (Parlamentul Republicii Moldova, 2007).

În același timp, începând cu anul 2012, efectivele Forțelor Armate s-au redus cu aproape 6.000 de militari, în principal ca urmare a procesului de reformare și demilitarizare a fostului Departament al Trupelor de Grăniceri, care a fost restructurat în Inspectoratul General al Poliției de Frontieră. Pe lângă aceasta, și efectivul Inspectoratului General de Carabinieri a fost micșorat. ca parte a procesului de eficientizare a instituției. În contextul actualelor provocări de securitate și al responsabilităților constituționale ale armatei, creșterea numărului de militari în perioada de pace a devenit o necesitate firească și pe deplin justificată (Parlamentul Republicii Moldova, 2024).

La formarea sa, Armata Națională a moștenit tehnica militară rămasă pe teritoriul național din fosta Armată Sovietică. Republica Moldova a aderat la Tratatul privind forțele armate convenționale în Europa și Armata Națională nu a depășit limitele stabilite, iar anumite tipuri de echipamente militare nici nu au fost deținute vreodată, cum ar fi tancuri ori elicoptere de atac. Dacă analizăm, de exemplu, proporția de vehicule de luptă din Forțele Armate ale țărilor neutre raportată la 1.000 de militari, vom observa următoarea situație: Republica Moldova (fără tancuri) dispune de 3-5 ori mai puțină tehnică blindată

pentru infanterie, iar o proporție similară se regăsește și în cazul altor echipamente militare.

În același timp, echipamentele din dotarea armatei sunt depășite și necesită urgent înlocuire, având în vedere că termenul lor de utilizare a expirat. Este important de menționat că, așa cum se cunoaște din practica internațională, dezvoltarea și integrarea noilor sisteme de armament presupun un proces de 10-12 ani. De aceea, pentru fiecare armată, este esențial să existe o planificare strategică a reînnoirii periodice pentru a o asigura cu echipamente moderne, care să răspundă cerințelor actuale și viitoare ale câmpului de luptă (Coropcean, 2023, pp. 7-18).

Planificarea și implementarea activităților de modernizare și de achiziții de noi sisteme de armament pentru Armata Națională este o necesitate care corespunde principiului suficienței defensive și nu este militarizare, după cum manipulează și dezinformează unele forțe politice (Stop Fals, 2024). Un indice relevant care contrazice narativul despre militarizarea statului este clasamentul puterilor militare pentru anul 2024, unde Republica Moldova se situează pe penultimul loc (Global Firepower, 2024).

În aceste condiții, Ministerul Apărării își propune să desfășoare un amplu proces de transformare graduală, pentru edificarea unei armate moderne, asigurată tehnic, cu un efectiv instruit la standarde înalte, care poate să asigure capabilități militare coerente pentru îndeplinirea misiunii fundamentale de apărare națională, sprijinirea autorităților civile în situații excepționale, precum și participarea la operațiuni internaționale de menținere a păcii.

Obiectivul declarat are un sprijin politic corespunzător și va fi atins prin creșterea graduală a bugetului pentru Ministerul Apărării în vederea obținerii unei cote de 1% din PIB până în anul 2030. O primă acțiune spre obținerea acestui obiectiv strategic a fost realizată prin creșterea bugetului alocat sectorului de apărare de la nivelul de 0,39% din PIB în anul 2022 la 0,55 % pentru anul 2023, apoi, la 0,65% din PIB în anul 2024 (Ziarul de Gardă, 2024).

Pentru anul 2025, alocațiile bugetare destinate sectorului apărării se ridică la aproximativ 1,96 miliarde de lei, ceea ce corespunde cu 0,6% din PIB. Această pondere reflectă un nivel încă relativ redus

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Ministerul Apărării își propune să desfășoare un amplu proces de transformare graduală, pentru edificarea unei armate moderne, asigurată tehnic, cu un efectiv instruit la standarde înalte, care poate să asigure capabilități militare coerente pentru îndeplinirea misiunii fundamentale de apărare națională, sprijinirea autorităților civile în situații excepționale, precum și participarea la operațiuni internaționale de menținere a păcii.

În vederea implementării prevederilor esențiale ale Strategiei securității naționale și Strategiei naționale de apărare, Ministerul Apărării își propune materializarea acestora prin realizarea unui set de obiective generale orientate spre consolidarea capacităților de apărare, modernizarea instituțională și sporirea rezilienței sistemului național de securitate, integrarea în arhitectura de securitate și apărare a Uniunii Europene.

al investițiilor în domeniul apărării în raport cu standardele internaționale și cu necesitățile actuale de consolidare a capacităților de apărare (Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, 2024), dar încurajează determinarea conducerii de la Chișinău pentru susținerea dezvoltării armatei. În același timp, în ultimii ani, pe lângă resursele financiare naționale, au fost valorificate și contribuțiile din parteneriatele bilaterale, precum și sprijinul acordat de Uniunea Europeană și NATO.

În vederea implementării prevederilor esențiale ale Strategiei securității naționale și Strategiei naționale de apărare, Ministerul Apărării își propune materializarea acestora prin realizarea unui set de obiective generale orientate spre consolidarea capacităților de apărare, modernizarea instituțională și sporirea rezilienței sistemului național de securitate, integrarea în arhitectura de securitate și apărare a Uniunii Europene.

Guvernul și-a asumat realizarea obiectivelor propuse și a aprobat Planul guvernamental de dezvoltare 2023-2025 (Guvernul Republicii Moldova, 2023), care a prevăzut alocarea surselor financiare necesare pentru implementarea următoarelor direcții prioritare: consolidarea capacităților de apărare antiaeriană pentru protecția obiectivelor critice aflate pe teritoriul național; modernizarea și perfecționarea centrelor de instruire, pentru îmbunătățirea pregătirii personalului; dotarea cu armament, muniții și tehnică militară modernă; asigurarea completării și menținerii continue a stocurilor de materiale și mijloace tehnice; dezvoltarea și modernizarea sistemelor de comunicații operative și tactice; instruirea și pregătirea rezervei Forțelor Armate; consolidarea capacităților de apărare în spațiul cibernetic; consolidarea capacităților de luptă a forțelor operaționale ale Armatei Naționale prin profesionalizarea lor etapizată; extinderea participării în misiuni internaționale desfășurate sub egida Uniunii Europene, Organizației Națiunilor Unite și altor organizații internaționale.

Pentru a sprijini eforturile internaționale de menținere a păcii, armata își propune să extindă participarea în astfel de misiuni prin creșterea numărului de militari și a contingentelor implicate. Adicional, la cele 22 de contingente detașate în misiunile KFOR (Kosovo) și cele 6 contingente din Irak (2003-2008), din august 2022, Armata Națională

este prezentă în misiunea Forței Interimare a Națiunilor Unite din Liban (UNIFIL). Începând cu octombrie 2024, participă în misiunea Uniunii Europene din Bosnia și Herțegovina (UE ALTHEA), iar din iulie 2024, cu doi ofițeri participă la Misiunea Uniunii Europene de instruire din Somalia (EUTM Somalia). Pe lângă aceasta, armata asigură în fiecare an detașarea individuală a ofițerilor în misiuni de menținere a păcii ale ONU și ale UE. Prin contribuția sa la misiunile internaționale de menținere a păcii, Republica Moldova își consolidează rolul de actor activ în domeniul securității și devine un partener mai credibil în relațiile internaționale (Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova, 2025).

Aceste procese de dezvoltare ale Armatei Naționale au nevoie de susținerea largă a cetățenilor, pentru că sunt necesare o cultură de securitate și o comunicare strategică eficientă. Având în vedere importanța acestui domeniu, Ministerul Apărării a aprobat crearea Direcției de comunicare strategică. Vom menționa că susținerea politică și efortul consolidat al Ministerului Apărării în dezvoltarea și modernizarea capacităților naționale de apărare în contextul implementării obiectivelor stabilite în Strategia națională de apărare au dus la primele progrese. Astfel, conform noului clasament Global Firepower 2025, Republica Moldova a avansat cu 10 poziții și ocupă locul 134 (Global Firepower, 2025).

DEZVOLTAREA ARMATEI NAȚIONALE PRIN PRISMA COOPERĂRII INTERNAȚIONALE

În contextul actual de securitate, colaborarea internațională și sprijinul partenerilor reprezintă factori esențiali pentru realizarea obiectivelor strategice ale Republicii Moldova. Uniunea Europeană, prin suportul Instrumentului European pentru Pace, a acordat un sprijin substanțial procesului de modernizare a Armatei Naționale a Republicii Moldova. Această asistență s-a materializat prin dotarea cu echipamente moderne a unităților medicale, logistice, de geniu și de apărare cibernetică, precum și prin înlocuirea tehnicii militare învechite cu sisteme de generație nouă, contribuind, astfel, la creșterea capacităților operaționale și la alinierea parțială a standardelor militare naționale la cele europene. Pe 21 mai 2024, Republica Moldova

Prin contribuția sa la misiunile internaționale de menținere a păcii, Republica Moldova își consolidează rolul de actor activ în domeniul securității și devine un partener mai credibil în relațiile internaționale.

Alianța Nord-Atlantică a aprobat Pachetul sporit de asistență pentru Consolidarea Capacităților de Apărare ale Republicii Moldova, care prevede lărgirea cu șase proiecte noi. Această asistență, în formă de consultanță, instruire și capacități, contribuie la modernizarea sectorului de apărare și securitate, inclusiv la sporirea rezilienței și capacității naționale de gestionare a diferitor situații de criză.

și Uniunea Europeană au semnat Parteneriatul pentru Securitate și Apărare. Acest parteneriat important va sprijini statul în consolidarea sectorului său de apărare și va contribui la întărirea securității cibernetice și informaționale, oferind un cadru pentru protecția mai eficientă în fața amenințărilor actuale (Deutsche Welle, 2024).

La rândul său, Alianța Nord-Atlantică a aprobat Pachetul sporit de asistență pentru Consolidarea Capacităților de Apărare ale Republicii Moldova, care prevede lărgirea cu șase proiecte noi. Această asistență, în formă de consultanță, instruire și capacități, contribuie la modernizarea sectorului de apărare și securitate, inclusiv la sporirea rezilienței și capacității naționale de gestionare a diferitor situații de criză (Realitatea, 2023).

O nouă etapă pentru asigurarea securității și rezilienței Republicii Moldova, dezvoltarea Armatei Naționale, constituie aprobarea de către Guvern a Programul Individual al Parteneriatului (ITPP) Republica Moldova – NATO pentru anii 2025-2028. Prin participarea la acest Program, Republica Moldova își propune să valorifice sprijinul și cunoștințele avansate ale Alianței, beneficiind de expertiză practică și asistență concretă în procesul de implementare a reformelor esențiale în domeniul apărării. Astfel, din noul Program putem evidenția următoarele obiective:

- desfășurarea consultărilor politice axate pe aspectele de securitate națională și pe dinamica evoluțiilor geopolitice din regiune;
- valorificarea eficace a Pachetului de asistență al NATO în scopul dezvoltării sistemului național de apărare și securitate;
- îmbunătățirea cadrului legislativ și instituțional pe consolidarea capacităților, eficienței și transparenței instituțiilor din acest sector;
- implementarea Programului de Dezvoltare Profesională care va contribui la formarea unei generații tot mai bine pregătite de oficiali militari și civili, experți în domeniul securității și apărării;
- modernizarea capacităților Forțelor Armate prin: optimizarea sistemului de comandă și control, eficientizarea gestionării resurselor de apărare, actualizarea procesului de instruire

militară, îmbunătățirea sistemului de management al personalului și al recrutării;

- consolidarea cooperării în combaterea amenințărilor emergente la adresa securității, inclusiv atacurile cibernetice, terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă;
- întărirea rezilienței instituțiilor naționale în fața provocărilor și riscurilor de securitate actuale;
- cooperarea în gestionarea situațiilor de urgență și întărirea capacităților de reacție ale Republicii Moldova în acest domeniu;
- crearea unui climat de încredere în rândul populației în ceea ce privește relevanța cooperării dintre Republica Moldova și NATO, prin prezentarea clară a avantajelor aduse de acest parteneriat, printr-o comunicare strategică eficientă și o diplomatie publică deschisă și transparentă (Guvernul Republicii Moldova, 2025-b).

În cadrul parteneriatelor bilaterale, guvernele Statelor Unite ale Americii, Germaniei și ale altor țări au oferit un sprijin important pentru dezvoltarea armatei. Un ajutor substanțial pe tot parcursul independenței Republicii Moldova a fost și este acordat de România, care oferă, în mod constant, asistență materializată atât prin sprijin logistic, cât și prin susținerea proiectelor de cercetare științifică, implicarea în programe de educație și formare militară avansată. Donația de echipamente individuale de protecție balistică și autoturisme de teren reflectă angajamentul concret al României de a sprijini dotarea militarilor Armatei Naționale cu resursele necesare pentru îndeplinirea misiunilor acestora (Europa Liberă, 2023).

Strategia securității naționale subliniază rolul crucial al consolidării parteneriatului strategic privilegiat, profund și multidimensional cu România în domeniile securității și apărării. Acest parteneriat este văzut ca un element-cheie în atingerea obiectivului național de aderare la Uniunea Europeană și joacă un rol esențial în construirea unei securități durabile și stabile pentru viitorul Republicii Moldova.

Obiectivele de dezvoltare a Armatei Naționale în actualele condiții de securitate necesită aprobarea unei noi structuri cu un număr de efectiv mai mare și o planificare eficientă a resurselor pe termen

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Un ajutor substanțial pe tot parcursul independenței Republicii Moldova a fost și este acordat de România, care oferă, în mod constant, asistență materializată atât prin sprijin logistic, cât și prin susținerea proiectelor de cercetare științifică, implicarea în programe de educație și formare militară avansată.

Noile capacități operaționale ale armatei sunt un element important pentru consolidarea rezilienței satului împotriva amenințărilor la adresa securității, pentru protejarea valorilor și a intereselor naționale. În același timp, acestea reprezintă și un factor la consolidarea securității regionale.

lung. Configurarea noii structuri trebuie să se bazeze pe lecțiile acumulate din războiul din Ucraina, subliniind relevanța atât a armelor convenționale, a noilor tehnologii, cât și asigurarea luptei și a celei logistice, adaptate la cerințele operațiunilor militare actuale. Astfel, noile capacități operaționale ale armatei sunt un element important pentru consolidarea rezilienței satului împotriva amenințărilor la adresa securității, pentru protejarea valorilor și a intereselor naționale. În același timp, acestea reprezintă și un factor la consolidarea securității regionale. În acest context, Strategia națională de apărare, ca indicator de rezultat, către anul 2029, la realizarea obiectivului general „*Poziționarea Republicii Moldova ca furnizor regional și internațional de securitate și ca partener de încredere*”, are stabilit să sporească participarea în misiuni și operații internaționale până la nivel de batalion. Aceasta presupune că armata trebuie să dispună de un efectiv optim în număr de trei batalioane (pentru o misiune de șase luni, un batalion se află în misiune, al doilea se reface după misiune și al treilea se pregătește să plece în misiune).

Actualmente, armata are un singur batalion de menținere a păcii, iar pentru a atinge obiectivul în perspectiva anunțată, este recomandat să crească statutul acestuia la nivel de Brigadă de menținere a păcii. În același timp, decizia Guvernului Republicii Moldova de a institui un moratoriu temporar asupra angajărilor în sectorul bugetar pentru anul 2025 limitează posibilitatea completării funcțiilor vacante din cadrul Ministerului Apărării, punând în dificultate aplicarea acțiunilor de dezvoltare și modernizare a armatei (Guvernul Republicii Moldova, 2024).

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În prezent, pentru Republica Moldova, ca stat neutru, realizarea dreptului său la apărare trebuie privită printr-o abordare complexă, pe de o parte, cu o armată modernă, pe de altă parte, printr-o coordonare între toate componentele de securitate, prin implicarea atât a instituțiilor guvernamentale, cât și a societății civile și a cetățeanului.

Conducerea politică de la Chișinău este pe deplin conștientă de responsabilitatea sa în asigurarea unui nivel adecvat de dotare și pregătire a Armatei Naționale, astfel încât aceasta să fie capabilă

să își îndeplinească în mod eficient atribuțiile constituționale de apărare a statului. Direcțiile de dezvoltare a Armatei Naționale stabilite corespund acestui deziderat.

Totodată, documentele de politici de securitate și apărare care vor fi elaborate în contextul implementării prevederilor Strategiei securității naționale, a Strategiei naționale de apărare urmează să stabilească și câteva direcții de acțiune în realizarea cărora va sprijini dezvoltarea Armatei Naționale la nivelul suficienței defensive. Ele pot fi următoarele:

- Δ Acordarea suportului constant pentru modernizarea Armatei Naționale prin alocații bugetare suficiente și investiții, precum și dezvoltarea continuă a capacităților reprezintă pași esențiali pentru protejarea statului și creșterea rezilienței în fața provocărilor actuale. Totuși, numărul redus al armatei, structura acesteia și dotarea insuficientă sunt vulnerabilități de securitate. Neutralitatea în sine nu apără, este nevoie de capacități defensive suficiente, luând exemplul de la țările neutre.
- Δ Participarea activă a Republicii Moldova în misiuni internaționale de menținere a păcii, inclusiv prin crearea unei brigăzi cu destinație în domeniu, răspunde atât intereselor sale de securitate națională, cât și așteptărilor partenerilor internaționali. În același timp, această deschidere oferă militarilor oportunități de instruire și acumulare de experiență practică în contexte reale de cooperare.
- Δ Dezvoltarea resurselor umane reprezintă componenta principală a sistemului de apărare. Se consideră oportună menținerea, în continuare, a sistemului mixt de completare a efectivului Armatei Naționale, bazat atât pe serviciul militar în termen, cât și pe angajarea prin contract. De asemenea, Armata Națională în statele de pace trebuie menținută cu o completare de personal pentru toate funcțiile și excluderea moratorului pentru o parte din ele. Iar în acest context, în anul 2025-2026, se recomandă anularea totală a moratorului la funcțiile vacante stabilite de către Guvern pentru Armata Națională.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Acordarea suportului constant pentru modernizarea Armatei Naționale prin alocații bugetare suficiente și investiții, precum și dezvoltarea continuă a capacităților reprezintă pași esențiali pentru protejarea statului și creșterea rezilienței în fața provocărilor actuale. Totuși, numărul redus al armatei, structura acesteia și dotarea insuficientă sunt vulnerabilități de securitate.

Prin angajamentul asumat față de dezvoltarea Armatei Naționale și printr-o abordare responsabilă a provocărilor de securitate, Republica Moldova își consolidează poziția de partener de încredere în plan internațional, oferindu-le în același timp cetățenilor săi mai multă siguranță și încredere într-un viitor sigur. Continuarea parcursului european, precum și aprofundarea parteneriatelor bilaterale și internaționale corespund intereselor naționale de securitate și contribuie la pacea și stabilitatea din regiune.

BIBLIOGRAFIE:

1. Carta Națiunilor Unite (1945), *Carta Națiunilor Unite*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/19362>, accesat la 4 aprilie 2025.
2. Ciobanu, V., Plop, S. (2021). *Construcția și evoluția Armatei Naționale a Republicii Moldova*. Chișinău: Editura Agenția pentru Știință și Memorie Militară.
3. Coropcean, I. (2023). *Dreptul Republicii Moldova la apărare și unele aspecte ale capacităților defensive*. În *Revista Buletinul*, nr. 4/2023. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
4. Deutsche Welle (2024). *S-a semnat parteneriatul de securitate și apărare UE – Republica Moldova*, <https://www.dw.com/ro/parteneriat-de-securitate-%C8%99i-ap%C4%83rare-ue-moldova-semnat-la-bruxelles/a-69149137>, accesat la 6 august 2024.
5. Europa Liberă (2023). *România a oferit Republicii Moldova un lot de echipamente pentru Armata Națională*, <https://moldova.europalibera.org/a/romania-a-oferit-r-moldova-un-lot-de-echipamente-pentru-armata-nationala-/32538891.html>, accesat la 6 februarie 2025.
6. Guvernul Republicii Moldova (2018-a). *Strategia militară a Republicii Moldova*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109141&lang=ro, accesat la 24 iunie 2024.
7. Guvernul Republicii Moldova (2018-b). *Notă informativă*, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr15_144.pdf, accesat 26 iunie 2024.
8. Guvernul Republicii Moldova (2018-c). *Hotărârea Guvernului nr. 601 din 27.06.2018 cu privire la aprobarea Programului „Armata Profesionistă 2018-2021”*, https://legis.md/cautare/getResults?doc_id=108729&lang=ro, accesat la 28 iunie 2024.
9. Guvernul Republicii Moldova (2023). *Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Planului național de dezvoltare pentru anii 2023-2025*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136163&lang=ro, accesat la 28 iunie 2024.

10. Guvernul Republicii Moldova (2024). *Hotărârea Guvernului pentru stabilirea moratorului temporar privind încadrarea personalului din sectorul bugetar în funcțiile vacante înregistrate*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146607&lang=ro, accesat la 1 aprilie 2025.
11. Guvernul Republicii Moldova (2025-a). *Proiect Strategia militară a Republicii Moldova*, file:///C:/Users/user/Downloads/strategia-militara-proiect%2067e3ccd867846-1.pdf, accesat la 3 aprilie 2025.
12. Guvernul Republicii Moldova (2025-b). *Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Programului individual al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2025-2028*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146940&lang=ro, accesat la 8 aprilie 2025.
13. Global Firepower (2024). *Analitical display*, <https://www.globalfirepower.com/countries.php>, accesat la 24 iulie 2024.
14. Global Firepower (2025). *2025 Military Strength Ranking*, <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php>, accesat la 15 ianuarie 2025.
15. Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova (2024). *Relațiile Republica Moldova – NATO*, <https://mfa.gov.md/ro/content/relatiile-republica-moldova-nato>, accesat la 26 iunie 2024.
16. Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova (2025). *Participarea Republicii Moldova la operațiunile ONU de menținere a păcii*, <https://mfa.gov.md/ro/content/participarea-republicii-moldova-operatiunile-onu-de-mentinere-pacii>, accesat 9 aprilie 2025.
17. Ministerul Apărării al Republicii Moldova (2020). *Membrii Colegiului militar s-au întâlnit la Ministerul Apărării*, <https://www.army.md/index.php?lng=2&action=show&cat=122&obj=6567>, accesat la 8 aprilie 2025.
18. Ministerul Apărării al Republicii Moldova (2024). *Misiuni de pacificare*, <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=163>, accesat la 26 iunie 2024.
19. Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova (2024). *Legea bugetului de stat pentru anul 2025 votată*, <https://mf.gov.md/ro/content/bugetul-de-stat-pentru-anul-2025-votat-%C3%AEn-doua-lectur%C4%83-de-parlament>, accesat la 2 ianuarie 2025.
20. Newsmaker (2024). *Moldova nu e Rusia. Cum cei doi ani de război din Ucraina au schimbat țara*, <https://newsmaker.md/ro/moldova-nu-e-rusia-cum-ce-i-doi-ani-de-razboi-din-ucraina-au-schimbata-tara/>, accesat la 28 iunie 2024.

21. Oficial (2022). *Anatolie Nosatii, la un an de mandat*, <http://oficial.md/politica/anatolie-nosatii-la-un-an-de-mandat-am-reusi-sa-realizam-o-serie-de-proiecte>, accesat la 28 iunie 2024.
22. Parlamentul Republicii Moldova (1994). *Constituția Republicii Moldova*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142462&lang=ro, accesat la 24 iunie 2024.
23. Parlamentul Republicii Moldova (1995). *Doctrina militară a Republicii Moldova*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=60538&lang=ro, accesat la 24 iunie 2024.
24. Parlamentul Republicii Moldova (2001). *Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea structurii generale și a efectivului Armatei Naționale și instituțiilor Ministerului Apărării*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=60831&lang=ro, accesat la 5 februarie 2025.
25. Parlamentul Republicii Moldova (2007). *Hotărârea Parlamentului cu privire la modificare Hotărârii Parlamentului nr. 679/2001*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=13674&lang=ro, accesat la 5 februarie 2025.
26. Parlamentul Republicii Moldova (2003). *Legea cu privire la apărarea națională*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110393&lang=ro, accesat la 9 aprilie 2025.
27. Parlamentul Republicii Moldova (2023). *Hotărârea Parlamentului privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro, accesat la 28 iunie 2024.
28. Parlamentul Republicii Moldova (2024). *Strategia națională de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034*, Monitorul Oficial nr. 1-4 din 3 ianuarie 2025.
29. Realitatea (2023). *Ministerul Apărării explică în ce constă pachetul de asistență NATO pentru Republica Moldova*, <https://realitatea.md/ministerul-apararii-explica-in-ce-consta-pachetul-de-asistenta-nato-pentru-republica-moldova/>, accesat la 22 iulie 2024.
30. Stop Fals (2024). *Fals. Republica Moldova își militarizează bugetul*, <https://stopfals.md/ro/article/fals-r-moldova-isi-militarizeaza-bugetul-lasand-oamenii-fara-paine-181064>, accesat la 6 februarie 2025.
31. Tabaranu, I. (2021). *Infografic: Acordul de încetare a focului din 1992, ce am semnat și cu ce ne-am ales*, <https://zonadesecuritate.md/infografic-acordul-de-incetare-a-focului-din-1992-ce-am-semnat-si-cu-ce-ne-am-ales/>, accesat la 7 aprilie 2025.
32. Țăranu, A., Gribincea, M. (2012). *Conflictul Transnistrean. Culegere de documente și materiale*. Volumul I (1989-1993). Chișinău: Editura „LEXON – PRIM”.

33. Țăranu, A., Gribincea, M. (2014). *Conflictul Transnistrean. Culegere de documente și materiale*. Volumul III (2003-2006). Chișinău: Editura „LEXON – PRIM”.
34. Ziarul de Gardă (2024). *Republica Moldova se înarmează*, <https://www.zdg.md/stiri/r-moldova-se-inarmeaza-jumatate-din-bugetul-alocat-ministerului-apararii-este-repartizat-pentru-intretinerea-fortelor-armate-si-plata-salariilor-personalului-militar-in-2024-nu-sunt-planificate-ach>, accesat la 2 ianuarie 2025.

**ÎNALTUL DECRET REGAL NR. 3663
PRIN CARE „ROMÂNIA MILITARĂ”
DEVINE REVISTA OFICIALĂ
A MARELUI STAT MAJOR**

„Art. I - Se înființează la Marele Stat Major, cu începere de la 1 Ianuarie 1898, revistă oficială sub denumirea de „România Militară”, în care toți ofițerii din armată vor găsi studii militare, care să intereseze instrucțiunea lor.

Prin organul acestei reviste toți ofițerii, de toate armele, aflați în activitate de serviciu, își vor putea publica lucrările lor personale și cari interesează armata”.

Carol - Regele României
Dat în București la 8 decembrie 1897

**Ordinul „Meritul Cultural”
în grad de „Cavaler”, categoria F
– „Promovarea culturii”
(Decretul Prezidențial nr. 646
din 24.08.2004)**

**Ordinul „Meritul Cultural”
în grad de „Comandor”, categoria F
– „Promovarea culturii”
(Decretul Prezidențial nr. 483
din 10.05.2023)**

**Ordinul „Meritul Cultural”
în grad de „Ofițer”, categoria F
– „Promovarea culturii”
(Decretul Prezidențial nr. 483
din 30.06.2014)**

gmr.mapn.ro
facebook.com/gmr.mapn.ro